

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

D Memet Çelik ÜNDEN DAMLALAR

Yayına hazırlayan: Sevinç Öztaş



DÜNĐEN DAMLALAR

Yayına hazırlayan: Sevinç Öztas



Sarı Defter Dizisi: 3

© TÜSTAV - Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı
Bu yapının telif hakları TÜSTAV'a aittir,
izin alınmadan kullanılamaz.

I. Basım Şubat 2006

ISBN 975-8683-51-9

TÜSTAV İktisadi İşletmesi
Kocatepe Mah. Feridiye Cad.
No: 20. Taksim - İstanbul
Tel : 0212 237 98 92
Faks : 0212 237 98 93
Url : www.tustav.org
e-posta : bilgi@tustav.org

Kapak Tasarımı: Zehra Şenoğuz
Ofset Hazırlık: EKOL Tanıtım
Baskı-Cilt: Bayramoğlu Matbaası, İstanbul
Tel: 0212.482 17 96
Kapak Fotoğrafı: Memet Çelik arşivinden

San Defter bir zamanlar ilkokulda herkesin kullandığı ortak defterdi.
Kağıdın, kalemin değerli olduğu zamanlar, Sarı Defter,
kurşun kalem, tahta kurşun kalem sapı, boyna asılan silgi...
Bunlar köyde-kentte her ilkokul çocuğunun değişmez okula başlama araçlarıydı.
TÜSTAV Yayınları olarak yeni dizilerimizden biri Sarı Defter. Türkiye sosyal tari-
hinin Sarı Defteri'ni dolduranlar, bu dizide yer bulacak.
Bu dizide, Öndeyiş'te sözü edilenler, 20. yüzyılın sosyal mücadelesinin
"kahreden ve yaratanları" olacak. Grev boylarında, toprak işgallerinde,
üniversite boykotlarında, hak ve özgürlük mücadelelerinde,
mitinglerde, toplantılarda yer alanlar, cezaevlerinde yatanlar,
siyasal sürgünler yaşayanlar...
Kendi kalemlerinden veya kendi sözleriyle...

Ayinin Giriş Duası

Yenilenlerin tarihidir bu anlatacağım,
tarihleri anlatılmayacak olanların tarihi.
Adları sokaklardan adları kitaplardan silinenlerin tarihi,
Zalime karşı başkaldırdıkları söylenmeyecek olanların tarihi,
dünyayı değiştirme çabaları yadsınanların tarihi,
dünyayı değiştirmeyi bazen başaranların tarihi,
unutulmaya razı olmayanların tarihi.
Dünyanın bir gizli tarihidir bu,
dünyayı değiştiren düşüncelerin tarihi
ve dünyanın değişmesinin tarihi.
Bir düşünceler tarihidir bu ve düşünenlerin tarihi,
erkeklerin ve kadınların tarihi,
coşkularının ve hayal kırıklıklarının tarihi.
Bir insanlık destanının tarihidir bu,
Kahramanları, kurbanları, korkakları, cellatlarıyla
ve ermişleri, engizisyoncuları, havarileri, hainleri
ve zalimleriyle insanlık tarihi.
Ünsüzlerin, adı bilinmeyenlerin destanıdır bu
ve işçilerle köylülerin yalın davranışlarını,
şairlerin, eylemcilerin ve filozofların
yüce gönüllü hallerini tanıyanların destanı,
bir çalgılık ve gözyaşı tarihi,
bir güller ve tozun tarihi,
bir buzul ve yakan kumullar tarihi,
bir akıl ve delilik tarihi,
soyluluk ve utancın tarihi.

Çünkü tadını yitiren tuzun öyküsünü öğrenecektik,
kumların içinde yiten coşkun ırmağın öyküsünü,

kayalara tırmandıktan sonra sakinleşen
ve acı kıyıları yalınaya gelen dalgaların öyküsünü.
Ama yenilenen şafakların öyküsünü de öğrendik,
aydınlık sabahların, cömert hasatların öyküsünü
ve ışığın kalbinde havalanan kuşların öyküsünü.
Hiç gerçekleşmemiş eski bir düşün tarihidir bu
ama toprağı tohumlayan düşün tarihi.
Hep hayal kırıklığına uğramış
aina kendisiyle barışık bir insanlıktan doğan
insanların gördüğü düşün tarihi,
insanların insanlığa doğru uzun yürüyüşünün tarihi.
Umuda ihanet eden bir büyük düşün tarihidir bu.
Ama bu düş karşısında kazanılan zafer
umutsuz bir zaferdir aslında.
Yer altı mezarlarında okunacak bir tarihtir bu,
bizden çok uzaklardan gelip
çok uzaklara gidecek bir tarih!

Francis COMBES *Ortak Dava (Cause commune)*
Çeviri: Özdemir İNCE

Bu Sarı Defteri Memet Çelik bilgisayara aldı. Yaşamını yazmak için ilk kez kızlarının yardım ve desteğiyle bilgisayar başına geçti. Büyük bir dikkat ve özenle yaşamının tüm önemli anlarını bizimle paylaştı. Bu kitabı yayına Sevinç Öztaş hazırladı.

Memet Çelik 1952'de Malatya'nın küçük bir köyünde 3 yaşında yetim kalıyor. 1957'de diğer kardeşlerinden ayrılarak Gaziantep Çocuk Esirgeme Kurumu'nda yaşamaya başlıyor. İlkokul 2. sınıfa geçerken yeni açılan Malatya Çocuk Esirgeme Kurumu'nda abisiyle yeniden bir araya geliyor. Malatya'daki ortaokul öğreniminden sonra Ankara'da sanat okulunu bitiriyor. 1970 yılında başladığı işçiliği hâlâ sürdürüyor. Batman'da Petrol-İş Sendikası'na ve Türkiye Komünist Partisi'ne üye oluyor. 12 Eylül 1980 arifesinde Batman Şubesinde yönetici seçiliyor. 1980'li yıllarda da Petrol-İş Genel Merkez yöneticiliği yapıyor. Türkiye sosyal tarihinin 1950-1990 arası içinden geçtiği büyük alt-üstlükte 3 yaşındaki yetim Memet, Türkiye'nin en büyük sendikalarından birine yönetici seçiliyor ve 12 Eylül sonrasının en yaygın grevinin, KİPLAS'a karşı grup sözleşmesindeki uyuşmazlık nedeniyle çıkan grevin yürütücüleri arasında yer alıyor.

Sarı Defterler yazılı anlatımın yanı sıra fotoğraflara da geniş ölçüde yer vermeye çalışıyor. Memet Çelik'in elindeki ilk fotoğrafı Sanat Okulu yıllarından. Hani doğumunda çekilmiş, okula başlarken ilk önlüğüyle çekilmiş, annesiyle, kardeşleriyle çekilmiş fotoğrafları olmamış. Askerlik Memet Çelik'in fotoğraf çekirtme olanağını bulduğu ilk ortam oluyor. Askerlik fotoğrafları da yaşamını yansıtıyor, eide tüfek değil, kazma-kürek taşıyor.

Memet, kitabını, hazırlarken yaptıkları yardımlara teşekkür ettiği kızları Okşan, Sibel ve Derya'ya armağan ediyor.

Erden Akbulut
Ocak 2006

Dünden Damlalar

1952 yılında, Malatya'nın Yeşilyurt ilçesine bağlı Gözene köyünde doğmuşum. Malatya'ya 40 km. uzaklıkta, çevresindeki yedi-sekiz köy içerisinde anadili Türkçe olan tek köy bizimki idi. İlkokulu ve jandarma karakolu ile birlikte civardaki köylerin en büyüğü olan Gözene, iki yüz haneliydi. Kuruluşu ile ilgili büyüklerin anlattıklarına göre Gözene, Malatya-Gaziantep arasında Halep yolu olarak kullanılan kervan güzergâhında, ender rastlanan güvenli bir mevki ve büyük bir su kaynağının bulunması nedeniyle kervanların konakladığı yerde, zamanla yerleşime dönüşmüş bir köy.

O yıllarda haşhaş ekiminin dışında başka bir şey ekemeyen ve haşhaştan elde ettikleri afyonu devlete satan, devletten saklayabildiklerini daha yüksek fiyatla kaçak satarak geçinmeye çalışan, sık sık bu nedenle köydeki jandarma karakolunun akıl almaz baskılarıyla karşılaşan yoksulluk içinde yaşayan köylülerimiz arasında sulama suyunun olmaması nedeniyle köyün pınarının suyuyla hem haşhaşlarını sulayıp hem de bostan yetiştirdikleri için sık sık su ile ilgili düşmanlığa kadar varan kavgalar olurmuş. Bu nedenle köy muhtarı ve ihtiyar heyeti köyde arazisi olmayan ve köylülerin güvenecekleri, adil davranacağına inandıkları babam Kadir'i su dağıtımı ile görevlendirmişler. Babamın da tek geliri bu işten dolayı köylülerin sonbaharda elde ettikleri ürünlerden bir miktar vermeleriymiş. 1955 yılında vefat edinceye kadar yaptığı bu işle geçimini sağlamış; bugüne kadar o yılları bilen ve halen yaşayan köylülerimizin saygıyla andığı bir kişi olması benim için önemli bir gurur kaynağı olmuştur.

Benim ileriki yıllardaki antiemperyalist tavrımın, Türkiye genelinde ABD baskısından dolayı haşhaş ekiminin yasaklanması, yetiştirdiğim köyün o dönemlerde tek geçim kaynağı olan haşhaşın ortadan kaldırılmasıyla yakından bağlı olduğunu düşünmekteyim. Zira benim düşünceme göre bağımsız bir ülkenin köylüsünün, ne ekip ne biçeceğine emperyalist bir ülke karar vermemeliydi. Köyümüzde haşhaş ekiminin yasaklanmasından sonra köylülerimiz tam anlamıyla

la yoksullaştılar. Ama ekmeklerini taşcan çıkarma tabirindeki gibi taş ocakları açarak o dönemde teknoloji olmadığı için kol güçleriyle evlerin tabanlarında kullanılan mozaik taşlarını çıkartıp Malatya ve civar illere satmaya başladılar. Daha sonra taşı mozaige dönüştürüp geçimlerini -kayısı üretimine geçinceye kadar- bu ocaklardan sağlamaya başladılar.

Köyümüzdeki bütün çocuklar gibi ben de çalışmaya bu taş ocaklarında başlamıştım. Çocuk vuvasından ayrıldıktan sonra yaz aylarında başlayan taş ocağı işçiliğim sanat okulunu bitirinceye kadar devam etmişti. Güneşin doğumuyla köyden 3-4 km'lik uzaklıktaki bu taş ocaklarına yaya olarak gidilir, mesai hemen başlardı, öğlen verilen yemek molasının ardından başlayan çalışma güneş batıncaya kadar devam ederdi. Yaz ayları olduğu için 14-15 saati bulan bu çalışmada büyüklerin balyozlarla kırarak parçaladıkları taşları biz çocuklar da toplama yerine taşırdık.

Babam 1955 yılında vefat ettiğinde ablam Zeliha 10, ağabeyim Ali 7, ben ise 3 yaşındaymışım. Babamın ölümünden sonra köyde üç çocuğu ile kalan annem, çaresizlikten babaannemle birlikte Malatya Valiliği'ne müracaat edip 1957 yılında Malatya'da Çocuk Esirgeme Kurumu olmadığı için ağabeyim Ali'yi, Elazığ/Harpur Çocuk Esirgeme Kurumu'na, beni de Gaziantep Çocuk Esirgeme Kurumu'na yerleştirmişler.

Çocuk Esirgeme Kurumu Gaziantep'in içinden geçen Alleben diye tabir edilen bir derenin kenarında idi. Yine o civarda bulunan Bostancı diye aklında kalan bir ilk okulda 1959 yılında ilkokula başladım. Başladım diyorum ama o yılı unutmam mümkün değil, zira okuldaki öğrencilerin bize bakış ve davranışları pek sevecen değildi. Ayrıca biz yurttan okula ne giderken, ne de dönerken çocukça davranmazdık. Başımızdaki görevlinin düzenli bir sıra halinde okula götürüp getirmesi, sırasını bozanlara karşı gösterdiği sert tepki nedeniyle koşup oynayamazdık.

Gözene'den çıktım yola...

İlkokul ikinci sınıfa geçtiğim yaz. Bir gün benimde içinde bulunduğum bir grubun Malatya'da açılan Çocuk Esirgeme Kurumu'na gönderileceği konuşuluyordu. Bu haber beni buradaki kardeşlerimden ayıracağı için üzüyor, Malatya'ya gönderileceğim için için sevin-

dırıyordu. Gaziantep Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan ayrılık gününde biz Malatya'ya gidecek 10-15 kişilik grupla, Gaziantep'te kalanların karşılıklı ağlamalarının ardından, götürüldüğümüz yerde tren denen bir araca bindirildik. Konuşulanlardan bir yere gideceğimizi orada bekleyeceğimizi, sonra tekrar trene bineceğimizi anlıyordum. Nitekim bir süre sonra duran trenden bizi indirdiler, Adana'dan Malatya'ya giden treni bekleyeceğimizi söylediler. Beklediğimiz yerin isminin Narlı ilçesi olduğunu yıllar sonra öğrenmiştim.

Tekrar trene binip Malatya'ya doğru hareket eden trenimiz hepimizi sevindiriyordu. Çünkü Malatya'ya ulaşınca, annelerimizi, babalarımızı, akrabalarımızı görecektik.

Ben annemle karşılaşacağın anı düşünerek heyecanlanıp, seviniyor, trenin daha hızlı gitmesi için dualar atmeye çalışıyordum. Benden yaşca büyük olanların ve başımızdaki görevlilerin konuşmalarından Malatya'ya yaklaştığımızı anlıyordum. Heyecanım daha da artmaya başlamıştı. Çünkü hepimiz nasıl ve neden olduğunu bilmeden Malatya'da annelerimizin bizi beklediği gibi bir düşüncemiz vardı. Ama Malatya'da bizi bekleyen kimsenin olmadığını görmek, hepimizi büyük bir hayal kırıklığına uğratıp hüznlendirmişti. Başımızdaki görevli düzenli bir sıra halinde yaya yürüterek Çocuk Esirgeme Kurumu'na teslim etti.

11

Çocuk Esirgeme yılları

O akşam "anne" dediğimiz görevlilerden birisi, benim de içinde bulunduğum üç kişiyi alarak "baba" dediğimiz müdürün odasına götürdü. Orada üç kişi vardı ve bunlardan birisi benim hayal meyal hatırladığım ağabeyim Ali idi. Müdür baba bize durumu anlattı. Malatya Çocuk Esirgeme Kurumu açılınca öncelikle değişik yerlerde olan kardeşleri ve ailesi Malatya'da olan çocukları Malatya'da bir araya getirmek için çaba sarf ettiklerini söyledi. Ben bunları dinlemek yerine ağabeyime sarılmak, sarmaş dolaş hasret gidermek istiyordum. Hemen üç yıldır görmediğim ağabeyime koşup sarıldım ve biz altı çocuk göz yaşlarımızla müdür babanın odasından ayrıldık ve ailelerimize haber verilmesini bekledik.

Bir süre sonra annem ve babaannem bizi ziyarete gelmişlerdi, o günü de hiç unutamam. Malatya Çocuk Esirgeme Kurumu da Gaziantep'tekinden farklı değildi. Görevliler sevgi ve şefkatten çok, azar-

lama, ceza ve dayakla bızleri eğitmeye çalışıyorlardı. Benim için tek farkı, yaş gruplarımız değişik olduğu için ayrı odalarda kalsak da ağabeyim Ali'yle aynı çatı altında bulunmam, annemlere daha yakın olmamdı.

Malatya'da o zamanlar şehirlerarası otobüslerin kalktığı ve yeni camiin de bulunduğu şehir merkezi sayılabilecek bir sokakta, iki katlı kerpiçten eski bir yeri bizler için yurt olarak kullanmaya başlamışlar. Bir hayırseverin verdiğini sonradan öğrendiğim bu yurt öncelikle, kardeşleri birleştirmek ve Malatya doğumluları bir araya getirmek için açılmış. Yurtta sevgisizliğin hâkim olduğu bir ortamda yaşamaya başladım. Daha sonraki yıllarda yaşadığımız koşulları cezaevi koşullarına benzettim.

Bu arada annem ve babaannem de, daha 14 yaşında olan ablamı evlendirip köyde bırakarak kendileri de Malatya'ya gelip yerleşmişlerdi. Ben yurdumuza 100 metre mesafedeki Fırat İlkokulu'na gidiyordum. Bu okula, ikinci sınıfta Gaziantep'ten gelmiştim. Sınıfımızın sayısını pek hatırlamıyorum ama, Gaziantep'teki okulumdan farklı arkadaşlar vardı. O zamanlar okulda hemen anlaşılabileceğim arkadaşlardan kendilerinin Ermeni olduğunu söyleyenler vardı. Avadis Kevork gibi, ismi İsmet olmasına karşın Ermeni olduğunu söyleyen ama benim "Ermeni"nin ne olduğunu bilmediğim dönemlerde çok iyi anlaştığım beş-altı arkadaşım vardı. Ve o zamanki gözlemlerime göre en iyi ayakkabıları giyen, en iyi kalemleri kullanan bu arkadaşlar, bana ve diğer arkadaşlara çok iyi davranırlar, sınıfta veya okulda hiç kimsenin çocukça kavgaları olmazdı. Daha sonraki yıllarda birdenbire o zaman anlamadığım nedenlerle bu arkadaşlar ortadan kayboldular. Bazı nedenlerden dolayı aileleriyle birlikte doğup büyüdükları güzelim Malatya'yı terk etmişlerdi. Sonraki yıllarda Ermenilerle ilgili duyduğum bütün haberlerde aklıma o arkadaşlarım gelir ve hüznlenirim.

Törelere anayasa hükmü gibi uygulandığı, törelere uymayanların hem ailesi hem de çevresi tarafından cezalandırıldığı o yıllarda annemin bekâr olan amcam İbrahim ile evlendirilmesine aile büyüklerince karar verilir. Ancak ortada bir sorun vardır: Amcam daha çocuk sayılacak yaştadır, bu nedenle büyümesi beklenir. Amcam 16-17 yaşlarındayken annemle dini nikâhla evlendirilir. Üç çocuğunun yanında, kendisinden 15 yaş küçük kayınbiraderi ile evlendirilmesine karşı çıkmayan annem ve bu evliliğe karşı çıkmaya şansı olmayan amcam, kaderlerine razı olarak ömür boyu acı ve mutsuzluk çektikleri yeni yaşamlarına başlarlar. Ama bu yeni yaşamın annemin 75 yaşında ölün-



ceye kadar alkolik amcama ve bu evliliğinden olan oğluna para yetiştirmek için çalışmasına, amcamın da ağabeyinin kendisinden 15 yaş büyük olan eşiyle evlenmek zorunda kalalarak kendisini içkiye verip hayatı küserek geçirmesine neden olmuştur.

Ablam, ağabeyim ve ben ise, biraz büyüdükten sonra durumu anlayınca her birimiz ayrı ayrı acı çekmeye başladık. Çaresizlik bizi de üzüyordu. Amcama ne amca, ne de baba diyebiliyorduk. Sadece köylüler arasındaki lakabı olan Karadayı diye hitap ediyorduk. Böyle bir törenin giderek ortadan kalkmasını görmek, herkesten önce beni ve benim gibi bu durumun içinde kalanları mutlu edeceği kanısındayım.

Okulda diğer öğrencilerle diyalog kurmakta çok zorlanıyorduk. Diğer öğrenciler bizlerle pek konuşmazlar, oyun oynamazlar kısaca bizden uzak dururlardı. Bunun nedenlerini çok uzun yıllar geçtikten sonra anlayabilmişim. Bizim saldırgan davranışlarımız ve bizde olmayan okul malzemelerini onlardan habersiz ya da zorla almaya çalışmamızın dışında, giyimimiz ve temizlik konusunda onlar gibi olmadığımız için bizimle diyalog kurmaktan kaçınırlardı. Onlarla bizim aramızda çok önemli yaşam farkları olduğunu seziyordum. Biz yurttta yemek saatlerinde, herkesin kaptığını yiyebildiği, görevlilerden habersiz yiyecek aldığımızda cezalandırılacağımızı bilmemize rağmen, yiyecekleri habersiz alma girişiminde bulunan çocuklardık.

Kaldığımız yurttta göstermelik olduğu için banyo ve çamaşırhane-den faydalanamazdık. Diğer çocuklar okula tertemiz gelirken, bizler ancak üç dört haftada bir yurdumuzun bulunduğu sokağın köşesindeki hamama, hafta sonu sabah erkenden, yani müşteriler gelmeden

götürülürdük. Üstelik çok kısa bir süre zarfında yıkanıp bit ilacı da kullanarak temizlenmemizi isterlerdi. Oysa hamam günlerini biz sadece yıkanmak için beklemezdik.

Yurtta kalanların, benim de içinde bulunduğum çocukların büyük bölümü altlarını ıslatır, korkumuzdan görevlilere hissettirmeden çamaşırlarımızı soğuk suyla yıkayıp temizlemeye çalışırdık. Bunun doğal sonucu olarak da bizden temiz kokular yayılmazdı. Hamam günleri doğal olarak öncelikle bu çamaşırlarımızı yıkamaya çalışır, kalan sürede de kendimizi yıkardık. Elbiselerimiz ve ayakkabılarımız zaten hiçbir zaman bize uymazdı çünkü yurt müdürümüzün nerelerden temin ettiğini bilmediğimiz giyecekleri verirlerdi. En kötüsü de ayağımıza uymayan, ya büyük ya da küçük gelen naylon ayakkabı ve lastik çizmeleri giymekti. Ayrıca o yıllarda gittiğimiz Fırat İlkokulu müdür ve öğretmenlerinin, diğer öğrencilerden temin ettikleri eşyaları giymek çok zorumuza giderdi. Çünkü zaman zaman eşyalarını giydığımız sınıf arkadaşlarımız, bize kızınca eşyalarını geri isterlerdi.

Ben, bize yurttan verilen elhise ve ayakkabıları daha sonraki yıllarda, yaz aylarında annemin yurttan izin almasıyla köye gittiğimizde giydiğimde mutlu olurdum. Çünkü o zamanlarda köyümüzde ayakkabı, kısa pantolon, gömlek giymek lükstü. Benim bunlara sahip olmam, kendimi köydeki çocuklardan şanslı görmeme sebep olurdu.

Bizlerin en temiz ve düzenli olduğu günler bayramlardı. Bayram gününden önce yurda getirilen berberler tarafından hepimizin saçlarını aynı şekilde kesilir, yurttaki banyolarda yıkandıktan sonra bayram sabahları erkenden uyandırılıp temiz giyeceklerimizi giyer, ziyaretçileri beklerdik. Ziyaretçiler gelince yurt müdürümüz tarafından hazırlanan, yurdumuzun koşullarını ve yurt görevlilerinin şefkat ve sevgi dolu insanlar olduğunu övücü bir yazıyı içimizden birisinin okuması ve gelen ziyaretçilerin duygulu sözler ile cevap vermeleriyle bayram başlardı.

Resmi bayramlarda, boynumuza takılan kumharalarla Malatya caddelerinde vatandaşların yakalarına kâğıttan yapılmış rozetleri takarak yardım toplamamızın istenmesi, iyi yardım toplayamazsak cezalandırılacağımızın söylenmesi ve okul ihtiyaçlarımızın sınıftaki diğer arkadaşlardan toplanarak karşılanması nedeniyle arkadaşlarımızın bizi kızdırması, bir kısmının acıyarak bakması çok zorumuza gider ve bizi çok üzerdi.

İlkokulu bitirdiğim 1964 yılında Malatya'nın Çöşnük diye adlandırılan semtinde inşaatı yeni biten bir binaya taşındık. Ve ben artık etrafımı daha iyi gözlemleyebiliyordum. Annem Tekel Fabrikasında,

yılda beş-altı ay mevsimlik işçi olarak çalışıyor, hafta sonları da bizi alarak eve götürüyordu. İlkokuldan sonra Malatya'da bir hayırsever tarafından yaptırılan ilkokul olan Hasan Varol Ortaokulu'na başladım.

Bu arada ağabeyim Ali ortaokulu bitirdikten sonra yurt koşullarından kurtulmak için okumak istemiyordu ve yurttan ayrılmak istiyordu ve sonunda annemlerin razı olmamasına rağmen birkaç arkadaşıyla birlikte yurttan kaçarak İstanbul'a gitti. Yurt koşullarından bunalan sadece ağabeyim ve arkadaşları değildi, ben ve diğer kalanlar da bu koşullardan kurtulma hayalleri kuruyorduk. Kendi aramızdaki sohbetlerimizde bir tek şey düşünüyorduk; yurttan kaçmak, çalışarak okumak, zengin olmak ve bu zenginliğimizi Çocuk Esirgeme Kurumu'ndaki kardeşlerimizle paylaşmak.

Birkaç ay sonra, sanıyorum ortaokul birinci sınıfta, ben de yurttan kaçıp İstanbul'a gittim. Kemal Baldan adında yurttan bir arkadaşım, Beşiktaş'ta bir fotoğrafçıda çalışıyordu. Dükkânda yatıyor, akşamları da bir lokantada bulaşık yıkayarak geçiniyordu. Bir-iki gece onunla kaldım. Ağabeyim ise İnönü Stadi'nin arkasında sirk miydi, lunapark mıydı hatırlamadığım bir yerde çalışıyordu. Onu buldum, bana çok kızdı ve akşam bir otobüsle pazarlık yaptı, yarı ücret ödeyerek beni Malatya'ya geri gönderdi. Malatya'da anneme gidip bir daha yurda dönmek istemediğimi, dönersem yine kaçacağımı söyledim. Annem dayanamadı, ertesi gün müracaat edip beni yurttan aldı.

İkinci sınıftayken bir grup arkadaşla birlikte yeni açılan Kubilay Ortaokulu'na aktarıldık. Bu ortaokuldan aklımda kalan en önemli kişi, hepimizin "birer Kubilay" olacağını her pazartesi ve cuma bize hatırlatan, soyadını unuttuğum Müdür Hasan Bey. Durum öyle bir hal almıştı ki müdürün "Kubilay olacağımızı" söylemesi bilinçaltında hepimizi rahatsız etmeye başlamıştı. Zira Kubilay bir subaydı ve "gericiler" olarak tabir edilen bir grup tarafından şehit edilmişti. Bitirdiğim ortaokuldaki müdürümüzün her öğrenci toplantısında hepimizin bir Kubilay olmamız gerektiğini söylemesi şahsen beni pek mutlu etmezdi. 2003 yılında YÖK Yasası ile ilgili olarak 9 Eylül Üniversite-



sı Rektörü'nün, "YÖK Yasasına karşı hepimiz birer Kubilay oluruz" demesi bana o kadar komik geldi ki, "acaba o da benim gibi Kubilay isimli bir öğretim kurumundan mı etkilendi" diye düşündüm.

Malatya'dan Ankara'ya...

1967 yılının yaz aylarında babaannemin yanında çalıştığı doktorun kayınpederi Malatya'ya geldiğinde beni babaannemin yanında görünce eğitim durumumu sordu. Babaannem de ortaokulu bitirdiğimi ama artık okuyamayacağımı söyleyince adam bize yardımcı olacağını ve Ankara Mızıka Astsubay Okulu'na yerleştirebileceğini söyleyerek beni Ankara'ya çağırdı. On-on beş gün sonra Ankara'ya gittim. Adamın yüksek bir görevi vardı ama ne olduğunu bilmiyordum. Bana bir yazı verdi. Astsubay Okulu'nu tarif etti. Oraya giderken Malatya'dan tanıdığım Reşit adında birisini gördüm. Benden bir-iki yaş büyüktü. nereye gittiğimi sordu; ben durumu anlatınca "boşver, astsubaylığı yapabiliyorlarsa benim okuduğum okula yapsınlar" dedi. Türkiye'de sadece Ankara'da olan Mehmet Rüştü Kimya Sanat Enstitüsü'ne girebilirsem, bitirince hemen çalışabileceğimi, hatta okul masraflarımı da burs yoluyla çözebileceğimi söyledi. Ben de geri dönüp durumu anlattım ve onun sayesinde sınavla girilen okula sınavsız kaydımı yaptırdım. Daha sonra Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO)'dan burs kazanarak okumaya devam ettim. Okulumuz Ankara'da bütün okulların olduğu yerdeydi. Üç tip öğrenci vardı; yatılı, burslu, normal. Ben o arada bir tanıdık vasıtasıyla Atatürk Orman Çiftliği'nin Marmara Köşkü'nde hizmetliler için ayrılan bir odada kalmaya başladım, okul bitinceye kadar da orada kaldım.

Sanat Enstitüsü'nde öğrenime başlayıp, TPAO'dan burs alıp, yatacak yeri de bulmam benim için bulunmaz bir imkandı. Ama aldığım burs, gıda ihtiyacımı karşılayacak düzeyde bile değildi. Bu nedenle kaldığım Atatürk Orman Çiftliği'ndeki, Marmara köşkü ile okulun arasındaki yolu yaya olarak gidip gelirdim. Okulda sürekli aynı şeyleri giydiğimi, kışın bile kalın bir giysimin olmadığını gören Erkoç adlı bir sınıf arkadaşım, bana babasının Etimesgut'taki Kızılay deposunda çalıştığını, kendisi giyim ihtiyaçlarını oradan karşıladığını, istersem bana da oradan giyim eşyası temin edeceğini söyledi. Bu teklif beni çok memnun etmesine ve acil ihtiyacım olmasına rağmen, ilk okulda eşyalarını giydığımız arkadaşların bana ve Çocuk Esirge-



1969, soldan sağa; Ahmet, Erhan, Doğan, Mutlu ve ben.

me Kurumu'ndaki diğer arkadaşlarıma olan davranışları aklıma geldiği için tereddüt ediyordum. Kabul etmekten başkada çarem yoktu. Arkadaşıma ikimiz arasında kalırsa teklifini kabul edeceğimi söyledim ve anlaştık. Sanat okulu süresince giyim eşyalarımı Kızılay'dan temin etmiştim.

1969 TİP'le temas...

1969 yılında okulumuzda Nuri adında Artvinli bir arkadaşın önerisiyle şu anda yerini pek hatırlayamadığım bir salondaki Türkiye İşçi Partisi (TİP) toplantısına, daha sonraki yıllarda dostluğumuzun bu nedenle devam ettiği Celal Eriş, İsmail Ünlü ve Mutlu Bulhaz ile birlikte gittik. Toplantı salonuna girdiğimizde ben kendimi bambaşka bir dünyada buldum. Salon tıklım tıklım doluydu ve ağırlıklı olarak gençlerden oluşan bir topluluk, konuşmacıyı zaman zaman coşkuyla alkışlarken, bazen de ABD ve emperyalizm aleyhine sloganlar atıyordu.

Konuşmalar içinde dikkatimi çeken, işçilerin problemlerinin çok fazla olduğu ve bunun çözülmesi için söylenenlerdi. O yıllarda annemin bir Tekel işçisi olması nedeniyle bu durum ilgimi çekmiş ve çok hoşuma gitmişti. Daha sonraki günlerde toplantıya birlikte gittiğimiz

iki arkadaş ve Nuri adlı arkadaşla sohbetlerimiz başladı. O yaşlarda kafamızdaki soruların, gençlik heyecanı ile cevaplandığını zannediyor, bizlerin de Nuri gibi diğer arkadaşları bilgilendirebileceğimizi sanıyorduk. Nuri'nin getirdiği devrimci dergi ve kitapları okurduk. Gerçi kitapları çok iyi anladığımı söyleyemesem de oralardan öğrendiğim birkaç devrimci kelimeyi rahatlıkla kullanabiliyordum.

Ayrıca benim gibi çocukluğu yoksulluk içinde geçmiş, öğrenimini ailesinden ayrı, o yıllarda Ankara'da eline geçen 250 liradan başka hiçbir geliri olmayan birisi için bu sıkıntıların olmayacağı, herkesin eşit olacağı bir dünya kurulmak istenmesi yeterli bir hedefti. Başka ne isteyebilirdim ki.

O yıllarda Türkiye genelinde olduğu gibi Ankara'da da üniversite gençliğinin de ağırlığıyla antiemperyalist devrimci mücadele yoğun bir biçimde veriliyordu. Daha sonraki yıllarda 68 kuşağı olarak tarihe geçen bu devrimci gençlik Ankara'daki lise ve dengi okulları da etkiliyordu. Bizim okulda bu devrimci hareketin içinde olmaya çalışanlardan birisi de bendim. Zaman zaman okulumuzun devrimcilerinin lideri konumundaki Artvinli Nuri arkadaşımın getirdiği dergi ve gazeteleri kendi okulumuzda ve civar okullarda da dağıtmak, satmak uğraşı veriyordum. Tabii bu o kadar da kolay olmuyordu. Çünkü devrimci mücadelenin yükselmesinin karşısında sırf bu mücadeleyi engellemeyi düşünen ve kendilerine durumdan vazife çıkartarak komünizme karşı mücadele ettiklerini söyleyen ülkücü gençler bu çalışmalarımıza engel olmaya çalışıyorlardı, zaman zaman da kavgalar çıkıyordu.



Çocukluğumda, Çocuk Esirgeme Kurumu'nda arkadaşlarla kurduğumuz hayallerin başında, bizim durumumuzdaki çocukların daha iyi koşullarda yaşamasına yardımcı olmak vardı. Biz zenginliği; okuyabildiğimiz kadar okuyarak, bayramlarda yurdu-muza gelip bizle konuşanlar veya yurt müdürümüz gibi olmak diye anlıyorduk.

Sanat okulunu bitireceğim yıl, benim bu koşullarda üniversite okuma şansımın çok

zayıf olduğunu, üniversiteye devam edebilmek için ayrıca lise diploması almam gerektiğini öğrendim. Sanat okulu mezunlarımn, üniversite sınavlarına giremediği bir dönemdi. Lise fark derslerini verip üniversite sınavını kazanmam yetmiyordu. Çünkü TPAO'dan burslu okuduğum için mecburi hizmetimi yerine getirmem şartı vardı. Mecburi hizmet için çalışsam aldığım bursu ödeyecek durumum yoktu.

İşte tam böyle bir dönemde tanıştığım devrimci düşüncelerin ülkemizde uygulanması halinde herkesin eşit olacağı, yolsuzluğun olmayacağı gibi çocukluğumda hayal ettiğim kimsesiz, öksüz çocukların sorunlarının da bütün çocuklarla birlikte çözüleceği bir ortam oluşacaktı. Bu duygularla ülkemizde devrim yapmayı hedefleyen düzen değişikliğini savunanların içinde olmamın doğru olduğuna inanıyordum. İlerleyen yıllarda evlenip çocuklarımlı olduğunda, bütün çocukların sevgi ortamında yetişmesi için mücadele ettiğime inanırken kendi çocuklarımlı ihmal ettiğimi, onlara gerekli ilgi ve sevgiyi gösteremediğimi fark edemiyordum.

1970 Haziran'ında bir gün, yanlış hatırlamıyorsam o zamanlar Ankara Ulus'ta bulunan Malatya Öğrenci Yurdu'na uğradım. Okul bitirme sınavlarının ardından Malatya'ya gidecektim. Ankara'dan Malatya'ya otuz saatlik tren yolculuğunu yalnız yapmak istemiyordum. Çok fazla tanıdığım yoktu, zaten yurda beş-altı aydır uğramaya başlamıştım. Hacı Suat adında benden iki-üç yaş büyük, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde (DTCF) okuduğunu hatırladığım bir tanıdığım vardı, onun odasına uğradım. Daha sonra Batman'da karşılaşacağım Şaban Özmaraşlı dışında altı-yedi kişi daha vardı. Hacı Suat bana da "gel otur" dedi ve konuşmaları dinlemeye başladım. İstanbul'a gitmeyi konuşuyorlar, işçilere destek vermenin, hatta işçileri yönlendirmenin görevleri olduğunu söyleyerek akşam trenle İstanbul'a gitmekten söz ediyorlardı. Bu olay beni heyecanlandırmıştı. Nedenini, niçini çok fazla bilmesem de acaba bana da, "gel" derler mi diye düşünüyordum. Oda boşaldıktan sonra Hacı Suat benden ziyaret sebebimi sordu. Ben de on gün sonra Malatya'ya gideceğimi, o tarihlerde Malatya'ya gidecek olup olmadığını sordum. O da, "şu İstanbul işini halledelim, bakarım" dedi.

Ben İstanbul işini sorunca, İstanbul'da işçilerin bir yasayla ilgili direniş yapacağını, bütün devrimcilerin de bunu desteklemesi gerektiğini söyledi ve istersem benim de onlarla gelebileceğimi ekledi. Sevinmişim. Akşam istasyona gittim, Malatya Yurdu'nda gördüğüm birkaç arkadaşla katıldım, trene binip ikinci mevki bir kompartımana



yerleştik. Normalde altı kişilik olan kompartımanda sekiz-on kişiydik. Tren hareket ettikten sonra yabancı olduğu kelimelerin çokça geçtiği sohbetler başladı. "Devrimci", "ideoloji", "burjuvazi", "politik" gibi kelimelerin kullanıldığı sohbetlerde dikkatimi en çok "işçi sınıfı" çekiyordu. Çünkü

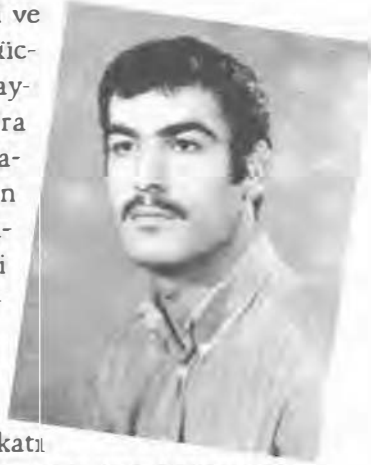
kü daha önce katıldığım tek toplantı olan TİP'in gecesinde bu konu çok konuşulmuştu. Ben bu kadar bilgili insanların arasında bulunmaktan hem mutluluk, hem de eziklik duyuyordum. Hatta ülkemizde sınıfların var olduğunu: trenlerde bile "birinci mevki", "ikinci mevki" gibi ayrımların olmaması gerektiğini söylemeleri dikkatimi çekmişti.

Bu arada bilet kontrolü yapılırken bizim kompartımanda sadece üç tane bilet olması nedeniyle kondüktörle tartışma çıkmıştı. Hatta Eskişehir'de kompartımanımıza jandarma bile gelmişti. Tabii Eskişehir'de. Eskişehir-İstanbul bileti almak zorunda kaldık. İzmit'e geldimizde öğlen olmak üzereydi. Ve tren İstanbul'da. Trende polis ve jandarmalar arama yapıp kimlik kontrolünden sonra benim de içinde bulunduğum yirmi-oruz kişiyi trenden indirip bekleme salonuna aldılar. Akşama doğru bir trene bindirip bizi Ankara'ya geri gönderdiler. Ankara'ya döndüğümde, bir gün önce o zaman pek de anlayamadığım olayların anlatılması üzerine ne kadar büyük bir eylemi kaçırdığıma üzüldüm. Ama tek tesellim giderken ve gelirken yapılan sohbetlerden sonra bu konuları öğrenme isteğimin artmasıydı. Sanat okulunu bitirip Malatya'ya döndükten bir ay sonra, Batman'da çalışmaya başladığımda öğrenme arzum değişmemişti.

TPAO'ya giriş...

Okulu Haziran'da bitirdikten sonra burslu okuduğum için vakit kaybetmeden o yıllarda Ankara, Kızılay'da bulunan TPAO Genel Müdürlüğü'ne gittim ve müracaatımı yaptım. Personel Müdürlüğü'nden bana o zaman Batman'a, TPAO Bölge Müdürlüğü'ne bağlı

rafineri laboratuvarına tayin edildiğimi ve ücret konusunda bilgi verirken asgari ücretin Türkiye genelinde her bölge için ayrı olduğunu ve benim ücretimin 1000 lira dolayında olduğunu söylediler. O zamanlar şimdiki gibi bütün Türkiye için tek asgari ücret yoktu. Batman'da asgari ücret sanıyorum 350 liraydı. Mecburi hizmetim bitmeden -iki yıl- işten ayrılmayacağımı, ayrılırsam tazminat ödemem gerektiğini söylediler.



Ben zaten Ankara'da 250 lira bursla geçiniyordum; aldığım bursun dört katı ücreti bırakır mıyım diye düşünerek ve sevinerek Malatya'ya hareket ettim. 1970 Temmuz'unun sonlarına doğru, o zamanki ulaşım zorlukları nedeniyle Malatya'dan Kurtalan Ekspresi ile on iki saatte Batman'a gittim ve o zamanlar TPAO bünyesinde bulunan Batman Rafinerisi'nde işe başladım. İşe başladığım gün teknik emniyet görevlileri, rafineri ile ilgili çalışma koşullarını o denli detaylı ve ciddi bir biçimde anlattılar ki otuz beş senedir sigara içmeme rağmen hâlâ kibrit veya çakmak taşımam.

İşbaşı yapar yapmaz, adını ve işçilere faydalı bir kuruluş olduğunu Haziran ayında trenle İstanbul'a giderken konuşulanlardan duyduğum Petrol-İş Batman şubesine üye oldum. O yıllarda yürürlükteki Sendikalar Yasası'na göre sendikalara üye olmak için üyelik formunun noter tarafından onay zorunluluğu yoktu. Sendikalara üye olmak ve üyelikten ayrılmak için form doldurup imzalamak yeterliydi. Bu uygulama, zaman zaman işyerlerinde birden fazla sendikanın yetki alma mücadelesinde kötü niyetli kullansa dahi işçilerin sendikal tercihlerini daha özgür kullanmalarını sağlıyordu.

İşbaşı yaptıktan bir hafta sonra hemen vardiyalı çalışmaya başladım. Tabii bu arada 18 yaşında bir genç gözüyle içgüdüsel olarak etrafı gözlemlemeye başladım. İlk gözlemim çalışanlar arasında sevgi ve saygıya dayalı





ilişkilerdi. Ben, Ahmet Özkılıç adınca, o zamanlar 40-45 yaşlarındaki bir ağabeyle çalışıyordum. Böylesine önemli bir işyerinde, - Türkiye'nin üç rafinerisinden biridir- üretilen petrol ürünlerinin standart olup olmadığını kontrol eden laboratuvarında çalışmak beni hem heyecanlandırıyor, hem ürkütüyordu. Ama birlikte çalıştığım Ahmet Özkılıç'ın bana karşı bir ağabey ve baba şefkatiyle yaklaştığını, iş konusunda da çok sert bir usta olarak davranarak zaman zaman yapılması gereken işlerde bana özgüvenimi kazandıracak yöntem-

ler uyguladığını daha sonra fark ettim. Rafineride o dönemler ünitelerdeki işçi arkadaşların diğer ünitelerle olan ilişkileri dikkatimi çekmişti. Zaman zaman vardiyalarda çay ziyaretleri olur, bir ünite diğer üniteyi yemeğe davet ederdi. Bu davetlerde, işyeriyle öylesine özdeşleşmişlerdi ki, misafir olarak kabul ettikleri diğer üniteyi, evlerinde misafir edercesine hassas davranırlardı. Ayrıca sigara içmenin serbest olduğu sigara salonlarında yaşça kendilerinden büyük olanların yanında sigara içmemeye özen gösterirler, bunu da bir saygı ifadesi olarak görürlerdi.

Çalıştığım işyeri olan rafineri TPAO'nun sınırları içindeki sosyal tesislerin yanındaydı. O zamanlar bekâr çalışanların kaldığı pansiyonlar vardı. Mühendisler B, teknisyenler C, diğer elemanlar "Beyaz Saray" denen pansiyonlarda kalırlardı, "Beyaz Saray" adı, sanıyorum o dönemlerde Batman'daki en büyük bina olması nedeniyle Washington'daki Beyaz Saray'dan etkilenecek konulmuştu.

En büyük sıkıntım çevremle istediğim düzeyde diyalog kuramamaktı. Batman o yıllarda Türk, Kürt, Laz, Arap, Çerkezin bulunduğu; Alevi, Sünni gibi Müslümanların, Süryani ve Yezidi gibi gayri müslimlerin bulunduğu bir yerdi ve tabii ki işçiler de bu gruplardan oluşuyordu.

Anadili Türkçe olan çok az sayıda işçiyle diyalogum iyiydi ama anadili Kürtçe veya Arapça olan işçilerle diyalog kuramıyordum. İşyerinde veya işyeri dışındaki sohbetlerimizde, bu arkadaşlar doğal



olarak anadilleri ile konuşuyorlardı. Ben ise bu dilleri bilmediğim için sohbetlere fazla katılamıyor ve kendimi ifade edemiyordum.

Örİ, adet ve geleneklerde de farklılıklar vardı. Benim yetiştiğim ortamda ağalık ve şeyhlik kurumları yoktu. Oysa o yıllarda Batman'da çalışan işçi arkadaşların büyük bir bölümü için bu ilişkiler çok önemli idi. Bu koşullarda devrimci düşüncelerimi ifade etmemin zorluklarını da görüyordum.

Ben Kürtçe bilmediğim için çevremle sağlıklı diyalog kuramazken bölgedeki okullarda tek kelime Türkçe bilmeyen, anadili Kürtçe olan ilkökul öğrencilerine, tek kelime Kürtçe bilmeyen öğretmenlerin nasıl eğitim verdiğini düşünmeye başladım. Daha çok konuşulanları dinleyerek arada geçen genel (Türkçe-Kürtçe) kelimelerden konuları kavramayı hedefleyerek işe başladım. Bu arada dikkatimi anadili Arapça olanların büyük bir bölümünün Kürtçeyi de bildikleri ancak Kürtçe konuşanların Arapçayı bilmedikleri de çekmişti.

Batman yılları...

Batman o yıllarda yirmi-otuz bin nüfuslu bir ilçeydi. TPAO'nun işyeri ve sosyal tesislerinin bulunduğu alan. Ankara'da görmediğim kadar düzenli, planlı, geniş cadde ve sokaklardan oluşan bir yerleşim merkezi olmasa rağmen, bu alanın dışındaki Batman'da ilk bakışta fark edilen, yoksulluğun diz boyu olmasıydı. Türkiye'nin tek asfalt



retiminin yapıldığı rafine-
rinin bulunduğu "ilçe" ol-
masına karşılık yolları as-
falttan yoksun; yazın toz,
kışın çamur içindeydi.
Elektrik retim merkezi
olan Keban'a yakın olma-
sına rağmen elektrik sıkın-
tısı çekilirdi. Batman Çay-
ı'na rağmen su sıkıntısı
yaşanırdı. TPAO'nun dış-
ında başka işyerinin olma-

ması nedeniyle işsizliğin üst düzeyde olması ile dikkatimi çekmişti.

Lokal olarak kullanılan kaldığım yer ile işyerimin arası 500 metre-
lik bir mesafe olduğu ve yukarıda yazdığım sebeplerden dolayı Bat-
man çarşısına inme ihtiyacı hissetmediğim için fazla tanıdığım yoktu.
Tek tanıdığım Batman Lisesi'nde öğretmenlik yapan, aynı köyden
akrabam Mustafa ztop'tu. Eşini de çocukluğumdan tanıdığım için,
arada sırada onlara uğrardım. Mustafa ztop geleneksel CHP'den
daha ileri düşünceleri olan, ancak bunu öğretmen olması nedeniyle
de kolay kolay herkes ile paylaşmayan bir çok ilerici talepleri ancak
güvendiği insanlara dile getiren bir insandı. Mustafa Hoca'nın çevre-
sindeki öğretmenlerden Namık Dikici diye bir resim öğretmenini tanı-
dım. Namık Dikici ile birlikte sonraki yıllarda ilerici gençlerle çeşit-
li faaliyetlerde bulunduk.

Pansiyonda ise sanat okulundan birlikte çalışmaya geldiğimiz Er-
gül Ayaz isimli bir arkadaşla zar zor temin edebildiğimiz devrimci
dergileri okur, bu okuduklarımızı çevremize nasıl anlatırız diye tartış-
ırdık. Ben rafineride beş-altı ay sonra yavaş yavaş bazı işçi arkadaş-
larla konuşmaya başladım. Okuduğum dergi ve broşürleri işyerine
götürüp arkadaşların ilgisini çekebilecek, herkesin görebileceği yerle-
re bırakırdım.

Bu arada öğretmen lokaline gitmeye başladığım günlerde de o gün-
ne kadar ciddi bir biçimde dikkatimi çekmeyen konularla karşılaştım.
Bunlardan en önemlisi, özellikle ilkökul öğretmenlerinin en büyük sık-
ıntısının, okula başlayan öğrencilerin anadillerinin Kürtçe olması-
ydı. Bu nedenle okullarda eğitimden ziyade, Türkçe öğretme konu-
sunda çalışma yapılırdı. Bölge kökenli öğretmenlerin okuttuğu öğren-
ciler şanslı sayılabilirdi. Zira her türlü yasağa rağmen Kürt öğretmen-
ler zorunlu olarak öğrencileriyle anadillerinde konuşuyorlardı. Yasal



olarak zor durumda kalsalar da en azından öğrencileri ile iletişim kurabiliyorlardı. Bu konuları dinledikçe kafamda soru işaretleri oluşuyor, böyle bir şeyin haksızlık olduğuna kanaat getiriyordum. Tabii daha sonraki yıllarda Kürt sorunuyla ilgilenen arkadaşlarla tanıştıkça bu konunun, ülkemizin önemli bir sorunu olduğuna inandım.

Öyle ki; 1989 Batman Petrol-İş Şube Kongresinde yaptığım konuşmada herkesin özgürce anadilini konuşmasının ve eğitim yapmasının doğal bir insanlık hakkı olduğunu belirtmek için kongreye bir Yunanlı misafirin katılmış olması durumunda Rumca konuşabileceğini, bunda bir sorun olmayacağını, aynı şekilde TC vatandaşı bir Kürdün, Kürtçe konuşmasının da suç teşkil etmemesi gerektiğini söylemem nedeniyle Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) tarafından hakkımda açılan dava 1991 yılına kadar devam etti. Ve o yıllarda yasalarda yapılan değişiklik nedeniyle davadan herhangi bir ceza almadım.

Benim işe başladığım ayda Batman'a staj için gelen üniversiteli gençlerden Mehmet Yücel adlı bir arkadaşla tanıştım. Sohbetlerimizde birbirimizin devrimci görüşleri olduğunu fark etmeye başladık. O arkadaş benden daha ileri düzeydeydi. Stajyer olarak bulunduğu Batman'da, beni TİP'in görüşlerine sahip, o yıllarda kaportacılık yapan bunun yanı sıra oto camı üretmek için çaba harcayan Sabahattin Saygılı adında biriyle tanıştırdı. Yine orada Mehmet Sönmezışık adlı TPAO işçisi ile tanıştım. Birkaç sefer sohbet ettik ve bu sohbetlerimizde doğrusu Mehmet Yücel konuşuyor, biz dinliyorduk. Ülke so-

runlarının nasıl çözüleceğini, TİP'in politikalarını tartışıyorduk.

Mehmet Yücel okula döndükten sonra bana o tarihlerde Batman'da temin edemeyeceğim dergiler göndermeye başladı. Ben de bu dergileri Batman'a birlikte geldiğimiz okul arkadaşım Ergül Ayaz ile Batman'da tanıştığım Zülküf Şair'e vermeye başladım. Ama dergilerde yazılanlar bizim daha önceki sohbetlerimizde konuştuklarımızdan farklıydı. Daha çok silahlı mücadeleyi ön plana çıkartan konular işleniyordu. Bu nedenle benim de kafam karışmaya başladı. Bana göre TİP'in desteklenerek yasal yollardan iktidara getirilmesi daha mantıklı geliyordu. Tabii bu dergiler çalıştığım işyerindeki arkadaşlarımın da dikkatini çekiyordu. Hatta benden yaşça büyük olan ağabeyler bana nasihatlar etmeye başlamışlardı. Beş-altı aylık süre zarfında okuduğum yayınlar, düşüncelerimi yılmadan etrafıma aktarma çabamdan, bana o yıllarda PTT aracılığıyla koli halinde satmam için gönderilen devrimci dergileri ücretsiz olarak dağıtmam ve yaşam tarzımdan dolayı benim için "komünist" sıfatı kullanılmaya başlandı.

1971 yazında daha sonra sendikal mücadelede karşılaştığım ve birlikte çalıştığım İlyas Köstekli'nin de içinde bulunduğu üç kişi Batman'a ziyaretime geldi. Kendilerinin yurtdışından (Beyrut) geldiklerini söyleyerek Ankara'ya dönmelerine yardımcı olmamı istediler. Ben de onları, kimseye haber vermeden kaldığımız pansiyonda, o dönem Batman Petrol Spor adlı güreş kulübünde Dünya Şampiyonu olan Ali Rıza Alan'ın da içinde bulunduğu güreşçilerin odasında misafir ettim. Onlar bir turnuva nedeniyle Batman dışındaydılar.

Kaportacı Sabahattin'in boyaları...

Bu arkadaşlar, "Batman'da bir şeyler yapmadan gitmeyelim" dediler. Ve birlikte o gece kaportacı Sabahattin'den temin ettiğimiz boyalarla ben ve iki lise öğrencisi Necip Çoban ile Sabahattin, TPAO hudutları içerisinde birkaç yere devrimci sloganlar yazdık. Üç arkadaş sabah 5:30 treniyle Diyarbakır'a gittiler. Birkaç gün sonra polisler pansiyona gelerek dolabımdaki bir-iki kitabı alarak beni karakola götürdüler. Ve benden o kişileri sordular, yazıları da onlarla birlikte yazdığımızı söyleyerek her şeyi anlatmamı, yoksa başımın belaya gireceğini söylediler. Beni sevindiren olay yazıyı, ben, Necip ve Sabahattin'in yazdığını bilmemeleriydi.

Çünkü ben o gece resmi olarak işyerinde görünüyordum. O gece

ben 23-07 vardiyasındaydım. İşyerinde Ahmet Özkılıç ağabeye Malatya'ya gideceğimi söylemiştim. Ahmet ağabey de beni idare ettiği için ona sorulduğunda işyerinde olduğumu söylemiş. Öyle söylemese kendisinin de sıkıntıya gireceğini biliyordu. Benim işyerinde olmam, diğer üç arkadaşın da gitmiş olması nedeniyle o yazı eylemi de öylece kapanıp gitti. Beni dört gün sonra serbest bıraktılar. Bu olaydan sonra artık ismim tümüyle "Komünist Memet" oldu. Daha sonraki günler zaten askeri baskı ve yönetim nedeniyle boş boş geçmeye başladı.

1971 yılında Türkiye genelinde gençlik örgütlerinin başını çektiği devrimci hareket Batman'da çok fazla hissedilmiyordu. Devrimci gruplardan ziyade tek tek devrimciler vardı. Bu devrimcilerin o dönemde TİP çatısı altındaki mücadelesi, 12 Mart darbesiyle son bulmuştu. Ayrıca güneydoğuda o dönemde örgütlenmeye çalışan Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) Batman Şubesi'nin bir-iki aylık çalışmasının ardından 12 Mart olmuştu.

Bu nedenle Batman'da o dönem, devletin güneydoğu politikalarını benimsemeyen, bunu çeşitli nedenlerle dile getiren, Marksizmi benimseyenlerin de aralarında bulunduğu insanlar tutuklanıyordu; zaman zaman civar köylerde devletin güvenlik güçlerinin köylülere baskılarının arttığını duyuyorduk. Yani kısaca o dönemde devrimci düşünceler, Batman'da çok fazla yerleşmediği için baskılar tek tek insanların üzerinde oluyordu.

1972 yılının Ocak ayında hiç aklımda olmamasına rağmen daha sonra eşim olacak Müzeyyen'i bir vesileyle gördüm. Şimdiki tabiriyle bir elektriklenme hissettim ve kafamda evlenme düşüncesi gelişmeye başladı. Ama o koşullarda evleneceğim kızı daha yakından tanıma isteğimi ileteceğim bir yakınım yoktu. Müzeyyen'in Bitlisli olduğunu öğrendim. Bu benim için büyük bir tesadüftü. Zira TİP'li olarak bildiğim ve iyi ilişkilerim olan kaportacı Sabahattin Saygılı ve Mehmet Sönmezışık da Bitlisli'ydiler. Bu konuyu onlara açarak bilgi aldım. Aldığım bilgiler beni biraz ümitsizliğe düşürdü. Eşim o sıra Batman PTT'sinde memur olarak çalışıyordu. Babasının hacı, ailesinin dindar olmasının işimi zorlaştıracakı belliydi. Ama ben artık kafamda evlilik ve ev hayalleri kurmaya başlamıştım. Çünkü işim gücüm ve o zamanın şartlarına nazaran iyi bir gelirim vardı. Tabii bu arada eşimle tanışıp konuşabilmenin yollarını arıyordum. Birkaç başarısız denemeden sonra onu görmeyi başardım. Ancak • beni görmedi, fark etmedi bile.



Müzeyyen 'le tanışma...

Bir akşam daha sonra eşim olacak Müzeyyen'in çalıştığı Batman PTT'sine gittim ve tanıştım. Kendisine niyetimi açıkladım. Bu konuda sonuca ulaşabilmem zor görünüyordu. Bu zorluğun iki nedeni vardı. Birincisi, muhafazakâr olan ailesinin, benim rafinerideki bir grup arkadaş tarafından "Komünist Memet" diye anıldığını duymaları ve hiçbir dini vecibeyi yerine getirmiyor olmam nedeniyle mezhep farklılığımız olduğunu düşünmeleri; ikincisi ise, askerliğimi yapmamış olmamdı.

Birinci sorun benim için çok da önemli değildi çünkü Malatya'dan gelecek olan ailemin, onlar kadar muhafazakâr olmasa da, mezhep problemini çözeceğini düşünüyordum. İkinci problem de zaten süresi geldiğinde kendiliğinden çözülecek ve ben askere gidecektim. Çünkü o yıllarda askerliği tecil ettirmek şimdiki gibi kolay değildi. Bu arada eşimi ailesinden istettim. Evlilik askerlik dönüşüne ertelenerek nişanlandık ve 1972 Temmuz'unda askere gittim.

1972 Temmuz'unda İzmir Narlıdere'deki İstihkâm Eğitim Alay'ında askerliğe başladım. Eğitim çavuşu yetiştiren taburda dört aylık eğitimden sonra orada eğitimini tamamlayan çavuş adayları ülkenin çeşitli yerlerine gönderildi. Ben ise orada kaldım ve bizden sonrakı döneme eğitim vermeye başladım. Zira o dönemde askere gelen-

lerin içinde lise ve üniversite mezunu çok az olurdu, bu vesileyle beni de eğitim verecekler arasına aldılar. Eğitimlerimiz, sınıfımız gereği ağırlıklı olarak kimyasal patlayıcılarla ilgili olduğundan midir, başka bir nedenle midir veya 1971 yılında Batman'da gözaltına alındığımda Malatya Askerlik Şubesi ile ilgili yazışma veya haberleşmenin askerlik yaptığım yerde tesbit edilmesi midir, hâlâ anlayamadığım bir nedenle bölük komutanım bana güvenilir bir asker olmayacağımı belirterek sözde beni cezalandırmak için nöbet tutmayı, eğitim vermeyi yasaklayarak, koğuş sorumlusu yaptı. Her askerliğini

yapan gibi, benim de anılarım vardır. Konuyla ilgisi olmadığı için anlatmıyorum, ancak yazdıklarım ile ilgili olduğunu düşündüğüm bir hatıramı aktarmakla yetineceğim.

Bir gün arkadaşlarımdan Fuat Doğançay'ın özel bir iş için dışarı çıkması gerekiyordu. Ama sabah 7-9 nöbeti vardı. Bana kendi yerine nöbet tutup tutamayacağımı sordu. Nöbet tutmam yasaklandığı halde en önemli yerlerden biri olan kimyasal deponun önündeki nöbete onun yerine gittim. Nasıl olsa mesai 9'da başlayacağı için kimse fark



M. Çelik ve Arif Namılı, 1972.



etmez diye düşünüyordum. O gün anı bir kararla askerlere koruyucu iğne yapılması kararlaştırılmış olduğu için akşam 9'a kadar on iki saat bölüğümüz için en önemli yer olan kimyasal patlayıcıların bulunduğu yerde nöbetçi olarak kalmak beni çok tedirgin etmişti. Bu durumu komutanım fark etmiş olsaydı hem benim için hem de arkadaşım için, çok zor günler başlayabilirdi.

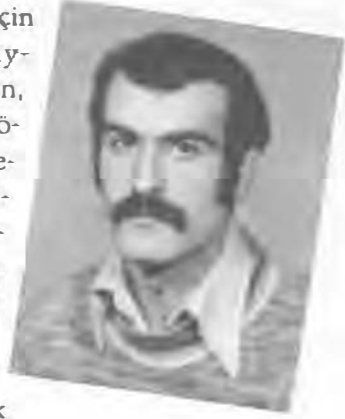
Nöbette yerine on iki saat kaldığım Fuat Doğançay ile şu anda otuz üç yıllık dostluğumuzun gelişmesi benim daha öncelki arkadaş seçimimdeki kriterlerimi değiştirdi. Zira o yıla kadar kim olursa olsun önceliğim, siyasi konularda sohbet edebilmek ve ortak siyasi mücadelede yer almak iken, Fuat Doğançay ve askerdeki birkaç arkadaşla içinde bulunduğumuz koşullarda siyasi konuların dışında da sohbet edebilmemiz sosyal yaşamda farklı insanlarla da ortak konuların olabileceğini göstermişti. Daha sonraki yıllarda, özellikle evlendikten sonra sosyal ilişkiler için mutlaka siyasi görüş birlikteliğinin olması gerektiği düşüncem tamamen değişti. En yakın akrabalarım-dan bile benim siyasi görüşümü tasvip eden kimse olmamasına rağmen nasıl onlarla sosyal ilişkim devam ediyorsa, akrabam olmayan işyeri, mahalle çevresinde de sosyal ilişkilerime özen gösterdim.

1974 Askerlik dönüşü...

1974 yılında askerliğimi bitirip tekrar Batman'a döndüğümde, sanıyorum 1971 yılındaki gözaltına alınmam ve askerden önceki düşüncelerimin bilinmesi nedeniyle rafineride çalışmam sakıncalı görüldüğünden ve TPAO adına burslu okuduğumdan dolayı mecburi hizmetin kalan kısmını tamamlamam için o zamanki adı "İstihsal" olan Üretim Müdürlüğü Rezervuar Laboratuvarı'nda işe başladım. Ama bu durumun, benim için çok daha iyi koşulları oluşturacağını bilse-lerdi, böyle davranmazlardı. Zira askerdeyken bölük komutanım benim eğitim çavuşluğumu beğenmediği için beni cezalandırmak adına bana silah teslim ettirmemiş, nöbet tutturmamıştı. Yatakhaneler sorumlusu yaparak bana ceza vermişti, ama bu bir asker için bulunmaz bir nimetti.

Üretim Müdürlüğü'nde çalışmaya başladığımda önceleri bunu fark edemedim. Ama geçen günler içinde, bu işin rafinerideki çalışma koşullarından daha rahat olduğunu, ayrıca rafinerideki gibi tel örgülerin içinde değil de TPAO'nun bütün üretim ve arama sahalarıyla il-

gili bir birimde olması nedeniyle benim için daha iyi olduğunu anladım. Zira Nusaybin'den, Diyarbakır'dan, Adıyaman'dan, Şereflikoçhisar'a kadar bütün bölgelere görevli gidip geldikçe TPAO'da çalışan işçilerin çalışma koşulları konusunda bilgi sahibi olmaya, daha geniş bir işçi kitlesiyle irtibata geçmeye başladım. Ve doğal olarak bu birimlerdeki devrimci ve sosyalist sempatizan işçilerle tanıştım. Bunlarla zaman zaman kendi okudukları dergilerle benim okuduğum yayınları konuşmak ve tartışmak imkânı buluyordum.



1974 yılında askerden geldiğimde devrimci konulardaki eksikliği mi gidermek için kitap okuma isteğim artmıştı. Ama o yıllarda Batman'da bu kitapları veya çeşitli yayınları elde etmek kolay değildi. Arada sırada Malatya'ya gittiğimde ordan alırdım. 1970, 1971, 1972 yıllarında sempati duyduğum devrimci hareket hakkında, samimi olarak söylemem gerekirse, pek de bilinçli değildim. Bu nedenle bilgilenip teorik olarak kendimi yetiştirmem gerektiğine inanıyordum.

Bu arada Ahmet Kuşçu adında bir arkadaş beni ziyarete gelmişti. Kendisini tanıımıyordum. Ankara'dan geldiğini, benim ismimin de Ankara'dan verildiğini söyledi; ama kimin verdiğini söylemedi. Bana birkaç tane dergi vererek gitti. Dergileri okuduğumda pek tatmin olmadım. Çünkü bu dergilerde halk ayaklanması, silahlı mücadele gibi konular ağırlıklıydı. Daha sonra Ahmet Kuşçu bir kez daha geldiğinde, ben bu yöntemlerin ülkemizde 12 Mart'tan önce denendiğini ve başarısız olduğunu, bu nedenle bu mücadele yöntemini belki de fazla cesur olmadığını ve belki de işçi olduğum için içgüdüsel olarak tasvip etmediğimi söyleyip TİP türü bir siyasal harekette yer almak isteğimi söyledim. Sınırlendi ve benim yanımdan ayrıldı, bir daha da görüşmedik. Ben daha esnek, halk tarafından daha çok kabul görececek bir devrimci mücadelede yer almak istiyordum. Çünkü 12 Mart öncesi halkın desteği alınmadığı için devrimcilerin çok acı çektiğini, 12 Mart döneminde kavrayabilmişim. Okuduğum kitaplardan sosyalizmin ne olduğunu, en azından ana başlıklar olarak öğrenmeye başlamış, öğrendikçe sosyalizm için mücadele azmim daha da yükselmisti. Sosyalizmin alfabesinden başlamıştım.

Daha önceden tanıdığım TİP'li arkadaşım Sabahattin Saygılı o dönem sıkıyönetimce gözaltına alınıp bırakıldıktan sonra eski hey-



1974, nikah soldan sağa: Ayşe Çelik, Memet Çelik, Müzeyyen Erem-Çelik, Döne Çelik; ayakta ortada Ali Çelik.

canını yitirmişti. Ben daha çok okuldan tanıdığım ve o sırada rafineride çalışmaya başlayan Münir Ceylan ve askerden önce tanıdığım TPAO personeli Zülküf Şair ile konuşur tartışırdım. Bu arada daha sonra sendikada birlikte bir dönem görev yaptığım Şaban Gül adlı Siverekli bir arkadaşın çay ocağına gitmeye başladım. Şaban da devrimci bir yapıya sahip olduğu için çay ocağında çeşitli kişilerle sohbetlerimiz olurdu. Ama ben sürekli okuyup benimsediğim sosyalizme, ülkemizi ihtilalsiz yoldan ulaştıracak bir grup ve siyasi hareket arayışı içindeydim.

1974 yılının 6 Temmuz'unda Müzeyyen ile evlendim ve Malatya'ya gittim. Ben izinliyken "Kıbrıs Barış Hareketi" adıyla Türkiye, Kıbrıs'a çıkartma yapmıştı. Ben askerden geleli henüz dört ay olmuştu. Tekrar çağırılma ihtimali beni epey sılontıya sokuyordu ama olmadı, çağırılmadım.

Sendika kongrelerine adım atış...

1974'de ilk kez sendika şube kongresine katıldım. O yıl içinde yapılan şube kongresinde rafineride çalışan Muhdi Şeyban'ın yerine Şube İdari Sekreterliği'ne 1970'te tanıdığım Ahmet Eren seçilmişti ve bu nedenle ilk kez genel kurula katılıp Genel Başkan İsmail Topkar

ve Genel Sekreter Özkal Yici'nin konuşmalarını dinlemiştim. Konuşmaların içeriğinde devrimci mücadeleyi ilgilendiren bir şeyle karşılaşmadığım için ilgimi fazla çekmemişti.



Batman'daki petrol işçilerinin sendikal mücadelesini eşim Müzeyyen'in PTT'de birlikte çalıştığı Sadet Zorluoğlu'nun babası M. Emin Zorluoğlu'nu tanıyarak öğrenmiştim.

M. Emin Zorluoğlu Batman'daki Petrol işçilerinin sendika-

laşma mücadelesine başladıkları 1950'li yılların başından itibaren bu çalışmaların içinde yer alan, resmi adı Türkiye Petrol İşçileri Sendikası olmasına karşın işçiler arasında Batman Sendikası olarak bilinen Batman'daki ilk sendikada görevler yapan ve daha sonraki yıllarda Türkiye genelinde örgütlü ve Türk-İş üyesi Petrol-İş Sendikası'nın da Batman'da örgütlenmesiyle iki sendika arasındaki rekabetten işçilerin zarar göreceğini tesbit ederek, Batman Sendikasının Petrol-İş Sendikası ile birleşmesine öncülük edenlerin başını çekmesi ve bu birleşme için sendika başkanlığından vazgeçmesi gibi nedenlerle Mayıs 1979'da vefat edinceye kadar Batman petrol işçileri arasında saygın yeri olan bir sendika lideri idi.

M. Emin Zorluoğlu sendikal örgütlenme için çektikleri acıları ve sıkıntıları anlatırdı.

Örneğin o yıllarda sendikaların hiçbir resmi sıfatları olmadığı gibi maddi kaynakları da bulunmadığından, işçilerin toplu olarak bulundukları yerlere ki bu yerler genellikle yerleşim merkezlerine veya olarak 4-5 saatlik mesafede olurmuş. Buralara veya olarak gidilip işçilere sendika anlatılır, bu bütün çalışmalar için bütün masraflar kendileri tarafından karşılanırdı. Ben bu ve buna benzer konuları

öğrendikçe M. Emin Zorluoğlu'na ve 1950-1970 döneminde sendikal mücadelede yer alan insanlara olan saygım daha da artıyordu.

Batman'da sendikal örgütlenmenin ilk temelleri, ciddi olarak 1950'li yılların ortalarına doğru atılmasına rağmen resmi ve güçlü bir sendikacılık hareketi 274 ve 275 sayılı yasaların yürürlüğe girmesi ile başlar. Bu dö-



Petrol-İş Batman Şb. delege kartı.

nemde Batman'daki işçiler ağırlıklı olarak petrol üretim sahaları olan Garzan ve Raman'da ikamet ederler. Bu üretim sahalarında çalışanların buralardaki lojmanlarda oturuyor olmaları, Batman merkezinde bulunan yardımcı işyerleri ve rafineri ile bağlarının zayıflığı ve çalışma koşullarının farklılığı gibi nedenlerden ötürü işçiler, kendi çalışma koşullarını ön plana çıkaran taleplerle ilgili olarak örgütlenip yerel sendikayı kurarlar. Bu yerel sendika o yıllarda "Batman Sendikası" diye adlandırılır. Bu sendika, TPAO'nun arama (sondaj) ve istihsal (üretim) işyerlerindeki işçiler adına o yıllarda yürürlükte bulunan 274 sayılı sendikalar yasasına göre yetkili sendika olur. Bu arada Batman merkezde bulunan rafineri ve bazı yardımcı işyerleri de "İstanbul Sendikası" denen Petrol-İş Sendikası'nda örgütlenirler. Ve böylece bir sendikal rekabet başlar. Tabii bu rekabet sadece Batman'daki sendikaların değil, TPAO Genel Müdürlüğü ve Türk-İş gibi kurumların da bu rekabette taraf olmaları sonucunu doğurur. Batman Sendikası sadece Batman'da örgütlü olduğu ve yerel güçlerin desteklediği bir sendika iken Petrol-İş, Türkiye genelinde örgütlü olmanın yanı sıra Türkiye'nin tek işçi konfederasyonu olan Türk-İş üyesidir. Yerel sendikanın (Batman Sendikası) Türk-İş'e üyelik talebi, Türk-İş yönetimin "her işkolunda tek sendika" prensibiyle uyuşmadığı için kabul edilmez ve Petrol-İş'le birleşme şartı konur.

Ama daha önce yaşanan olumsuzluklar nedeniyle sendikaların birleşmesi çok zordur. Zira Batman Sendikası'nın 1964 grevinde, Petrol-İş Sendikası grevi desteklememiş, aksine grev kırılcılığı yapmaya çalışmıştır. Batman'da sendikal hareketteki doğrular, çok acılar ve sıkıntılar çekilerek öğrenilmiştir. Her şey bizzat işçilerin kendi deneyimleri ile kazanılmıştır.

1967 yılında Petrol-İş sendikasının yürütmekte olduğu, uyuşmazlıkla sonuçlanan toplu iş sözleşmeleri, grev aşamasına geldiği zaman Batman'da gerginlik had safhaya ulaşmış ve Petrol-İş'in, başta rafineri olmak üzere uygulayacağı grev önemli tartışmalara neden olmuş, yerel sendika rafineride hatırı sayılır üye sahibi olmuştur. Ama yetki Petrol-İş'tedir. Nasıl ki Petrol-İş, Batman Sendikası'nın 1964 grevine sıcak bakmadıysa, bu sefer de Batman Sendikası, Petrol İş'in uygulamaya başladığı grevi kırmak amacıyla çaba sarf etmiş ve bu konuda kısmen başarılı da olmuştur.

Rafineride üretime tekrar başlanınca grevin bir anlamı kalmamış, bu sefer grevci işçiler rafineride üretilen ürünlerin dışarı çıkmasını engellemekten başka çıkar yol olmadığını görerek rafineri ürünlerinin demiryolları sarnıçları ile çıkartılacağı kapının önünde bu uygulama-



ya karşı durmak için toplanmışlar ve sarnıçların dışarı çıkarılmasını engellemeye çalışmışlardır. Bu arada güvenlik güçleri ile önemli sayılabilecek kavgalar olmuştur.

Ayrıca büyük bir işçi kitlesi, eşleri ve çocukları ile Ankara'ya yürüme kararı almışlar. Çünkü grevci işçilerden öncü sayılabilecek bir grup işçi tutuklanmış. Bu yürüyüş engellenmiş. Pratikte hiçbir etkisi olmayan bu grev, üç aya yakın bir süre devam edip sona ermiştir. O yıllarda ülke genelinde örgütlü olan Petrol-İş Sendikası bu grevle ilgili yeterince kamuoyu oluşturulmasına rağmen gerekli desteği görmemiştir ve Batman'daki bu grev olayını iki yıl tartışan işçiler tek çözümün birleşmekten geçtiğine kanaat getirmişlerdir. Dolayısıyla 1969 yılında Batman Sendikası kendisini fesh ederek Petrol-İş'e katılmış ve iki sendikanın birleşmesinden sonra aradaki keskin rekabet günlerini untabilmek için Diyarbakır'dan İhsan Dünder'ı Petrol-İş Şube Kongresinde, şube başkanlığına getirmişlerdir.

12 Mart 1971 Askeri Muhtırası nedeniyle Batman da çok değişmiş, rüzgâr eken fırtına biçer misali 12 Mart yönetiminin uyguladığı baskılar 1973 seçimleriyle hafifleyince, Batman'daki devrimci demokratlar daha rahat bir çalışma ortamına kavuşunca, hayret ettiğim bir devrimci demokrat kamuoyunun oluştuğunu gördüm. Ben askere gitmeden önce Batman'ın tek gazete bayisi olan istasyon girişindeki peronda Cumhuriyet Gazetesi -o dönemlerde sadece devrimciler okurdu- müşterisi olmadığı için çok zor bulunurken artık Batman'da çeşitli devrimci dergileri ve gazeteleri satan gruplar oluşmuştu. 1975 yı-

linda kısa adı "TÖB-DER" olan Öğretmenler Derneği kuruldu. Gençler bir devrimci dernek kurdular. Batman'daki bu gelişmeler, özellikle gençler ve işçiler tarafından heyecanla takip ediliyordu.

Batman'da bana göre hızla gelişen devrimci düşüncelerin yayılmasında "68 kuşağı" diye adlandırılan gençlerin, petrol ve jeoloji mühendisliği bölümü mezunlarının, Batman'da göreve başlamaları ve düşüncelerinin olumlu katkıları olmuştur. Zaten daha sonraki yıllarda Petrol Mühendisleri Odası'nın Batman Şubesi'nin kuruluşu bu konulardaki katkıları artırmıştır.

Çalıştığım laboratuvardaki görevim gereği petrol çıkan kuyulardaki petrolün üretim aşamasında gittiğim bölgelerde çalışan işçi arkadaşlardan, çok az sayıda da olsa benim gibi sosyalist düşünceyle tanışmış ve bu konuda çevresindeki arkadaşlarını bilgilendirmeye çalışanlarla tanışıyordum. Ayrıca Kürt sorununun ne olduğunu da yavaş yavaş duymaya başlamıştım. Nusaybin'de görevli olduğum bir dönemde Kerahattin Timurtaş adında bir arkadaşla tanıştım. Bu arkadaş bana o zamana kadar bilmediğim, kendince detaylı bir anlatımla Kürtlerle ilgili tarihi mücadeleyi ve bu soruna ilişkin çözümleri anlatıyordu. Ben ise ona bildiğim kadarıyla sosyalizmi anlatıyordum.

1975 yılında bir şeyle daha tanıştım. O yıla kadar hiç duymadığım ve karşılaşmadığım doğalgaz. Nusaybin'deki petrol arama çalışmalarında doğalgaz bulunmuştu. Oradaki üretim kamplarının ısıtma ve mutlak işleri doğalgazla sağlanıyordu. Hatta daha sonraki yıllarda

Mardin Çimento Fabrikası'nda enerji olarak kullanılmaya başlanmıştı. Yani doğalgazı orada tanımış olmam 1992 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin bünyesindeki doğalgaz şirketi "İGDAŞ"a girmemde, işe alınmamı sağlayan yöneticilerin işini kolaylaştırmıştı. Bir siyasi referansım olmadığı için doğalgazın ne olduğunu bilmem, benim için bir referans olmuştu.



Ahmet Bayazıt

1992'de daha önce Genel Başkanım olan Cevdet Selvi, Sosyal Demokrat Halkçı Parti, SHP'de yetkili birisiydi. Bir gün Kadıköy SHP'de olduğunu haber alınca ziyaretine gittim ve kendisinden SHP'li belediyelerden birinde koşullarıma uygun

bir iş bulmamda yardımcı olmasını istedim. Bana SHP'de çalışmam olmadığı için bunun zor olduğunu ama İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan vekilliği yapan eski Petrol-İş genel sekreteri ve benim Petrol-İş yöneticiliğimde sendikada danışman olan Özkal Yici'ye uğramamı söyledi. Ben de SHP ile hiçbir ilişkim olmadığından üstelik sendikadan kendisini ve oğlunu işten çıkarttığımız birinin yanına gitmeyi pek uygun bulmamıştım.

Bağımsız Petkim-İş çalışmaları...

Batman'da İzzettin Yankı isimli bir işçinin işten atılması işçiler arasında çok önemli tepkilere yol açmıştı. Bu konuda sendika şubesinin ve merkez yönetimin çalışmalarının yetersiz bulunması ayrı bir sendikal örgütlenme düşüncesini tetiklemiş ve bağımsız Petkim-İş Sendikası'nın örgütlenmesi çalışmaları başlatılmıştı. Petkim-İş Sendikası'nın irtibat bürosu açılıp yoğun bir örgütlenme çalışmasına başlandığı dönemde Petkim-İş Sendikası'nın devrimci söylemleri ilgimi çektiği için ben de bu çalışmaların içinde yer almaya başladım. Benim gibi bazı arkadaşlar da bu çalışmalara destek veriyorlardı. Bu örgütlenmeyi Petkim-İş Sendikası adına Batman'da yürüten Rafet adlı örgütlenme uzmanının söylediğine göre 700-800 kişilik bir grup oluşmuştu. Ancak hemşehrilik ilişkisi ön plana çıkartıldığı ve daha önce iki sendikanın olduğu dönemde karşılaşılan sıkıntılar bilindiği için



başarılı olunamadı. İşçinin öncülüğünü yapan Muhittin Çiçek, Mehmet Kezer, Hasan Demirtaş'ın da aralarında bulunduğu bir grup işçi arkadaş o yıllarda yürürlükteki yasalar nedeniyle iki yıl toplu iş sözleşmesinden faydalanamadıkları için büyük sıkıntılar çekmişlerdi.

Petkim-İş Sendikası'nın Batman'da petrol işçileri arasında örgütlenme çalışmalarına başladığı günlerde bu çalışmaları değerlendiren Ağır Nakliyat (sonda) kulelerinin taşınma işi biriminde operatör olarak görev yapan, Kahramanmaraşlı Ahmet Bayazıt adında bir ağabeyle tanışmışım. Ahmet Abi sendikal mücadeleyi sınıf temelinde değerlendirmeleri ve devrimci yorumlarıyla beni etkilemişti. Onunla daha yakından tanışıp sohbet etme isteği duymaya başlamıştım. Bende görevim gereği Batman dışına çıkıyordum. İlk karşılaşmamızda sohbet etme isteğimi ilettiğimde, devrimci ve sendikal konulardaki merak ve isteğimi görünce sohbetlerimiz başlamıştı. Ahmet abi sendikaların devrimci mücadele içerisindeki yeri ve sınıf sendikacılığı konusunda çok tecrübeli ve deneyimli olduğunu yaptığı yorumlarla hemen hissettiriyordu. Dünyadaki ve Türkiye'deki sendikal mücadelenin gelişimi ile ilgili o güne kadar duymadığım okuyup bilgilenemediğim konularda, bilgileneme önemli katkıları oluyordu. Sendikaların isminin ve sloganlarının önemli olmaclığını gönenimli olanın sendikanın pratikte yaptıkları ve kendi örgütsel işleyişinin demokratik olup olmadığını, demokratik bir sendikanın daha güçlü sınıf mücadelesi vereceği konusunun altını çizirdi.

Türkiye'deki sendikal hareketin mücadele tarihini, sendikaların bu duruma gelmesi için çekilen acıları ve sıkıntıları anlatırdı. Ahmet Abinin anlattıkları ülkemizdeki önemli bir eksikliği de tesbit etmeme neden olmuştu. Dünyadaki sendikal mücadele ile ilgili az da olsa bazı yayınlar bulunan ülkemizde, İngiltere'deki kömür işçilerinin Amerika'daki tekstil işçilerinin sendikal mücadelesi ile ilgili bazı yazılar okumuştum, ama ülkemizdeki işçilerin geçmişte verdikleri sendikal mücadeleyi anlatan yazılara rastlamadığım için okumanıştım. Sonraki yıllarda çok merak etmeme rağmen ülkemizdeki sendikal mücadele tarihi ile ilgili rastladığını kitaplarda bir elin parmakları kadar azdı.

Ahmet Abi vefat edinceye kadar Batman'daki devrimci sendikal mücadelede yer alarak saygı duyulan birisiydi.

Bu yıl içerisinde tanıştığım İGD'li gençlerden Eyüp Halit Bayazıt'ın, vefat eden ve çok saygı duyduğum Ahmet Bayazıt'ın oğlu olması beni çok etkilemişti. Bu genç, babasından kendisine kalan devrimci mücadeleyi miras kabul edip bu doğrultuda özverili çalışmaları ile dikkat çekiyordu. Bir vesile ile evlerine gittigimde annesi Hatice

Abla ve kardeşi Dilek'in de devrimci mücadele içerisinde olduklarını görünce eşimle birlikte sık sık onlara gitmeye başlamıştık. Hatice Abla, davranışları ile o yıllarda Batman'da, hatta bölgede saygın bir konumdaydı. Batman'daki İGD'li ve İKD'li gençlerden onların evinde yatıp yemek yemeyen hemen hemen yoktu. Evleri, Batman dışından gelen misafirlerin de kaldığı bir yer haline gelmişti ve Hatice Abla'nın eşinden kalan emekli maaşından başka bir geliri olmamasına rağmen bu işlerin altından kalkma azmi ve kararlılığı giderek eşimi de etkiliyordu ve eşim de zamanla İKD'li bir militan gibi çalışmaya başladı.

Bu arada Batman'da gençler arasında devrimci düşüncelerin hızla yayıldığını gözlüyordum ve bu gençlerin bazılarıyla tanışıyordum. Özellikle Batman'da, Diyarbakır Caddesi üzerinde Batman'daki çay

ocaklarının tüm özelliğini taşıyan, oturduğum eve de yakın olan kaaatimce hâlâ varlığını sürdüren, o dönem "fakirhane" denen bir çay ocağı vardı. Lise ve meslek lisesinin yolu üzerinde olduğu için, bütün müşterileri öğrencilerdi ve bu nedenle de "fakirhane" adını öğrenciler koymuştu. Burası çok önemli devrimci sohbetlerin olduğu bir yerdi. Burada oturan gençlerle de aramda çok yaş farkı olmamasına rağmen, hem işçi, hem de gençlerin saygılarından dolayı bana "ağabey" dedikleri için kendimi,



bu arkadaşları doğru bilgilendirmek konusunda sorumlu hissediyor ve daha fazla okuma ihtiyacı duyuyordum.

O yıllarda o çay ocağı "devrimci borsası" gibiydi. Televizyonun o bölgede her gün yayın yapmaması ve aylarca elektrik kesintilerinin olması nedeniyle özellikle yaz akşamları gruplar halinde çok önemli sohbetler yapılırdı. Bu sohbetlerin temel konusu işsizlik, eğitimsizlik gibi sorunlardı ve devletin bölgeye bakmaması değerlendirilir. sosyalist düşünceler konuşulurdu. Batman'da devrimci gençler henüz yöntem konusunda farklılaşmış değillerdi. İşyerinde sosyalizm konusunda sohbet ettiğim arkadaşlardan Münir Ceylan ve Zülküf Şair'le, artık sohbetten öte yöntem konusunda anlaşmazlığa düşerek tartışıyorduk.



Temmuz, 1975.

1975 yılının sonlarına doğru giderek hızlanan bir yöntem tartışması vardı ve ben henüz "yöntem" konusunda netleşemediğim için "tarafsız, devrimci, komünist ağabey" konumumu devam ettiriyordum. 1975'in 15 Eylül'ünde ilk çocuğum Derya'nın doğması artık benim kişisel sorumluluğumu artırıyordu.

Devrimci Mücadelede sendikaların önemi

1976 yılı benim için Türkiye'de devrimci mücadelenin içindeki sendikaların önemini kavramam açısından önemli bir yıldır. Çünkü o yıla kadar öğrendiğim ya da öğrendiğimi sandığım Marksist düşüncenin Türkiye'de uygulanabilmesi için bu düşüncenin iktidara gelmesi, bunun için de halkın örgütlü bir biçimde bu hareketi destekleyip iktidara getirmesi gerektiğini gördüm. Bu örgütlülük içerisinde Marksizmin temeli olan düşüncedeki işçi sınıfının, bu hareketin başını çekmesi gerektiğine giderek daha çok inanmaya başladım. Ama sendika ve sendikal mücadeleyle ilgili çok da bilgim yoktu. Vietnam'daki, Küba'daki, Sovyetler'deki mücadeleyi biliyordum fakat ülkemizdekini bilmediğini fark ettim.

O yıllarda sol bir siyasal hareket olarak bilindiği için CHP'ye gitmeye başladım. Bu sırada TPAO'da çeşitli birimlerden arkadaşlarla daha yakından tanışmaya başladım. Genç arkadaşlardan DİSK ve Maden-İş yayın organlarının dağıtımını yapan bir grup da oluşmaya başlamıştı. Böylece Batman'da giderek devrimci mücadele yöntemi farklı gençlik grupları ve işçiler ortaya çıktı. Bu gruplardan işçi sınıfı ve sendikaları ön plana çıkartanları kendime daha yakın görüyordum. Ve bunların bir çoğu da beş-altı senedir tanıdığım lise öğretmeni Namık Dikici'nin öğrencisiydiler ve benim de iyi anlaştığım Namık Hoca'dan etkilenmiş olmaları bu grupla dostluğumun hızlanmasına yol açtı.

Bu gençlik grubu daha önce Batman'da kurulan benim de birkaç kez uğradığım dernekten ayrılmıştı. CHP'deki sohbetlerimize katılan işçi arkadaşlardan Mehmet Elibol, Mahmut Kutlu, Ayaz Koyuncu,



Abdurrahman Kutlu ve Ekrem Sezgin gibi isimlerin de içinde bulunduğu bu grup, benim de tavrının olumlu olmasının katkısıyla bu arkadaşlara sempati duymaya başlamışlardı. Ve bu yıl, başını Enver Sezgin, Süleyman Talay, Naci Sümeli ve Şefik Tunç (Şafan) gibi gençlerin çektiği, daha önce işçileri ve halkı yönlendirme misyonunu üstlenen derneklerden farklı olarak "yolumuz işçi sınıfının yoludur" sloganıyla işçi sınıfının mücadelesini destekleyen İGD'yi kurdular. Ben de artık bu grupla hareket etmem gerektiğini düşünerek bu derneğe üye oldum.

1976: İGD'yle ilişkiler ve TKP'yle tanışma

1976 yılı yazında İstanbul Kadıköy'de Şefik Tunç'la karşılaştım. Batman'da çok fazla bir dostluğumuz olmamasına rağmen bu Batmanlı arkadaşla karşılaşmaktan ikimiz de memnun olmuştuk. Ben de, o da Kadıköy tarafında kaldığımız için iki-üç kez buluşarak sohbet ettik ve Batman'daki devrimci gençlerden farklı olarak işçi ve sendikal konularda bana daha donanımlı geldiğini gördüğüm için, daha sonra Batman'a döndüğümüzde görüşmelerimiz devam etti. O sıralar genellikle gençlerin kurduğu İGD'ye uğruyordum. Ama Şefik Tunç pek sürekli kalıyordu. Bu arada bana İstanbul'dayken verdiği yayınları artık Batman'da İGD'den temin edebiliyordum -İlkerici Yurt-

sever Gençlik Dergisi ile Ürün Dergisi. Bu dergi ve gazetelerde daha önce çeşitli araçlar kanalıyla adını duyduğum ama görüşlerini bilmediğim TKP ile tanışmaya başladım.

Bu sıralarda Batman'daki gençlik gruplarının farklı derneklerde örgütlenmeleri nedeniyle giderek Batman'daki devrimci hareketlerin şekil değiştirdiğini gözlemeye başladım. Netice olarak Türkiye için, Kürt ve Türk halkları için, tüm emekçi ve işçilerin daha yaşanabilir bir ülke için enerjisini harcayan bu gruplar birbirlerine karşı daha sert davranmaya başlamışlardı. Daha o dönemlerde siyasal bir örgütlenme içinde olmayan ve kendilerine "ulusalcılar" -daha sonra halk arasında Apocular diye anılan grup- diyerek mücadele eden bu grup kendilerinin dışındaki devrimci gruplara karşı çok sert ve tehditkâr davranmaya başlamıştı. Ama biz işçiler özellikle bu sertliğe karşı çıktık. Ulusalcı grupta yer alan işçi arkadaşlarla biz, ilişkilerimizde gençlere örnek olmaya çalışsak da bunda o kadar da başarılı olduğumuzu söyleyemeyeceğim. Örneğin o yıllarda işçiler arasında ulusalcı düşüncüyü en iyi savunan Emrullah Akan ve Mehmet Kara gibi arkadaşlarla sanıyorum işçi olmamız ve sınıfsal içgüdümüz aramızın sertleşmesine engel oluyordu. Bu arkadaşlar 12 Eylül ile birlikte hemen tutuklanıp işyerleri ile ilişkileri kesildiği için sendikal hareketin, bu arkadaşların eksikliği çok hissettiği kanaatindeyim. Ayrıca o yıllarda 12 Mart dönemini yaşamış devrimcilerden bu sertleşmeyi yanlış bulduğu halde bunu yüksek sesle söyleyemeyenlerin sayısının, yanlış olduğunu söyleyenlerden fazla olması da bir gerçektir.

1976 yılının ülkemizdeki antidemokratik ortamın ortadan kaldırılması için verilen mücadelede sendikaları ve işçilerin önemini ortaya



çıkartan bir yıl olması nedeniyle savunduğumuz "Birlik-Dayanışma" hareketinin ülkemizle ilgili çözüm yolları bize daha da güç veriyordu.

Birincisi, o yıllardaki baskıları daha da artıracığına inandığınız DGM yasalarının parlamentodan çıkmasını engelleyen, başını Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'in çektiği iş bırakma eylemidir. Bu eylem, katılan/katılmayan işçi ve sendikalarda kendi güçlerinin ne kadar önemli olduğu fikrinin doğmasına yol açmış, işçilerin kendilerine ve sendikalarına olan özgüvenini artırmıştı. Bu eylemden sonra başını Türkiye Maden-İş'in çektiği Madeni Eşya İşverenleri Sendikası'na (MESS) karşı grev dalgaları başladı. Bu grevlerde Batman'daki devrimciler başını İlerici Gençler Derneği (İGD)'li gençlerin ve İlerici Kadınlar Derneği (İKD)'li kadınların çektiği grevlerle dayanışmalar örgütleyerek dayanışma ruhunu geliştirmeye çalışmışlardı.

İkincisi, resmi tatil olmasına rağmen kamuoyunca bahar bayramı olarak değerlendirilen 1 Mayıs'ın gerçek anlam ve ruhuna uygun olarak "İşçi Bayramı" olarak alanlarda DİSK'in öncülüğünde kutlanması, bütün Türkiye'de heyecan yarattığı gibi, Batman'daki tüm devrimcileri de çok heyecanlandırmıştı.

Tabii ülkemizde bu olumlu gelişmeler yaşanırken Batman ve Aliğa Rafinerisi işçileri için çok talihsiz ve olumsuz bir olay yaşanması hepimizde şok etkisi yaratmıştı. DGM direnişi ile ilgili Aliğa Rafinerisi'ndeki katılım nedeniyle üretim sıkıntısı yaşanmaya başlanınca Batman Rafinerisi'nden seçilen bir grup işçi, Aliğa'daki eylemin başarısızlığı için kanaatimce ayrı bir sendikada örgütlü olmalarından dolayı Petrol-İş Batman Şubesi ve merkez yönetimin desteği ile Aliğa Rafinerisi'ne eylem kırmaya gönderildiler. Bu olay, işçilerin büyük protestosuna rağmen engellenememiş ve hepimizi çok üzmüştü. Daha sonraki yıllarda giden arkadaşlar kendilerine işveren tarafından yapılan vaatlerin yerine getirilmemesi nedeniyle çok sıkıntılar çektiler. Bu konuyla ilgili ileriki yıllarda Hayrettin Özgen'in anlattığı, daha doğrusu Kürtçe anlatıp tercüme ettiği "keklik fıkrası" iyi örtüşmekteydi.

Keklik avcıları, avlanmaya giderken yanlarında daima evcilleştirilmiş keklik bulundururlar ve avlanmak için seçtikleri yere yanlarında ki kekliği koyarak kendileri gizlenirler ve kendi koydukları keklik ötmeye ve şakımaya başlayınca, civarda bulunan keklikler bu güzel sesi duyunca öten kekliğin bulunduğu yerde toplanırlar. Usta keklik avcılarının birisi, ölen kekliğin yerine bir keklik almak için keklik pazarına gider ve satıcıdan keklik fiyatlarını sorar. Satıcı elindeki kekliklerin ortalama fiyatının 5 lira olduğunu söyler ve ayrıca kafeste-



44

ki bir keklği göstererek bunun fiyatı da 100 lira deyince avcı meraklanır ve özelliklerini sorar. Satıcı, kafesteki keklğin sesinin çok güzel olduğunu onun ötmesi halinde civardaki bütün keklıkların toplanacağını ve av işinin kolaylaşacağını söyler. Avcı, satıcının çok övdüğü ve 100 lira dediği keklği parasını vererek satın alır ve hemen orada keklği kafesinden çıkartıp kafasını koparır. Bunu gören satıcı, avcıya nedenini sorduğunda, avcı, "kendi ırkına faydası olmayanın bana hiç faydası olmaz" diyerek oradan uzaklaşır.

1977 1 Mayıs'ı...

Bu yıl içinde daha sonra Türkiye Komünist Partisi'nde (TKP) birlikte çalışacağımız Sait Öztüzün'le tanıştım. Ayrıca kaportacı Sabahattin'in dükkânında birlikte çalıştıkları Malatyalı Nedim Duran'ın hukuk fakültesi öğrencisi ağabeyi Abdullah Duran ile de tanıştım. 1976'da tanıdığım bu arkadaş da bizim gibi demokratik yöntemlerle mücadele etmenin doğruluğuna inananlardandı. Çoğu zaman bizden daha objektif baktığı için zaman zaman Birlik-Dayanışma hareketindeki arkadaşlarla ters düşmesine rağmen kendi düşüncesinden taviz vermeyen biriydi. Daha sonraki yıllarda okulunu bitirip Batman'da avukatlığa başladı. Çok zor dönemlerde İnsan Hakları Derneği (İHD) Batman Şube Başkanlığı yaparak demokrasi mücadelesine önemli katkılarda bulundu.

Bu arada Sait Öztüzün'ün Batman'da Tekel Caddesi'nde bir pasajda İsmet Malkoç ve Hasan Fehmi Mavi adlı ilerici öğretmenlerden devraldığı Emek kitabevine gitmeye, çeşitli yayın organlarını oradan almaya başlamıştım. Çünkü biz işçilerin sürekli İGD'ye gitmeleri pek hoş karşılanmıyordu. Buraya Mehmet Elibol, Mahmut Kutlu da geliyorlardı; günler geçtikçe sayımız artıyordu. Ayaz Koyuncu, Nejat Kuyumcu, Rauf Yanmaz gibi arkadaşlar da gelmeye başlamışlardı. Birlik-Dayanışmacı öğretmenlerin de kitabevine gelmeye başlamaları işimizi zorlaştırıyordu. O zamanlar, "neden sendikamıza uğrayıp orada oturmuyorduk, sendikada buluşmuyorduk" diye sonraları kendini eleştirdim. Zira sendikaya gitmemizi engelleyecek hiçbir durum olmadığı gibi, sendika yöneticilerimizden, benim daha önceden tanıdığım devrimci demokrat Ahmet Eren sendikanın ikinci adamıydı. Bu koşullarda kitabevinde fazla bulunmak yerine gruplar halinde değişik yerlerde buluşarak çalışmalarımızı devam ettirme kararı aldık.

Başını DİSK'in çektiği çeşitli demokratik kitle örgütlerinden oluşan bir komitenin, 1 Mayıs'ın Bahar Bayramı olmadığını, İşçi Bayramı olduğunu kamuoyuna ve devlete kabul ettirmek için 1976 yılında başlattığı mücadeleyi 1 Mayıs 1977 yılında görkemli bir şekilde kutlama kararı, bütün Türkiye'yi olduğu gibi bizi de heyecanlandırıyordu. Bu kutlamalara bizim de katkımız gerektiği inancıyla Batman'da Birlik-Dayanışmacı işçileri temsilen benim de içinde bulunduğum, İGD'li ve İKD'li gençlerin de bulunduğu bir komite oluşturuldu ve bir çalışma programı yapıldı. Programın hedefi İGD'ye gelecek 1 Mayıs'la ilgili her türlü broşür ve dergilerin dağıtımının yapılması, İGD'li gençler tarafından duvarlara 1 Mayıs'la ilgili yazılar yazılması, afiş yapıştırılmasının yanında Batman'dan İstanbul'daki kutlamalara hepimiz gidemeyeceğimiz için sembolik olarak birkaç kişinin katılımının sağlanması idi.

Kutlamalar ne kadar görkemli olursa işçi sınıfının partisi TKP'nin siyasal ağırlığının o kadar artacağına inanıyorduk. Bu çalışmaların sonunda bir grup arkadaşımızı İstanbul'daki 1 Mayıs kutlamalarına göndermenin mutluluğunu yaşıyorduk. 1 Mayıs'la ilgili bütün mutluluğumuz kutlamalardaki olaylar nedeniyle hüzne dönüştü. Zira işçi sınıfı tarihine geçen bu 1 Mayıs'ta 38 kişi hayatını kaybetmiş, yüzlerce insan yaralanmıştı.

1977 yılında eşim ve çocuğumla birlikte İstanbul'a gezmeye giderken Ankara otogarından İstanbul'a gitmek için telaşlı bir biçimde orobüse bindik. İstanbul'da ziyaretine gittiğim arkadaşım Fuat'ın evine geldikimizde valizlerden birinin bizim olmadığını gördüm. He-



men Harem'e otobüs işletmesine gittim. Durumu anlattım, firma yetkilileri ilgilendiler ve benim ertesi gün uğramamı istediler. Ertesi gün firmada oturmuş valizimi beklerken günlük gazetelerden birisini okuyordum. Bir trafik kazası haberi dikkatimi çekti. Okuma isteği duydum. Haberde Gaziantep-Malatya otobüsünün devrildiği ve kazada Ali Çelik adında bir vatandaşın öldüğü yazıyordu. Gazeteyi kapatıp bıraktım. Zira ağabeyimin adı Ali Çelik'ti ve Malatya İnönü Kapalı Çarşıdaki dükkânı için sık sık Gaziantep'e gider gelirdi. Gazeteyi tekrar tekrar okudum. Saatlerce dolaşıp cesaretimi toplayıp o sıralarda Malatya Tekel'de çalışan annemi telefonla aradım. Oradan bana annemin köye gittiğini söylediklerinde artık ölen kişinin isim benzerliği değil, benden 4 yaş büyük ağabeyim olduğunu kabul etmeye başladım. Bu arada kendi valizim de gelmişti, valizi alarak arkadaşım Fuatlar'a gittim ve durumu anlattım. Eşim ve çocuğumu orada bırakarak o gece Malatya'ya hareket ettim. O zamanlar, şimdiki gibi her an vasıta bulunmuyordu. Dört-beş araç değiştirerek ertesi gün köye ulaştığımda yaz olması nedeniyle cenazeyi bekletmemiş, defnetmişlerdi.

Anlattıklarına göre ağabeyim, Gaziantep'ten Malatya'daki dükkânına, o zamanki koşullarda kaçak sayılan malzemeleri parfümeri aldıktan sonra, diğer arkadaşlarının işi bitmemiş olmasına rağmen, 2 yaşındaki çocuğunun rahatsız olduğunu söyleyerek ilk Malatya otobüsüne binmiş. Malatya'ya 40-50 km. kala bizim köyün topraklarından geçerken Malatya girişinde yapılacak bir aramada otobüsten rahat inip kaçak malzemelerle yakalanmamak için arkaya geçmiş. Birkaç kilometre sonra otobüs şarampole yuvarlanınca açılan arka kapı-

nın altında ezilerek ölmüş. Baba şefkatini göstermek için acele ettiği çocuğun Kadir'in de kendisi gibi babasız büyüyeceğini nereden bilebilirdi ki! Ağabeyimin vefat etmesi dolayısıyla uzun süre Malatya'da kaldım. Eşiyle resmi nikâhı yoktu, çocuğunun nûtus cûzdanı da çıkarılmamıştı. Bu işleri takip etmek, dükkânın durumunu belirlemek için Malatya-Batman arasında gidip gelmelerim 1977 yılının sonlarına kadar devam etti. Dolayısıyla Batman'daki hızlı gelişmelerin içinde bulunamıyordum.

Malatya'ya sık sık gitmeye başladığım dönemlerde, her gidişimde kendimi mayın tarlasına girmiş gibi hissediyordum. Çünkü o yıllarda Malatya; sağ-sol, Alevi-Sünni, Kürt-Türk gibi ayrımcılığın, çatışmaların en yoğun yaşandığı illerden biriydi. Çocukluğum ve ilk gençliğimin geçtiği Malatya'da arkadaşlarımla düşüncelerini bilmediğim için karşılaştığımda tedirgin oluyordum. Bunlardan da önemlisi solun kendi içindeki çatışmaları nedeniyle ayrıca tedirgindim. Bu, benim alışkın olmadığım bir durumdu. Batman'da Malatya'daki gibi bir durum söz konusu değildi. Sağ-sol çatışması teorik düzeyden ileri gitmezdi. Sol güçler arasında henüz çatışma başlamamıştı. Bu nedenle Batman'da her zaman kendimi daha güvenli hissediyordum.

Her gidişimde sohbet edecek tanıdık birileriyle karşılaşmak umuduyla gidebileceğim yerlerin başında gelen TÖB-DER'e uğrardım. Orada da sohbet ettiğim tanıdıkların içinde benim düşüncelerimi paylaşan pek kimseye rastlayamazdım. Tanıdığım arkadaşlarla havadan sudan sohbetlerden öteye gitmezdim. Malatya'nın içinde bulunduğu çatışma ortamında işçi sınıfı, sendikal mücadele, sosyalizm hedeflerine ulaşmak gibi konular insanların pek ilgisini çekmiyor ve bu mücadeleyi küçümsüyorlardı. Ayrıca her an saldırıyla karşılaşma durumunda olan kişi ve kuruluşların olduğu bir ortamda böyle teorik konular yerine daha pratik konuları konuşmayı yeğliyorlardı. Tanıdığım kişilerin her biri, ayrı bir devrimci grupta yer aldığı için zorlanıyordum. Bu grupların, sadece cenazelerde bir araya geldiklerini, konuşmalarından çıkartmaya başlamıştım. O dönemde Malatya gibi bir ilde Birlik-Dayanışma görüşlerini benimsemiş kimseyle karşılaşmamdan kendimi sorumlu tutuyor, onlara ulaşamadığım için kendimi suçluyordum. Hatta Batman'daki Abdullah Duran isimli arkadaşımın bu konuda yardım alıp alamayacağını sorduğumda, her gün sağ-sol çatışmasının olduğu Malatya gibi bir yerde, sosyalizme barışçı yoldan geçmeyi savunanın olabileceğini pek sanmadığını söylemişti.

* * *

TKP'ye üye oluyorum...

1977 yılının yaz aylarında Sait Öztüzün'e ait Emek Kitabevi'ne uğradığımda tanımadığım bir arkadaş oturuyordu. Bu arkadaş TPAO'ya yurtdışından gelerek işbaşı yapmış bir petrol mühendisi, Kaya Karan'dı. Daha sonra Sait, Kaya ve ben zaman zaman zarnan sohbet ettiğimizde arkadaşın çok iyi bir TKP sempatisini olduğunu ama zaman zaman Avrupa'daki demokratik şartların Türkiye'de olmadığını unutup TKP ile ilgili bildiklerini her tarafta söylemekten çekinmediğini gördük. Uzun süre arkadaşın TKP'li olduğunu tahmin etmeme rağmen o dönem, ne ben sordum ne de o bana bir şey söyledi. Ne zaman ki 1978 yılında TKP üyesi oldum, belli bir süre sonra Sait Öztüzün, TKP'li olarak birlikte çalışacağımızı söyledi ve 1982 yılında gözaltına alınana kadar birlikte çalıştık. Sonraki yıllarda, cezaevinden çıktıktan sonra Ankara'ya yerleşti. Bir daha görüşmemekten üzüntü duyuyorum.

1977 yılında yine Sait Öztüzün'ün kitabevinde Mehmet Çakmak adında bir öğretmenle tanıştım, bu arkadaş daha önce Batman'da öğretmenlik yaptığı için arada sırada Batman'a gelirmiş. Sait Öztüzün ile Diyarbakır'dan tanışmışlar. Sait Öztüzün sanıyorum o yıllarda Diyarbakır'da kurulu bir memur derneğiyle ilgiliymiş. Bu arkadaş, üslup ve konuşmaları ile karşısındakinin kendisini dinlemesini sağlayan, anlattığı konularda teorik konuların dışında günlük yaşamla ilgili pratik örnekler veren esnek tavrıyla beğenmişim. Daha sonra Batman'a geldiğinde ikili sohbetlerimiz olurdu. Bu sohbetlerimizde, hedeflediğimiz savaşı ve sömürsüz bir dünya için uluslararası devrimci birlik ve ülkemizdeki demokratik Türkiye hedefine nasıl ulaşılabileceği konusunda konuşurduk. Beşiri veya Hasankeyf'e giderdik. Özellikle Kürt sorunu ile ilgili kafamda oluşan sorulara pratik örnekler verirdi. Bir keresinde verdiği, yoğurtla-pekmez karıştıktan sonra nasıl ayrılmaz ise Türklerle-Kürtlerin ayrılmadan bu sorunun çözümlenebileceğini söylemişti. Kaya Karan ile aynı serviste çalıştık. Bir gün Kaya ile kaza yapmıştık. Mehmet Çakmak'ın aynı akşam, Sait Öztüzün'le birlikte evime gelerek beni ziyaret etmesi, ona olan güvenimin ve TKP'ye sempatinin artmasına neden olmuştu.

Mehmet Çakmak, aynı yıl içerisinde Batman'da kendilerinin dışındaki hiçbir siyasi gruba yaşama hakkı tanımayacak kadar sertleşen Apocular tarafından Sait Öztüzün'le beraber saldırıya uğradı. Buna rağmen Kürt ve Türk halklarının kardeşliğini savunarak demokratik,

Türkiye için mücadelesine devam ediyordu. 19 Aralık 1978 tarihinde Diyarbakır'daki Temel Dağıtım adlı kitabevine, Kürt halkının bağımsızlığı için mücadele ettiğini savunan Apocular tarafından yapılan silahlı basında Mehmet Çakmak öldürüldü. Ömer Ağin mucize eseri, yaralı olarak kurtuldu. Bu olay, özellikle Batman'daki Birlik-Dayanışma sempatizanları üzerinde şok etkisi yapmıştı. Herkes üzgün ve tedirgindi ama ilerici gençlerin cesur davranışlarıyla bu tedirginlik çabuk atlatıldı. Normal çalışmalara devam edilmeye başlandı.

1977'de Batman'da yapılan Petrol-İş Şube Genel Kurulu seçimleri benim ilk kez kavrayarak, bilerek takip ettiğim bir kongre oldu. İki gruba ayrılmış, seçimlerde ayrı listeler oluşturma çabasındaki gruplardan hangisinden yana olmanız gerektiğini tartıştığımız Birlik-Dayanışmacı arkadaşlarla, iki grubun da bizim sendikal düşüncelerimize aynı mesafede olduğunu görüyorduk. Çünkü gruplaşmalar farklı temellerde oluşuyordu. Ama biz, 1976 DGM direnişinde Aliğa Rafinerisi'nde direnişi kırmak için işçi gitmesine neden olduğuna inandığımız İhsan Dündar yönetimi yerine Selim Ekmen adlı başkan ve listesini desteklemeye karar verdik ama bizim desteklediğimiz liste kaybetti. İyi bir arkadaş olarak bildiğimiz Münir Ceylan kazanan listede üst kurul delegesi oldu.

Münir Ceylan, Petrol-İş Genel Merkez yöneticisi oluyor

1978 yılı Batman TPAO işçileri için önemli bir yıl olduğu gibi genç işçiler ve Batman devrimcileri için de iki önemli olayın yaşandığı yıl oldu.

Birincisi, 24-27 Nisan 1978 tarihinde yapılan Petrol-İş Sendikası'nın 16. Genel Kurulunda TPAO Rafinerisi'nde çalışan Münir Ceylan'ın Petrol-İş Sendikası Genel Merkez yöneticiliğine seçilmesidir. Bu genel kurulda o dönemler sendikalarda sosyal demokrat bir genel başkan olarak bilinen İsmail Topkar'ın ve daha sonra SODEP ve SHP'de, İstanbul'da önemli görevler yapan Özkal Yici'nin de içinde bulunduğu ekibin yerine Cevdet Selvi, Adem Yılmaz, Münip Tepeci, Musa Kurt ve Münir Ceylan'ın seçilmesi önemli bir olay olarak değerlendirilmiş ve Petrol-İş Sendikası'nın daha ilerici bir konuma geldiği söylenmiştir. Sonraki yıllarda bu söylenenin ötesinde Petrol-İş'te çok olumlu gelişmeler yaşanmaya başlandı. Hele beş yöneticiden bi-

risi olan Münir Ceylan'ın Batman'daki devrimci mücadelede bulunmuş, içimizden biri olması, hatta toplu iş sözleşmesi görüşmeleri başlamadan önce sendikadan talep edilen haklarla ilgili bir imza kampanyasının başını çekmiş olması, bizim için ayrıca önem taşıyordu.

İkincisi, 1964 ve 1967 grevlerini yaşamış TPAO işçileri için yine grev yolunun görünmesiydi. Bu ortamda o grevleri yaşamış işçiler daha sakin ve kararlı davranışlar sergilerken, çoğunluğunu genç ve devrimci işçilerin oluşturduğu işçiler daha heyecanlı bir biçimde grev gününü bekliyordu. Bu dönem, o güne kadar varlığını pek hissetmediğimiz sendika genel merkezinin, şube yönetimi ile birlikte yaptıkları toplantılar ve hükümet yetkilileri ile yaptıkları görüşme sonuçlarını bizlere anmda iletmeleri, greve çıkma mücadelemizi daha da pekiştiriyordu. O dönem 30 gün süren grev başarı ile sonuçlandırıldı. Hatta sendika genel merkezinin bizlere ödemesi gereken aylık grev ödeneklerimizi sendikamıza bağışladık.

Batman petrol işçilerinin uyguladığı bu grev sadece petrol işçilerinin ekonomik ve demokratik kazanunlar elde etmesiyle kalmamış, o yıllarda dünyadaki petrol üreticilerinin uyguladığı politika nedeniyle ülkemizdeki akaryakıt ve diğer petrol ürünlerinin sıkıntılarını da gündeme getirmiştir. Bizim grevimize kadar petrol arama ve rafinaj işlerine yeterince kaynak ayırmayan, bu konuda yatırım yapmayan hükümetler üzerinde kamuoyu baskısı oluşmasına neden olmuştur. Kamuoyunun baskıları sonucu ülkemizdeki petrol arama, üretim ve rafinaj işlemleri için hükümetler daha ciddi projeler üretip yatırımlara yönelmişlerdir.

1978 yılında, sanıyorum Mart ya da Nisan aylarında Şefik Tunc bir akşam iş çıkışı, o zamanki hükümet konağının karşısında pasaj içinde bulunan çay ocağında bir-iki saat sohbet ettikten sonra bana TKP üyesi olup olamayacağımı sordu ve beni parti çalışmalarında görmek istediklerini söyledi. Kabul etmem halinde bir pelür kâğıda özgeçmişimi ve partiye neden katılmak istediğimi yazmamı, bir hafta sonra buluşacağımızı belirtti. Ben de bu konuda epey düşündükten sonra Türkiye'nin en eski partisinde, illegal de olsa çalışmaya karar verdim. Bu partinin yasallaşmasının, işçi sınıfının sendikal mücadelesini yükselteceğine, ülkemizin demokratikleşmesine birikimi ve tecrübesiyle katkıda bulunacağına inandığım için partiye katılmaya karar verdim.

Sait Öztüzün'ün kitabevinden, yayın organları içinde özellikle Ürün Dergisi ve Savaş Yolu edinirdim. Okuduğum yayınlardan ve tartışmalarımızdan TKP ile ilgili daha da olumlu düşünmeye başlamış-

tım. Bir hafta sonra Şefik Tunç'la buluştuk. hazırladığım yazıyı verirken neden pelür kâğıt olduğunu sorduğumda, güvenlik nedeniyle pelür kâğıdını tercih ettiklerini, herhangi bir problemle karşılaşılırsa çok rahat çiğnenip yutulabileceğini söylemesi beni etkilemişti. Daha sonra bir partilinin benimle irtibat kuracağını söyledi ve ayrıldık.

Birkaç ay sonra Sait Öztüzün bana gelerek partiye kabul edildiğimi, ismimin de "Bişar Resul" olduğunu, partinin yayın organı olan *Atılım* gazetesini vererek bundan sonra düzenli bir biçimde partinin yayınlarını kendisinin getireceğini, parti aidatını da kendisinin alacağını söyledi. Artık TKP'li olmuştum. Sait Öztüzün ile yaptığımız sohbetlerde işçilerle benim, öğretmenlerle kendisinin ilgileceğini söyledi ve İGD'ye fazla uğramamamız gerektiğini belirtti. Ben de o günden sonra daha çok TPAO'da potansiyel gördüğüm işçilerle ilgilenmeye başladım ve benim de içinde bulunduğum işçi grubuna Birlik-Dayanışma grubu denmeye başlandı. Çünkü ülke genelinde TKP sempaticileri bu sıfatı kullanıyorlardı.

Sait Öztüzün'ün TKP'ye kabul edildiğimi bildirmesinden sonra kendimde eksik gördüğüm, yurtdışından yayın yapan *TKP'nin Sesi* ve *Bizim Radyo*'nun yayınlarını düzenli olarak dinlemem gerekiyordu. TKP'nin çeşitli yazılı yayın organlarını bir şekilde temin edip okuyabiliyordum. Radyo yayınlarını başkalarının anlatması yerine bizzat benim dinlemem TKP'yi tanımam açısından faydalı olacaktı. Gerçi daha önce zaman zaman radyo yayınlarını dinlemeye çalışıyordum ama radyonun uygun olmaması nedeniyle sağlıklı dinleyemiyordum.

Radyoları dinleyebilmem için yeni bir radyo olarak uygun bir anten bulmam gerektiğini biliyordum. O yıllarda TRT radyosunun dışında polis radyosu vardı. Kısa dalgadan yayın yapardı. Bir radyocuya kısa kanallardan yayın yapan polis radyosunu nasıl dinleyebilirim diye sormuştum. Radyocuya TKP radyosu diye soramazdım elbet. O da bana güçlü bir radyo anteniyle daha rahat dinleyebileceğimi söylemişti. İGD'li gençlerden bu tip konularda yardımcı olmayı kendisine görev kabul eden Şerif Bayram'ı buldum.

İşe yeni bir radyo almakla başladık. Şerif, bizim evde, getirdiği malzemelerle, şimdiki tabirle bir çanak anten imalatı yaptı. Anteni çatıya monte ederek radyoları zaman zaman dinliyordum. Çoğu kez rüzgâr nedeniyle yönü değişen anteni düzeltmek için çatıya çıkmak zorunda kalıyordum. Sonunda çatıya çıkmaktan usandım. Dolayısıyla *TKP'nin Sesi* ve *Bizim Radyo*'yu dinlememeye başladım.

1982 Ağustos'unda, Türkiye genelinde bir TKP operasyonundan bahsedilmeye başlanmıştı. Tabii bu bilgiler fısıltı gazetesi yöntemiyle

duyuluyordu. Bu durumu, illegal partili arkadaşım Mahmut'la konuşmak için bir araya geldik. Böyle bir operasyonda takınacağınız tavrın ne olması gerektiğini tartıştık. Mahmut, konuyu, bizim bağlı olduğumuz ama benim bilmediğim birileriyle konuşup bana da bilgi verecekti.

Bu arada, Anayasa referandumuna hayır kampanyalarıyla ilgili gözaltına alındı. Bırakıldıktan sonra hem gözetim altındaki durumu anlatmak hem de TKP operasyonu ile ilgili değerlendirme yapmak üzere bir araya geldik. Mahmut Kutlu sürekli parti radyosunu dinlememi,

Makaram sarı bağlar loy

Kız söyler gelin ağlar

Niye ben ölmüşmiyim loy

Asiyam karalar bağlar

dizeleriyle başlayan türkü çalarsa örgütsel çözülmenin başladığı, bu nedenle her partilinin yakalanmamak için dikkatli davranmalı ve içabında bulunduğu bölgeden dışarı çıkmalı mesajı olarak algılanması gerektiğini söyledi.

2-3 senedir teknik nedenlerden dinleyemediğim *TKP'nin Sesi* radyosunu dinleyebilmek için teknik donanımları hazırlamaya zaman kalmadan İstanbul'dan başlayan TKP operasyonu kısa sürede Batman'a ulaştı ve hepimiz tek tek gözetim altına alındık. Daha sonra vereceği cevap benim için önemli olmadığından Mahmut Kutlu'ya bir daha bu türkü meselesiyle ilgili bir soru sormadım.

Kahramanmaraş olayları ve sıkıyönetim

1978 yılında Batman'da kendilerine yurtsever diyen bir grup işçi "Yurtsever İşçiler" adında bir dernek kurmuştu. Derneğin o zamanki hükümet konağının karşısındaki yerine birkaç kez gidip oradaki işçi arkadaşlarla sohbet etmiştim. Bu sohbetlerin birinde, dernek faaliyetlerinin öncülerinden Hayati Balman adında, Adanalı, TPAO'da çalışan bir arkadaşla sendikanın olduğu yerde bu tip derneklerin pek başarılı olamayacağı konusunu gündeme getirdim. Çünkü sanıyorum 1976 yılında, başını Münir Ceylan'ın çektiği "Sanat Okulu Mezunları Derneği" kurulmuş, ben de bu derneğe üye olup güçlenmesi konusunda destek olmaya çalışmışım. O derneğin kuruluşunun özünde ekonomik nedenler vardı. O yıllarda toplu iş sözleşmesinde bütün

işçilere "seyyänen", yani eşit zam yapıldı. Bu dernek, 4 500 civarında olan işçilerin arasında rafineri ağırlıklı, toplam 400-500 civarında sanat okulu mezunu için farklı zam talebinde bulunacaktı. Ancak çok başarılı bir deneme olmamıştı. Ekonomik nedenlerle bile bir dernek kurmanın zor olduğu koşullarda böyle siyasal talepleri ön planda olan bir derneğin tutunmasının pek kolay olmadığını söylüyordum ancak arkadaşlar bunu başaracaklarına inanıyorlardı.

1978 Aralık'ında, tarihe "Kahramanmaraş Olayları" olarak geçen kanlı çatışmalarda Alevi-Sünni çatışmasına dönüşen provokasyon, doğal olarak güneydoğuyu ve Batman'ı da içine alan sıkıyönetim ilanı ile sonuçlanmıştı. Sıkıyönetim ilanı ile Batman'da zaten varlığından bahsedilmeyecek kadar az olan özgürlükler iyice kısıtlanmış, bütün yasal sivil toplum örgütleri yasal olmayan yöntemlerle ya baskı altına alınmış ya da kapanmaya zorlanmış, bizim Birlik-Dayanışmacılar için olduğu gibi bütün devrimciler için çalışma koşulları zorlaşmıştı. Sanıyorum yukarıda bahsettiğim "Yurtsever İşçiler Derneği" de o tarihlerde kapanmıştı.

1978 yılının son aylarında işyerinde çalıştığınız arkadaşların hepsinin ehliyetinin olması beni zaman zaman güç duruma bırakıyordu. Daha önceden tanıdığım Ahmet Bayazıt bana, "işyerinde birlikte çalıştığın arkadaşlara, özellikle iş konusunda örnek olmazsan diğer düşüncelerini anlatmakta zorluk çekersin" demişti. Yani işini iyi yapmazsan, iyi bir işçi olamazsın nasihatında bulunuyordu. Ben de bu nedenle ehliyet almaya karar verdim. Diyarbakır'a birkaç kez giderek sağlık raporumu aldım. O zamanki yasalar gereği Siirt, il merkezi olduğu için ehliyet imtihanları orada yapılıyordu. Ama ya rüşvet verip hemen alacaktım ya da en az bir-iki sene uğraşacaktım. O zamanki düşüncelerime göre rüşvet vermeyi uygun görmediğim için çalışarak almak istiyordum. İşyerindeki koşullar da hemen ehliyetimi almamı gerektiriyordu. Neticede o zaman TPAO'da çalışanların ortalama bir aylık maaşına denk gelen ücreti rüşvet olarak vermeye karar verip sınav komisyonunda bulunan Ziya isimindeki bir karayolları görevlisine, bir aracı vasıtasıyla parayı verdim. Sınavın birinci günü salonda beni arka tarafa oturtular. Bana yazılı soruları cevaplarıyla birlikte verdiklerinde arka sıralarda benim gibi beş-altı kişi daha vardı. Tabii sınav devam ederken bizi, birbirimize bakmamamız için sık sık sert bir biçimde uyarıyorlardı. Oysa böyle bir şeye gerek yoktu ama sınava katılan diğer kişilerin şaibeyi fark etmemelerini sağlamaya çalışıyorlardı.

Yazılı sınavın ertesi günü katılacağımız direksiyon sınavı için sabah 9'da sınav yerine geldiğimde bir önceki gün arka sıralarda otu-

ranların dışında kimse yoktu. Sıra bana geldiğinde komisyon üyeleri ile araca bindik. ben sadece arabayı hareket ettirebiliyordum. Bir yere geldiğinizde sağa dönüş yapmamı söylediler. tabii ben heyecandan olsa gerek dönüş yapamayınca aracı benden alıp ilk başladığınız yere döndük ve görevliler benim geçemediğimi söylediler.

Sınav sonuçlarının asıldığı kâğıtta benim ve bir arkadaşımın puan haneleri boştu. Ziya Beye gittiğinizde bize çok kızarak biner lira daha vermemizi yoksa puan cetveline otuzun üstü rakamını yazacağını söyledi. Biz tam paraları verirken içeriye çaycı geldi. Birden bu görevli bize bağırıp çağırmaya başladı. Kendisine rüşvet teklif ettiğimiz için odadan çıkmamızı istiyordu. Arkadaşım ve ben şaşırдық. ne olduğunu anlamaya çalışıyorduk. Çaycı odadan çıktıktan sonra tekrar değişti ve paraları aldı. Puanımızı da otuzun altında yazacağını ve bu sayede ehliyetimizi alabileceğimizi söyledi.

İşsizlerin umudu: TPAO...

İşsizliğin çok yüksek düzeyde olduğu Batman ve civarındaki işsizlerin umudu, bölgedeki tek işyeri olan TPAO'ya girebilmektir. TPAO'ya girebilmek ise, torpil ve rüşvet yoluyla oluyordu. İşçi alınacağı dönemlerde Siirt'te bulunan İş ve İşçi Bulma Kurumu'na kayıtlı olanlar sınava girmek için bu kurumdan sınav giriş kartı almak zorundaydılar. Kart alma aşamasında, torpil veya rüşvet yoluyla sınav giriş kartını temin edebilenler sınava giriyorlardı. Sınavı yapan komisyon, TPAO ve o yıllarda toplu iş sözleşmesindeki bir madde gereği sendika yetkililerinden oluşuyordu.

Bu komisyonla ilgili rüşvet ve torpil söylentilerinin yoğunlaştığı, sınavların adil yapıldığına inanılmadığı bir ortamda, başını Mahsun Korkmaz (daha sonraki yıllarda PKK tarafından adına yurtdışında akademi açıldı) adlı bir gencin çektiği PKK'lı ve Yurtseverlerden oluşan bir grup sınavı iptal ettirdiler. Dolayısıyla işe alınacak işçilerin tespiti, komisyonca değil, kendilerince doğru olduğuna inandıkları kura yöntemiyle belirlendi. Bu çabaları neticesinde, sınav komisyonunu da devre dışı bırakarak çok sayıda işçinin işe alınmasını sağladılar ve Petrol-İş şube yönetimini de istifa etmek zorunda bıraktılar.

Ciddi bir siyasi hareketten daha çok bir gençlik hareketi olarak görüldüğü için halk tarafından Apocular olarak isimlendirilen PKK'lılar bu olayı kendilerini ifade etme açısından önemli bir propaganda



malzemesi yaparak halkın arasında sempatizanlarının artmasını sağlamışlardı. Bu olay Batman'da PKK'lıların gelişip güçlenmesinin dönüm noktası olacaktı.

Bu gelişmelerden sonra Petrol-İş şube yöneticileri, artık değişen koşullarda görev yapamayacaklarını görünce istifa ettiler. Şube yöneticilerinin istifasından sonra Petrol-İş Genel Merkezi, 8-9 Eylül 1979 tarihinde şube kongresi yapma kararı aldı. Petrol-İş Sendikası Batman Şube Genel Kurulu'nda, Birlik-Dayanışmacı işçiler olarak yalnız başımıza veya PKK'lı, KUK'lu (Kürdistan Ulusal Kurtuluş) gruplarla hareket etmek yerine devrimci sendikaların rehberi olan sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini reddetmeyen demokrat ve işyerinde çevresi olan bir şube başkanı adayıyla birlikte hareket etmeyi daha uygun görüyorduk. Bu düşünceyi bütün arkadaşlar birlikte tartışarak kararlaştırmıştık. Yusuf Kenan Tüzün adında orta yaşlı, demokrat birisinin aday olmayı düşündüğünü ve bu konuda çeşitli görüşmeler yaptığını, bizimle de görüşmek istediğini öğrendik. Kendisiyle görüşerek şube yönetim kurulu listesinde Birlik-Dayanışma görüşlü bir arkadaşımıza yer verir ise kendisini destekleyeceğimizi belirttik. Yusuf Kenan Tüzün ve arkadaşlarından olumlu cevap alınca kendi aramızdaki değerlendirmeler sonunda Mehmet Elibol adlı işçi arkadaşımızın, şube yönetim kurulunda görev almasını kararlaştırdık. Bizim desteklediğimiz başkan adayının dışında; PKK'lılar Selahattin Çelik, KUK'lılar Hamit Kılıçaslan, Radikal İslamcılar Hüseyin Velioglu isimli adaylarla şube kongresine hazırlanıyorlardı. Sayıca çok az olmamıza rağmen

men İGD'li gençlerin ve İKD'li kadınların olağanüstü çabaları ile sayısal gücümüzle ölçülemeyecek bir çalışma temposuyla geceli-gündüzlü çalışmaya başladık.

Ben hep sayısal gücümüzün azlığına rağmen bu çalışmalara, TPAO'da bizim dışımızda var olduğuna inandığım TKP'lilerin de katkısını düşünüyordum. Zira 60 yıllık illegal çalışan bir partinin, işçilerin olduğu her yerde var olduğuna inancım üst düzeydeydi. 1954 yılından beri Batman'da önemli oranda işçi vardı. TKP'li olamayacağını hiç düşünemiyordum ve bu yoğun çalışmalarımıza onların da illegal bir biçimde destek olduklarını düşünüyordum. Ama 1982 yılı Batman TKP tutuklamaları ile benim düşündüğüm tablonun tam tersi bir durumla karşılaştım. 60 yıllık TKP, 1976 yılında kurulan İGD kanalıyla Batman'a girebilmiş ve 3-4 senelik bir süre zarfında o bölgenin özel şartlarına rağmen önemli sayılacak bir potansiyel haline gelmişti. Bu gelişme TKP'nin bölgeye özel ilgisinden çok, Batman'da her türlü engellemeye rağmen korkmadan, yılmadan Kürt sorununun çözümüyle ilgili politika üreten Birlik-Dayanışmacı işçi, memur, öğretmen, İGD'li gençler ve İKD'li kadınların eseri idi.

8-9 Eylül 1979 tarihinde yapılması gereken şube genel kurulumuz, kanaatimce devrimci güçlerin seçimleri kazanma şansının yüksek olması nedeniyle başını Hüseyin Velioglu'nun çektiği Radikal İslamcı ekibe zaman kazandırmak ve koşulları onların lehine çevirecek yöntemler geliştirmek için sıkıyönetim yetkililerince 1-2 Aralık 1979 tarihine ertelendi.

Bu çalışmalar sırasında adayınız olarak desteklediğimiz Yusuf Kenan Tüzün'ün ne bu koşullardaki tempoya, ne de mücadele heyecanına ayak uyduramadığını gözlüyordun. İyi niyetli ve demokrat olmasına rağmen Batman işçilerinin bu heyecanına ayak uyduramayacağı gibi bir düşünce oluştu bende. Bunu o zamanlar Sait Öztüzün'le de paylaştım.

O sıra eşim ikinci çocuğumuza hamileydi ve doğumun gerçekleşmesi beklenen tarih çoktan geçmişti. Bu durum hem eşim, hem de çocuğum için oldukça tehlikeliydi. Eşimin her gün hastaneye kontrole gitmesi gerekiyordu. Ancak ben, bu çalışmaların içinde olduğumdan eşimle ilgilenemiyordum, eşimi kontrollerine yakınlarım götürüyordu. Bir aylık gecikmenin ardından kızım doğdu. İsmi, TKP'nin kuruluşunun 59. yılı olması nedeniyle "şimdi güneş elli dokuz yaşında" dizelerini barındıran TKP ile ilgili slogandan etkilenerak "Güneş" koymak istedim ama daha sonra tuhaf bir isim olacağı için vazgeçtim ve ismini Okşan koydum.



Batman'da ilk siyasi cinayet

8-9 Eylül 1980 tarihinde yapılması gereken sendika şube kongresi'nin ertelenmesiyle başta işçilerin olmak üzere Batman halkının gündemi değişmiş, boş bulunan belediye başkanlığı seçimi gelmişti gündeme. Belediye başkanlığı seçimi çok gergin ve çekişmeli bir ortamda Ekim ayının ortasında yapıldı. Seçimi Edip Solmaz adında, bir bağımsız aday kazanmıştı. Kamuoyunca PKK sempaticisi olarak bilinen Belediye Başkanı Edip Solmaz, başkanlığının 29. gününde öldürüldü. Batman'da ilk kez böyle bir siyasi cinayet işleniyor ve bu cinayeti kim veya kimlerin işlediği bir türlü tespit edilemiyordu. İki söylenti yaygındı: Ya belediye seçimlerini kaybeden rakipleri ya da Batman'ın karışması için yapılan bir provokasyondur. Bu cinayetin Batman'daki faili meçhul cinayetlerin başlangıcı olacağı o yıllarda hiç kimsenin aklından bile geçmezdi. Daha sonraki yıllarda, bir dönem Batman faili meçhul cinayetlerin merkezi olmuştu.

Batman'da belediye başkanlığı seçiminin gerginliğinin izleri silinmemişken bu faili meçhul cinayet şehirdeki gerginliğin ve tedirginliğin daha da artmasına neden olmuştu. Çalışanların yaşam tarzları değişmişti. İnsanlar, tek eğlence ve dinlenme yerleri olan çayhanelerde oturup çay içerek birkaç arkadaşla sohbet etmek yerine bir an önce evlerine kapanmayı uygun görüyorlardı. Saat 16'dan sonra hava karardığı için resmi dairelerin dışındaki işyerlerinin tamamına yakını kapanır, güneş battıktan sonra 40-50 bin nüfuslu kent, çoğunlukla

elektrikler de kesik olduğu için, TPAO tesisleri hariç, terk edilmiş bir şehrin sessizliğine ve karanlığa bürünürdü. Böyle gecelerde sessizliği, ne amaçla kullanıldığı bilinmeyen silah sesleri bozardı.

Batman'da genellikle elektrikler kesik olurdu. Bazen birkaç gün arayla günde bir-iki saat elektrikler olurdu. Elektriklerin kesik olmadığı ender akşamlardan birinde, eşim Müzeyyen iki aylık bebeğimiz Okşan'ı emziriyordu, Ben de büyük kızım Derya'yı evimizin ana caddeye bakan balkonunda oyahıyordum. Birden kapı çalındı. Gelen kişi eşimin, 17 yaşındaki kardeşi İsmail idi. Oturup sohbet etmeye yeni başlamıştık ki dışardan silah sesleri gelmeye başladı. Ayağa kalktığımızda, birkaç kişinin bizim binamıza doğru ateş ettiklerini gördüm. Hemen elektrikleri söndürüp divanların altına saklandık. Bu anlattıklarım birkaç saniye içinde oluyordu. Divanların altında ne kadar kaldığımızı bilmiyorum. Dışardan gelen seslerden, güvenlik güçlerinin evimizin önüne geldiğini anlayınca yavaş yavaş bulunduğum yerden balkona çıktım. Güvenlik güçleri olayı araştırıyorlardı. Evime gelerek kendilerince araştırma yaptılar.

O ara komşumuz Mehmet Sevilmez'in evine giren kurşunlardan bir tanesi 2-3 yaşındaki çocuğunun ayağına isabet etmişti. Bunun dışında önemli bir şey yoktu. Güvenlik güçleri bizden, evin kim ya da kimler tarafından taranmış olabileceğini sordular. Ne ben ne de komşularım bu konuda bir fikir yürütemiyorduk. Bir yanlışlık olmadığı, hedefin bizim bina olduğu kesindi. Çünkü oturduğumuz binanın, ana caddeye bakan ön cephesinin dışında kalan üç cephesi de oldukça geniş sayılabilecek boş arsalarla çevriliydi.

Birileri beni komünist düşüncelerimden ve sendika seçimleri ile ilgili çalışmalarımın dolaylı ikazını etmişti ya da komşum Mehmet Sevilmez'in, o yıllarda Batman'ın zengin sayılacak iş adamlarından birisi olması, bir neden olabilir miydi, anlayamadım. Bu olay nedeniyle, uzun süre evimiz tekrar kurşunlanma korkusuyla akşamları kendimizce güvenlik önemleri aldık.

Sendika şube başkanı adayı oluyorum...

Belediye başkanının faili meçhul bir şekilde öldürülmesi nedeniyle 1-2 Aralık 1979 tarihindeki şube kongremiz için yapılan çalışmalar da olumsuz etkilenmişti. PİCK'lıların şube başkan adayı olan Selahattin Çelik, çeşitli toplantı ve sohbetlerdeki konuşmaları nedeniyle Sıkıyö-

netim Komutanlığı tarafından aranmaya başlayınca adaylıktan çekilmek zorunda kalmıştı. Bu nedenle PKK'lı işçiler sendika kongresiyle ilgili yeni politikalar arayışı içine girmişlerdi. Biz de çalışmalarımızı daha dikkatli ve ihtiyatlı yürütmek zorunda kalmıştık.

Bu arada Sait Öztüzün beni arayarak Diyarbakır'dan misafirleri olduğunu ve benimle görüşmek istediklerini söyledi. Kararlaştırdığımız yere gittiğimde, gelen arkadaşlardan birinin adının Fevzi olduğunu ve Diyarbakır Bank-Sen'de görevli bulunduğunu; diğerinin isminin de Mustafa olduğunu söyleyerek tanıştırdı. Batman Petrol-İş Sendikası'nın bölgemiz için çok önemli olduğunu vurgulayarak bu çalışmaların Birlik-Dayanışma hareketi için propaganda açısından önemli bir fırsat yarattığını ve sendikal anlayışımızı işçilere anlatmak için şartların müsait olduğunu söyledi. Yurtsever İşçilerin adayının bulunmaması, diğer iki adayın (Hamit Kılıçaslan ve Hüseyin Velioglu) işçi olmaması, benim ise on yıllık işçiliğimin avantajını kullanarak başkan adayı olmamın uygun olacağı kanaatine vardık. Ama bu durum bizim için kolay değildi. Çünkü seçimler ertelenmeden önce desteklediğimiz Yusuf Kenan Tüzün'ün bu konuda ikna edilmesi gerekiyordu. Bundan da önemlisi, Birlik-Dayanımcı arkadaşların ne düşünecekleriydi. Çünkü Mehmet Elibol ertelenen seçimlerden önce çok yoğun bir tempo içinde çalışıyordu ve benim kafamdaki isim, bu arkadaştı. Bunu Sait Öztüzün ile yaptığımız sohbetlerde de gündeme getirmiştim. Ancak bu görev bana verilmişti. Artık bu tartışılmaz diye düşünüyordum ve Batman'daki devrimci çalışmaların başından beri birlikte olduğumuz Mehmet Elibol, Mahmut Kutlu, Ayaz Koyuncu, Nejat Kuyumcu ve Rauf Yanmaz gibi arkadaşlarla görüştüm. Ayrıca İGD'li gençlerin önde gelen isimleri Süleyman Talay ve Enver Sezgin gibi arkadaşlarla da konuşarak şube başkanlığına aday olduğumu ve bütün devrimcilerin desteğini istediğimi açıkladım. Bu davranışın Yurtsever İşçiler tarafından ihtiyatla karşılanıyor, olumlu veya olumsuz tepki belirtenler oluyordu. İşçilerin bir kısmı da "Komünist Memet" isminden pek hoşlanmıyorlardı. Birlik-Dayanımcı arkadaşlarımız, İKD'li ve İGD'li gençler benim adaylığımı sayısal olarak az da olsalar çok büyük enerji ve inançla savunuyorlardı. Bu çalışmalarımız 1-2 Aralık'ta yapılacak seçimlerin tekrar süresiz ertelenmesiyle hayal kırıklığı ile sonuçlandı.

Şube kongremizin ikinci kez hem de süresiz ertelenmesi biz işçileri daha objektif düşünmeye zorlandı. Güvenlik güçlerinin, devrimcilerin sendika yönetimine gelmesini engellemek için uyguladıkları baskı ve sindirme politikalarıyla sendikal mücadeleden devrimcileri

uzaklaştırdıktan sonra kendi kontrollerindeki Hüseyin Velioglu ve ekibine seçim kazandırmak istedikleri apaçık ortadaydı. Devrimci ve Yurtsever İşçilerle yaptığımız görüşme ve sohbetlerde Hüseyin Velioglu ekibinin karşısına tek listeyle çıkılmasının Batman işçilerinin çirkarma olacağı konusunda mutabakat sağladık.

Aslında bizim yalnız başımıza seçimlere girmemizin koşulları kendiliğinden oluşmuştu. Yurtsever İşçiler ve şube yönetiminin görevi bırakmasına neden olan devrimci grubun sendikal liderliğini yapan, benim de daha önceden tanıdığım Selahattin Çelik'in başkalar nedeniyle mücadelenin dışına çıkmasından sonra Yurtsever İşçiler de zaten ayrı liste yapmak yerine kendilerinin dışında, güvenebilecekleri bir aday etrafında seçimlere girmeyi düşünmüşlerdi. O sırada benim, Hamit Kılıçaslan ve Hüseyin Velioglu'nun adaylığı söz konusuydu. Üçümüzden, işyerinde çalışan, yani işçi olan sadece bendim. Hamit Kılıçaslan, Batman dışından gelmiş, sadece bu seçimlerde aday olabilmek için o dönemdeki sendikalar yasasına göre bir benzin istasyonunda çalışıyor görünmekteydi. Tabii temsil ettiği siyasi grup Kürdistan Ulusal Kurtuluş'un da üzerlerinde etkili olduğu işçiler vardı. Hüseyin Velioglu Batmanlı idi ama o da sadece bu seçim için işkolumuzdaki işyerlerinden birisinde çalışıyor gözüküyordu, Batman'da Milli Selamet Partisi (MSP)'nin kontrolündeki "Akıncılar" denen grubun temsilcisiydi.

Bu koşullar, eğer Yurtsever İşçilerle anlaşabilirsek bizim için olumlu sonuçlar alacağımızı gösteriyordu. Yurtsever İşçi grubuyla sendikal konularda anlaşıyorduk. Onların da bizim gibi Türkiye genelinde devrimci işçilerin rehber edindiği, sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışına inandıklarını ve bu konuda samimi olduklarını görüyorduk. Ancak her ne kadar bir sendika seçimi de olsa biz de, Yurtsever İşçiler de siyasi düşünce ve bağlantılarımızdan bağımsız hareket edemediğimiz için sendikal ilkeler yerine siyasi düşüncelerimiz ön plana çıkıyor ve uzlaşma yolları kapanıyordu. Biz onların, onlar da bizlerin hangi siyasi hareketleri temsil ettiğini bildiğimiz halde Birlik-Dayanışma ve Yurtsever İşçiler temelinde tartışıyorduk.

Biz, demokratik Türkiye hedefine ulaşınca ülkemizdeki bütün sorunların çözüleceğine inanıyor, sendikaların da bu hedef için bir araç olduğunu savunuyorduk. Yurtsever İşçiler, Kürt sorununun, barışçı yollarla çözülemeyeceğini, Kürt sorunu çözülmeden demokratik bir Türkiye'ye ulaşılamayacağını savunuyorlardı. Bu konuda bizim için zor olan 60 yıllık TKP'nin, Kürt sorunuyla ilgili bir görüşünün olmamasıydı. Batman'daki İGD'li ve Birlik- Dayanışmacı arkadaşlar, ko-

münist görüşler çerçevesinde Kürt sorununa ilişkin çözümler üretmeye çalışıyorduk ama bu arkadaşların Batman ve diğer bölgelerde kendi dışındaki grupları baskı yoluyla sindirine ve dağıtma politikalarını da tasvip etmediğimizden, tartışmalar zaman zaman gerginleşiyor ve uzlaşma ortamından giderek uzaklaşıyorduk.

1979 yılında yapılacak genel kuruldan önce Batman'a gelen değişik şubelerden başkan ve yöneticiler, sanıyorum gelmeden önce edindikleri bilgiler nedeniyle Adana Şube Başkanı Arif Güneysu, Mersin Şube Başkanı Asım Özçetin ve Adana Şube Sekreteri Ömer Baytenin benimle tanıştıktan sonra birlikte sohbet etmek istediklerini söylediler ve uygun bir yerde Batman'la ilgili bilgiler aldılar. Kendileri de Birlik-Dayanışmacı oldukları için Batman şube yönetiminde Birlik-Dayanışma grubunun bir temsilcisinin olmasını çok olumlu karşılıyorlar ve bu konuda tecrübelerini aktarıyorlardı. Petrol-İş genelinde giderek Birlik-Dayanışma hareketinin güçlenmesi gerektiğinin gerekçelerini anlatıyorlardı. Tabii şube kongremiz yapılcaya kadar her gelip gitmelerinde sohbetlerimiz oluyordu. Hatta Adana'daki Ömer arkadaş ilk kez yalnız geldiğinde Sait Öztüzün'ün kitabevinde de buluşup görüşmüştük. Bu sohbetler sırasında ben Petrol-İş geneliyle ilgili daha çok bilgileniyordum.

1979, Batman'da devrimciler arasındaki çatışmaların da hızlandığı bir yıldır. Bölgemizde güçlenen Yurtsever İşçiler (Apocular) giderek kendilerinin dışındaki bütün devrimci gruplara karşı şiddet uygulamaya başlamışlar ve başta İGD olmak üzere TKP için önemli sayılacak kişilerden biri olan Mehmet Çakmak öldürülmüş, Ömer Ağın ağır yaralanmıştı. Bu saldırı İGD ve TKP dışındaki devrimci güçleri de tedirgin ederek çalışma alanlarını giderek daraltmaya başlamıştı. Özellikle Batman'da biz, Birlik-Dayanışmacı işçiler bu konuda tedirgindik, Onun için çalışmalarımızı daha temkinli yapıyorduk. Onların bize herhangi bir olumsuz davranışına meydan vermemeye özen gösteriyorduk. Hatta yanılmıyorsam Apocuların dışında, bölgede faaliyet gösteren devrimci gruplar kendi aralarında Ulusal Demokratik Güçler (UDG) adında bir birlik için adım bile atmaya başlamışlardı.

1979'da TKP bütün yayın organları kanalıyla ülkemizdeki faşizm tehlikesine karşı Ulusal Demokratik Cephe (UDC)'nin kurulması için çağrıda bulunuyordu. Hedef ileri demokratik düzendi. Bu hedefe TKP'nin yalnız ulaşamayacağı ve ülkede kendi dışındaki demokrasi-den yana bütün ilerici ve devrimcilerin bir cephe içinde toplanması çağrısı yapılıyordu. Bütün Birlik-Dayanışmacıların bu cephenin oluşturulmasında görev ve sorumluluk almasını istiyordu. Böyle bir hede-

te ulaşılması için herkes kendi alanında birlik oluşturma yollarını bulacak ve bu çalışma bir anlamda partinin talimat yoluyla görev vermesi olmayacaktı. Bu demokratik bir tavırdı. Ben bu "birlik" in, şahıslardan ziyade potansiyel gücü olan siyasi hareketlerle sağlanması gerektiğini anlıyordum.

Bizim de Batman'da önce Birlik-Dayanışma grubu olarak var olduğumuzu hissettirip daha sonra Kürdistan Ulusal Kurtuluş (KUK), Devrimci Demokrat Kültür Derneği (DDKD), Özgürlük Yolu (ÖY) gibi diğer siyasi gruplarla birlik çalışmaları yapıp kendi bölgemizde UDC'nin oluşmasına katkıda bulunma görevimiz nedeniyle siyasi misyonu olmayan Yusuf Kenan yerine, benim aday olarak görevlendirildiğim kanaatindeydim.

Evlendiğimden bu yana bazı zorluklarla karşılaşmaya başlamıştım. Eşim çalışıyor olmasına rağmen benim ilgilendiğim devrimci konularla hiç ilgilenmemiş, çalışıp aile bütçesine katkıda bulunmanın dışında bir düşüncesinin olmamasına rağmen benim komünist düşüncelerimi paylaşmasa bile bu konuda bana engel olmak gibi davranışlarda da bulunmuyordu. Yalnız kendisi dindar bir ailenin çocuğu olduğu için ben din konusundaki olumsuz görüşlerimi dile getirdiğimde tepki gösteriyordu. Giderek din konusunda beni ikna etmeye başlamıştı. Çalışmalarım yoğunlařtıķça zaman zaman bütün devrimciler gibi ben de evimin ihtiyaçlarını ihmal ediyordum. Bunun dışında benim komünist olmamdan dolayı eşimin işyerindeki çalışma şartları bozuluyordu. İşyerinde bulunan bir-iki devrimci memurla birlikte eşim üzerindeki baskılar artıyordu. Çalıştığı işyerinin en eski ve tecrübelisi olmasına rağmen yöneticileri hiçbir gerekçe göstermeden sık sık işini değiştiriyorlar ve hiçbir kadına yaptırılmayacak fiziki güç isteyen işlerde çalışmaya zorluyorlardı. Örneğin beş-on erkeğin yaptığı mektupların çuvallanması, paketlenmesi işinin yapıldığı yerde görevlendirilmesi, resmen istifaya zorlanması idi. Eşim bu şoşullarda çalışmaya devam ediyor, benim fazla üzülmemem için yaptığı işi, bana tam olarak anlatmıyordu. Ben bunların farkındaydım ancak elimden bir şey gelmiyordu.

Sendikal mücadeledeki çalışma şoşullarım giderek, düzenli ve sağlıklı olan aile düzenimi de olumsuz etkiliyordu. İyi bir eř ve iyi bir babanın göstermesi gereken davranışları eşime ve çocuklarıma göstermiyordum. Çünkü sendikal mücadeleyi tercih etmem aile ilişkilerimi ikinci plana itmişti.

Dünya Emekçi Kadınlar günü olan 8 Martlarda yapılan toplantılarda ve dağıtılan yayın organları ile kadın haklarının savunulmasını

desteklerken, kendi eşim Müzeyyen'in işte çalışıp işten arta kalan zamanlarını çocuklarımızla ve evle ilgilenmeye geçirmesine karşılık benim bu konuda kendisine yardımcı olmayışını, evle ve çocuklarımla gerektiği gibi ilgilenmeyişi me yani kadın haklarıyla ilgili savunduğum tüm düşüncelerin aksini yapmama kendimce gerekçeler buluyordum.

Bu davranışlarımın sendikacılığı bırakıncaya kadar devam etmiş olmasına rağmen eşim ve çocuklarını sabırla bana yardımcı olmaya çalışıyorlardı.

Hizbullah'ın başı Hüseyin Velioglu

1980 yılının başlarında süresiz ertelenen şube kongremizin gündemden düşmesi nedeniyle biz de artık Birlik-Dayanışma görüşlerini işçiler arasında yaygınlaştırmak için çalışmalarımızı yoğunlaştırdık. Bu arada 24 Ocak'ta istikrar programı adı altında IMF politikalarını dayatan bir takım kararlar alındı. Bu programın ekonomik tahlillerini yapacak bilgiye sahip değildik ancak önseziyle böyle bir programın demokratik koşullarda uygulanamayacağını tahmin ediyorduk. Ayrıca böyle bir programın işçi sınıfı ve emekçi halkın aleyhine olacağı TKP'nin yayın organlarında sık sık belirtiliyor, böyle bir programa geçit verilmemesi için ülkemizde demokrasiden yana tüm güçlere birlikte mücadele çağrısı yapılıyordu Şube genel kurulumuzun ertelenmesinin ardından Batman'da sıkıyönetim yetkililerince devrimci işçilere ve şube genel kurulu ile ilgilenen devrimci güçlere giderek artan baskılar uygulanmaya başlandı. Bu baskıların tümü, yıldırma politikalarıyla devrimci güçleri sindirerek o yıllarda Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)'den ayrılarak MSP'nin gençlik kolları gibi çalışan ve "Akıncılar" denen bir grubun başını çeken Hüseyin Velioglu başkanlığında bir yönetim oluşturmayı hedefliyordu. Batman'da herkes bunu açık seçik görüyordu, bunun daha sonraki yıllarda Türkiye'deki bir çok cinayetten sorumlu tutulan Hizbullah örgütünün temelleri olacağına o zamanlar belki de kimse ihtimal vermiyordu. O günlerde sendika seçimleriyle ilgilenen devrimcilerin üzerindeki baskılar zaman zaman bu grup kanalıyla sağlanıyordu. [Kurulan Hizbullah örgütünün en yetkilisi konumuna gelen Hüseyin Velioglu, 17 Ocak 2000 tarihinde İstanbul Beykoz Kavacık'ta güvenlik güçleriyle girdiği silahlı çatışmada ölü olarak ele geçirildi.]

Bu arada sendika genel merkezi geçici bir şube yönetimi belirleye-

rek şube genel kuruluna kadar sendikal faaliyetlerin yürütülmesini sağladı. Biz Batman devrimcileri de ne zaman yapılacağı belli olmayan şube kongresini beklemeye başladık. Gerçi Yurtsever İşçiler isteselerdi sadece kendilerinin oluşturacakları bir liste ile girecekleri seçimden başarılı çıkabilirlerdi. Ama böyle bir riske girmemek ve kendileri bizzat içinde olmasa bile bütün devrimcilerin destekleyebileceği TKP, DDKD ve KUK'un bir yönetim oluşturmamasından yana bir tutum almış olmaları önemli bir adımdı. Tabii o dönem böyle bir olumlu gelişmede PKK sempatisiz Petrol işçilerinin önderleri konumunda bulunan Emrullah Akan, Ahmet Soykut ve Mehmet Kara gibi işçi arkadaşların katkısının yanında, aranıyor olmasına rağmen ertelenen seçimlerdeki PKK sempatisizlerinin adayları Selahattin Çelik'in de önemli katkıları olduğunun en önemli şahidi Hayrettin Özgen'dir.

Batman şube seçimlerinin önemi...

Batman şube seçimlerinin önemini kavrayabilmek için o yıllardaki Batman'ı anlatmakta fayda var. O yıllarda 40-45 bin nüfuslu, köy görünümüne sahip bir ilçe olmanın dışında Batman'ın en büyük özelliği, Türkiye'nin en eski rafinerisi olmanın yanı sıra Türkiye'deki ham petrol üretiminin yüzde 75'inin sağlandığı bir ilçe olmasıydı. Kalan yüzde 25'lik üretimin yapıldığı Adıyaman ve Diyarbakır bölgesindeki petrol işçileri de Batman Petrol-İş üyesiydiler. Petrol-İş, 4 500-5 bin civarında üyeye sahip en büyük işçi örgütü ve Batman'daki ekonomik-sosyal hayatı belirleyen bir kuruluş olarak bütün kesimlerce önemle takip ediliyordu.

Özellikle Batman'da Sıkıyönetim Komutanlığı görevini yürüten Binbaşı Temel Cingöz, ki sonraki yıllarda Adana'da tuğgeneralken öldürüldü, kendisini doğrudan ilgilendirmese de sendika kongresini yönlendirmeye çalışıyordu. Hüseyin Velioglu'nun şube yönetimine gelmesi için güvenlik güçlerinin yanı sıra işçilerin dindar ağırlıklı bir yapıya sahip olması nedeniyle yerel dinci güçler de kongreyi devrimcilerin kazanmaması için olağanüstü bir çaba sarf ediyorlardı. Kongreyi, "komünist bölücülerle" (1) "müslümanlar" arasında bir mücadele eksenine oturtmaya çalışıyorlardı.

Bu koşullarda günler geçiyor, kongremize bir türlü sıkıyönetimden izin çıkmıyordu. Genel merkezimizin girişimleri sonucu nihayet Mayıs ayında şube kongremizin yapılmasına izin verildi. Başta genel

merkez yöneticisi Münir Ceylan olmak üzere devrimci gruplara dahil tüm işçiler, kongrede seçimi kazanmanızın yolunun "güç birliği"nden geçtiğine inanıyorduk. Münir Ceylan, merkez yöneticisi olarak bir anlamda tarafsızlığını koruması gerektiği halde açıkça devrimcilerle hareket ettiğini ve edeceğini belirterek bu "güç birliği kordinasyonu"nu sağlamak için çalışmalara başladı. Tabii o koşullarda çok kolay olmayan güç birliği listesi için isimleri tespit aşamasında önemli problemlerin çıkacağı belli oluyordu. Devrimci gruplar arasındaki ilişkiler her ne kadar yumuşamış olsa da her grup kendisinin ağırlıklı olmasını istiyor, diğer gruplardan önerilen isimlere karşı çıkıyordu.

Münir Ceylan önce bütün grupların kabul edeceği "devrimci demokrat" ve bu işi yapabilecek "karizmatik" yapıya sahip, bütün devrimci gruplara ayru mesafede davranan bir sendika lideri bulma arayışına girdi. TPAO muhasebe servisinde çalışan, askere gitmeden önce 1978 grevinde ön plana çıkmış Ahmet Teymurtaş'a, uzun bir ikna sürecinden sonra şube başkanlığına aday olmayı kabul ettirdi. Kongre yaklaşırken, başkan adayının belirlenmesi ile başta Ahmet Teymurtaş olmak üzere listede yer alması muhtemel isimlere, güvenlik güçleri ve onlarla işbirliği içinde olan gruplar tarafından çeşitli tehdit ve yıldırma politikaları uygulanmaya başladı.

Münir Ceylan bir gün bana bu konuları görüşmek istediğini söyledi ve Sait Öztüzün ile birlikte Atatürk Park'ında buluştuk. Sohbetimizin sonunda, kendisine herhangi bir siyasi grubun militanlığını yapanların dışında oluşturulacak listede kim olursa olsun Birlik-Dayanışma hareketi olarak destek vereceğimizi söyledik. Sanıyorum Münir Ceylan sadece bizimle değil bütün gruplarla ayrı ayrı görüşüp ondan sonra liste oluşturacaktı. Bu çalışmaları, devrimci işçiler heyecanla takip ediyor, her türlü engele rağmen şube seçimlerini devrimcilerin kazanacağı inancıyla gece gündüz çalışıyorlardı. Münir Ceylan, şube kongresinden bir gün önce Ahmet Teymurtaş, Süleyman Ayrılmak ve beni çağırarak bir toplantı yaptı. Ahmet Teymurtaş'ın başkanlığında oluşacak listeyi değerlendireceğimizi söyleyince ben şaşırdım. Çünkü o güne kadar yapılan çalışmalarda Süleyman Ayrılmak yoktu ve zaten istifa eden şube yönetiminde olduğu için yapılan hiçbir çalışmada bulunmamıştı. Bu nedenle devrimciler tarafından hoş karşılanmayacağını söyledim. Ama Münir Ceylan böyle uygun görüldüğünü söyleyince fazla itiraz etmedim. Ahmet Teymurtaş başkan, Süleyman Ayrılmak idari sekreter, ben de mali sekreterlik görevine aday olacaktık. Münir Ceylan bana, "sen de profesyonel-ücretli yönetici olacaksın" dediğinde tam olarak neyi kastettiğini anlamasam

da, böyle bir talebimin olmadığını söylesem de, sendika genel merkezinin bir bildiği vardır düşüncesiyle itiraza gerek görmedim. O anda aklıma Ahmet Teymurtaş'ın 1978 yılındaki grev toplantılarındaki konuşmaları ve bir gün önce bir işimiz nedeniyle otogar civarında yürürken bir beyaz Renault taksinin yanımızda durarak Ahmet Teymurtaş'a, tanımadığımız üç kişiden birinin, oldukça düzgün bir Türkçe ile sendika başkan adaylığından vazgeçmesi konusunda yaptığı uyarılar ve tehditler geldi. Arabaya binerken Ahmet'in, kararlı bir biçimde ne olursa olsun listeyi yapıp seçimlere katılacağını söylemesini çok cesur bir davranış olarak görmüştüm. Onlar yanımızdan ayrıldıktan sonra ben, "Ahmet, bu çok ciddi bir tehdit, bu konuyu mutlaka değerlendirmeniz gerekir" dediğimde, çok kararlı bir biçimde değerlendirecek hiçbir şey olmadığını, ne pahasına olursa olsun sonuna kadar gideceğini söylemişti.

Daha sonraki günlerde Süleyman Ayrılmak'ın dindar ve Kürt milliyetçisi olmasının yanında Münir Ceylan'ın işyerinden arkadaşı olmasının da katkısı olduğu kanaatine vardım. Benim görev almam konusunda ise, o günlerde aranıyor olmasına rağmen kongreyi takip eden ve o dönemde Yurtsever İşçilerin lideri durumundaki Selahattin Çelik'in, mutlaka Memet Çelik gibi bir komünist devrimcinin şubede yer almasının gerektiğini savunduğunu daha sonra, birçok sıkıntılı dönemde birlikte sendikal mücadelede bulunduğumuz Hayrettin Özgen'den öğrendim. O yıllarda işyerindeki arkadaşlarımdan bir kısmının bana "Komünist Memet" demeleri, çoğunluğu dindar olan işçilerin karşısında, benim için aşılması gereken önemli bir problemdi. Ayrıca Batmanlı ve Kürt kökenli olmadığım halde sendikal mücadelede desteklenmem o yıllarda bana göre olağanüstü bir olaydı

Üçümüzün dışında görev alacak arkadaşların isimleri güvenlik nedeniyle ancak kongrenin başlayacağı sabah açıklanabilmişti. Kongre çalışmaları süresince işyeri baştemsilciliği görevini yürüten, başta sondaj işyeri işçileri olmak üzere bütün devrimci grupların önerisi ile Hayrettin Özgen, mühendislerin önerisi ile Cengiz Cücü, rafineriden Abbas Sütçü, Hasan Beber, üretim bölümünden Aziz Anık, jeolojiden Enver Utku arkadaşlardan oluşan yönetim kurulu açıklandığında bütün devrimci işçiler birliğin sağlanmış olduğunu görünce rahatlamışlardı. Birlik çalışmalarının olumlu sonuçlanması genel merkez yöneticilerini ve kongremiz için gelen diğer şube yöneticilerini de çok memnun etti. Ayrıca o yıllarda TPAO çalışanları ekonomik olarak Türkiye'deki işçiler arasında ücret sıralamasında ilk sıralarda yer alıyordu. Sendikadaki görevleri gereği önemli sayılacak maddi kayıpları

olacaktı. Çünkü şimdiki gibi sendikadan herhangi bir ücret almaları söz konusu değildi. Bunun yanında işyerindeki kariyerleri her an yükselecek arkadaşlar, bundan da vazgeçiyorlardı. Örneğin Ahmet Teymurtaş, Cengiz Cücü, Hayrettin Özgen adlı arkadaşlar kariyerlerinden vazgeçerek sendikal mücadeleyi seçmişlerdir. Ayrıca şimdiki gibi yasal bir güvence de yoktu. Daha önce de bahsettiğim gibi Ahmet Teymurtaş, Süleyman Ayrılmak ve benim profesyonel kadroda görev yapacağımız söylendiğinde tuhafınıza gitmişti. Çünkü hiçbirimiz bu işi para için yapmıyorduk. Aksine ücretlerimiz, sendikadaki göreve geldiğimizde azalıyordu. Örneğin ben o yıllarda 15-16 bin lira alırken yeni ücretim 12 bin lira olacaktı. Bizim durumumuzda olan yöneticilere bence "ücretli yönetici" denmesi daha uygun olurdu. Sendikaların yöneticilerinin değil, kurumların profesyonel olmaları gerektiğini düşünüyordum.

Kongremiz, o dönemde bugüne göre daha demokratik bir yöntem olan üyelerin bizzat katılımı ile yapılmaktaydı. Yani şimdiki gibi delege sistemi olmadığı için Adana'dan, Aksaray'dan, Diyarbakır'dan, Nusaybin'den işçilerin bizzat katılması gerekiyordu. Bu durum önemli organizasyon zorlukları getiriyordu ama Batman dışındaki işyerlerinde, şubedeki değişimi savunan her arkadaş, bu konuda kendisini "gönüllü bir görevli" hissediyordu. Genel Merkezin katkılarıyla her türlü organizasyon yapılmıştı. Cumartesi günü kongre, pazar günü de seçim yapılacaktı.

Tabii, kongre sabahı Batman'da olağanüstü güvenlik önlemleri alınmıştı. Biz, merkez yöneticileri ile kongrenin yapılacağı yazlık sinemaya gidinceye kadar beş yüz-altı yüz metrelik mesafede Hüseyin Velioglu'nun taraftarlarından önemli sayılabilecek tehdit içeren sözlerle karşılaştık. Ama bu tehditlerde bile bizi sevindirecek bir şey vardı ki, yapanlar işçi değildi.

Kongremiz çok gergin bir ortamda başladı. Her an bir provokasyonla karşılaşabilirdik. Divan Başkanı, Sendika Genel Başkanımız Cevdet Selvi; yardımcısı ise Mersin Şube Başkanı Asım Özçetin'di. Onların tecrübeleri sayesinde herhangi bir olay çıkmadan, o bölgede o güne kadar rastlanmamış, coşkulu ve demokratik taleplerin gündeme getirildiği bir kongre yapıldı. Ertesi gün seçimlere geçilmek üzere yazlık sinemadan ayrıldık. O akşam her türlü olumsuz ihtimali düşünerek hiçbirimizin kendi evimizde kalmamasını kararlaştırdık. Yazlık sinemadaki toplantıya katılan binin üzerindeki işçinin genel eğiliminin bizden yana olduğu Ahmet Teymurtaş'ın konuşmasıyla ortaya çıkmıştı. Ertesi gün başlayan seçimde oylama devam ederken gergin-

lik devam ediyordu. Ayrıca Batman dışından oy kullanmak üzere gelmeye çalışan sondaj ve üretim işçilerinin işyerlerinden ayrılmasına ve Batman'a girmelerine engeller konmasına rağmen gelerek oylarını kullanmaları önemli bir olaydı. Seçim sonunda hiç kimsenin beklemediği bir oy farkıyla Ahmet Teymurtaş'ın listesi 1635, Hüseyin Velioglu'nun listesi ise 1138 oy almıştı. Seçimleri liste olarak kazanmıştık ve ben Petrol-İş Batman Şubesi Mali Sekreteri olmuşum.

Olağanüstü tehdit ve baskı günleri

Seçildiğimiz gün o kadar tedirgindik ki, aynı gece kendi evime gidip kongre kazanma sevincimi eşim ve çocuklarımla paylaşmadım. Server Kadak adlı Birlik-Dayanımcı bir arkadaşımızın evinde kalmıştım. Seçim ortamından uzaklaşıp göreve başlayınca üstlendiğimiz görevin ne kadar ağır olduğunu düşünmeye başladım. En büyük inancım, Batman'daki o koşullara rağmen sendika yönetiminde görev alma özverisini gösteren arkadaşlardı. Zira hepimize olağanüstü tehdit ve baskı vardı.

Benim ayrıca sılantım, gizli bir örgüt olan TKP üyesi olarak yasal bir işçi örgütünde bu işi nasıl yürüteceğim konusuydu. Çünkü o yıllarda ben, sendikayı amaç olarak görmüyor, kendimi Birlik-Dayanışma hareketinin güçlenmesi ve TKP'nin sendikadaki etkinliğini sağlamakla yükümlü hissediyordum. Sendika yöneticiliğinde atacağım olumlu ve olumsuz adımların, TKP'li olarak değerlendirildiğim için taturasının TKP'nin görüşlerine çıkarılacağı düşüncesine sahiptim. Birlik-Dayanışma hareketinin sendikal mücadeledeki politikaları bana göre o yıllardaki sendikal hareketi daha da ileri taşıyacaktı. Sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin pratikte karşılaşacağı problemleri nasıl çözeceğim diye düşünmüyordum. Örneğin sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışında, "sınıf temelinde mücadele yöntemlerinin Kürt sorunuyla ilgili konularda ne olacağı" sorulduğunda açıkçası benim, bu konuda o yıllarda TKP'nin hedeflediği ileri demokratik düzen kurulduğunda bütün sorunların çözüleceğini söylemekten başka bir seçeneğim yoktu. Zaten şube kongresinden sonra TKP'li olarak Sait Öztüzün ve Kaya Karan ile yaptığımız toplantıda ben daha ziyade Birlik-Dayanışma sempaticisi olabilecek işçilerle sendikal çerçevede ilgilenecektim. Daha sonra bu arkadaşlarla TKP'li diğer işçiler ilgilenecekti. Böylece TPAO'da güçleneceğimizi düşünüyorduk. Bu tür çalış-



Batman Şube Yönetimi; M. Çelik, A. Teymurtaş, Süleyman Ayrılmak.

maların sağlıklı olabilmesi için benim TKP'li olarak düşüncelerim da-
ima arka planda kalacak, öncelikli görevim "sendikacılık" olacaktı.
Bunları hayata geçirebilir miydik, geçiremez miydik bilemiyorum
ama düşüncemiz buydu.

Özellikle 1979 yılında ertelenen kongreden beri Batman'la özel
olarak ilgilenen Mersin Şube Başkanı Asım Özçetin, böyle bir birlik-
telğin oluşmasına katkısı olması açısından ayrıca mutlu olmuştu.
Çünkü Birlik-Dayanışmacı biri olarak her gelişinde, bizi Türkiye'deki
sendikal mücadele ve Petrol-İş genelindeki gelişmeler konusunda bil-
gilendirir. Batman Petrol-İş şubesinin önemini anlatırdı. O yıllardaki
sendikalar yasası gereğince -ülke barajı, işkolunda yüzde 10 değildi-
Batman Petrol-İş şubesi üye sayısı itibariyle çeşitli işyeri tipi sendika-
ların hepsinden büyüktü. Ayrıca Petrol-İş Genel Merkezinin sınıf ve
kitle sendikacılık anlayışına önemli katkıları olduğunu savunurdu.
TKP ile ilgili siyasi konulara girmeden, sendikal birliği vurgular, "iş-
çilerin sendikalar için değil, sendikaların işçiler için var olduğu"nun
altını çizerdi.

Benim sendikal mücadele ile ilgili bilgilerle donanmamın temelle-
rini atan Asım Özçetin, Nisan 1978'de Petrol-İş Genel Merkezine se-
çilen Münip Tepeci'nin yerine şube başkanı olmuştu. 12 Eylül darbe-
sinden sonra TKP operasyonunda, Mayıs 1981'de gözetim altına alı-
nıp tutuklandı. Eylül 1982'de tahliye edildikten sonra yapılan şube
kongresinde tekrar seçildi ancak sağlık nedenlerinden dolayı yurtdışı-
na çıkmak zorunda kaldı. Yurtdışındayken 14 yıl ceza alınca Türki-

ye'ye dönemedi. 20 Temmuz 1985'te vefat etti. 20 Temmuz 1989'da belki Petrol-İş'te gelenekselleştirilir diye Tarsus'taki mezarında Mer-sin ve Adana şubeleriyle ortaklaşa düzenledikimiz. benim de bizzat katıldığım anma gününün, ben Petrol-İş'ten ayrıldıktan sonra devam ettirilmemesi kanaatimce bir eksiklikler.

1986 Petrol-İş Genel Merkezi ve sendikal ilişkiler

Bir de o yıllarda işyeri temsilcilerinin, sendika tarafından mı yok-sa işçiler tarafından mı seçilmesi gerektiği konusunda çok net bir dü-şüncem yoktu. Çünkü TKP'de demokratik merkezîyetçilik adına her konu merkez tarafından tespit ediliyordu. Katılımcılığın, illegal ko-şullarda sağlanmasının zorluğunu değerlendirmek yerine, bu düşün-celerin etkisiyle işyeri temsilcilerinin sendika tarafmdan belirlenmesi-nin daha uygun olabileceğini düşünüyordum. 1986 yılında Petrol-İş Genel Merkezine seçildikten sonra işyeri sendika temsilcilerinin, sen-dikalar tarafından belirlenmesinin, sendikal mücadelenin sağlıklı ge-lişmesini engelleyen önemli faktörlerden birisi olduğunu düşünmeye başladım.

Sendikal işçilerin büyük bir bölümünü kamu kuruluşlarında çalı-şan işçilerin oluşturduğu ülkemizde, sendikaların belirlemesiyle işyeri sendika temsilciliğine gelen işçiler; çalışma koşullarının değişmesi, (çalışmama), işçilere oranla temsilci olduklarından dolayı kazandıkları yasal güvenceler -iş güvencesi gibi- nedeniyle ayrıcalıklı bir konu-ma geliyorlardı.

Özel sektör işyerlerinde de durum daha farklı değildi. Sendikala-rın belirlediği temsilciler, işçi temsilciliğinden çok işveren temsilcileri gibi davranıyorlar. bazen şube yöneticileri ile birlikte işçi bile atabili-yor ve toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde işçiler lehine davranmıyor-lardı. Sendikalar tarafından belirlenen temsilciler, işçilerin genel ta-leplerini dile getirmek ve savunmak yerine sendikadaki profesyonel yöneticilerin belirlediği çizgide temsilcilik yapıyorlardı. Bu tip temsil-ciler kendi konumlarını korumak ve temsilcilik görevlerinin devam etmesinin yolu olarak bunu görüyorlardı. İşçilerin genel çıkarlarını savunan bir görevliden çok, profesyonel yöneticilerle birlikte kişisel menfaatlerini koruyorlardı.

Oysa işçilerin bizzat kendilerinin seçimle belirledikleri işyeri tem-

silcileri, kamu ve özel işyerlerinde sendikal faaliyetlerin kalitesinin artmasına yardımcı oluyorlardı. Grev, miting ve her türlü sendikal eyleme, işçilerin katılımını en üst düzeyde gerçekleştirerek toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde işçilerin çıkarlarını savunuyorlar ve işyerlerinde şube kongrelerini oluşturan delege seçimlerinin demokratik koşullarda yapılmasını sağlıyorlardı. İşçiler tarafından seçildikleri için kendilerini işçilere karşı sorumlu hissettiklerinden işçilerle, işverenler arasındaki uyuşmazlıkları işçiler lehine çözme gayreti gösteriyorlardı. Bu davranışları nedeniyle temsilcilik görevine saygınlık kazandırıp sendikal mücadeleye olumlu katkılar sağlıyorlardı. Ayrıca sendika içi demokrasinin gelişmesine önemli katkıları oluyordu. İlkokul öğrencilerinin bile temsilcilerini seçimle belirlediği günümüzde işçilerin kendi temsilcilerini seçememelerini çağdışı buluyorum.

Kürtçe bilmemenin zorlukları...

1980 Haziran'ında Batman'da sendikamızın düzenlediği eğitime görevli olarak gelen üç arkadaş; Ertuğrul, İbrahim ve İlyas, daha sonra tanıdığım Ersin ve Sinan adlı Petrol-İş eğitim uzmanlarının basın yayın konusuna ne kadar önem verdiklerini tespit ettim. Bu arkadaşlardan İlyas Köstekli'nin, Batman'a geldiğinde sanki beni yıllardır tanıyor gibi davranmasına önce hiçbir anlam veremedim. Daha sonra bir ara yalnız kaldığımızda kendisinin, 1971'de Batman'da misafir ettiğim üç Dev-Gençli'den biri olduğunu anlamak zor olmadı.

Bir de Ertuğrul Tekin adlı arkadaşın sendikadaki davranışlarımız nedeniyle beni uyarması o anda bana önemsiz gelmişti. Şöyle ki, henüz yeni seçilen yöneticiler, sendikayı ziyarete gelen arkadaşlara bu işlerle ilgili görevliler olmasına rağmen çay ikramını elimizde tepsiyle biz yapmıştık. Ertuğrul, "Mehmet'ciğim bu arkadaşlar sizi yönetici seçtiler, bu davranışınız sendikal disipline ve örgütlülüğe zarar verir" diyerek uyarmıştı. Ben, bu konuda yapıları uyarıyı o zaman fazla dikkate almamış olmanın olumsuzluklarını daha sonraki yıllarda bizzat yaşadım.

Kürtçe bilmiyor olmam nedeniyle sendikada çok sıkıntı çekiyordum. Sendika yönetiminde bulunan arkadaşlar doğal olarak Kürtçe konuşuyorlardı ve ben, toplantılarda konuşulan konuları genel olarak anlasam da detayları anlamıyor ve aynı şekilde ben de konuşur-

ken görüşlerimi Türkçe anlattığım için kenduni ifade etmekte zorlanıyordum. Bu nedenle arkadaşlar, kendileri için zor da olsa sırf benim de anlayabilmem için Türkçe konuşuyorlar veya Kürtçe konuşmalar devam ederken bir arkadaş bana konunun içeriğini Türkçe anlatıyordu.

Yönetimdeki arkadaşlarla bu dil sorununu bir şekilde hallederken işçi arkadaşlarla yapılan sohbet toplantılarında veya işyerlerini ziyaretlerimizde Kürtçe konuşamadığım için istediğim düzeyde sağlıklı iletişim kuramıyordum. Sorulan sorulara Türkçe cevaplar vermem nedeniyle diğer arkadaşlar kadar inandırıcı ve etkili olamıyordum. Bu eksikliğimin önemini kavrayınca daha dikkatli olmaya, yapılması gereken toplantı ve ziyaretlere Ahmet Teymurtaş veya Hayrettin Özgen ile gitmeye başlamıştım. Bir süre sonra, toplu iş sözleşmeleri gereği işverenle ilgili oluşturulan komisyonlarda sendikayı temsilen bulunmam -Disiplin Kurulu, İşçi Sağlığı Kurulu gibi- ve sendikal mücadele içerisindeki davranışlarım nedeniyle anadilimin Kürtçe olmaması nedeniyle beni kendilerine yabancı gören işçilerin büyük bir bölümünün güvenini kazanıp desteklerini almaya başlamıştım.

Sıkıyönetim döneminde sendikacılık

Batman'dan Adıyaman'a giderken, "Yurtseverler"le Siverek'teki bir aşiret arasında çok büyük bir gerginliğin yaşanmasından dolayı biz de tedirgin oluyorduk. İlçenin girişinde aracımızı durduran askerler, aracımızı kontrol ettikten sonra kimliklerimize bakar bakmaz çok önemli birini yakalamış tavrıyla benim orada kalmam gerektiğini, arkadaşlarımla gitmesini söylediler. Birlikte olduğumuz Ahmet Teymurtaş, Hayrettin Özgen ve sendika görevlisi Celal Gürkan, benim nerede kalacağım konusunda tartıştıktan sonra yapacakları bir şey olmadığını anlayınca ayrılmak zorunda kaldılar.

Beni, 6 yıllarda yatılı bölge okulu olan ama okullar tatil olduğu için sıkıyönetim karargâhı olarak kullanılan yere götürdüler. Soyadım "Çelik" olduğundan dolayı alıkoyduklarını, aranan kişinin koşullarının bana uyup uymadığını araştıracaklarını söylüyorlardı. Birkaç saat sonra, hiçbir şey söylemeden sadece "gidebilirsin" dediler ve bıraktılar. Ben de yürüyerek ilçe merkezine gittim ama ikiye bölünmüş ilçede tedirgin bir şekilde arkadaşlarımı bulmaya çalıştım. İlçe fazla büyük olmadığı için arkadaşlarımı fazla aramadan buldum.

Biz o dönem dağınık olan bütün işyerlerini gezmeye çalışırken yollarda önemli sıkıntılarla karşılaşılıyorduk. Aracımızın "34 plakalı" olması ve ruhsatının sendikaya ait olması nedeniyle her türlü trafik ve jandarma kontrolünde saatlerce keyfi olarak bekletilmemiz canımızı çok sıkmasına rağmen bunun bizim yapacağınız işin bir parçası olduğunu kabullenmeye başlamıştık. Çünkü bizim öyle sondaj kulelerimiz vardı ki, en yakın yerleşim yerine 40-50 km. uzakta olmasının ve sadece kule araçlarının gidip geldiği yollarda güvenliği sağlayacak en ufak bir şeyimiz olmamasına rağmen zevkle arkadaşlarımızı ziyaret eder çalışma koşullarını görür, sorunları varsa çözüm yollarını aramaya başlardık. Bu dönemde ayrıca yaklaşan Petrol-İş Genel Kurulu nedeniyle İstanbul'a gidip gelen Ahmet Teymurtaş şube yönetimini hemen bilgilendirir, gelişmeleri aktarmayı hiç aksatmazdı.

Petrol-İş ve TKP

1980 Merkez Genel Kurulunda ilk izlenimim Petrol-İş'e bağlı şubelerden genel kurula gelen Birlik-Dayanışma grubunun dışında örgütlü başka grubun olmamasıydı. Diğer devrimci gruplara ait delegeler de vardı ama Birlik-Dayanışma grubu kadar sayıları çok değildi. Ayrıca şubelerin organizasyonunda etkili olan İstanbul Şube Başkanı Fadil Karataş, Mersin Şube Başkanı Asım Özçetin, Adana Şube Başkanı Arif Güneysu, İstanbul Anadolu Şube Başkanı Hamit Aşıroğlu gibi isimlerin Birlik-Dayanışma politikalarını savunduklarını gözledim. Asım Özçetin'in Birlik-Dayanışma grubu üzerindeki etkisi çok fazla idi. Ve gözlemlediğim kadarıyla kongrede Birlik-Dayanışma grubu belirleyici olmasına rağmen o dönem DİSK'e bağlı bazı sendikaların düştüğü yanlışla düşmemeye, Petrol-İş'in TKP bürosu haline gelmesine çalışıyorlardı. Sendikaların görev alanının farklı olduğunu, sendikalarda değişik siyasi görüşlerde üyelerin bulunduğunu, ayrıca TKP'nin ileri demokratik düzen hedefine ulaşmaya yönelik kurulmaya çalışılan UDC'ye uygun düşmeyen çalışmaların yanlışlığı üzerine konuşmalar olurdu. Bu nedenle de oluşturulacak merkez yürütme kurulunun buna uygun olması gereği üzerinde ısrarla durulurdu. Zaten kongre sonrası ortaya çıkan tablo da bunu gösteriyordu. Özellikle Genel Yönetim Sekreteri Münir Ceylan'ın, Kürt ve Batman Şubesi'nden geliyor olması güneydoğudaki Birlik-Dayanışma hareketinin düşüncelerinde samimi olduğunu anlamak açısından ayrıca değerlendirildi.

diriliyordu. Merkez yönetim kurulundaki görevine güçlü bir şekilde tekrar seçilmesi konuşuluyordu.

Ayrıca 1978'de oluşan yeni merkez yönetim kurulunun iki buçuk yıllık dönemde çok önemli işler yaptığını ve sendikada başta Birlik-Dayanışma hareketi ve diğer sol grupların savundukları temel doğrularda eğitim ve yayın politikası izlendiğini söylerlerdi. Ben sendikal harekete yeni katıldığım için bu konuda daha tecrübeli arkadaşları çok dikkatle dinler, onların söylediklerini partinin görüşleri olarak algıladım. Zaten kongremizdeki hava da bu arkadaşların söylediklerini onaylar biçimdeydi.

Kongremizin yapıldığı günler, 10 Eylül TKP'nin kuruluşunun 60. yılına rastlıyordu ve Taksim'de kaldığımız Santral Otelinden kongrenin yapıldığı Çağaloğlu Gazeteciler Cemiyeti salonuna gidip gelirken bütün yollarda TKP'nin kuruluş yıldönümü ile ilgili yazı ve afişlerin yoğunluğu nedeniyle partimizin ne kadar güçlü ve etkili olduğu gibi bir duygu taşımaya başlamıştım. Hatta 10 Eylül günü, otelin üst katındaki kafeteryada kendinizce TKP'nin kuruluşunu kutlamıştık.

Petrol-İş Merkez Genel Kurulu ülkenin ileri gelen siyasi liderleri, sendika liderleri ve uluslararası sendika temsilcilerinin katılımı ile toplanmıştı. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, kongre aracılığıyla işçilerin, emekçilerin dolayısıyla halkın bu konuda duyarlı davranmaması halinde ordunun "düdük çalacağını" söylüyordu. Bütün konuşmalarda demokrasiden yana olan güçlerin birliğinin zorunluluğu dile getiriliyordu. Konuşmaları duydukça kendimi başka bir ülkede zannediyordum. Çünkü Batman'da bizim bu söylenenlerin hiçbirini söylememizi sağlayacak demokratik bir ortam yoktu, o yıllarda uygulanan sıkıyönetim bunların hiçbirine müsaade etmezdi. Özellikle konuşmacıların, halkların kardeşliğinden, 141,142 ve 163'üncü maddelerin kaldırılmasından bahsetmeleri benim kongreyi ayrı bir hevesle izlememi sağlıyordu. Sendika içi demokrasi konusunda önemli önerilerde bulunuluyordu. Sınıf ve kitle sendikacılığı temel hedef olarak gösteriliyordu.

Dört günlük kongre ve seçim sonunda yakın şubelerden gelenler ayın 10'unda döndüler. Batman, Diyarbakır gibi uzak şubelerin de uçakla dönmek için biletleri 12 Eylül sabahına alınmıştı. 11 Eylül gecesi kaldığımız otelde gece yarısına doğru karnı acıkan birkaç arkadaş karınlarını doyurmak için dışarı çıktıklarında Taksim Meydanı'na açılan bütün yolların askerler tarafından kapatıldığını, anormal bir durum olduğunu söylediler. Biz önceleri pek fazla önemsemedik ama gece saat 2 sularında bir yolcuyu otele getiren taksi şoförü, o gece ih-

tilal olacağını söylüyordu. Biz inanmayınca kahkahalarla gülererek "siz bu ülkede yaşamıyor musunuz" diyerek neden ihtilale ihtiyaç duyulduğu konusunda bize nutuk çekerek gitti. Biz, Türkiye'de demokrasi güçlerinin böyle faşist bir yönetime geçit vermeyeceğine inanıyorduk. Ama merakımız ve tedirginliğimiz gece yarısı saat 3.30 civarında Genel Kurmay Başkanı Kenan Evren'in radyo açıklamasıyla sonuçlanınca hepimiz kelimenin tam anlamıyla şok olduk. Sokağa çıkma yasağının kalkmasını beklerken otelde heyecanımız ve tedirginliğimiz giderek artıyordu.

12 Eylül günleri...

Sokağa çıkma yasağı kalktıktan sonra öncelikle Batman'a gitmesi gereken delege arkadaşları şubenin ikinci Başkanı Hayrettin Özen'in refakatinde otobüsle Batman'a göndermeye karar verdik. Ahmet, Süleyman ve ben daha sonra dönmeyi kararlaştırdık. Arkadaşlarımızı Topkapı'dan otobüsle göndermek için yirmi kişilik grup olarak gitmenin problem yaratacağını düşünerek ikili-üçlü gruplar halinde Topkapı'da buluşmak üzere otelden ayrılış. Arkadaşlar taksiyle bizler de sendikanın aracı ile Topkapı'ya ulaşmaya karar verdik. Ama biz oraya ulaşana kadar her arama noktasında, aracımızın ruhsatında "sendika" yazması nedeniyle önemli problemlerle karşılaştık. Türk-İş üyesi olmamıza rağmen bazı görevliler bizleri uğraştırıyorlardı. Taksim'den Topkapı'ya üç-dört saatte ancak ulaşip arkadaşlarımızı yolcu edebildik.

16 Eylül 1980'de Ahmet, Süleyman ve ben sendika personeli Celal Gürkan'ın kullandığı araçla yola çıktığımızda Batman'a gitmeden önce Mersin ve Adana şubelerini ziyaret etmek gibi bir düşüncemiz vardı. Ben, yola çıktığınızda bu darbenin 12 Mart'ı aratacak bir başlatma yönetimi olup olmayacağını düşünüyordum. Zira 12 Mart parlamento kapatmamış, darbeci generallerin kontrolünde bir hükümet kurarak kendi isteklerini parlamentoya dayatarak kanunlaştırmıştı. Oysa şimdi durum farklıydı, bütün siyasi partiler ve parlamento süresiz kapatılmış, siyasi parti liderleri gözetim altına alınmıştı. Ayrıca bütün sendikal faaliyetler durdurulmuş, grevler iptal edilmiş, yönetimin tümüyle ele alınmış olduğuna dair arka arkaya bildiriler yayınlanmaya başlamıştı. Bu durum, yaşadığım 12 Mart'a ve okuyarak bilgilendiğim 27 Mayıs'a hiç benzemiyordu. Demek ki Türkiye'de demokra-

si kaldırılacak, baskılar yoğunlaşacaktı.

Yolda en çok kafamı meşgul eden düşüncelerden, en önemlilerinden birisi de evimdeki yayın organları idi. Evimde TKP'nin o yıllarda çıkarttığı *Atılım* bültenleri ve yine TKP'nin hazırlayıp kamuoyunu bilgilendirmek için izinsiz dağıttığı parti programı gibi yasak yayınların yanında, yasal olarak satışı yapılan *Ürün* ve *Savaş Yolu* gibi TKP'nin görüş ve önerilerini içeren dergiler, ayrıca dünyadaki ve Türkiye'deki komünist hareketlerle ilgili kitaplar ve çeşitli romanlar bulunmakta idi.

Evimde yapılacak bir aramada yasak yayınları bulamasalar bile 12 Eylül öncesi yasak olmayan ama ihtilalle birlikte yasak sayılacak kitaplardan dolayı ben evde olmadığım için eşim Müzeyyen'e nasıl davranacaklarını tahmin ettiğimden, tedirginliğimi ve korkumu arkadaşlarıma hissettirmemeye çalışıyordum. Batman'a ulaştığınızda düşündüğüm gibi bir durumla karşılaşmadığın takdirde yapacağım ilk iş, evdeki bütün yayınları yok etmek olacaktı. Eve gittiğimde hemen bütün kitap ve dergileri banyodaki sobada yakarak kendimce suç delillerinden kurtulmanın rahatlığına kavuşmuştum.

Bu baskılar altında hangi olaylarla karşılaşacağınızı kestiremiyordum. Çünkü 12 Mart dönemindeki gibi yalnız başıma değildim; eşim, 5 ve 1 yaşlarında iki çocuğum vardı. Diğer arkadaşlarım Ahmet ve Süleyman'ın da aynı duyguları taşıdığını tahmin ediyor, sendika personeli Celal'in bizden daha rahat olabileceğini düşünüyordum. Ama bir süre sonra Süleyman Ayrılmak'ın Siirt'te ehliyet sınavının olduğunu söylemesi beni şaşırtmıştı. Sanıyorum Ankara'yı geçtikten sonra yorulan Celal'in yerine arabayı benim kullanmam gerektiğinde kafamdaki karmaşık duygular nedeniyle aracı kullanamadığımı hissettirdi. Yorgun olmasına rağmen aracı tekrar Celal kullanmaya başladı. Adana'ya ulaştığımızda Celal'in Petrol-İş şubesine gidip Şube Başkanı Arif Güneysu'yu bulmasını istedik. Celal şubeye gidip geldi, şubede olağanüstü bir durumun olmadığını söyleyince şubeye uğrayıp durumun ne olduğunu daha iyi anlamaya çalıştık. Şubedeki yönetici ve bulunan bir-iki temsilciyle görüştüğümüzde onların da bizim gibi şaşkınlık ve bekleyiş içinde olduklarını gördükten sonra şubeden ayrıldık. Oradan Adıyaman'a uğrayıp şubemizin üyesi işçi arkadaşlarla görüşmeye karar verdik. Adıyaman'a program yaparak sabah güneş doğmak üzereyken ulaştık. Adıyaman girişinde arama ve kimlik kontrolünden sonra işçi arkadaşların bulunduğu otele gitmeden Çelikhane'ye giden dağ yolu üzerinde arabada birkaç saat uyuduktan sonra otele uğradık.

İstanbul'dan çıktığımız andan itibaren sendikalarla ilgili yayınlanan bildirilerden dolayı her an gözaltına alınacağımız kuşkusunu taşıyorduk. Otelde işçi arkadaşlarla görüştüğümüzde arkadaşlar bu koşullarda ülkedeki demokrasi güçlerinin, en başta da sendikaların bu duruma tepkilerini merak ediyorlardı. Gerçi İstanbul'dan yola çıktığımız andan itibaren biz de aynı konuları düşünüyor ama bir çıkış yolu bulamıyorduk. Kendi aramızda, demokrasiden yana olan güçlerin bu konuda sessiz kalmayacağını, mutlaka bu askeri ihtilale karşı tepki koyacaklarını düşünüyorduk. Ben ayrıca yıllardır illegal çalışan ve son yıllarda giderek gelişen TKP'nin, her kesim sessiz kalsa bile mutlaka sesini çıkaracağını umuyor ve bu görüşümü arkadaşlarımla da paylaşıyordum. Kendi aramızda böyle bir demokrasiyi koruma çağrısında üzerimize düşecek görevleri konuşuyorduk ama maalesef aradan bir hafta geçmesine rağmen en ufak bir hareket olmadığı gibi her gün ülke genelinde binlerce insan hiçbir gerekçeye dayanmadan sıkıyönetim tarafından gözetim altına alınıp tutuklanıyordu.

Özellikle devrimci sendikalardaki bu tutuklamalar bizim de davranışlarımızı etkiliyordu. İhtilalden önce sendikamız sorulduğunda Petrol-İş derken, şimdi kontrollerde "Türk-İş"i yüksek sesle söylüyorduk, Çünkü o yıllarda Türk-İş dışındaki bütün sendikalar kapatılmıştı.

12 Eylül gecesi evime geliyorlar

Adıyaman'dan bu duygularla ayrıldık. Süleyman Ayrılmak'm ehliyet sınavı olduğundan Ahmet Teymurtaş ve Süleyman Ayrılmak Siirt'e gidecek; ben de Batman, Bitlis, Diyarbakır yol ayrımında inip Batman'a varacak ve duruma göre arkadaşlarla tatil kuracaktım. Yol ayrımına geldiğimizde kontrol noktasında, kontroller yapıldıktan sonra ben arabaya binmeyince, "sen niye binmiyorsun" diye soran güvenlik görevlisine araçtakileri tanımadığımı, benî Diyarbakır'dan buraya kadar araçlarına aldıklarını, onların Bitlis'e gideceklerini, benim ise Batman'a gideceğimi söyledim. Arkadaşlar gittikten sonra bir yakınımın hasta olduğunu, onu ziyaret için Malatya'dan geldiğimi söyledim ve gece saat 2-3 civarında bir tankere binerek oradan ayrıldım. Uçyol ile Batman arası, 33 km.lik yol, bana bir gün gibi geldi. Çünkü Batman'a gidinceye kadar üç kez daha kimlik kontrolü yapıldı. Sabah Batman'a ulaştığımda tanker dolum yerine gideceği için

ben yol ayrımında, sanat enstitüsü önünde indim, yüz metre ilerisi evimdi. Evime gitmeyi göze alamadım ve çarşıya gidip işe giderken işçi arkadaşların oturduğu çayhanede birkaç arkadaşla sohbet ederek durum hakkında bilgi aldıktan sonra sendikaya gittim.

Sabah olduğu için sendikada fazla arkadaş yoktu. Yöneticilerden sadece ikinci başkan Hayrettin Özgen vardı. Hayrettin'e, Ahmet ve Süleyman hakkında bilgi verdim. O da bana durumu anlattı. Sendika ve yöneticilerle ilgili olumsuz bir gelişme olmadığını ama 12 Eylül gecesi bazı tutuklamaların yapıldığını ve bazı evlerde arama yapılmış olduğunu söyledi. Akşam evime gittiğimde 12 Eylül gecesi ben İstanbul'da olduğumdan eşimin yalnız kalmaması için bizde kalan İKD'li Dilek Bayazıt adında bir arkadaş ihtilalin olduğunu sabaha karşı radyodan dinleyince sokağa çıkma yasasına rağmen eşim ve iki çocuğumla birlikte benim evimden ayrıлып kendi evlerine gidiyorlar. Tabii komşularımızın bana söylediğine göre daha sonra gelen görevliler evde kimseyi bulamayınca geri dönüyorlar. Yani o gün ben evimde olsam sırf sendikacı olduğum için gözaltına alınacaktım. Tabii bu durumun aynısı Ahmet Teymurtaş'ın evinde de yaşanmış ve onun evinde de kimseyi bulamamışlar. Çünkü Ahmet de İstanbul'a giderken çocuklarını Eruh'a götürmüştü. Ahmet Teymurtaş'la irtibat sağladım, olağanüstü bir durum olmadığını ilettim, o da hemen döndü. Bu arada Süleyman Ayrılmak ehliyet işini hallederek daha önceden dönmüştü.

Vakit geçirmeden bu durumun değerlendirilmesi ve bu koşullarda TKP'nin ne yapacağız konusunda bir çalışması olup olmadığını öğrenmek için Sait ile buluştuk. Sait de, partili olarak bana söyleyecek bir şeyi olmadığını ve beklememiz gerektiğini bildirdi. Ben de bu durumu doğal karşıladım. Zira ihtilalin üzerinden daha on beş-yirmi gün geçmişti. Yapılacak şeyler için mutlaka bir süre gerektiğini düşünüyordum ama üyesi olduğum (TKP'nin) partinin bu yönetime karşı mutlaka bir şeyler örgütleyeceğine dair inancım sarsılmıyordu. Aylar geçmeye başladı. Yine Sait'le bir buluşmamızda, şu anda yapılacak tek şeyin, her partilinin kendisini korumak olduğunu, bu nedenle diğer Birlik-Dayanımcı arkadaşlarla sendika dışında fazla bir araya gelmemem gerektiğini söylemesi üzerine ben de Birlik-Dayanımcı arkadaşlarla fazla görüşmemeye başladım. Bunu partinin bir talimatı olarak görüyordum; hem kendi güvenliğim hem de diğer arkadaşların güvenliği için uzun süre böyle devam ettim. Tabii bir-iki ayda bir, Kaya, Sait ve ben bir araya geliyor, günlük konuları kendi aramızda konuşuyorduk.

Atatürk'ün 100. doğum yılı

Atatürk'ün 100. doğum yılı kutlamaları nedeniyle bütün resmi kurumlara bayraklar asılıyordu. Petrol-İş Sendikası Batman Şubesi olarak biz de resmi kurum olmamamıza rağmen her ihtimale karşı göndere bayrak çekmekle kalmayıp ayrıca binamızın ön cephesine büyükçe bir bayrak asmıştık. Şubeye gelen güvenlik görevlileri asılan bayrakların eski olduğunu, derhal yeni bayrak temin etmemiz gerektiğini söylüyorlardı. Biz amaçlarının bayrak olmadığını, bu konuyu bize baskı aracı yapmak istediklerini hissediyorduk. Hemen Batman'daki Sümerbank'a gidip bayrak almak istedik. Ancak orada bulamayınca Diyarbakır'a gidip bizden istenen ebatlardaki bayrağı aldık. Ertesi gün bayrakları astık. Bu sefer de o güne kadar kimsenin duymadığı bir şeyle karşılaştık. Bize, Türk Bayrağını Saklama Yönetmeliği ne göre bayrakların kutulanıp konacağı standart ebatları olan kutunun olup olmadığını sordular. Şaşırdık, o güne kadar böyle bir şeyden haberimiz yoktu. Bize bu kutuların özelliklerini ve ebatlarını söylediler. Biz de hemen kutuyu yaptıınca artık bayrak konusunda söyleyecek bir şeyleri kalmadı.

12 Eylül ihtilaline kadar sendikalar toplu iş sözleşmesi hizmetinin dışında önemli sayılacak kooperatifçilik hizmetleri de yürütüyorlardı. Öyle ki Türk-İş'te kooperatifçiliğin bütün işçileri kapsamı konusunda büro bile kurulmuştu.

O yıllarda SSK, üyelerine uzun vadeli ve faizsiz sayılacak konut kredisi veriyordu. Sendikalar bu olanağı işçilerin kullanabilmesi için yapı kooperatiflerinin kurulmasını koordine ederek üyelerinin konut sahibi olmalarına yardımcı oluyordu. Marketçiliğin ve süper marketçiliğin henüz ülkemizde yaygın olmadığı koşullarda yine sendikaların desteklediği ve koordine ettiği tüketim mallarını üyelerine ucuz satmayı hedefleyen kooperatifler kuruyorlardı ve bu vesileyle üyelerinin sendikalarla ilişkilerini canlı tutuyorlar, üyelerinin sendikaya olan güvenlerini arttırmaya çalışıyorlardı, bazı kötü örneklerle rağmen. O yıllarda üyelerine konut kredisi bile verecek durumdaki SSK'nın şu anda üyelerinin maaş ve sağlık giderlerini bile karşılamakta zorlanan bir kurum olmasının ne kadar acı bir durum olduğunu belirtmekte fayda görüyorum.

1982 yılında üyelerimizin sendika ile ilişkilerini devam ettirme yolları konusunda arayış içerisindeydik. Sendikal faaliyetlerin çok sınırlı olması, toplu iş sözleşmesi yapılamaması doğal olarak üyelerin

sendikayla ilişkilerini zayıflatıyordu. Bizden önceki dönemde kurulan 206 ortaklı bir yapı kooperatifinin bütün faaliyetleri durmak üzereydi. Öncelikle bu kooperatifi tekrar faaliyete geçirmek, ayrıca üyelerimizin zaman zaman talep ettiği bir tüketim kooperatifi kurma çalışmalarına başladık. Yapı kooperatifi daha problemlili olduğundan Ahmet Teymurtaş bu kooperatife daha çok zaman ayırıyordu. Zaman zaman güvenlik güçlerinin engellemesiyle karşılaşılıyorduk. Örneğin kooperatif kongresi için yapılan müracaatta kooperatifin ismi içinde geçen "emekçi" kelimesinin değiştirilmemesi halinde engelleme yapacaklarını açıkça söylüyorlardı. Bu nedenle kooperatif genel kurulunda emekçi kelimesi yerine "işçi" kelimesi konarak faaliyetlerine devam edildi. O günlerde ben de tüketim kooperatifiyle ilgileniyordum. Batman'da kurulacak her yasal kuruluşa öyle kolay kolay izin vermiyorlardı. Bu kooperatifi ancak 1984 yılında faaliyete geçirebildik,

7 Kasım 1982'de yapılacak "Anayasa Referandumu"yla ilgili olarak anayasanın işverenler tarafından hazırlandığını kamuoyuna duyurmak amacıyla Türk-İş yönetiminin çıkartmış olduğu "İşte İspatı" adlı kitapçığım bütün Türkiye'de olduğu gibi Batman'da da dağıtılması kararı doğrultusunda Diyarbakır Türk-İş temsilcisi Kadir Narin'in bilgisi ve Türk-İş'in yazısıyla biz de Batman'da işçilere dağıtmıştık. Türk-İş bütün izinleri almıştı buna rağmen sıkıyönetim yetkilileri şubemizi basarak sorumlu olarak beni ve 1979 yılında işçi alımındaki kura eyleminde bulunan ve kurayla işe girdiği için kendisini daima bir sendika temsilcisi gibi gören Hüseyin Ekmen'i gözaltına almak üzereyken İstanbul'dan uçakla Diyarbakır'a, oradan da şubeye gelen Şube Başkanı Ahmet Teymurtaş'ın dağıtımda bulunmadığını, benim de kendisinin olmadığını söylememe rağmen Ahmet Teymurtaş bana göre büyük bir cesaret ve kararlılıkla dağıtım talimatını kendisinin verdiğini, benim sorumlu olamayacağımı söylemesine rağmen ikimizi de gözaltına aldılar ve bizim Siirt-Diyarbakır maceramız da böylece başlamış oldu.

Batman Komando Taburu'nda gözaltındayım...

Batman'da komando taburunda bir hafta kaldığımız süre boyunca ikimizin dışında kimsenin olmaması nedeniyle Türk-İş'in Anayasa Hayır kampanyasını değerlendirmeye çalışıyor ve buna bir an-

lam veremiyorduk. Çünkü Türk iş kurulduğu günden beri ülkemizin en büyük işçi kuruluşu olmasına rağmen nedense özgürlük ve demokrasinin askıya alındığı başta işçiler olmak üzere halkın üzerindeki baskıların yoğunlaştığı 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980'de darbecileri desteklemiş ve darbecilerin kurdukları hükümetlere kendi yöneticilerinin bakan olarak görevlendirilmesini sağlanmıştı. Bu bize ters geliyordu. Zira sendikaların görevi daha çok demokrasi için mücadele etmek olsa da Türk-İş nedense daha az demokrasi diyen yönetimlerin yanında yer alıyordu. Ve biz bu sıkıntıyı atlatsak kendi çapımızda sendikamız Petrol-İş'in, Türk-İş'teki bu anlayışa karşı verdiği mücadeleyi daha da güçlendirmek için çalışmamız gerektiğini düşünüyorduk.

Askeri birlikte bulunduğumuz yerin önünde nöbet tutanlardan birisi, gündüz nöbetlerinde diğer görevliler gibi davranıyor gece nöbetlerinde ise daha farklı davranıyordu. Bizimle konuşmamaya özen gösterirken kendisi için önemli sayılacak risk altına girerek gizlice yemek ve sigara ihtiyacımızı karşılıyordu. Bizi Siirt'e götürdükleri gün gözlerinin yaşadığını görmüştük. 1988 yılında Kartal Stadi'nda yapılan TBKP ile dayanışma gecesinde tesadüfen karşılaştığımızda militan bir TBKP'li gibi davranıyordu; bize daha önceki insanı davranışlarının nedenini daha iyi anladım. Ben kendisine teşekkür etmeyi düşünürken, o benden özür diliyordu.

On beş-yirmi gün sonra Diyarbakır'a ulaşabilmiştik. Batman'da ve Siirt'te yaşadıklarımız hatırlanacak cinsten bile değildi. Diyarbakır'dan sonra Seyrantepe'de olduğunu öğrendiğimiz bir askeri birliğe götürdüler ve bizi koğuşların ortasındaki bir bölüme götürüp gözlerimizi açtılar. Öylece beklerken üç-dört çavuş geldi ve alaylı bir biçimde askerliğimizi yapıp yapmadığımızı sordular. Biz yaptığınızı söyleyince "nerede?" diye sordular. Ahmet Teymurtaş askerliğini astegmen olarak yaptığını, ben de doğal olarak İzmir'de istihkâm olarak yaptığımı söylerken çavuşların keplerinde "mavi"yi görünce onların da istihkâm olduklarını düşündüm. Orada yirmi ay, çavuş yetiştiren bölükte görev yaptığımı duyunca beni dövmeye başladılar. bir yandan da küfür ediyorlardı. Anladım ki acemi eğitimini yaptıkları bölükte kendilerini döven çavuşlarına olan kinlerini benden çıkarıyorlardı. Artık onlara benim pasif bir işte olduğumu söylemeyi bile düşünemedim ve kendi egolarını tatmin için yaptıkları sadistliğe sadece gülümsedim.

Gözetilindeki diğer bir ilginç olay da şuydu. Diyarbakır'da bize ne iş yaptığınızı sorduklarında, Ahmet Teymurtaş sendika şube başkanı olduğunu söyleyince çok sert fiziki darbelerle karşılaştı. "Neden ken-

di mesleğin değil de sendika?" Ben de sendika şube sekreteri olduğumu söyleyince kendileriyle dalga geçtiğimi zannettiler. Onlara göre erkekten sekreter olmazmış! Bunu kendi aralarında alay konusu haline getirmişlerdi.

1982 Eylül'ünden itibaren Türkiye genelinde başlayan TKP operasyonu kasım ayında Batman'a kadar uzandı ve ilk tutuklamalar Mehmet Elibol ve arkadaşlarından başlayarak Mahmut Kutlu, Rauf Yanmaz, Mücahit Öruç, Ayaz Koyuncu ile devam etti. Bu arkadaşlar TPAO'da birlikte çalıştığımız Birlik-Dayanışma grubuna mensup arkadaşlardı. Ben hemen Sait Öztüzün'ü buldum, ne yapacağınızı konuştuk. Sait Öztüzün bir hafta sonra buluşmak üzere benden zaman istedi. Bu gidişle sıranın bize geleceği kesindi. Buluşmamıza fırsat kalmadan Kaya Karan ile onların da tutuklandığını öğrenince artık bazı kararları kendi başıma vereceğim kanaatine vardım. Çok düşündüm. isteseydim Batman'dan ayrılabilirdim. Ama nereye kadar?

Batman'da TKP operasyonu, gözaltı ve sorgu

Beklemeye karar verdim ve bir gece beklediğim oldu. ekipler beni evimden aldılar. TPAO'nun lojmanlarının olduğu siteye götürdüler, oradan Kaya Karan'ın eşini de alarak komando taburuna götürdüler. Abdurrahman Dilmen ve Nejat Kuyumcu'nun da orada olduğunu gördüm. Bir de Batı Raman petrol üretim sahasında elektrik ustabaşısı olarak çalışan Süleyman Gülbağ adında bir arkadaş daha vardı. Biz buna anlam veremiyorduk, bizimle beraber on beş gün kaldı. Sonradan öğrendik ki daha önce yakalanan TKP'li arkadaşlardan birinin kod isminin Süleyman olması nedeniyle yakalanıp gözaltına alınmış. Bu arada tutuklu bulunan Mahmut Kutlu'dan haberi olmayan polis gene TPAO işçilerinden Mahmut Mutlu adlı arkadaşı da sorguya almıştı. Bizi Diyarbakır'a götürdüler, üçümüz de neyle suçlandığımızı biliyorduk. Diyarbakır'da gözetim altına alınanların bulunduğu bir yere gözlerimiz kapalı bir şekilde bıraktılar. Bıraktıkları yer kalabalıktı ancak gözlerimiz kapalı olduğu için etrafımızı göremiyorduk. O koşullarla ilgili yazılacak her şey yazılmış olduğundan bahsetmek gereksiz aslında. Yalnız bir ara yemek için kaldırıldığınızda yemeği dağıtan kişinin Kaya Karan olduğunu gördüm. Bana önemli bir şey olmadığını söyleyerek cesaret verdi ve eşini sordu. Ben eşinin de bizimle

olduğunu söylemedim, zaten bir-iki gün sonra bırakılmıştı.

Bu arada üç-beş gün sonra kimlerle birlikte olduğumuzu tespit etmeye başlamıştım. Elli-altmış kişilik bir gruptuk. Bizim dışınızda Sirt'ten, Diyarbakır'dan da bazı arkadaşlar ve çeşitli siyasi gruplara mensup arkadaşlar vardı. Aşağı yukarı kırk-kırkbeş gün bize hiçbir şey sorulmadı. Sözde sorgulamadaydık. Gece olduğumu başımızda bekleyen askerlerin konuşmalarından anlıyorduk çünkü kaldığımız yer ısıtmasız bir yerdi. Devamlı lamba yanıyor, biz ise tahta sıralarda oturuyorduk. O yıl Diyarbakır'ın son yılların en soğuk kışını yaşadığını dışarı çıktıktan sonra öğrendik. Bir gece askerler bir binanın havaya uçurulduğunu konuşuyorlar ve ölü sayısının da yüksek olduğundan bahsediyorlardı. Daha sonra öğrendik ki sözü edilen bina kendiliğinden çökmüş. İlerleyen günlerde ismimi söyleyip askerler, beni, iki sivil polise teslim ettiler.

Bir yere götürüp sandalyeye oturtular ve özgeçmişimi yazmamı istediler. Ben de onların isteklerini yerine getirerek özgeçmişimi yazdıktan sonra beklemeye başladım. Daha sonra tekrar gelip yeni bir kâğıt verdiler, bu sefer de TKP ile ilişkilerimi yazmamı istediler. Bu konuda yazacak bir şeyim olmadığını, İGD'li olduğumu söyleyince sinirlendiler ve bana daha önce rutuklanan arkadaşlardan bahsederek onların beni tanıdıklarını söylediler. Sendikacı olmam nedeniyle herkesin beni tanıyabileceğini ancak benim herkesi tanıyamayacağımı söyledim. Bu sefer de Batman koşullarında nasıl sendikacı olduğumu, mutlaka gizli bir örgüt desteği olması gerektiğini söyleyerek tehditler altında tekrar yerime götördüler.

Üç-dört gün sonra tekrar sorgulamak için aynı yere götördüler ve yine masa başında bir sandalyeye oturtup dışarı çıktılar. Kısa bir süre sonra bir kişi yanıma gelerek özgeçmişimi yazdığım kâğıdı masaya bıraktı. Karşıma oturduğunu hissettim. Bana bağırarak TKP ile olan ilişkilerimi anlatmamı, zaten kendilerinin bildiğini, bir kez de benim anlatmamı istedi. Yine ısrarla İGD'li olduğumu söylemeye başladım. Bu sefer tavrını değiştirerek özgeçmişimde yazmadığım Malatya ile ilgili sorular sormaya başlayınca ben o psikoloji altında çok şaşırdım ve bu bilgileri kimlerden almış olabileceğini düşünmeye başladım. Soruların, ortaokul yıllarıma ait olmasından dolayı cevaplandırmakta herhangi bir sakınca görmüyordum. Bana son bir soru daha soracağını söyleyerek odadan çıkıp gitti. Beni tekrar kaldığımız odaya götördüler. Aradan birkaç gün geçtikten sonra tekrar sorgu odasındaydım. Oradaki yetkili bana ortaokul ikinci sınıfta Malatya'nın Kemek semtinde bulunan kanaldan bir köpeği kışın sudan çıkarıp çıkarmadı-

ğımı sorunca şaşkınlığım daha da arttı.

1964 ya da 1965 yıllarının birinde, ocak ayında bir gün ben ve iki arkadaşım okuldan kaçınıştık. Malatya'da Kışla Caddesi diye bilinen bir yerde Yeni İstanbul Sineması'na gidecektik. Vakit erken olduğu için kanal boyunca gezmeye başlamıştık. Havanın oldukça soğuk olmasına rağmen öğrencilerin bir kahveye girip oturması kolay değildi. Biz gezerken bir köpeğin kanalda su içinde çırpındığını gördüm, hemen suya girerek yarı belime kadar ıslanıp köpeği arkadaşşıma verdim. Daha sonra Atatürk Parkı'na götürerek üzerimdeki ceketı köpeğe sardım ve hep birlikte hayvanın canlanmasını bekledik. Bir süre sonra canlanınca biz arkadaşlarla sinemaya gittik. Islak pantolonla filmi nasıl seyrettigime hâlâ hayret ederim. Görevli, köpeği kurtaran kişinin ben olduğumu anlayınca gözbağını açtı ve o gün yanımda olan arkadaşımı hatırlayıp hatırlamadığını sordu. Ben de hatırladığımı, isminin Necati olduğunu söyledim ve görevli bana sarılarak ağlamaya başladı. Ben ise böyle bir durumun ancak Türk filmlerinde olabileceğini düşünüyordum. O sırada cebinden bir fotoğraf çıkartıp bana gösterdi. Bu resim kendisiyle çekirmiş olduğumuz bir fotoğraftı ve böyle bir olaydan dolayı karşılaşmamızın kendisi için ne kadar acı olduğunu, hele bir köpeğin hayatını kurtarmak için Ocak ayının soğukunda suya giren birisinin nasıl komünist olabileceğini anlamadığını söyleyerek sitem etti. Sonra hiçbir soru sormadan bana yardımcı olacağını, ne istersem ifademi yazıp imzalamamı söyledi.

Ben de kusaca hiçbir gizli örgütle ilişkim olmadığını, bahsedilen kişileri tanımadığımı, sadece zaman zaman İGD'ye uğradığımı yazıp ifademi imzaladım. Ertesi gün beni tekrar çağırdı, bir-iki gün içinde savcılığa çıkarılacağımı ve bu olaydan kimseye bahsetmememi istedi. Aksi halde kendisini de sılıntıya sokacağını söyledi. Ben de eğer tutuklanmazsam kendisiyle görüşmek istediğimi söyledüğimde, kendisinin siyasi şube komiseri olarak görev yaptığını, benim ise farklı bir yol seçtiğimi diğer arkadaşların ifadelerinden anladığını, bu nedenle görüşmemizin zor olacağını söyledi ve ayrıldık.

Sorgulanmamız sürerken bir gün bulunduğumuz yere gelen görevliler, TKP'lilerin ayağa kalkmasını söylediler ancak ben dahil kimse ayağa kalkmadığını hissetmişim. Tekrar tekrar söylenmesine rağmen kimse ayağa kalkmıyordu. Sanıyorum orada bulunan hiçbir arkadaş kendini TKP'li olarak görmüyor, İGD'li olarak düşünüyordu. Teker teker isimlerimizi söyleyerek neden kalkmadığınızı sorduklarında hepimiz İGD'li olduğumuzu söyledik. Küfürler ederek bizleri başka bir odaya alıp bekletirlerken içlerinden biri, ne iş yapti-

ğımızı, ne kadar maaş aldığımızı soruyordu. Bizim grupta işsiz yoktu. Bir muhasebeci, bir sendikacı, iki TPAO işçisi, iki öğretmen vardı ve maaşlarımızı öğrenince küfür ederek elindeki sopayla hepimize vurmaya başladı. "Hem benden fazla maaş alıyorsunuz, hem de bu devlete karşı çıkıyorsunuz" diyerek aslında devlete olan hıncını bizden çıkarmaya çalışıyordu.

Daha sonra bizi başka bir yere gözlerimiz bağlı bir şekilde götürdüler. Götürdükleri yerin bir salon olduğunu hissediyordum, gözlerim bağlı olmasına rağmen. Sonra bizi, bir masanın önünde durdurdular. Gözümün altından masayı az da olsa görebiliyordum. Masanın üzerinde patlayıcı maddeler ve silahlar duruyordu. Ben bu masanın başında neden durduğumuzu merak ediyordum çünkü o silahlarla bizim hiçbir ilgimiz yoktu. Kaya, Necati ve Abdurrahman'ın da benimle aynı fikirde olduklarını düşünüyordum. Yaklaşık bir saat sonra bir görevli hangi örgütten olduğumuzu sorunca biz yine aynı cevabı verdik: İGD. Ancak bu cevabı duyunca bize küfür ederek, "TKP'liler sizin silahla ne işiniz olur" diyerek bizi U şeklindeki masanın diğer tarafına geçirdiler. Masada tanınmadığım yayın organları da sergilenmişti. Yanımıza yirmi-otuz kişilik bir grup daha getirdiler. Bu arkadaşların da bizim gibi İGD-TKP sarukları olduklarını hissediyordum. Hiçbirimizin sağa sola bakmamıza müsaade etmeden resimlerini çektiklerini görüyordum. Yanılmıyorsam video çekimi de yapıyorlardı. Daha sonraki sorgulanmamda o resimleri gösterip hangilerini tanıdığını sorduklarını hatırlıyorum.

Batman'da 2 Aralık'ta gözaltına alınmışım. Yasal gözetim süresi 45 gün olmasına rağmen bu süreye hiçbir zaman uyulmuyor ve gözetim süresi aylarca sürebiliyordu. Gözetim altına alındığım gün itibarıyla buzdolabı soğukluğunda bir odada, tahta sıra üzerinde uykusuz, günde bir kez, 2-3 dakikalık sözde yemek süresi dışında gözlerim bağlı, pislik nedeniyle bitlenmiş, her gün görevliler tarafından uygulanan sıra dayığına maruz kalmışım.

İfadelerimizin alınması işlemi tamamlanınca görevliler, bizi o cehennem gibi yerden alıp başka bir yere götürmüşlerdi. Burada saçlarımızı askerlerinkinden daha kısa olacak şekilde keserek sözde temizlik için soğuk suyla titreyerek 3-5 dakikalık banyo rezaletinden sonra koğuşa götürülmüştük. Koğuştaki, bizim gibi saçları kesik kalabalık bir grubun ayakta marş söylemesi ile karşılaştım. Hemen bizi de bu grubun içine sokup marşları öğrenmemiz için acele etmemizi söylediler. Bu durum yeni bir dönemin başlangıcı idi. Her gün koğuştan gidenler ve yeni gelenler oluyordu. Ne zaman mahkemeye çıkartılacağını

zı bekliyorduk. Savcılıkta ne gibi sorularla karşılaşabileceğimi, nasıl cevaplar vermem gerektiğini düşünmeye başlamıştım.

Bizden önceki İGD ve TKPlilerin hemen hemen hepsinin tutuklandığını sorgulama döneminde öğrenmiştim. Benim de tutuklanma ihtimalim yüksekti. Böyle bir durumda, düşünce suçu işlemekten dolayı Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142. maddelerine muhalefetten yargılanacaktım. Yasadışı TKP'ye üye olmaktan 5 yıl ceza alabilir ve bu cezayı 33 ay olarak Diyarbakır E tipi cezaevinde geçirip mahkemenin vereceği karar doğrultusunda belirlenen bir ilde belli bir süre kalmak üzere sürgüne gönderilebilirdim. Hiçbir çağdaş ülkede olmayan böyle bir cezaya karşı düşünce olarak kendimi hazırlamaya çalışıyordum.

Bir sabah erkenden gelen bir görevli, Nejat Kuyumcu, Abdurrahman Dilmen adlı işçi arkadaşların ve benim de içinde bulunduğum TKP grubu diye adlandırdığı 6-7 kişilik grubu dışarı çıkarttı. Herkesin sağ eli ile önündekinin belinden tutarak, sağa sola bakmadan sadece yere bakarak tek sıra halinde mahkemeye gideceğimizi söyleyerek askeri komutla yürütmeye başladı. Kendi aramızda konuşma şansı yoktu, hepimiz mahkemede TKP üyesi olmadığımızı, İGD sempatisini olduğumuzu söyleyecektik.

Bizi mahkemeye götüren görevliler, bizlere tutuklanmış gözüyle bakıyorlar, tutuklanmamız halinde kalacağımız Diyarbakır E tipi cezaevindeki uygulamalar nedeniyle o an içinde bulunduğumuz koşulları çok arayacağımızı söylüyorlardı. Ben ise bir an önce mahkemeye çıkarak ne olacaksa olsun diye düşünürken aklıma bir Bektaşî fıktası geldi.

Bektaşinin uzmanlığına güvenen birisi, 2 şişe şarap getirerek hangisinin daha iyi olduğunu sorar. Bektaşî birinci şişenin kapağını açarak tadına bakar ve diğerinin tadının daha iyi olduğunu söyleyince şarabı getiren Bektaşîye diğerinin tadına bakmadan nasıl karar verdin deyince Bektaşî tadına baktığımdan daha kötü olamaz cevabını verir.

Ha komünist Mehmet,

ha komünist Memet ne fark eder

Ben o dönem Diyarbakır cezaevindeki insanlık dışı uygulama ve işkenceler hakkında bilgi sahibi olmadığım için içinde bulunduğum koşullardan daha kötüsü olamaz diye düşünüyordum. Girdiğimiz binada bir koridorda yüzümüzü duvara çevirerek sıramızın gelmesini beklemeye başladık. Askeri savcının karşısına çıkartıldığımızda savcı

bana beklemediğim bir sertlikte "Mehmet Çelik, TKP üyesiymişsin bu konuda ne diyorsun" diye sorunca, şaşkınlık ve tedirginlik içinde TKP üyesi olmadığımı, İGD sempatisini olduğumu ayrıca ismimin de yanlış olduğunu söyledim. Savcı gene aynı sertlikte ve azarlayarak ismimdeki yanlışlığın ne olduğunu sordu. "Benim ismim Mehmet değil, Memet komutanım" diyerek kendimce zaman kazanıp rahatlamak istemiştim. Bu cevabım üzerine askeri savcı daha da sertleşmiş ve küfür ederek "komünist olduktan sonra ha komünist Mehmet ha komünist Memet, ne fark eder" demiş, bir-iki soru cevaptan sonra görevliler tarafından dışarı çıkartılmışım.

İçinde bulunduğum gruptan yalnızca ben salıverilmiştim. Salıverilmemde benden önce tutuklanan arkadaşların ifadelerindeki benimle ilgili bölüm mü yoksa ifademın alınması sırasında karşılaştığım birlikte bir köpeğin hayatını kurtardığınızı ortaokul arkadaşım komiser Necati mi etkili oldu hâlâ anlamış değilim. Diğer arkadaşlarım tutuklanınca çok karışık duygulara saplandım. Batman'da gözaltına alınan işçi ve gençlerden bir tek ben salıverilmiştim ve bu durum, bende sevinçten çok üzüntü yaratmıştı. Çünkü bir anlamda ben arkadaşlarımın ön saflarında mücadele eden, sendikaya seçilen, o arkadaşlarının lideri konumuna gelmişim ama hepsi tutuklanıyor, ben ise serbest bırakılıyordum. Bu, başta o arkadaşlarım ve kamuoyu tarafından hoş karşılanacak bir durum değildi. Kim bilir benimle ilgili ne yorumlar yapılacaktı, Tabii yaşadığım Türk filmlerini aratmayan bu tesadüfi olayı kimseye anlatamıyordum. Bunu yaparsam bana yardımcı olduğuna inandığım siyasi şube komiseri Necati'ye dürüst davranmamış olacaktım. Örneğin, salıverildiğim günün akşamı Batman'a dönmeme yardımcı olan, daha sonra 1986 yılı şube kongresinde bize rakip olan Fahrettin Oktem, serbest bırakılmayı tuhaf karşılamıştı. Bırakıldığının ertesi günü sendikaya gittiğimde beni iyi tanıyan ve güvendiğine inandığım Kerahattın Teymurtaş'ın bana ilk sorusu "hayret seni nasıl bıraktılar" oldu.

Uzun yıllar bu konudan kimseye bahsetmemeye özen gösterdim ama bu durum beni rahatsız ettiği için birilerine anlatarak rahatlamak istiyordum. İlk defa giderek çok güvenmeye başladığım ve dostluğumuzun geliştiği Hayrettin Özgen'e anlattım ve o gün bayağı rahatladım. Yıllar sonra bunu yazmak beni daha da rahatlattı. Diğer yandan bu davadan yargılanmaya tutuksuz olarak devam etmem. Batman'daki siyasi şube polislerini de rahatsız etmiş, benim gizli örgütle bağımı mutlaka ortaya çıkaracaklarını sendikaya bizzat gelerek söylemişlerdi. Daha sonraki yıllarda çeşitli nedenlerle beş-altı kez gö-

zaltına alındığımda her seferinde bir gizli örgüt bağı aranmaya başlanıyordu. Oysa ben TKP'li olarak en son aralık ayında, gözaltına alınmadan bir hafta önce Mahmut Kutlu ile görüşmüş, daha sonra İstanbul'da seçilinceye kadar TKP'li hiç kimse ile görüşmemiştim.

Gerçekten 1982 TKP tutuklamaları hepimizi hayal kırıklığına uğratan bir çöküş yaşanmıştı. İlişkilerin tümüyle koptuğunu hissediyorduk. Öyle ki daha sonra serbest bırakılan arkadaşlarla hiçbir zaman olanları değerlendirmedik. Ayrıca bu salıverilme olayında yaşadıklarım, yani bir köpeğin boğulmaktan kurtarılmasındaki davranışımın, 17-18 sene sonra, benim diğer arkadaşların gibi Nazi kamplarını bile aratacak koşullardaki Diyarbakır Cezaevine girmemi engellemesi ve yaşantımın değişmesine sebep olması. o güne kadar manevi değerleri ciddiye almamama neden olan düşüncelerimi değiştirecek ilk olaydı. Böyle bir tesadüf, ileride yaşadıklarımınla birleştirdiğimde başka türlü izah edemiyorum.

12 Eylül koşullarında sendikacılık ve politik ilişkiler

88

1983 yılının başlarında Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından bırakıldıktan sonra karmaşık duygular taşıyordum ama kafamda iki konuda netlik vardı. Birincisi sorgulama sırasında kanaatimce hiçbir arkadaşımı yasal olarak sılıntıya sokacak bir şey olmadığı, ikincisi de seçildiğimiz günden beri şubemizde gizli örgüt üyesi arayan güvenlik güçlerinin eline herhangi bir koz vermemiş olmamdı. Çünkü o sıralarda başta sendikamız Petrol-İş'in Gemlik Şubesi olmak üzere birkaç şube bu nedenden dolayı kapatılmıştı. Zaten bizim şubemizle ilgili bir önyargıları vardı. En azından sendika şubenizin kapatılması için bir gerekçeye neden olmamıştım.

Bırakıldıktan sonra kafamda oluşan en önemli ve cevap bulmaya çalıştığım soru, demokratik bir düzen kurmak ve işçi sınıfının demokratik iktidarı için mücadelede rehber olan iddiası taşıyan TKP'nin illegal koşullarda ne kadar demokratik yapılanma sergileyebileceği idi. Çünkü kendisi demokratik olmayan bir örgüt nasıl demokrasi mücadelesi verebilirdi? İdeolojik olarak o yıllarda inancım zedelenmemiş ve işçi sınıfı iktidarının her türlü problemi çözeceğine inanmıştım. Ama böyle illegal örgütlenmelerle bu hedefe ulaşılmayacağını düşünüyordum. Çünkü ben böyle bir partiye girerken, gizlilik

nedeniyle görmesem de, çok güçlü bir örgütlenmesi olduğuna, 60 yıllık bir partinin çok güçlü kadroları bulunduğuna inanıyordum. Bırakıldıktan sonra uzun süre bir partinin benimle irtibat kurarak tutuklanan işçi arkadaşlarla dayanışma yollarını arayacağımızı düşünüyordum. Böyle bir şey, "parti için risk olur" diye kendi başıma yapmayı da göze alamıyordum. Ayrıca illegal bir örgüt üyesi olarak yasal sendikal çalışmaları da sürdürmek zorundaydım.

Belli bir süre partiden haber alamayıp umudumu yitirince bir şeyler yapabilir miyiz diye Batman'daki Birlik-Dayanışmacı arkadaşlardan, tutuklanmayan Ekrem Sezgin, Mehmet Alptekin, Remzi Çekmen, Behzat Yıldız ile bu konuları konuşmaya başladık. Doğal olarak kendi güvenliğimizi düşünerek tedirgin oluyorduk ve ciddi bir dayanışma çalışması yapamadık. Ayrıca işyerimizde diğer devrimci gruplardan da onlarca işçi arkadaş tutuklanmış, aynı sıkıntıları çekmekteydiler. Bizim sadece kendi arkadaşlarımız için böyle bir şey yapmamız hoş olmazdı. Bütün tutuklular için dayanışmada bulunmanın koşulları o dönemde yoktu.

O dönemi Batman'da yaşayan arkadaşlar, bu konuyu çok iyi bilirler. Daha sonra birlikte mücadele ettiğiniz arkadaşlar cezaevinden çıkınca aynı hayal kırıklığını onların da yaşadığını gördüm. Ama o dönem, onlar da benim gibi demokratik Türkiye hedefi için mücadele etmeye hazır olduklarını söylemelerine rağmen nedense Türkiye genelinde olduğu gibi Batman'da da bu konuda hiçbir şey yapılamadı. Tabii aylar geçtikçe ve ben sendika necleniyle bölgenin dışına çıkıp değişik illerden, bölgelerden Birlik-Dayanışma gruplarında mücadele etmiş insanlarla sohbet edip bilgilendikçe TKP'nin içinde bulunduğu durumu iyice kavradım. Anladım ki: "örgütlülük" diye bir şey yok, herkes kendi durumuna göre ne yapabiliyorsa! Ben de bu çerçevede TKP ile ilgili olumsuz bir şey söylemedim, ama onun adına benimle irtibat kurmaya çalışan hiç kimseyle irtibat kurmadım.

İstanbul Genel Merkeze seçildikten sonra sendikanın dışından TKP'li veya Birlik-Dayanışmacı olarak benimle irtibat kurmak isteyenlerden geçmişten tanımadığım hiç kimse ile bu çerçevede sohbetler etmiyordum. Batman bölgesinden tanıdığım ve güvendiğim, o yıllarda arandığı için İstanbul'da olan Enver Sezgin ve Diyarbakır Cezaevinden çıktıktan sonra İstanbul'a gelmek zorunda olan Şerif Bayram adlı arkadaşlarla görüşmelerim devam ediyordu.

Aynı sıkıntıları yaşayan Kristal-İş Sendikası Genel Başkanı Hasan Basri Babalı ve Otomobil-İş Sendikası'ndan Celal ve Mahmut gibi merkez yöneticisi arkadaşlarla tanıştıktan sonra kendimize herhangi

bir parti bağı aramaya gerek görmeden doğru olduğuna inandığımız sendikal mücadelede birlikte hareket etmeye koyulduk. Tabii elimizde rehber edineceğimiz herhangi bir sendikal politika yoktu. Sadece DİSK'in sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini temel alarak günümüze uygun hale getirmek ve geliştirmek konusunda sohbetlerimiz olurdu. Ama ne yapsak ne desek, TKP'li olarak bilindiğimiz için görüşlerimiz sanki TKP tarafından organize ediliyormuş gibi algılanıyordu. Biz de bundan rahatsız olmamıza rağmen en azından ortada TKP olmadığını söylemeyi içimize sindiremediğimizden çevremizle ilişkilerimiz giderek zayıflıyordu. Söylediklerimiz doğru olduğu halde insanlar kuşkuyla yaklaşıyorlardı.

1987 yılında Kutlu ve Sargın geldiğinde, karşılanmalarında ve mahkemelerinde işçilerin katılımı için çaba sarf etmem ve bizzat katılmam TKP ile ilişkimden dolayı değil, özgürlük taraftarı olduğumdandı. Aynı şeyi 1987 yılında eski siyasi parti liderlerinin referandumunda da yapmama rağmen nedense bunu arkadaşlarıma anlatamıyordum. İstanbul'da olduğum süre içerisinde çeşitli bölgelerden Birlik-Dayanışmacı işçiler, temsilciler ve yöneticilerle daha sık görüşüyor olmam belki de benim için bir hayattı. Ayrı samimi görüşmeleri diğer devrimci işçi, temsilci ve yöneticilerle de yapmam gerekiyordu. Nedense bu konuda tembel davramyordum.

İstanbul'da TKP'li olarak ilk ve son görüşmemi Batman'dan tanıdığım Süleyman Talay ile yaptım. Yenikapı'da buluştuk. Benden Batman bölgesindeki petrol üretimi ile ilgili bir rapor hazırlamamı istedi. Bunun da parti tarafından istendiğini söyledi. Ben partinin böyle bir şeyle ilgilenmeyeceğini çünkü ortada partinin isminin dışında bir şey olmadığını bilmeme rağmen Süleyman'ın böyle bir çalışma yapmasını saygıyla karşıladım. Ona bir şey söylemedim, dediği raporu hazırlayıp verdim. Kendisi de bana pelür kâğıda yazılmış dört-beş sayfalık Türkiye ve güneydoğuyu tahlil eden, neler yapılması gerektiğini içeren bir yazı verdi. Bir daha da görüşmedik.

Bu arada İstanbul'da olan Şerif Bayram, Enver Sezgin ve Şefik Tunç gibi Batmanlı arkadaşlarla fırsat buldukça görüşürdük ama hiçbirleriyle nedense gözlemlerimi paylaşmazdım. Bir tek Şefik Tunç'la sohbetlerimizde TKP'yi konuşurduk. Bu nedenle TKP'den sonraki hiçbir siyasal etkinliğe katılmadım.

Bir de sanırım 1989 yılında partili olarak değil de devrimci mücadeleye yıllarını vermiş biri olan Ömer Ağın'la görüştüm. Ömer her ne kadar TKP'li olarak konuşmasa da, benim için güneydoğu TKP lideri olarak saygı duyduğum bir insandı. Onunla tanışmış olmaktan

ve bazı konularda yol gösterici konuşmalarından etkilenmiştim. Üslubuna ve "daha önceleri nerelerdeydin" gibisinden kızgınlığımı saygımdan kendisine iletememişim.

Beyaz Renault Toros görmek istemiyorum

1983 Nisan'ında şubemiz olağan genel kurulunu yapmaya karar verince durumu genel merkezle görüşüp mutabakat sağladık. Zira üç yıllık süre 15 Mayıs'ta doluyordu. Şimdiki gibi kongreler dört yılda bir yapılmıyordu. Zaten her konuda güvenlik güçlerinin kontrolü altında olduğumuzdan herhangi bir açık vermek istemiyorduk. Ayrıca o günlerde henüz yeni sendikalar yasası da çıkmadığı için genel kurulu, üyelerin katılımıyla yapacaktık. Bu kongreye giderken 12 Eylül'den sonra işyerimizdeki devrimci işçilerin büyük bir bölümü sıkıyönetimce tutuklanıp iş akitleri feshedilmiş ve işyerlerinden koparılmışlardı. O yıllardaki gözaltı süresi doksan gün olmasına rağmen gözaltına alınan işçi arkadaşlar hiçbir zaman doksan günden önce bırakılmıyor, daha uzun süre gözaltında tutuldukları için salıverilmeleri halinde haklarında hiçbir dava açılmamasına rağmen iş akitleri feshediliyordu.

Ayrıca üç yıllık uygulamaların sonucunda doğal olarak işyerindeki arkadaşların bir kısmı sendikaya yaklaşmanın, sendikayla ilgilenmenin başlarını ağrıtaacağını düşünerek çalışmalara aktif olarak katılmayınca, geriye kalan bir avuç devrimci işçi kazanılan bu devrimci mevziiyi kaybetmemek için her türlü riski göze alarak sendika seçimlerine hazırlanıyordu.

Diğer bir sıkıntımız da, 1982 yılında Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından 7. Kolordu Sıkıyönetim Komutanlığı bölgesinin dışına çıkartılan Süleyman Ayrılmak arkadaşımızın durumuydu. Biz bile aday olmamanız için çeşitli bastularla sindirilmeye çalışılırken, bölge dışına çıkartılan Süleyman Ayrılmak'ı nasıl aday göstereceğimizi düşünüyorduk. Gerçi Süleyman Ayrılmak'ın aday olmasını engelleyecek hiçbir yasal hüküm yoktu. Bu nedenle biz Süleyman Ayrılmak'ı listeye yazmadan, işçilerin kendileri yazarak seçtirebileceğimize inanıyorduk. Ayrıca bu konuda sendika genel merkezimizin de bize yardımcı olacağını düşünüyorduk. Bizzet kendileri de bunu bize belirtmişlerdi.

İşçi arkadaşlarımız 12 Eylül sonrasında yaşadığımız üç yılın koşul-

larını çok iyi degerlendiriyorlardı. Bizim çok kısıtlı olan çalışmalarımızdan memnundular. Her türlü baskı ve tehdide rağmen şubeyi açık tutmamızı ve devrimci mücadele istegimizi iyi anlıyorlardı. Bizim dışımızda ciddi bir liste çalışması bulunmadığı için de biraz daha rahattık.

1983 Petrol-İş Sendikası Batman Şube Genel Kurulu'na hazırlanırken kafam ve duygularım karmakarışık. Son altı ay içerisinde üç kez gözaltına alınmışım. Hakkımda iki dava açılmıştı. Görünen oydu ki önümüzdeki günlerde buna benzer daha da çekeceğim sıkıntılar olacaktı. Güvenlik güçleri tarafından potansiyel bir suçlu olarak görül-meye başlamışım. Bu şartlarda Batman'da kalmaktan giderek korkmaya başladım. Akşamları evime giderken, evimin önünde beyaz renkli Toros model Renault marka araba görmemeyi ister olmuştum. Sendikaya beyaz renkli Toros'la tanımadığım birileri gelse tedirgin olurum. Çünkü o yıllarda siyasi polisler bu araçları kullanırlardı.

Görüşlerini, mücadelesini benimsediğim; savaşız, sömürsüz bir düzen hedeflediğine inandığım TKP'nin benimle irtibat kurup değişen koşullarda yeni mücadele yöntemleri konusunda yeni politikaları hedefleyen çalışmalar yapmasını bekliyordum. Ancak bu konuda da herhangi bir gelişme belirtisi göremiyordum. Örgütlü mücadeleye inanmış birisi olarak bireysel kararlar almak zorunda olduğumu hissediyordum. 12 Eylül ihtilali ile askıya alınan sendikal faaliyetlerin ne zaman ve hangi şartlarda başlayacağı belli olmadığı için geçen üç yıl içerisinde düşündüğüm, inandığım sendikal mücadele ortamının da olmaması nedeniyle kendimi konu mankeni olarak görüyordum.

Bu koşullarda önümde iki seçenek bulunuyordu; Birincisi, bütün olumsuz şartlara rağmen sendikadaki görevime devam etmek; ikincisi, yasadışı yollarla kendi olanaklarımı kullanarak yurtdışına çıkmak. Bazı arkadaşların fazla zorlanmadan yurtdışına çıktıklarını biliyordum. Gideceğim herhangi bir Avrupa ülkesinde; profesyonel sendikacı olmam, Batman'dan gitmem ve hakkımda sıkıyönetim mahkemelerince düşüncelerimden dolayı iki ayrı dava açılarak yargılanıyor olmam önemli bir referanstı.

Yurtdışına çıkınca her şey yoluna girecek miydi yoksa daha zor günler mi yaşayacaktım? Yurtdışına çıkmayı başarabilirsem üçüncü kızıma hamile olan eşim Müzeyyen ve kızlarım Derya ile Okşan'ın durumları ne olacaktı? Onları gideceğim ülkeye aldırabilecek miydim? Onları gittiğim ülkeye aldıramazsam, kendim de uzun süre dönemeyecek bir durumla karşılaşırsam durum daha da kötü olacaktı. Babasız büyümenin acısını ve hüznünü yaşayan birisi olarak çocukla-

rını süresi belli olmayan bir dönem babasız yaşamaya mahkûm edecektim. Ayrıca sendikacılığı bırakıp eski işyerime dönme imkânım da yoktu. Yasalara rağmen güvenlik soruşturması nedeniyle işe tekrar alınmayacağım kesindi.

Sendikanın çalışma şartları işyerim olan TPAO'dan daha rahattı. Geçen üç yıl içerisinde sendikal faaliyetlerin askıda olması nedeniyle sendikadaki ücret ve sosyal hakların TPAO işçilerinden daha yüksekti. İşyerinde "Komünist Memet" iken sendikadaki görevim nedeniyle "Memet Bey" olmuştum. Batman'da kalmamdaki risklerin en başında, yargılandığım TKP davasından alacağım ceza geliyordu. Eğer cezaevine girersem, sendikada olduğum sürece ücretim ve sosyal haklarım ödeneceği için maddi olarak mağduriyetim asgariye inecekti. Önümdeki iki seçenekten biri olan sendikada kalmayı, doğruyu söylemek gerekirse kişisel menfaatlerime uygun olması nedeniyle tercih ettim. Ve yeniden seçilebilmek için çalışmaya başladım.

Tekrar gözaltı günleri...

Kongreden önce bir gün sendikada otururken gelen güvenlik güçleri bazı konularda bilgimize başvurmak için Şube Başkanı Ahmet Teymurtaş ve beni Merkez Polis Karakoluna davet ettiler. Karakola gittiğimizde bizi hemen nezarethaneye atıklarında, biz bunun bilgimize başvurmak olmadığını, farklı bir boyutu olduğunu kavradık. Bulduğumuz yerde ikimizden başka kimse yoktu, birbirimize bakmaya başladık. Bu işin sendika ile ilgili olduğunu düşünmüyordum. Benzeri düşüncelerin Ahmet tarafından da paylaşıldığını daha sonra öğrendim.

Bizleri "rica" ile karakola getiren görevlilerin, sonraki tavırları çok farklıydı. Özel ihtiyaçlarımızı giderme konusunda dahi çok sert davranmaya başlamışlardı. Dışardan arkadaşların, özellikle Münir Ceylan'ın bu konuda gerekli girişimleri yapacağına inanıyorduk. Ama hiçbir konuda bilgi alamıyorduk. Ne için orada tutulduğumuzu bile söylemiyorlardı. Ertesi gün, geceyarısında nezarethaneden çıkarıldığımızda bırakılacağımızı düşündürken bindirdikleri bir araçla komando taburuna götürüp sıkıyönetim yetkililerine teslim ettiler. Asker görevliler, bizi bir asker koğuşuna koyduklarında koğuşta ikimizden başka kimsenin olmaması ikimizi de tedirgin etmişti. Gözaltındayken neden gözaltına alındığımız konusunda herhangi bir bilgimiz olmadı.

ğı için her geçen gün sınırlarımız giderek bozuluyor ve bu nederle gerginleşiyorduk.

Ne olacağınızı, neyle suçlanacağınızı kendi aramızda değerlendirişip tedirgin oluyorduk. Bir sabah erkenden açılan koğuşun kapısında, elinde 2 adet süpürge ile giren bir asker, temizlik günü olduğunu ve koğuşu süpürmemiz gerektiğini söyledi. Süpürgeleri bıraktı, kapıyı da kilitleyip çıktı. Bu emre uymamız gerektiğini de bildiğiniz için süpürgeleri alarak koğuşun farklı yerlerinden başlayarak ranzaların arasındaki boşlukları süpürmeye başladık. Süpürme işimizin bitmesine doğru Ahmet bana yüksek sesle hakaret sayılabilecek sözler söylemeye başladı. Nedenini anlamadığım için şaşkınlık içinde ve sessizce Ahmet'in sakinleşmesini bekledim. Bir süre sonra neden bu kadar bağırıldığını sordum. O da elindeki süpürgeyi göstererek neden sapı uzun olan süpürgeyi kendisine vermediğini sordu. O ana kadar süpürgelerin birinin saplı, diğerinin sapsız olduğunu fark etmemiştim. Ahmet'in boyu benden 10-12 santim uzun olduğu için o mecburen eğilerek süpürüyor, ben ise hiç eğilmeden süpürüyordum. Ahmet gibi zorlanmıyordum. İşimizi bitirip sakinleştiğimizde aniden deliler gibi gülmeye başladık. Farkında olmadan yüksek sesle gülmemiz görevli askerin uyarısı ile son bulmuştu.

Üç gün sonra, bizi Siirt'ten istediklerini söyleyen görevli, "bu işlerden vazgeçin, sendikayı bırakın" tavsiyesinde bulundu. Hiçbir şey söylememize fırsat vermeden dışarı çıkararak bir araca bindirildik ve Siirt yolculuğumuz böylece başlamış oldu. Siirt-Mardin yol ayrımına geldiğimizde polisler bir aracın bizi takip ettiğini fark ederek durdular. Arkamızdaki aracı durdurduklarında Münir Ceylan'ın olduğunu gördüm. Polisler tarafından uyarılan Münir Ceylan'ın bize moral vermek amacıyla yalnız bırakmayıp ilgilendiği mesajını vermek için kendisini riske atmış olması bizi mutlu etmişti.

Siirt'e ulaştığımızda akşam üzeriydi. Askeri birliğe bizi teslim eden polisler gattikten sonra bizi teslim alan görevlilerin asker olmadığını düşünüyordum. Yaşları ve ayaküstü sordukları sorular, bende bunların asker elbisesi giymiş polis oldukları kanısını uyandırdı. Daha sonra gözlerimizi bağlayarak bizi ayrı ayrı hücrelere koyduklarında bile ne ile suçlandığımızı bilmiyorduk. Bulduğum hücrede bir tahta üzerinde gözlerimdeki göz bağını çıkartmadan, sırtüstü yatmamı söylediler. Göz bağını hafifçe kaldırarak tahtaya sırtüstü yattım. Gözlerim bağlı olduğu için sanki birileri sürekli beni izliyormuş gibi tedirginlik içindeydim.

Hücrede yalnız olduğum için daha önce düşünmediğim konular

beynimi kurcalamaya başlamıştı. Ne ile itham edildiğimi bilmiyordum. Herhangi bir suç işlemiş olsam, bu suçtan dolayı ceza görmek için suçu kabul etmemeye direnir veya işlediğim suçun sonucuna katlanırdım. Suç işledim kanaatinde olmadığım için haksızlığa uğradığımı düşünüyordum. Eşim ve çocuklarım aklıma geliyordu. Bu durumumdan dolayı onların da acı çektiklerini düşünüp hüzünleniyordum, gözlerim yaşıyordu.

Karşılaştığım, sınırlarımı bozan bazı olaylara tepki göstermeden önce, kafamda tespit ettiğim bir rakamdan geriye doğru sayarak sakinleşirdim. Beni hüzünlendiren düşüncelerden kurtulmak için, vaktimin de bolca olduğunu düşünerek kendimi 10 000'den geriye doğru saymaya yoğunlaştırıp [9 999, 9 998, 9 997...] uyumuşum. Uyanıldığında en son hangi rakamda kaldığımı hatırlamıyordum. Uyanık olduğumda sürekli sayma işlemi yapıyordum. Sayma işi: bir ses, yemek yeme, tuvalet ihtiyaçlarım nedeniyle kesildiğinde tekrar 10.000'den başlıyordum. Bu nedenle hücrede kaldığım sürece 10.000'den 1'e kadar gelmeyi becerememiştim. Ancak hüzünlenmemeneden olan düşüncelerimden kısmen de olsa uzaklaşmayı başarmıştım.

Batman'daki görevlinin söylediği gibi burada da zaman zaman bulunduğum hücreye gelen görevliler sendikadaki görevlerimizden ayrılmamız konusunda uyarılarda bulunuyorlardı. Aksi takdirde mutlaka "bir gizli örgüt üyeliği" mizi tespit edeceklerini söylüyorlardı. Yaklaşık on gün boyunca bizi koydukları hücrelerde bunları düşünmemizi söylüyorlardı. Birbirimizle hiç görüşme imkânımız olmasına rağmen Ahmet Teymurtaş ile aynı şeyleri düşünüyormuşuz. Bana TKP, Ahmet Teymurtaş'a PKK üyeliğini kabul ettirmek istiyorlardı. Sınırım sendikadan ayrılmayı ve illegal örgüt üyeliğini kabul etmediğimiz için bizi Diyarbakır'a göndermeye karar verdiler,

Diyarbakır Kolordu Komutanlığı'nda radikal islamcılarla ilişkilerim araştırılıyor

İkimizi bir minibüse bindirdiler. Araçta dört jandarma eri ve o yıllarda uzman çavuş denilen bir görevli vardı. Uzman çavuş 50-55 yaşlarındaydı. Araçın sorumlusu olması nedeniyle üç-dört saatlik yolculugumuz boyunca bizim üzerimizde psikolojik baskıyı artırma düşüncesini hissedince, onun duyacağı şekilde Ahmet Teymurtaş'a, "baş-

kan böyle komutanlar çok insancıldır, şansımız var ki bizi Diyarbakır'a bu komutan götürüyor" şeklinde methiyeler sıralayınca büyük bir komutan edasıyla oturduğu ön koltuktan arkaya dönerek, kaç gündür hicrede olduğumuzu sordu. Cevap verince kelepçelerimizi açması için ere emir vererek sigara içmemize de izin verdi. Ben iş olsun diye söylemişim ama adam gerçekten üç-dört saatlik yol boyunca bize çok babacan davrandı. Akşam üzeri Diyarbakır Kolordu Komutanlığına ulaştık.

Diyarbakır'daki askeri birliğe teslim edildikten sonra bizi, benim üç ay önce sorgulamadan sonra mahkemeye çıkıncaya kadar bekletildiğimiz askeri koğuşa götürdüler. İkimizin de dikkatini çeken Batman'dan Siirt'e ve Siirt'ten Diyarbakır'a götürülürken ne ile suçlandığımız konusunda bize herhangi bir şeyin söylenmemesiydi. Bizi göttürdükleri koğuşa otuz-kırk kişi daha vardı. Bu arkadaşlar çeşitli siyasi gruplardan gözaltına alınmış, sorguları tamamlanmış ve mahkemeye çıkacakları günü bekliyorlardı. Burada bir hafta hiçbir şey sorulmadan bekletildik, sözlü ve fiziki kötü muameleden de nasibimizi aldık.

Münir Ceylan bize para göndermişti. Bir gün geçtikten sonra yeniden para gönderdi. Bu durum bizi düşündürmeye başlamıştı çünkü ilk gönderdiği para, o yılların şartlarına göre on beş gün yeterdi. Münir Ceylan para göndererek bize mesaj mı vermeye çalışıyordu? Akşam üzeri yetkililerin salıverildiğimizi söylemeleri bizi iyice şaşırtmıştı. Bırakmıyorlardı ama. Çünkü Diyarbakır'dan getirildiğimiz gün, benim ve Ahmet Teymurtaş'ın üzerindeki paraları alarak adımıza bankaya yatırmışlardı. O gün mesai saati bitmişti, cüzdanlarımızı saklayan görevli bulunmadığından salıverilmemiz ertesi güne sarktı. Sabah, banka cüzdanlarımızı vererek bizi serbest bıraktılar; geçen süre on beş gün olmasına rağmen ne ile suçlandığımızı bilmemenin şaşkınlığını yaşıyorduk.

Hangi gerekçe ile gözetim altına alındığımıza dair ipucu verebilecek hiçbir soruya muhatap olmadan bırakıldık. Kendi aramızdaki değerlendirmenin doğru olduğunu biliyorduk. Tek gerekçe, sendika seçimlerine katılmamızı engellemekti. Bu düşüncemiz, Batman'a dönüştü Münir Ceylan'ın anlattıklarıyla bir kere daha doğrulandı. Münir, bizimle ilgilenmek için İstanbul'a dönmeyip birilerine rüşvet vererek bilgi almaya çalışmış. Kendisine gelen bilgiye göre Ahmet'in bölücü bir Kürt örgütü, benim de Radikal İslamcı bir terör örgütüyle ilişkim araştırılıyormuş. (1) Benim gibi komünist düşünceleri savunan birisi için çok komik olan dinci terör örgütü ilişkisi araştırmasının

saçma sapan olduğunu bilen Münir, bizim kısa süre sonra bırakılacağımız mesajını verebilmek amacıyla ihtiyacımız olmadığını bildiği halde bize para göndermiş.

Gözetim altından çıkıp Batman'a dönlüğümüzde, sendika genel merkez yönetiminin şube seçimlerini biz çıkmadan yapmamayı kararlaştırarak seçimleri süresiz ertelemiş olduğunu öğrendik. Bu bizim de işimize geliyordu. On beş gün gözetim altında kalmanın psikolojik ve fiziki baskılarından dolayı dinlenme ihtiyacı duyuyorduk. Zaten biz gözaltından çıktıktan kısa bir süre sonra 7 Mayıs 1983'te, 2821 ve 2822 sayılı yasalar yürürlüğe girince sendikalar da kendilerini bu yasaya uydurmak zorunda olduklarından öncelikle merkez genel kurulunun, "Tüzük Genel Kurul"unu yapmak gerekiyordu. Daha da önemlisi işkolu barajı nedeniyle üyeliklerin yeniden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirilmesi gerekiyordu. Sendika genel merkezi düzenli ve disiplinli bir organizasyonla tüm üyelerini zamanında bildirme başarısını gösterdi ve gene bu yoğun çalışmalar sürerken 22 Temmuz 1983'te üçüncü çocuğum Sibel dünyaya geldi.

Yeni çıkarılan Sendikalar Yasası'na geçiş döneminde Türk-İş Bölge Temsilciliğinden şubemize gelen bir yazıda, Türk-İş'e bağlı büro işkolundaki iki sendikadan (Koop-İş ve Tezkoop-İş) Koop-İş Sendikası'nın, ülke genelindeki yüzde 10 barajını aşabilmesi için şube çalışanlarının bu sendikaya üye yapılması isteniyordu. [Sendika çalışanlarının sendikal hakları kullanması için değil.] Ben şahsen o güne kadar sendika personelinin sendikal olup olmadığını merak edip sormamıştım. Böylece sendika çalışanlarının sendikasız olduğunu öğrendim.

Ülkemizde sendikal faaliyetlere devam edebilen tek konfederasyon Türk-İş'in, örgütlenme konusundaki anlayışını yansıtan bu yazı için ne yapmamız gerektiğini sendika genel merkezimize ilettik. Genel merkezimiz, sendika çalışanlarının sendika üyesi olmasının sendikal faaliyetleri olumsuz etkileyeceğini, ayrıca iki sendika rekabetinde taraf olmamızın doğru olmadığını söylemişti.

Daha sonraki yıllarda, diğer sendika ve sendikacıları tanıdıkça bu konuda genel olarak sendikalarda çalışanların sendikal olma haklarını kullanamadıklarını ve sendikasız işçilerden daha zor koşullarda çalıştıklarını görüyordum. İşyerlerinde sendikal örgütlenme ve faaliyetlere katılan işçileri acımasızca işten atan işverenlere karşı en sert söylemlerde bulunan sendikacılar, anlayamadığım bir nedenle kendi sendikalarında çalışanların sendikal olma hakkını engelliyorlardı. Dolayısıyla sendikacıların, örgütlenme özgürlüğüne dair tüm söylemlerinin inandırıcılığı da ortadan kalkmış oluyordu.

1983 İstanbul Petrol-İş

Genel Merkez Kurulu

1983 yılında Batman'dan İstanbul'a Petrol-İş Merkez Genel Kuruluna giderken uçağımız Ankara'dan aktarmalıydı. Biz havaalanında beklerken benim aklıma şube yönetim kurulu üyemiz İlhan Parsak'a bir espri yapmak geldi ve havaalanının danışma biriminden anonsla İlhan Ağabeye yaptığımız espriye gülerken iki kişi yanıma gelerek benim kimliğimi ve biletimi kontrol etmek istediklerini ve kendileriyle gitmem gerektiğini söylediklerinde ben yaptığım espriyi yanlış anladıklarını ve başımın belaya gireceğini düşünüp kendi kendime kızmıyordum. Bir polis noktasına götürdüler ve hiç aklıma gelmeyen sorular sordular, anons olayıyla hiç ilgisi yoktu. Sonunda beni o yıllarda ülkemize karşı terörist faaliyetlerde bulunan, aranan ASALA militanına benzettikleri için kimliğimi kontrol ettiklerini söyleyerek bıraktılar.

1 Eylül 1983'te yapılan olağanüstü Tüzük Genel Kurulu ile sendikanın tüzüğünün yeni yasalara uygun hale getirilmesinden sonra üye sayısı 500'ü geçen şubelerden olduğumuz için yeni delege sistemi ile şube genel kurulunu yapmak, bizim için çok yabancı bir yöntemdi. Genel merkezin hazırladığı "Delege Seçim Yönetmeliği" çerçevesinde, şube genel kurulu hazırlıklarına başladık. Bizim değerlendirme-
rimize göre delege seçimleri demokratik bir yöntem değildi, ancak yasaların emredici hükümleri gereği şube genel kurulu, delege seçimleriyle yapılmak zorundaydı. Genel Merkezle mutabakat sağlayarak Ekim ayında şube genel kurulunu yapmaya karar verdik. Delege seçimi konusunda recübemiz yoktu, temel prensip olarak "demokratik" olmasını sağlama hedefimiz vardı. Delege seçimleri tümüyle şube yönetim kurulunun inisiyatifinde olduğu için her türlü antidemokratik uygulamaya açıktı. Buna rağmen biz elimizden geldiğince demokratik bir delege seçimiyle kongre hazırlığımıza başladık ve hiçbir işyerinde en ufak bir itiraza neden olmayacak şekilde gerçekleştirdik. Bu çalışmaları yürütürken ben zaman zaman, ister istemez kendi durumumu tartışıyor ve sendikal mücadeleden seçimle ayrılma riskine karşı nasıl önlemler almam gerektiğini düşünüyordum.

1980 Genel Kurulu'nda devrimci grupların inisiyatif ve önerisiyle yönetime gelmiştik. Bu genel kurulda ise tek inisiyatif giderek şube başkanı Ahmet Teymurtaş'ın olmuştu. Benimle birlikte çalışmaması için bir neden yoktu ve o koşullarda işyerindeki bazı antikomünistlerin Ahmet Teymurtaş'a baskı yaptıklarını hissediyordum. Olası bir

durum karşısındaki tavrımı netleştirmek için Birlik-Dayanışmacı işçilerden Ekrem Sezgin, Mehmet Alptekin, Behzat Yıldız, Remzi Çekmen isimli arkadaşlarla durum değerlendirmesi yaptık. TKP davasından tutuklu arkadaşlarım hâlâ cezaevindeydiler.

Eğer Ahmet Teymurtaş mali sekreterlik görevine başka bir aday ile çıkarsa biz de Ekrem Sezgin'i idari sekreter adayı Hayrettin Özgen'e rakip olarak çıkartmayı kararlaştırdık. Bu konuda Birlik-Dayanışmacı olmayan bir kısım delegeden de destek alıyorduk. Beni ve arkadaşlarımın dışlanmasını gerektirecek bir neden de Münir Ceylan'm, Adem Yılmaz'la olan olumsuz ilişkileri nedeniyle Ahmet Teymurtaş'a başlık yapması olabilirdi. Bu nedenle ben her şeye hazırlıklı olmalıydım. Ayrıca bir akşam Ahmet Teymurtaş, Behzat Yıldız ve ben otururken Ahmet Teymurtaş'ın kongre ile ilgili söyledikleri beni tedirgin etmişti. Gerçi 22 Ekim 1983 tarihinde yapılan kongrede böyle bir şey olmadı ama biz yanlış da olsa o kongrede Ahmet Teymurtaş'a oy vermedik. Zaten hiçbirimizin de rakibi yoktu. Bu kongrede Ahmet Teymurtaş, Hayrettin Özgen, Memet Çelik, İlhan Parsal, Mehmet Soyvural, İbrahim Tiken, Şaban Gül, Ahmet Demir, Hasan Beber seçildik. Kongreden kısa bir süre sonra, yönetim kurulu üyelerimizden Ahmet Demir tutuklanıp işten çıkartılınca yerine daha sonraki yıllarda Petrol-İş Batman Şube Başkanlığına seçilen birinci yedek Nünettullah Sözen gelmişti.

Cevdet Selvi ayrılıp tekrar dönüyor

Genel kuruldaki davranışlarım nedeniyle doğal olarak Şube Başkanı Ahmet Teymurtaş ile olan ilişkilerimiz bir süre yara aldı. Kısa bir süre sonra birbirimizi daha iyi anlayarak önceleri bazı konularda maksadını aşan konuşmalarımızı unutup sendikal faaliyetlere, Hayrettin Özgen'in de profesyonel olarak katılmasıyla daha güçlü bir biçimde başladık. Kısa bir süre sonra yapılacak Petrol-İş Genel Kurulu ile ilgili değerlendirmeler yaptığımızda, Ahmet Teymurtaş ve Hayrettin Özgen, Birlik-Dayanışmacı olarak bilinen Adem Yılmaz'ın, Münir Ceylan'a rağmen sendikada kalmasını en az benim kadar istiyorlardı. Zira Ahmet Teymurtaş, Adem Yılmaz'ın kendince ilkel sendika mücadelesine ve davranışlarına saygı duyuyordu. Hayrettin Özgen ise, 1970'li yıllardan itibaren izlediği sendikal mücadelede Adem Yılmaz'ın iyi bir sendika lideri olduğuna inanıyordu.

1983 Merkez Genel Kurulu'na giderken Petrol-İş Sendikası 1980 yılındaki birlik beraberlik coşkusundan uzaklaşmıştı. Cevdet Selvi Sosyaldemokrat Halkçı Parti kurucu üyeliğine girmek için sendikadan ayrılmıştı. Milli Güvenlik Konseyi tarafından veto edilince Petrol-İş Sendikası Genel Başkanlığına yeniden dönmesi, sendika genel merkezinde tartışmalara yol açmış ve Genel Sekreter Adem Yılmaz bu dönüşe karşı çıkmıştı. Ancak diğer yöneticiler tarafından Cevdet Selvi'nin genel başkanlığa dönüşü olumlu karşılanmıştı. Merkez yönetimindeki bu çatlak doğal olarak Petrol-İş'in geneline yansımıştı. Özellikle Adem Yılmaz'ın Birlik-Dayanışmacı olarak bilinmesi nedeniyle sendikal anlayışından ziyade farklı konular tartışılıyordu. Ben şahsen Adem Yılmaz'ın bu karşı çıkışını doğru bulmuyordum. Bunun Adem Yılmaz'ın kişisel görüşü olduğuna inanıyordum. Çünkü Birlik-Dayanışmacı olarak böyle bir adım atması için en azından Petrol-İş'te her şeye rağmen az da olsa var olan hiçbir Birlik-Dayanışmacı ile bu konuyu konuşmadığını tahmin ediyordum. Merkez yönetiminde bulunan Cevdet Selvi, Münir Ceylan, Münip Tepeci de Musa Kurt'un ayrılmasının dışında Adem Yılmaz'ın da yerine Münir Ceylan'ın genel sekreter adayı olmasını kararlaştırmışlardı. Buna rağmen o yıllarda 22 şubenin büyük bir bölümünü kapsayan şubelerden oluşan ve başını Ahmet Teymurtaş'ın çektiği grubun bütün ısrarına rağmen Adem Yılmaz aday olmayarak sendikadan ayrıldı. Cevdet Selvi, Münir Ceylan, Münip Tepeci, Kadir Okur ve Şevket Direkçi'den oluşan listeden, sürpriz bir şekilde Ankara Şube Başkanı Şevket Direkçi'nin yerine Samsun Şube Başkanı İzzet Altıntaş'ın seçilmesi uzun süre Petrol-İş'te tartışma konusu oldu.

Bu genel kurulda Birlik-Dayanışmacı delegelerin, Adem Yılmaz olayını kendi düşüncelerinin dışlanması olarak algılamaları beni de zor durumda bırakıyordu. Özellikle Adana ve Mersin şubelerinden arkadaşlar bu konuda benim tavrımı yanlış buluyorlardı. Ve özellikle TKP Adana bölgesi ileri gelenlerinden Aziz Cuydur'un kardeşi, Enver Cuydur ve Haluk Kıрма, olayı TKP'nin tasfiyesi olarak algılıyor ve şiddetle karşı çıkıyorlardı. Bu algılamaları uzun süre devam etti. Daha sonraki yıllarda benim tavrımın daha doğru olduğunu kabullenmeleri çok da kolay olmadı.

1983 yılında yürürlüğe giren yeni Sendikalar Yasası, sendikacıların da sendikal anlayışlarında önemli sayılabilecek olumsuz değişimlere neden oluyordu. Eski sendikalar yasasında, sendika şube kongreleri genellikle o şubeye üye olan bütün işçilerin katılımı ile yapılırken yeni yasaya göre üye sayısı 500'ü geçen sendika şubelerinde, delegeler

aracılığı ile kongre yapma zorunluluğu getirilmişti.

Bu koşullarda doğal olarak yeniden seçilmek isteyen şube yöneticileri de işçilerin tümünün desteğini almak için çaba sarf etmek yerine, her türlü antidemokratik uygulamaya uygun delege seçimi sistemi, işyerlerinde az sayıdaki potansiyel delege gördükleri işçilerin ve kendi belirledikleri temsilcilerin desteklerini alma çabası biçimine saktular. Sendika şubelerindeki her türlü olanak kullanılarak bu azınlığın desteklerini sağlayıp yapılacak kongrelerde seçilme ihtimallerini çok yükseltip seçiyorlardı. Sendikal mücadeleye yeni başlamak isteyenlerin önüne çok zor engeller çıkarıyorlardı.

1984 PKK'nın Eruh ve Şemdinli baskını ve yine gözaltı

Sendika liderasyonları ve konfederasyonları da farklı değildi. Yeni sendikalar yasası gereğince sendikaların profesyonel yöneticileri, "seçilebilmek" için üyelerinin tümünün genel talepleri doğrultusunda mücadele etmek yerine sendikalardaki maddi olanakları, kendi kişisel taleplerini gerçekleştirmek amacıyla kongrelerde "seçim kazanma" dönemini başlatmışlardı. Bu, sendikaların giderek işçilere yabancılaşmasına ve işçiler arasındaki güvenirliliğinin ve saygınlığının kaybolmasına neden olan etkenlerden birisi oluyordu.

1984 Ağustos ayında PKK'nın Eruh ve Şemdinli ilçelerini basıp ele geçirdikten sonra hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolması, o dönem sıkıyönetim yetkililerini çılgına çevirmiş olmalıydı. Batman'da sokağa çıkma yasağı ilan ettikleri bir gün sabah saat 7-8 sularında oturduğum evin önünde duran askeri araç dikkatimi çekti. O sırada, 1983 yılında Hayrettin Özgen ile İstanbul Kumkapı'da çizdirdiğim kendi karikatürümü evimin girişinde hemen görünen bir yere astım, o anda zil çaldı. Kapıyı açtım, bir asteğmen ve üç komando askeri idi karşımda duranlar. Sanıyorum geri kalanları da evimin etrafını sarmışlardı. Asteğmen kimliğimi sorup kontrol ettikten sonra tam karşısında asılı duran karikatürümü fark etti ve gülümsemeye başladı. On dakika kadar kapının önünde karikatür üzerine konuştuktan sonra evimi arayacaklarını, herhangi bir şey olup olmadığını sordu. Evimde yasadışı bir şeyin olmadığını söyleyince ayrıldılar.

Bu olaya bir anlam verememiştim, yarım saat kadar sonra zil bir daha çaldı. Kapıyı açtığımda Batman siyasi şube polislerini gördüm.



Ali diye bir de tanıdığım vardı içlerinde ve bana asteğmenin aslında beni almaya geldiğini ama benim gibi sanatla ilgisi olan bir kişinin terör eylemlerine katılmayacağını, bu nedenle de gerekiyorsa kendilerinin almasını söylemiş. Benim sanatla ilgim, bir meyhanede çizilen karikatürün dışında yoktu. Demek ki asteğmen önemli bir sanatseverdi.

Polisler hemen evime girerken eşim onları, ayakkabılarını çıkarmaları konusunda ikaz edince aceleleri olduğunu ve sesimizi yükseltirsek bizim için iyi olmayacağını söyleyip daha önce de

birkaç kez olduğu gibi evi aradılar. Evi aramaları bittikten sonra beni götürmeleri gerektiğini söyleyerek bir arabaya bindirdiler ve telsizle kime haber verdilerse bilmiyorum, operasyon tamamlandı. "Malum şahsı;" nereye götüreceklerini sordular, şifreli bir yer söylendi onlara. Nereye götürüleceğimi anlayamadan, gözlerim çoktan bağlanmıştı.

On beş-yirmi dakikalık bir yolculuktan sonra araç durdu. Beni merdivenlerden indirip gözlerimi açtılar. Bir kapıdan içeri aldılar, büyük bir salondu ve sanki bütün Batman'ı oraya toplamışlardı. İşçisi, köylüsü, esnafı herkesi toplamışlardı. 10-12 yaşlarında çocuklar, 70-80 yaşlarında yaşlılar vardı. Kısacası tam bir Batman mozayığıydı bu salon. Tamdığın işçiler ve esnafların, Batman'da oturmaktan başka hiçbir ortak noktaları yoktu. Siyasetle hiçbir ilgisinin olmadığını tahmin ettiğim yeminli PKK düşmanları, namaz kılmayanlara selam vermeyi bile günah sayanlar, CHP'liler, MSP'liler gibi değişik kesimlerden insanlar vardı. Ve bu insanların hepsi Eruh ve Şemdinli baskını nedeniyle gözaltına alınmışlardı.

Bulduğumuz salonda yüzlerce insan vardı. Daha sonra şube yönetim kurulumuzdan Nimetullah Sözen'in de içinde bulunduğu bir grup Tüpraş işçisinin olduğunu görünce onların yanına gittim. Nimetullah'la birlikte 12 Eylül öncesi TKP sempatizanı olduğunu bildiğim Remzi Çekmen ve SSK Hastanesinde çalışan o yıllarda, iyi bir Kürt demokrati olduğunu bildiğim Şirin Tetik'i de görünce güvenlik güçlerinin ne yapmak istediklerini kestiremedim. İfadeler ve sorgulamalar çok yavaş gidiyordu, bana sıra, ancak iki-üç gün sonra gelmişti.

Beni çağırıp başka bir odaya götürdüler. "Memet Çelik sen ini-

sin?" diye sordular, "Evet" deyince gözümü bağladılar. Karşımdakiler benden, adını hatırlayamadığım Suriye'de bir yere gitmiş olduğumu ve toplantıya katıldığımı söylediklerinde çok şaşırdım. Hani bana TKP ile ilgili bir şeyler sorsalar şaşırmayacağım, PKK politikasını savunan arkadaşlarım olmasına rağmen ben, PKK politikasını onaylamayan ve eleştiren biriydim. Bu söylediklerinin uydurma olduğunu söyleyince karşıdaki birden ayağa fırladı. "götürün bu ...'yi" diyerek ve nereden aklına geldiyse "2001'de çıkar" diye bağırdı. Kafasına göre beni 17 seneye mahkûm etmişti. Güvenlik güçleri bu baskından dolayı şaşkına dönmüşlerdi. İnsanlar sınırdan geliyorlar, iki ilçeyi basıyorlar, ellerini kollarını sallayarak gidiyorlar! Böylesine aciz durumda kalanlar fail yakalamak için yüzlerce insanı hiçbir neden yokken gözaltına alıyor ve elleri boş kalıyor. Beni bıraktılar, Nimetullah Sözen ile Remzi Çekmen'in de içinde bulunduğu 10-15 kişilik bir grubu Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığına götürmüşlerdi.

Kenan Evren için özel tekniklerle petrol fışkırtılması planlanıyor

103

1984 yılının ilk aylarında kuruluşunu tamamladığımız tüketim kooperatifi Pet-Koop, yer olarak şubemizin altı katındaydı. Genel merkezimizin desteğiyle burayı bir market haline getirdik. Personel olarak da işyerimizde çalışırken sıkıyönetimce tutuklanıp bırakıldıkları halde işe geri alınmayan, Batman'daki devrimci mücadelelerde önemli katkıları olan Emrullah Akan, Rauf Yanmaz ve Ahmet Demir'in de bulunduğu altı kişiyle faaliyetlerine başlama hazırlığına giriştik. Birçok işçi, önceleri bu olaya tereddütle yaklaşıp üye olmazken kooperatifin açılışından kısa bir süre sonra büyük bir bölümü üye oldu. Kooperatif faaliyetlerine halen devam etmektedir.

Bir sabah şubeye gittiğimde Şube Başkanı Ahmet Teymurtaş'ın gözaltına alındığını öğrendim. Daha sonra PKK sanığı Emrullah Akan ve TKP sanığı Rauf Yanmaz'ın da gözaltına alındığını, KUK davasından yargılanan Ahmet Demir'in ise aranmaya başlandığını duydum. Siyasi bir birliktelikleri olmayan bu üç kişinin aynı anda gözaltına alınmış olmalarına bir anlam veremiyordum. Ama iki kişinin kooperatif çalışanı olması bir fikir veriyordu. Ancak kooperatifte ne gibi bir şey olabilir ki? Öyle bir şey, tüketim kooperatifinin sorumluluğunu üstlenmiş olduğumuz için beni ve İbrahim Tiken'i

de bağlardı. Kafamızda bu soru işaretleriyle günler geçiyordu. İki ay sonra arkadaşlar Şırnak'tan dönünce durumu anladık. Sözde bu arkadaşlar kooperatif kanalıyla dağdaki PKK militanlarına yiyecek, giyecek ve para yardımıyla bulunuyorlarmış. Oysa kooperatifimizin böyle bir şey yapması söz konusu dahi olamazdı. Çünkü biz, tüm ürünleri faturalı alıyorduk, sattığımız her ürünü de fişli satıyorduk. Fişsiz, alış ve satışımız yoktu. Tabii bu olay kooperatifi biraz etkile-diye de dürtüst ve şeffaf çalıştığımız için faaliyetlerimizi devam ettirdik.

1984'te Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in o zamanlar Siirt'e bağh olan Sason ilçesinde yeni bir petrol kuyusundan petrol üretiminin başlatılması için Batman'a geleceği söyleniyordu. Bu petrol kuyusun-dan ne kadar petrol üretileceği belli olmadığından Kenan Evren için özel tekniklerle petrol fışkırtılması planlanıyordu ve her türlü hazırlık yapıyor ve buna bağlı güvenlik önlemleri alınıyordu. Tabii bizler sakıncalı olduğumuz için sendika olarak üyelerimizin bütün olumsuz çalışma koşullarına rağmen özverili bir çahşma temposuyla üretime hazırladıkları böyle bir açılışta bulunamıyorduk. Cumhurbaşkanı'nın özel olarak geldiği ve konuşmalarında, açılan petrol kuyusu sayesinde kısa bir süre sonra Amerika'nın Teksas'ı gibi olacağını, bölge halkının gelirinin ve yaşam seviyesinin yükseleceği konusundaki söylemlerini orada bizzat bulunanlardan dinledik ve gazetelerden okuduk.

Kısa bir süre geçtikten sonra umut bağlanan petrol kuyusunun söylendiği kadar verimli olmadığı görüldü. Cumhurbaşkanı'nın söylediği gibi o bölge Teksas haline döndü ama ekonomik olarak değil; devletin kontrol edemediği, yasaların uygulanmadığı, insanların köylerini terk ettiği bir bölge haline geldi ve bunu bütün Türkiye gördü.

1985 yılı toplu iş sözleşmesi görüşmeleri için uzun süre Ankara'da kalıyorduk. Profesyonel olan bizler, o yıllarda sendikamızın Kızılay, Ataç Sokak'taki misafirhanesinde kalıyorduk. O yıllarda sendikamızın verdiği harcırah çok az olduğu için yemeğimizi de çayımızı da kendimiz yapardık. Bazı akşamlarda yine Kızılay İzmir Caddesi'ndeki Muazzam Otel'de kalan, masrafları işveren tarafından karşılanan amatör yöneticilerin yayına giderdik. Çünkü orası hem bizim misafirhanemize göre daha sıcak oluyor hem de arkadaşlarla beraber oluyorduk. Bir akşam Şaban Gül, İbrahim Tiken, Hayrettin Özgen ve ben vaktin geçmiş olduğundan habersiz oturduktan sonra hep beraber bizim misafirhaneye doğru yürümeye başladık. Şaban ve İbrahim bizi bırakacaklardı. Misafirhaneye gittiğimizde yer kalmadığını öğ-



1985 Tüpraş T.İ.S. imzasından sonra
Soldan sağa; İbrahim Tiken, İlhan Parsak, Hayrettin Özgün, Mehmet Kala, Mehmet, Saadetlin
Aykanat, Ahmet Teymurtaş, Memel Çelik.

rendik. Bize, misafirhanede yer bulamazsak otelde yatabileceğimiz söylenmişti. Otel fiyatlarının pahalı olduğunu biliyorduk ve sendikanın parası gitmesin diye o gece bizi yalnız bırakmamak için diğer il arkadaş da kendi otellerine dönmediler. sabaha kadar Ankara'daki sabahçı kahvelerinde vakit geçirdik, ertesi gün sendikaya masraf çıkarmadığımız için kendimizi mutlu hissediyorduk.

AFL-CIO'nun katkılarıyla Batman'da nüfus planlaması

1985 yılının yaz başlangıcında Petrol-İş Sendikası Genel Sekreteri Münir Ceylan, şubemizi arayarak Türk-İş tarafından merkezi Amerika'da bulunan AFL-CIO adlı uluslararası sendikal kuruluşun maddi katkılarıyla Batman'da nüfus planlaması ve doğum kontrol yöntemlerini içeren bir eğitim çalışmasının yapılacağını söyledi. Birkaç gün sonra Türk-İş kadın işçiler bürosu müdürü Rahime Akdoğan'ın da içinde bulunduğu bir doktor ve Türk-İş eğitim biriminde görevli ekip

Batman'a geldi. Bizim için hem ilginç hem de zor bir çalışma olacaktı. Zira eğitim için gelen üç görevli de bayandı ve bu bayanlar bizim tarafımızdan tespit edilecek 10 kişilik bir ekibe nüfus planlaması ve doğum kontrol tekniklerini anlatacaklardı.

O yıllarda devletin bu konuda ciddi anlamda bir çalışmasının olmaması, bizim bu çalışmamızı zorlaştırıyordu. Bu nedenle ekip oluşturmakta zorlansak da sonunda içinde yönetim kurulu üyemiz İbrahim Tiken'in de bulunduğu bir ekip oluşturuldu. Türk-İş görevlileri, arkadaşlarımıza bu konuda gerekli açıklamaları, doğum kontrolünde kullanılacak malzemelerle birlikte anlattılar. Tabii bu çok da kolay olmuyordu. Görevli hanımlar gayet doğal ve bilimsel olarak olaya yaklaşımlarına rağmen ekipte yer alan arkadaşlar bazı soruları sormakta zorlanıyorlardı; bu arkadaşlar daha sonra işyerlerinde bu teknikleri ve yöntemleri anlatırken zorlanmalarına ve alay konusu olmalarına rağmen yılmadan görevlerini yaptılar. Bu çalışmaların o yıllarda 4-5 çocuğu olan üyelerimize faydası olduğu kanaatindeyim. Bu çalışma çok masum bir çalışma gibi görünse de bizim kafamızda soru işaretleri vardı. Çünkü o yıllarda sendikaların önünde çok daha önemli işçi problemleri vardı. Bu çalışma Türkiye genelinde değil, birkaç bölgede yapılıyordu. Ayrıca Türkiye genelinde bu konuda çalışmalar yürüten çeşitli dernekler ve vakıflar vardı.

Bu çalışmalarla ilgili, 1986 yılı Aralık ayında yapılan Genel Kurulda, Türk-İş yöneticilerinin fon harcamaları konusunda birbirlerini suçlar konuşmalar yapmaları bizi hayrete düşürmüştü. Bu konuda kafamda oluşan soruları aydınlığa kavuşturacak cevapları almayı düşünüp araştırma yapacakken Kocaeli Şubemizde yapılacak olan genel kurul nedeniyle Genel Mali Sekreter Tekin Akın ile birlikte Kocaeli'ne gittik ve dolayısıyla kafamdaki sorular cevapsız kaldı.

Kocaeli Şubemizin olağanüstü genel kurulu o yıllarda Petrol-İş sendikasında sağ görüşlülerin lideri konumundaki Özcan Hun'un benim de içinde bulunduğum Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu'nun çabalarıyla seçimleri kaybetmesini sağlayacak koşullarda yapılıyordu ve bu çabalar boşa gitmedi. Petrol-İş'teki sağcıların potansiyel genel başkan adayı Özcan Hun seçimleri kaybetti. Özcan Hun'un alternatifi olarak ortaya çıkan Saadettin Aykanat yasal nedenlerle aday olmayınca kongre salonunda Mehmet Cüray aday gösterildi ve seçildi. Tekin Akın'la ben, önemli bir problemi çözmüş olarak Kocaeli'nden ayrıldık.

Hakem hakem anlarsın ya...

1985 yılının Nisan veya Mayıs aylarında bir hafta sonu Ahmet Teymurtaş ve Hayrettin Özgen ile gezerken Ankara Gençlik Parkı'nda oturup dinlenmek niyetiyle yürüdüğümüzde, parkın karşısındaki kapalı spor salonunun önünde yoğun bir kalabalık ve flamalar görünce önemli bir maçın olduğunu düşündük ve o tarafa yöneldik. Salonun önüne geldiğimizde Fenerbahçe ve Galatasaray taraftarlarının karşılıklı tezahüratları bizleri de heyecanlandırdı. Sordüğümüzde, Cumhurbaşkanlığı Basketbol Kupası maçı olduğunu öğrendik ve bizler de uzun yıllardır böyle bir coşkuya hasret olduğumuzu düşünerek maçı seyretmeye karar verdik.

Olağanüstü güvenlik önlemlerinin alındığını görüp giriş kuyruğunda sıraya girdik. Salona girmenin bu kadar zor olduğunu bilseydik zaten kuyruğa girmezdik. Kuyruktan çıkmaya müsaade edilmediği için bir-iki saat bekledikten sonra salona girebildik. İlk dikkatimizi çeken, bizim bulduğumuz tribünün tam karşısındaki tribünde askeri öğrencilerin oturması ve tezahüratların nasıl yapılacağı konusunda seyircilere sık sık talimat verilmesiydi. Bu arada sivil seyirciler, henüz maç başlamadığından kendi takımları lehine zaman zaman tezahürat yapmaya çalıştıklarında hemen ikaz ediliyor, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in geleceği duyuruluyordu. Biz iyice şaşırmiştık, bir spor müsabakasında bile insanlara "nasıl tezahürat" yapılacağı konusunda askeri talimatlar veriliyordu.

Tam karşımızdaki tribünde, Fenerbahçe ve Galatasaray taraftarları olan askeri öğrenciler kımıldamadan oturuyor, en ufak bir tepki göstermeden maçı seyreliyorlardı. Onların bu davranışa itilmelerinin işkence olduğunu düşünüyordum. Tabii maçın ilerleyen dakikalarında giderek tansiyon yükseliyor, sivil taraftarlar da zaman zaman askeri talimatların dışına çıkarak tezahürat yaptıklarında hemen yeni talimatlar anons ediliyordu. Artık öyle bir an geldi ki seyirciler pratik zekalarını kullanarak Cumhurbaşkanı Kenan Evren'i de üzmeyecek, talimatlara da uygun olacak tezahüratlar ürettiler. Özellikle maçın hakemini protesto etmek için küfür etmeden, argo kelimeler kullanmadan "hakem hakem, anlarsın ya" diye tezahürata başlamaları o ana kadar kımıldamadan duran askeri öğrencileri bile bu tezahürata katılmaya itmşti. O andan itibaren bütün talimatlar unutulup "maç seyreder" gibi maç seyredilmeye başlandı. Halkımız, isterse en zor şartlarda bile verebileceği mesajı kıvrak bir üslupla iletebiliyordu.

Türk-İş'in 1986 mitingi

Türk-İş'in 22 Şubat 1986 tarihinde İzmir'de yapacağı mitingle ilgili genel merkezimizden katılma talimatı gelince şube yönetim kurulu olarak çok heyecanlanmıştık. Çünkü 12 Eylül rejiminin baskılarından bunalan işçilerin, uğradıkları haksızlıkları, antidemokratik koşulları haykıracakları ve örgütlü güçlerini gösterecekleri tarihi bir gündü. Bu nedenle Batman petrol işçilerinin İzmir'deki mitinge katılmasını sağlayacak çalışmalara başladık. Ama bu iş o kadar kolay değildi. Zira gidiş-dönüş üç gündü ve sendikamız sadece otobüs kiralyor, başka hiçbir masrafa katılmıyordu. Bunun yanında sıkıyönetimin bütün baskıları devam ediyordu. İşyerinden izin alma problemi önemli bir sorundu. Bu koşullara rağmen bir otobüs işçi arkadaşla mitinge katılabileceğimizi kararlaştırdık. Sevindirici olan katılma talebinin çok yüksek olmasıydı ve İzmir'e hareket ettik.

Batman'dan Silvan'a ulaşınca kadar 50 km.lik yolda, otobüsümüz üç kez güvenlik güçleri tarafından durdurularak çeşitli hakaretler ve küfürlerle aranma bahanesiyle engellenmeye çalışıldı. Batman-Diyarbakır arası 140 km.lik yolu, biz tam altı saatte alnıştık. Malatya'dan sonra seyahatimiz normale döndü ve biz otobüsümüze ancak Ankara'dan sonra "Petrol-İş Batman" pankartını asabildik. İzmir girişinde Bornova'da durdurulduk. Durdurulan sadece bizim otobüsümüz değildi, özellikle doğu ve güneydoğudan gelenler durduruluyor, mitinge katılmaları engellenmeye çalışılıyordu. Çeşitli tartışmalardan sonra miting alanına ulaşmayı başardık ve belki de Türk-İş'in o tarihe kadar yaptığı en yığışsal mitingde diğer Petrol-İş üyelerinin yanında yerimizi aldık. İzmir mitinginde en önemli olaylardan biri de, 1 Mayıs 1977 Taksim kutlamalarından daha fazla katılımın olduğu söylenen miting alanını dolduran işçilerin, 12 Eylül yönetimiyle birlikte hareket ettiğine inandıkları Türk İş Genel Başkanı konuşurken alandaki işçilerin, futbol maçlarında iyi oynamayan takımlarını sırtlarını futbol sahasına dönerek protesto eden taraftarlar gibi kürsüde konuşan Türk-İş Genel Başkanını sırtlarını dönerek protesto etmeleriydi, [12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 ihtilallerinin oluşturduğu hükümetlerde Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide Bakanlık görevi yapmıştı.]

İzmir mitinginin sona ermesiyle işçi arkadaşlarımızı Batman'a uğurlayıp ertesi gün İstanbul'da yapılacak Boğaziçi Şubesinin Genel Kuruluna katılmak üzere İstanbul'a hareket ettik. Boğaziçi Şubesi, İstanbul Şubemizin üye sayısının 5 binlere ulaşması nedeniyle daha iyi

hizmet verebilmek için İstanbul Şubesinin bazı işyerlerinin bölünerek bağlandığı yeni bir şubeydi. Daha da önemlisi 1983'teki Merkez Genel Kurulunda aday olmayarak ayrılan Genel Sekreter Adem Yılmaz'ın, bu şubenin başkanlığına aday olmasıydı. Bu kongrenin sonucunu bütün Petrol-İş gibi biz de merak ediyorduk. Özellikle 1983'ten sonra Türkiye'de sendikal harekette çok hızlı gelişmeler yaşanıyordu. Ayrıca Adem Yılmaz'ın seçilmesi, Petrol-İş'te sansasyon yaratacak bir olaydı. Çok gergin geçen kongrede, "şube başkanlığı"na, o sırada Tekel Kibrit Fabrikasında çalışırken, kurulan şubede müteşebbis (kurucu) heyet başkanı olan Adnan Özcanı seçildi.

1986'da Batman'da

12 Eylül günlerini arıyoruz

1986 Mayıs'ında yapmamız gereken şube kongremiz için karar aldıktan sonra delege seçimleri hazırlıklarına başladığımız mart ayında Türkiye'nin genel olarak içinde bulunduğu demokratik ortamla Batman'ın da içinde bulunduğu güneydoğudaki ortam taban tabana zıttı. 12 Eylül'den bu yana altı yıl geçmiş olmasına rağmen bölge-mizdeki uygulamalar, 12 Eylül dönemini aratır hale gelmişti, 1984 Eruh olaylarından sonraki uygulamalar herkesi çileden çıkartacak cinstendi. Örneğin, Batman'da aranan birinin annesi, babası, kardeşi, amcası, dayısı olmanız, sizin hiçbir gerekçe gösterilmeden tutuklanmanıza ve baskı görmenize yetiyordu. Tabii bu koşullarda, sayıları çok az olan yasal dernekler ve sendikalar da bu uygulamalara maruz kalıyordu.

Batman Petrol-İş Şubesi de "ezilmesi ve dağıtılması gereken bir yer" olarak görülüyordu. Bizlerin tekrar seçilmesini engellemek için hesaplar yapıp taktikler geliştiriyorlardı. Bunu açıkça hissediyorduk. Bu koşullarda yapacağımız delege seçimlerinde Petrol-İş Tüzüğü'nün "Delege Seçim Yönetmeliği"ne harfiyen uyarak demoratikliği tartışılmayacak bir delege seçimi hedeflemiş ve bu konuda bütün bölgelerde, işyerlerinde çalışmaya başlamıştık. Ama bizi sendikadan uzaklaştırmak isteyen güçler de boş durmuyorlardı. İşverenler kanahyla ağırlıklı olarak dindar petrol işçileri arasında mahalli gücü de bulunan bir dindar ekip çıkartma çabaları sürüyordu. Sonuçta başını Fahrettin Öktem ve Muzaffer İnağ adlı işçi arkadaşların çektiği bir karşı ekip oluşturulmasını sağladılar. Ancak buna rağmen delege seçimlerini bi-

zim arkadaşlar kazandı.

Delege seçimlerinin bitiminden sonra tüzük gereği şube kongre gündümüzü Mayısın ilk haftası olarak tespit edip ilgili güvenlik birimlerine vakit geçirmeden bildirdik. Ama aldığımız çeşitli duyumlar, yanı sıra Şube Başkanımız Ahmet Teymurtaş'ın güvenlik güçleriyle yaptığı görüşmelerden sonra kongrelerimizin ertelenerek yapılınmayacağı kuşkusuna düştük. 1980 ve 1983 şube kongrelerimizi, birkaç ertelemeden sonra yapmış olmamız aynı sorunla karşılaşacağımız konusunda bizi tedirgin ediyordu.

Resmi müracaatınızın üzerinden fazla geçmeden "kongrenin süresiz ertelendiğini" bildiren yazıyı aldığımız gün Münir Ceylan, Ahmet Teymurtaş, Hayrettin Özgen ve ben, hemen bir araya gelip ne yapacağımızı konuşurken tutuklanmamak için hiç kimsenin tahmin edemeyeceği bir yere, Sivas'a gitmeye karar verdik. Evlerimize bile haber vermeden Sivas'a, Sivasspor-Diyarbakırspor maçına gittik. Birkaç gün sonra tutuklanma gibi bir durumun söz konusu olmadığını öğrenip Batman'a döndük.

Kongrenin ertelenip bizlerin tutuklanarak kongre yapılması teklifine, Siirt Valisi'nin müsaade etmediğini, 1986'da Batman TPAO Bölge Müdürü Mehmet Yamaç'ın, Ahmet Teymurtaş'a aktarmış olduğunu sonraki yıllarda öğrendim. Bu kongreyi de tıpkı 1979 ve 1983 yıllarındaki gibi erteleme ve baskıların tehdidi altında yaparak Ahmet Teymurtaş, Hayrettin Özgen ve ben görevlerimize yeniden seçildik. Seçilen diğer arkadaşlar; İbrahim Tiken, Şaban Gül, Nimetullah Sözen, Ahmet Demirtaş ve Resul Becerikli'ydi.

Anmadan geçemeyeceğim, 1986 Aralık ayının 4'ünde, Adana Şubemizin düzenlediği bölgesel eğitim seminerindeyken bizim için en acı haber, Batman Petrol-İş Şubesi Yönetim Kurulu üyesi ve Batman'daki Tüketim Kooperatifinin sorumlusu İbrahim Tiken'in iş kazası sonucu vefatını öğrenmekti. Cenazesine katılmak için Adana'dan Batman'a giderken sürekli İbrahim Tiken'i düşündüm çünkü temsilciliği sırasında ve şube yönetim kurulu üyeliğinde daima iş güvenliği sorunlarını gündeme getiren ve gerekli önlemlerin alınması için her türlü mücadeleyi veren İbrahim, bir iş kazasında vefat etmişti. En kaderci arkadaşımızın kaderi, iş kazasında vefat etmekmiş meğer.

1986 yılının Temmuz ayında bir gece, geç saatlerde evüne gelen ve kendilerinin polis olduğunu söyleyen üç kişi arama yapacaklarını söylediler. Arama izinlerini sorunca sadece kimliklerini göstererek itirazımı hiç ciddiye almadan evimi aramaya başladılar. Bütün aile, çaresiz onları izlemeye başladık. Evimde "yasadışı" olarak değeri-

dirilebilecek hiçbir şey bulunmadığından emindim. Arama yaparken eşyalarımı dağıtmalarına müdahale etmeye çalıştığımda, ters cevaplara muhatap olmaya başladığımdan sessizce aramalarının bitmesini bekledim.

Nazım Hikmet'in

kendi sesinden şiirleri suç delili

Arama işleri bittiğinde evim darmadağın olmuş, vakit de geceyarısını bulmuştu. Suç delili olabilecek hiçbir şey bulamadıkları için görevlilerin sinirlendiklerini fark etmiştim. Mutlaka suç teşkil edebilecek bir şey bulmaları gerektiği için olsa gerek eşimin ve yaşları 3, 7, 11 olan üç çocuğumun gözleri önünde evimdeki özel eşyalarımıza kadar arama yapanları acı çekerek ve çaresiz bir şekilde seyretmiş olmam yetmiyormuş gibi benimle dalga geçer şekilde Nâzım Hikmet'in kendi sesinden şiirlerinin bulunduğu ve Zülfü Livaneli ile Maria Faranduri'nin birlikte okudukları Rumca-Türkçe şarkıların bulunduğu kasetleri alıp beni de Batman'daki 19 Mayıs Mahallesi Karakoluna teslim ettiler. İstanbul'da her tarafta açıkça satılan bu kasetler ne hikmetse benim evimde "suç unsuru" olabilir diye değerlendiriliyordu. O yıllarda vatan haini, komünist bir şair olarak değerlendirilen Nâzım Hikmet 2000'li yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı'nca ortaöğretim okullarında okuması tavsiye edilen Türk yazarları arasında yer alacaktı.

Beni teslim ettikleri karakolda nezarethaneye girmeden nöbetçi polislerle birlikte karakolun bahçesinde sabaha kadar oturdum. Görevli polisler de benim durumumun ne olduğunu benden soruyorlardı. Çünkü ortada yazılı ve resmi bir durum yoktu. Beni karakol kayıtlarına bile geçirmediler. Ertesi sabah nöbet değişimine gelen karakol görevlileri beni hemen nezarethaneye koydular. Karakola getirildiğimin üçüncü günü, nezarethaneden çıkarıp iki sivil görevliye teslim ettiler. Onlarla bindiğimiz araba Siirt yoluna girince görevliler resmi bir üslupla, beni Siirt'e götürmek üzere geldiklerini söylediler. Üslup ve davranışlarında sertlik yoktu. Bir saat süren yolculukta bir daha konuşmadan Siirt'e 15-20 km. kala, gözlerimin bağlanması gerektiğini söyleyerek gözbağını bağladılar. Bir süre sonra arabanın durduğunu hissettim. Elimden tutarak tahminime göre iki kat aşağıya indirdiler. Beni indirdikleri yerde, birisi ile alçak sesle bir şeyler

konuştuktan sonra odadan ayrıldıklarını hissetmiştim. Beni teslim ettikleri kişi koluma girerek beraber yürüyeceğimizi söyledi. Birkaç adımdan sonra önümüzde kapı olduğunu söyledi ve gözbağımı çıkarıp odaya bıraktı ve kapıyı üzerime kilitleyip ayrıldı.

Oda daha önce çeşitli nedenlerle kaldığım gözetim altındaki yerlerden farklı idi. Bir masa, iki sandalye bulunan temiz bir yerdi. Nerede olduğumu tahmin edebilecek bir şeyler arıyordum. Penceresi vardı ama bir duvardan başka bir şey görünmüyordu. Askeri bölge olsa mutlaka askerlerin nöbet değişimindeki yüksek seslerini duyardım. Zira zaman zaman nöbetçi askerler tarafından kontrol edilirdik ve gözlerimiz sürekli bağlı olurdu. Burada sadece yemek getiren ve tuvalet ihtiyacımda beni tuvalete götüren bir görevli vardı. Bu nedenle burası kesin olarak askeri bir birlik değildi.

O geceyi uyumadan geçirdim. Zaten uyuyacak yer yoktu. Sabahleyin odaya gelen ve bana karşı kibar davranmaya özen gösteren bir görevli halimi hatırlımı sorma faslından sonra sorular sormaya başlayınca burada olma nedenimi yavaş yavaş anlamaya başlamıştım. Görevli TKP'lilerin bir bildiri dağırtmasından bahsediyor ve bu bildiri ile ne ilgim olduğunu soruyordu. Ben böyle bir bildiriden haberim olmadığını söylemeye çalışıyordum. Görevli ise, bu bildiri ile ilgimi ve ilişkiyi kesin olarak tespit etmişler gibi komünist olduğumu ve TKP'nin görüşlerini savunduğumu bildiklerini söylüyordu. Ben ısrarla ne bildirilerle ne de TKP ile ilişki olmadığını söylüyordum. O ise bana, komünist değilsem komünist Nâzım Hikmet'in şiir kaseti ile Nâzım Hikmet'in şiirlerini şarkı yapan Zülfü Livaneli'nin kasetinin evimde ne amaçla bulunduğunu soruyordu. 1981-1982 yıllarındaki operasyonlarla büyük oranda örgütlülüğünü yitiren TKP'nin yeniden toparlanma çalışmalarına başladığını, bu çalışmada eski partili ve parti sempatisanlarını örgütlemeyi hedeflemiş olduğunu anlatıyordu.

Dağıtılan bildirilerden sonra Batman'da yaptıkları istihbarat çalışmalarından elde ettikleri bilgilere dayanarak benim bu çalışmalar içinde olacağım kanaatine varmışlar. Bunları söyleyen görevli gittikten sonra tedirgin olmaya başladım. Bulduğum yerin hangi güvenlik birimine ait olduğu konusunda kafamda çeşitli düşünceler oluşmaya başladı. Daha önceki gözaltına alınmalarında en azından sıkıyönetim savcılığının talimatları olduğunu biliyordum ve bazı yazışmaların varlığını hissedebiliyordum. Bu sefer evimden alındığım andan beri hiçbir yazılı evrakla karşılaşmamıştım. Zaten benimle konuşan görevli de bunu bana hissettirmişti.

İçinde bulunduğum koşullar giderek beni korkutuyor, endişe du-

yuyordum. Gözaltına alındıktan sonra kaybolan ve akıbeti belli olmayan insanlar olduğunu duymuştum. Ben de onlardan birisi mi olacaktım. İçinde bulunduğum durumu ve akıbetimin ne olacağını düşünerek günlerimi geçirirken kapıyı açan bir görevli elindeki poşeti bana vererek eşimin gönderdiğini ve teslim aldığıma dair bir yazı yazmamı söyledi. Poşetin içinde sigara ve iç çamaşırı vardı. Görevlinin verdiği kâğıt kalemle istediğini yaparak geri verdim. O çıktıktan sonra eşimin beni nasıl bulabildiğini ve bu eşyaları nasıl gönderebildiğini düşünmeye başladım.

Siirt'te MİT'te gözaltı günleri

Eşimin anlattığına göre evimizdeki aramadan ve ben götürüldükten sonra eşim, sendikadaki arkadaşları arayarak durumu iletmış. Arkadaşlarım ertesi gün Batman, Siirt ve Diyarbakır'a dağılarak benim durumumu öğrenmeye çalışmışlar. Sıkıyönetim ve emniyet yetkilileri tarafından Memet Çelik diye birisi bizim kayıtlarımızda yer almıyor cevabını almışlar. Eşim nerede olduğum konusunda bilgi sahibi olmayınca çaresizlik içinde Bitlis ve Ankara'daki akrabalarından yardım istemek zorunda kalmış. Yakın akrabalarından biri aracılığıyla kendisine, benim bir konu ile ilgili bilgime başvurulmak üzere MİT'in Siirt'te misafiri olduğum bilgisi veriliyor. Eşim bu konuda inandırıcı olması açısından bana çamaşır göndermek istediğini akrabasına iletiyor. Akrabası bunun zor olduğunu söyleyince eşim diyor ve sonunda Siirt'e gelerek bana çamaşır verebileceğini söylüyorlar. Ayrıca eşime Siirt'e geleceği aracın plakasını bir gece önceden akrabasına vermesini istiyorlar. Eşim sendikanın aracının plakasını veriyor ve ertesi gün sendikadaki en iyi arkadaşlarımdan biri olan İbrahim Tiken arabayla eşimi ve eşimin ağabeyi Vehbi Eren'i Siirt'e getiriyor. Siirt girişinde aracı durduran görevliler eşim ve ağabeyini kendi arabalarıyla Siirt merkezde bir yere götürüp benim için getirilen eşyaları alarak beklemelerini söylüyorlar ve benim yazdığım yazıyı tekrar gelerek eşime veriyorlar. Böylece eşim benim Siirt'te ve MİT'te olduğumu öğrenip Batman'a dönüyor.

Eşimin gönderdiği eşyadan sanıyorum üç-dört gün sonra, akşam karanlığında odama gelen bir görevli, gelene sırtımı dönerek gözlerimi bağladıktan sonra bir takım ikaz ve uyarılar da bulunarak tabminime göre beni, indigim merdivenlerden çıkartarak bir araca bindir-

di. Araba hareket ettiğinde ben endişe ve korku içinde ne olacak diye beklerken beş-on dakika sonra bir yerde durup araçtan indirdiler, gözbağımı açıp yanımdan hızla uzaklaştılar. Burakıldığım yerin neresi olduğunu kestiremesem bile Siirt fazla büyük bir yer olmadığı için çarşığı bulmam zor olmadı ve o akşam Batman'a döndüm.

Dağıtılan bildiriden haberim olmadığı gibi TKP'nin yeniden örgütlenme çalışmalarından da bihaberdim. Devletin istihbarat çalışmasına gülü-yordum. Böyle bir çalışma vardiysa bile, yürütenler benim bu çalışma içinde olmamı istememişlerdi.

2000'li yıllarda Batman'dan tanıdığım, eskiden benim gibi TKP'li bir grup arkadaşla sohbetlerimizde sorgulanmama neden olan bildirinin TKP'nin merkezi bir çalışması olmayıp 1 Mayıs 1989'da polislerin beni gözaltına aldığı sırada, polislere engel olmak isteyince kendisi de gözaltına alınan Metin Danış ve birkaç Batmanlı ve Siirtli arkadaşın çalışması olduğunu öğrendim.

12 Eylül'den sonraki en coşkulu ve nitelikli genel kurul

1986 yılında salıverildikten sonra Ahmet Teymurtaş, Petrol-İş merkez genel kurulu çalışmaları ile ilgili İstanbul'daydı. 24-26 Ekim tarihlerinde yapılacak merkez genel kurulu için İstanbul'a gittiğimizde o zaman kalın çizgilerle, sağcı-solcu diye ayrılan şubelerden, solcu şube başkanları kendi aralarında yaptıkları toplantıda, "merkez yönetim kurulunun beş üyesinin değişmesi kararı"nı hayata geçiremeyeceklerini anlayınca Cevdet Selvi ve Münir Ceylan'ın dışında kalan Münip Tepeci, Kadir Okur ve İzzet Altıntaş'ın değiştirilmesi kararına varıyorlar. Buradaki ölçünün ne olduğunu hâlâ anlayabilmiş değilim.

Münip Tepeci, geçmişi mücadelelerle dolu, Petrol-İş'in Mersin ve Adana'da kök salmasının liderliğini yapmış, 1978 yılında Cevdet Selvi ve Münir Ceylan'la birlikte merkez yönetimine seçilmiş, mali sekreter olarak her türlü özveriyi göstermiş biri. Bu arkadaşın aday olmaması konusunda herhangi bir görüş belirtmeyen Cevdet Selvi ve Münir Ceylan'ın, solcu şube başkanlarının sözcülüğünü yapan Ahmet Teymurtaş'ın, "ikiniz kalacaksınız, diğer üç kişi değişecek" teklifine hiç karşı çıkmamış olmalarını, onların çok demokratik davranmalarından mı, yoksa "bana dokunmayan yılan bin yaşasın" misali

mi hareket ettiklerini o yıllarda anlayamadım.

Şube başkanları kendi aralarında yaptıkları uzun süren toplantılarından sonra merkez yönetim kuruluna aday olacak iki isim üzerinde, Hüseyin Doğdu ve Tekin Akın isimlerinde anlaşılıyorlar. Hüseyin Doğdu, Mersin Şube Başkanı; Tekin Akın Ankara Şube Başkanı. Üçüncü ismi bir türlü tespit edemiyorlar. Son anda Ahmet Teymurtaş, Petrol-İş genelinde tanınmam ve şube başkanlarının büyük bir bölümü ile olan sosyal ilişkilerim ve aranan şartlardan olan "on yıllık işçilik" hizmetimin varlığı nedeniyle beni önerince, ortaya biraz tuhaf bir durum çıkıyor.

O yıllarda 22 şubesi olan Petrol-İş'te, Münir Ceylan'la birlikte Batman Şubesi'nden iki kişinin yönetime girecek olması biraz yanlış bulunup tartışılmaya başlansa da "Memet Çelik" ismine pek itiraz olmayınca Hüseyin Doğdu, Tekin Akın, Memet Çelik isimleri, Cevdet Selvi ve Münir Ceylan'a iletilip mutabakat sağlanıyor. Ahmet Teymurtaş bana durumu söyleyince hiç beklemediğim için şaşırđım ve biraz düşünmem gerektiğini söylemeye çalıştım. Ancak o, "bu iş bitmiştir, sendikanın genel teşkilatlanma sekreteri adayısın" dedi. Beklemediğim bir durumla karşılaştığımdan saatlerce düşündüm. O yıllarda 70-80 bin üyesi olan bir sendikanın merkez yöneticisi olmaya hazır olmadığımı biliyordum. Yüzme bilmeyen bir kişinin okyanusa açılması gibi bir şey.

Bu arada şimdi ne kadar yanlış olduğunu anladığım. Birlik-Dayanışmacı delegelerle görüşerek onların ne düşündüğünü sormaya kalkıştım. Sadece Mersin Şubesi'nden Haluk Kıрма, biraz 1983 Adem Yılmaz olayından dolayı kırıgnlığını belirtti. Ben nedense sadece o gruba sordum, halbuki seçilsem herkesin yöneticisi olacağım için keşke benim ismimin tespit edildiği toplantılara katılmayan subelere de sorsaydım. Zaten yerine aday olacağım Kadir Okur, aday olmayınca 12 Eylül'den sonraki en coşkulu ve nitelikli genel kurulda; Cevdet Selvi, Münir Ceylan, Tekin Akın, Hüseyin Doğdu ve Memet Çelik olarak "Merkez Yönetim Kurulu, MYK"ya seçildik.

Cevdet Selvi karizmatik, tecrübeli bir yönetici olarak üst düzey siyasi oluşumlarda kendisini kanıtlamıştı. Münir Ceylan uzun süredir tanıdığım, devrimci söylemleri ile ön plana çıknuş sekiz senelik sendika yöneticiliğinde kendisini geliştirmiş biriydi. Hüseyin Doğdu, Mersin gibi Asım Özçetin'in şube başkanlığı yaptığı çok aktif işyerlerinin bulunduğu bir şubeden geliyordu. Tekin Akın, uzun yıllar işyeri temsilciliği yapmış, altı aylık Ankara Şube Başkanı olarak genel merkeze seçiliyordu.



M. Çelik, M. Ceylan, C. Selvi, T. Akın, H. Doğdu.

1986 Petrol-İş Genel Kurulu'nda hazırlanan sonuç bildirgesi ve hedeflerin yanı sıra yapılan seçimde 12 Eylül baskı ve yıldırımlarına rağmen sendikayı büyüterek ayakta tutan Cevdet Selvi ve Münir Ceylan'ın birlikte çalışacağı yeni üç kişiden biri bendim. Benim daha bir ay önce Batman'da, TKP bağlantısı nedeniyle gözaltına alınıp bırakılmam, TKP'li ve Birlik-Dayanımcı olarak MYK'ya gelmem, Hüseyin Doğdu ve Tekin Akın'ın da Birlik-Dayanışma sempatzanı olarak bilinmeleri, Petrol-İş'te ve sendika kamuoyunda çok önemli değerlendirmelere neden oluyordu. Tüm devrimci grup ve işçilerin 1980 koşullarından yavaş yavaş sıyrılmaya başladıkları bir dönemde gelişen bu olay, onların sendikal mücadelelerini motive eden bir unsur olmuştu. Biz ise, bu görevin altında ezilmemek için üç yıl önce Cevdet Selvi ve Münir Ceylan'la ters düşüp aday olmayan ve Petrol-İş'in bir döneminde Birlik-Dayanımcı bir sendika lideri olarak görev yapan Adem Yılmaz'a giderek sendikada resmen bize danışmanlık yapmasını istedik. Adem Yılmaz bu teklifimizi kabul etmedi. Aslında en çok yardıma ihtiyacı olan bendim. Amacım daha önce edindiğim sınıf sendikacılığıyla ilgili bilgileri geliştirip eğitim ve basın yoluyla üyelerimizi bilgilendirmektir.

Tabii bu arada eski dar grup anlayışının dışına çıkarak herhangi bir siyasal grubun değil, genel olarak işçilerin çıkarına işler yapmak istiyordum. Artık mevcut devrimci siyasetlerden hiçbirisi sendikal mücadeleye yön verecek taleplerde bulunmamalıydı. Zaten böyle bir siyasal grup da yoktu. 12 Eylül hepsinin çalışma koşullarını ortadan

kaldırmıştı. Doğal olarak benim üyesi olduğum TKP'nin de böyle bir çabası yoktu. İşyerlerinde zaman zaman karşılaştığım Birlik-Dayanışmacı arkadaşlar böyle bir çalışmanın olup olmadığını sorduklarında ben cevap veremiyordum.

Bizleri öneren şube başkanları bizlerden çok şey bekliyorlardı. Genel Kurulda hazırlanan sonuç bildirgesindeki sendikal talepleri hayata geçirmemiz için yükümüzün çok ağır olması hepimizi tedirgin ediyordu. Ama o günler gerek Cevdet Selvi, gerekse Münir Ceylan bizim tecrübesizliğimizi hiç konu etmeden, her konuda bize destek olmaya çalışıyorlardı. Öyle bir dönemde seçilmiştik ki Türkiye'de altı yıldır askıya alınan sendikal faaliyetler kısmen serbest bırakılmıştı ama öte yanda ülkemizin üçte ikisinde sıkıyönetim uygulaması devam ediyordu.

Genel Merkez yöneticiliği ve Hasan Yalçın olayı

Sendika genel merkezine seçildiğim ilk günlerde odama gelerek sendikamızda "danışman" olarak görev yaptığını söyleyen Hasan Yalçın, müsait bir zamanda benimle önermeli bir konuda görüşmek istediğini belirtip odadan çıktı. Sendikal çalışmalarla ilgili konuları görüşmek istediğini düşünerek müsait olduğum bir anda kendisini aradım. Odama gelip oturduktan sonra talimat verir bir üslupla, benden, görevliye kimseyi odaya almamasını söylememi istedi. Ben de bu isteğini yerine getirdim.

Havadan sudan konuştuktan sonra, beni sendikal konularda bilgilendirmesini beklerken, oturduğu yerden kalkarak masamın yanındaki koltuğa oturdu. Odada başka kimse olmamasına rağmen benim bile zor duyacağım kısık bir sesle kendisinin de bir TKP'li olduğunu ve bu konuda görüşmek istediğini söyleyince hem korktum hem de şaşırdım. Sendikada çalışan, hiç tanımadığım birisi yanıma geliyor ve çok rahat bir şekilde TKP'li olduğunu söylüyordu. Sendikalardan sorumlu TKP görevlisi olduğunu, kendisinin organizasyonu ile hem Petrol-İş'te hem de TKP'li yöneticilerin bulunduğu diğer sendikalarda, "birlikte bir komite" oluşturmak istediğini de ekliyordu. Ben ise tedirginlik içinde konuyu değiştirmek için başka konular açmaya çalışıyordum.

Rahatsızlığımı hissedince bana güven verebilmek için TKP Merkez

Komitesi üyelerinden Diyarbakırlı Şeref Yıldız'ı ve Ömer Ağın'ı tanıdığını söyleyerek kendisinin TKP Sendikalar Sorumlusu olduğunu belirtiyordu. Benimle irtibat kurma yöntemini TKP'nin bildiğim yöntemi-ne hiç benzemiyordu. Zaten daha bir ay önce Batman ve Siirt'te dağıtılan TKP sempatizanları bildirisi ile ilgili gözüktüğüne alınıp daha sonra serbest bırakılmıştım. TKP ile bir bağım olmadığını ama görüşlerini beğendiğimi söyleyip konuyu kapattım ve kendisinden sendikal faaliyetlerde bana yardımcı olmasını istedim.

Bu olay beni tedirgin etmişti. Batman'da böyle bir durumla karşılaşsam daha rahat yorum yapabilirdim çünkü o bölgede TKP sempatizanlarının çoğunu tanırdım. Bu konuda en sağlıklı bilgi alabileceğim kişiler, Batman'dan tanıdığım, TKP Diyarbakır davası ile ilgili arandıkları için İstanbul'da kaçak yaşamak zorunda kalan Enver Sezgin ve Şerif Bayram arkadaşlarımdı. Onlarla buluşup durumu anlattım: TKP, eğer benimle yıllardır beklediğim irtibatı kurmak istiyorsa, neden benim güneydoğu bölgesinden tanıdığım ve güvenilebileceğim birisi vasıtasıyla değil de, hiç tanımadığım birisi kanalıyla irtibat kurma yolunu seçmişti?

Sonraki günlerde Enver Sezgin, bu arkadaşın 12 Eylül öncesi DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası'nda bölge temsilciliği yaptığını, tutuklandığını, cezaevinden çıktıktan sonra Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı'nın Petrol-İş'le olan iyi ilişkileri çerçevesinde sendikada işe alındığını söyledi.

TKP'nin sendikaları kendi politikaları doğrultusunda yönlendirme gibi bir politikası olamayacağını; olsa bile bu, sendikalardaki yöneticilerin içinde bulundukları koşullara göre ülkemizin demokratikleşmesi için bütün demokrasi güçleriyle birlikte hareket etme yolları aranarak olmalıydı. Artık talimat yoluyla sendikalarda politika yapma dönemi kapanmıştı. Yani sendikalarda grupçuluk yapmak değil, bu anlayışa karşı çıkmak gerekiyordu.

Hasan Yalçın'a düşüncelerinin yanlış olduğunu bir türlü kabul ettiremiyordum. Ona göre bir TKP komitesi olmalı, bütün kararları bu komite vermel, diğer TKP'liler de buna uymalı ve şubelerden başlayarak TKP'lilerin yönetimlere gelmesi konusunda benim merkez yöneticisi olarak çaba sarf etmem gerekiyordu. Yani ülkemizde değişen ekonomik ve demokratik koşulları göz ardı ederek yeni sendikal politikalar üretme yerine eski anlayışla devam etmemiz gerekiyordu. Ben bu konulara karşı çıktığımda bu arkadaş geçmiş ilişkilerini kullanarak Birlik-Dayanımcı olarak bildiğim arkadaşlarımızın bana kuşku ile bakmalarını sağlıyordu. Çeşitli şubelerde TKP grupçuluğu yap-

maya müsait arkadaşlarla birlikte hareket ederek MYK'da beni zor durumda bırakıyorlardı. Ben bu çalışmaları onaylamasam, yaniş desem dahi Hasan Yalçın'ın sendikamızın personeli olması, ayrıca benim sorumlu olduğum birimde çalışması nedeniyle çeşitli şubeler beni sendikal çalışmalarımından dolayı değil, TKP kontrolünde bir sendika oluşturmaya çalışan "Komünist Memet" olarak değerlendirmeye başlamışlardı. Hasan Yalçın'ın, sendikadan ayrılıp gitmesine rağmen ben, sendikamızdaki bazı arkadaşların bu düşüncelerini değiştirmekte başarılı olamadım.

Ne kadar aidat o kadar delege

Kurulduğu günden beri belli bir misyon yüklenmiş Petrol-İş'in genel merkez yöneticiliği beni hem heyecanlandırıyor hem de ürkütüyordu ama sendikal mücadeleyle ilgili önceki düşüncelerim bana cesaret veriyordu. Bu arada 1986 Türk-İş Genel Kurulu yaklaşıyordu.

27-28 Aralık 1986'da yapılacak olan Türk-İş Genel Kurulu ile ilgili ilk dikkatimi çeken, Türk-İş'e üye sayımızdan daha fazla aidat ödüyor olmamızdı. Bunu araştırdığımda bana tuhaf gelen bir durumla karşılaştım. Ne kadar aidat ödersek, Türk-İş'teki delege sayımız o kadar fazla olacaktı! Bu durum, o zamanlar benim sendikal anlayışimdaki gerçekçilik ilkesine ters düşüyordu. Ama yapacağım fazla bir şey de yoktu. Tüzük gereği sendikamın icra organı, genel başkan, genel sekreter ve mali sekreter; Hüseyin Doğdu ile benim yetkilerimiz sınırlıydı. Bu duygular ile Türk-İş Genel Kurulu'na katıldık.

Cevdet Selvi'nin başkanlığında oluşturulan liste seçimleri kaybetti. O genel kurulda yapılan konuşmalardan hâlâ aklımda kalan ve beni gerçekten çok etkileyen tek konuşma o yıllarda SODEP Genel Başkanı olan Erdal İnönü'nün konuşmasıydı; sosyal demokrasinin erdemlerinden bahsetmişti. Ardından DYP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk yaptığı konuşmada, ülkemizde herşeyden önce insanların demokrat olması gerektiğini söyledi. Önce demokrat, sonra muhafazakâr demokrat, sosyal demokrat, liberal demokrat olunacağını belirtti.

Ben kendimi yargılamaya başladım. Demokrat olmadan sendikal mücadelede başarılı olamayacağıma kanaat getirerek genelinde bütün görüşlere hoşgörülü davranacağıma ve bu görüşün savunucusu olacağıma karar verdim. Çünkü o yıllarda savunduğum TKP siyaseti zaten darmadağın olmuş, bütün ilişkiler kopmuştu, O alandan bana

sendikal tecrübesini aktaracak kimsenin olmadığını hissediyordum. Ben kendi bilgi ve deneyimlerimle sağlıklı olabilecek bir sendikal politika uygulamaya çalışıyordum.

Bu arada Kristal-İş Başkanı Hasan Basri Babalı ve şimdiki adı Birleşik Metal-İş olan Otomobil-İş'te de değişim olmuş oraya da Birlik-Dayanışmacı arkadaşlar seçilmişti. Onlarla bir araya gelip durum değerlendirilmesi yapıyorduk. Hüseyin Doğdu ve Tekin Akın da Birlik-Dayanışma sempatizanı gibi görünüyorlardı. Onlarla zaman zaman konuşuyorduk. Onlardan bu konuda fazla bir şey öğreneceğim olmadığını düşünmeye başladım. Öyle bir dönemdi ki Kimya İlaç Petrol Lastik İşverenleri Sendikası (KIPLAS) ile toplu iş sözleşmesi görüşmeleri, sekiz şubeye bağlı 63 işyerinde 15 bin civarında işçiyi kapsıyordu. 1983 yılında yeni sendikalar yasası çerçevesinde Petrol-İş'e üye olan 4 bin lastik işçisi için açılan Körfez-Sakarya şubelerindeki olumsuz gelişmeler nedeniyle yeni kurulan ve DİSK'e bağlı Lastik-İş'in devamı olduğunu söyleyen Laspetkim-İş Sendikasının kendisine bağlı işyerlerindeki farklı söylemleri ve imzalanan toplu iş sözleşmesinden dolayı işçiler Laspetkim-İş'e geçmişlerdi.

Bu iki konu, sendikamızın önündeki en önemli güncel sorundu. Bu ortamda genel teşkilât sekreteri olarak benim yetki alanımda olan örgütlenme ve işyerlerinin grev için hazırlanması nedeniyle kısa sürede buraları gezerek şube yöneticeleri, temsilciler ve çeşitli işçilerle görüştükçe ufkum daha da genişliyor. sendikayı daha iyi tanımaya başlıyordum. Kafamdaki soru işaretlerine yavaş yavaş çözümler aramaya başladım. Bu konuda mevcut sendikalarda görev yapmış kişilerle ve işyerlerinde öncülük etmiş işçilerle yaptığım sohbetlerde bu mücadelenin kararlı ve sağlıklı olabilmesinin sendikal demokrasiyle mümkün olacağını anladım. Bu konuda neler yapmam gerekiyorsa yapmaya başladım.

Uyuşmazlıkla sonuçlanan KIPLAS sözleşmelerinin sonu grev uygulamasına kadar gidiyordu. Bu görüşmelerde dikkatimi çeken bizim yönetime gelmemizden önce sendikamızın almış olduğu kararı. Toplu iş sözleşmesinin tek tek işyeri düzeyinde yapılmasını istiyorduk. KIPLAS ise tümünü birlikte bitirmek istiyordu. Burada bana ters gelen bir durum vardı. Tersini savunmamız gerekiyordu. Toplu iş sözleşmelerinin birlikte yapılmasını savunmamız gerekirken işyerlerini tek tek düşünüyorduk. Zaten kısa bir süre sonra bu politikanın yanlışlığı görüldü ve toplu iş sözleşmeleri Türk-İş'in koordinasyonunda birlikte yapılmaya başlandı.

1986 yılının sonlarına doğru ilk kez işçilerin işten çıkarıldıklarına

şahit oldum ve hayretler içinde kaldım. Benim geldiğim işyerinde, sıkıyönetimce tutuklanmayan hiçbir işçi işten çıkarılmazdı. Ama İstanbul'da çeşitli özel işyerlerinde çalışan işçiler hiçbir gerekçe gösterilmeden işten çıkartılıyordu. Bu konuda sendika olarak hiçbir şey yapamıyorduk. Daha önce İş Yasası'nın 13. maddesinden -işçilerin gerekçesiz işten çıkarılması- haberdar olmama rağmen uygulamayı hiç görmemiştim. Bu olay özellikle işkolumuzdaki Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT)'lerde hiç uygulanmadığı için ilk defa karşılaşmanın dışında sendikal örgütlülüğün neden gelişmediği konusunda da düşüncelerim netleşmeye başladı.

Sendikadaki işçiler, ağırlıklı olarak KİT'lerde çalışıyordu. O günlerde örgütlenme çalışmalarında bu tip olaylarla her gün karşılaştığımız için bu konuda çok titiz davranmak zorunda kalıyor, yasal örgütlenme hakkınızı illegal çalışmalarla yürütüyorduk. Eğer 12 Eylül yönetimi, ne sebeple olduğunu o dönemde anlayamadığımız işçi çıkarma yasasını koymasaydı, belki de o dönemde KİT'lerin dışında üyemiz olmayabilirdi.

Yeni Sendikalar Yasası ve sendikal birleşmeler

121

1983 yılında çıkan Sendikalar Yasası yüzde 10'luk işkolu barajı getirmişti. İşkolumuzda Petrol-İş dışında faaliyeti devam eden sendika olmadığı için DİSK'e bağlı sendikaların üyeleri [Lastik-İş ve Petkim-İş] ile bağımsız işyeri sendikalarından Kimya-İş sendikamıza katılınca işkolumuzda baraj sorunu olmayan tek sendika olarak üye sayımız 80 bine ulaştığı söyleniyordu. Ancak sendikal anlayışları ve örgütlenme düşünceleri Petrol-İş'ten farklı olan bu üyelerin Petrol-İş'in sendikal kültürüne uyum problemi vardı. Özellikle Lastik-İş'ten gelenler sadece kendilerine ait Kocaeli ve Sakarya şubeleri açılmasına rağmen, ilk imzalanan toplu iş sözleşmesinden sonra lastik işçilerini temsil ettiklerini söyleyen Laspetkim-İş Sendikasının kurulmasıyla bağımsız olan bu sendikaya geçmeye başlamışlardı.

Bu arada sendikamız Laspetkim-İş'in "barajı aşmadığı" konusunda yargıya başvurduysa da bir sonuç alınamayınca lastik işçileri, Laspetkim-İş'te örgütlenmişlerdi. İki sendika arasında başlayan rekabet işkolumuzda olumsuz gelişmelere neden olmuştu. Ancak 1986 yılından itibaren barajı aşmış lastik işyerleri, ağırlıklı olarak Laspetkim-İş'e

geçince artık yeni duruma göre hareket etmeye başlayan sendikamız, örgütsel birlik yerine davranış birliği yollarını arayarak KIPLAS'a karşı ortak mücadele konusunda adım atmanın daha doğru olacağını düşünmeye başladı.

Hatta 1987 yılının yaz aylarında Laspetkim-İş'in, Derby grevini bir gece ziyaretinde karşılaştığını Laspetkim-İş Genel Mali Sekreteri Cemal Çelik'le yaptığınız uzun sohbetten sonra zaman zaman bir araya gelip değerlendirme yapıyorduk. İşkolumuzda yüzbinlerce sendikasız işçi varken sendikalı işçilerin sendika değiştirmesi için yapılan yanlışlıkların "son" olması gerektiğine inanıyorduk. Zaten iki sendikanın genel yönetim kurulları da bu konuda farklı düşünmüyordu. 1 Mayıs 1989 kutlamalarında birlikte hareket etmiştik. Ayrıca 12 Eylül sonrası barajı aşan ilk bağımsız sendika olan Laspetkim-İş'in kuruluşu ile ilgili olumsuz düşünceler, birlikte hareket ettikçe yerini olumlu düşüncelere biralıyordu.

1987 yılının Ocak ve Şubat ayları KIPLAS'a bağlı işyerlerindeki toplu iş sözleşmesi görüşmeleri ile geçti ve bu konuda anlaşma sağlanamayınca artık 63 işyerinde 10 bin dolayındaki işçi adım adım greve yaklaşıyor, giderek işimiz daha da zorlaşıyordu. 12 Eylül dayatması 2822 sayılı Grev/Lokavt Yasası hükümleri, işyerlerinde "grev" adında grev yapılmasını engelliyordu. Bu yasaya göre kâğıt üstünde grev görünecek ama işverenler işyerlerinde üretimlerine devam edeceklerdi. Ayrıca işyerlerinde sendikanın grev kararından sonra işçiler grev oylaması isteyebileceklerdi. Grev oylamasında ise sendika üyeleri değil bütün çalışanlar oy kullanacaktı. Çeşitli işyerlerinde bu yöntem denenmeye çalışıldı.

Hatta Boğaziçi Şubesine bağlı Organik Kimya adlı işyerinde ilginç bir oylama oldu. Şöyle ki, bu işyerinde 50 üyemiz olmasına rağmen 100'den fazla çalışan vardı. Yani her şey sendikalı çalışanların aleyhine olmasına karşın Boğaziçi Şube Başkanı Adnan Özcan ve şube yöneticilerinin olağanüstü çalışmaları ile bu işyerinde yapılan oylamada sendika üyesi olmayan çalışanların desteğiyle işvereni ve bizi şaşırtan bir sonuç ortaya çıktı. Grev oylamasının sonunda "greve evet" çıktı. Tabii bu işyerindeki sonuç diğer işyerlerindeki grev oylaması talepleri için caydırıcı oldu. Bu koşullarda bütün Petrol-İş artık greve hazırlanıyordu. Biz merkez yönetimi olarak çok ağır bir sorumluluk altına girebileceğimizi biliyorduk ama hem kendi sendikamız hem de sendika kamuovuna önemli bir mesaj verilmesi gerekiyordu. Koşullar nasıl olursa olsun, yasalar ne kadar antidemokratik olursa olsun işçilere, eğer birlikte hareket edilirse aşamayacakları bir engel olmadığını

anlatılması gerektiğine inanıyorduk.

Bu nedenle bu mücadeleye sadece greve çıkacak üyelerimiz değil bütün Petrol-İş'in hazırlanması gerektiğine inanıyor. üyelerin söz ve karar sahibi olması ilkesinden hareket ediyorduk. Bütün şubelerimizin başkan, idari ve mali sekreterlerinden oluşan genişletilmiş başkanlar kurulumuzu Şubat 1987'de Yalova'da toplayarak geline nokta bütün açıklığıyla anlatılınca genişletilmiş başkanlar kurulumuz oy birliğiyle grev uygulamaya geçilmesine karar verdi. Bu durum MYK olarak bizi de güçlendirmişti.

1987 grevleri...

Ve Mart ayında bölge bölge grevleri başlatma kararı alarak, ilk olarak 18 Mart'ta, İstanbul bölgesi grevlerini başlattık. 31 Mart'ta Gebze bölgesi grevlerinin başlatılacağı günden bir gün önce Gebze Şube Başkanı Nuri Teke, Polisan işyerinde grevle ilgili problemlerin çıktığını, işverenin işçileri tehdit ettiğini, bu nedenle kendisine bu konuda yardımcı olmamı isteyince, ben de "sendikamızda görevli Uğur Eymen ve Hasan Yalçın'ı aynı akşam Gebze'ye gönderelim, ben de sabah 8'de grevi başlatmak için Dilovası'ndaki fabrikaya giderim" diye düşündüm. Sabah 7 civarında Dilovası fabrika yolunu kontrol altına alan görevliler aracı durdurdular. Hiçbir şey sormadan beni kendi araçlarına alarak İzmit'e götürdüler. Bir odaya koyduklarında Hasan Yalçın ve Uğur Eymen'le birlikte Nuri Teke ve bazı işçi temsilcileri de ordaydı. Bizimkiler, sabah işçi arkadaşların servis otobüsleri fabrika içine girmeden, fabrika önünde işçileri toplamak isterken jandarma yetkilileri, bu işi yasadışı sayarak arkadaşları gözaltına alınca greve katılan işçi sayısında düşüş olmuş. Beni de yasadışı eylemi organize etmekten sorgulayacaklarını söylüyorlardı, oysa yaptığımız işin yasadışı hiçbir tarafı yoktu. Ama işveren bize gözdağı vererek grevi kırmayı hesaplıyordu herhalde. Çünkü birkaç gün kaldığımız yerde benim durumumu özel olarak incelemeye alarak Diyarbakır ve Batman'dan araştırma yapacaklarını söyleyerek beklettiler, sonra da salıverdiler. Diğer arkadaşlar da salıverilmişti.

Grevlerimiz o günlerde Türkiye genelinde önemli sayılacak bir şekilde ses getiriyor ayrıca her tarafta bütün çalışanların maddi ve manevi destekleri giderek yükseliyordu. Grevlerimiz akü, boya, ilaç ve kimya sektörlerinde başlamıştı. Bu grevler sırasında MYK olarak



1987 Santa Fama grev ziyareti. Soldan sağa; bilinmiyor, bilinmiyor, temsilci Ali Tüysüz, Memel Çelik, 2 grev gözcüsü, Müzeyyen Çelik, Okşarı, Sibel, Derya Çelik.

grevcilerin kendilerini yalnız hissetmemeleri için her bölgede bir arkadaş görevlendirilmişti. Ben, genellikle Kartal, Gebze ve İstanbul bölgesinde olduğumdan, Tekin Akın da İzmir bölgesinde görevli olduğu için İzmir'deki grevleri pek ziyaret edememiş, grevci işçilerle İzmir'deki salon toplantısında bir kez bir araya gelebilmiştim.

Grevlerimizin başladığı ilk aydan sonra coşkunun ve kararlılığın giderek azaldığını hissediyor, işverenlerin üyelerimize karşı uyguladığı lokavt kararı gereğince giderek işyerlerinde yılgınlık artıyordu. KİPLAS, 10 bin üyemize tek tek mektup göndererek ideolojik grev yaptığınızı, amacımızın işçileri düşünmek olmadığını anlatmaya çalışıyordu. Bu arada otuz günün sonunda sendikanızın, çok kısıtlı imkânlarla ödediği grev ödentisinin bir kısım işçiler tarafından eleştiri konusu yapılması yılgınlığın artmasına sebep oluyordu.

Grevlere başlarken, işverenlerin taleplerimize uzun süreli direnemeceklerini, hemen kabul edeceklerini düşünüyorduk, işçilerin tümünün grevlere katılacağını varsayıyorduk. Yeni sendikalar, grev ve toplu iş sözleşmesi yasalarındaki olumsuzlukları göz ardı ediyorduk. Bir biçimde bu olumsuzlukları lehimize çevireceğimize inanıyorduk. Grevler başlarken bu düşüncelerimizden emin olmamıza rağmen kısa bir süre sonra yanıldığımızı anlamıştık. Ama yapacak bir şey yoktu.

Sendika üyesi olmalarına rağmen, greve katılmayan grev kırıncısı işçiler bazı iş yerlerinde üretimin devam etmesini sağlıyorlardı. Grev

kırıcısı işçilere yasal olarak engel olacağımız koşullar yoktu. Sadece ikna ederek bu işçilerin de greve katılmalarını ne biz ne de şube yöneticileri başaramamıştı. Özellikle bazı şube yöneticileri bu konuda fazla çaba da sarf etmiyorlardı. Sendikanın grev kararını hiçe sayan bu işçileri sendikadan ihraç edip grevden sonra imzalanacak sözleşmeden faydalanmalarını da engelleyemiyorduk. Sendikadan ihraç etmek yasal olarak imkânsızdı. İhraç edebilsek bile yürürlükteki yasalara göre sendikaya üye olmadan bile ödeyecekleri dayatışma aldatı ile greve katılanların elde edecekleri bütün haklardan faydalanabiliyorlardı. Bu koşullarda uyguladığımız grevlerin de hiçbir anlamı kalmıyordu.

Bu arada KİPLAS da bizi görüşmelere çağırıyordu. Genel Başkan Cevdet Selvi'nin, bu çağrıları, grevi işçilerin lehini çevirebilecek manevralar yaptığını görüyor ve takdir ediyordum. Sonunda görüşmelerimiz başladı ve uzlaşma zemini doğdu. Biz grevlerden önce işçilere verdiğimiz sözü inandığımız şekilde yerine getiriyor, işyerinin temsilcileri ve bağlı olduğu şubenin karar vermediği hiçbir sözleşmeyi bitirmiyorduk. İstanbul ve Kocaeli bölgesindeki grevlerin tümü aynı anda bitirerek İzmir'deki sözleşmeleri de aynı yöntemle bitirmek üzere İzmir'e gittik.

İzmir'deki grevlerin bitirilme çalışmalarının yürütüldüğü gece Aliğa Şube Başkanı Mansur Burgucu bana gelerek, "bu sözleşmeler nasıl biterse bitsin, İzmir Şubesi'ne bağlı işyerlerinden size tepki gelecek" dedi. O bölgede görevli Tekin Akın, işçileri çok fazla bilgilendirmediğinden, ayrıca MYK'da tek devrimci, güvenilir ve dürüst benim olduğumu söyleyerek olumsuz bir muameleyle karşılaşmamam için Aliğa'ya kendisiyle gitmemi söyledi. Ben de kendisine, MYK'nın yaptığı her işi onayladığımı ve böyle bir davranışı uygun bulmadığımı söyledim.

Cevdet Selvi her zaman olduğu gibi gene erken kalktığı için İzmir Şubesine bizden önce gitmiş, imzalanan toplu iş sözleşmesi ile ilgili açıklama yapmak üzere çalışmalara başlamışken işçilerin protestosuyla karşılaşınca şubeden bize haber verdiler. Münir Ceylan ve ben şubeye gittigimizde işçiler, yanlış bilgilendirilmeden dolayı Cevdet Selvi'nin gözyaşları dökmesine neden olacak biçimde protesto etmişler. Cevdet Selvi böyle bir protesto beklemediği ve üzüldüğü için gerekli açıklamaları Münir Ceylan yapınca ortada herhangi bir problem kalmadı.

Bana bu teklifi yapan Mansur Burgucu, "ilkesiz" diyerek dürüstlüğüne inanmadığı, devrimci olmadıklarını söylediği Münir Ceylan ve

Tekin Akın'la birlikte 1989 yılının başından itibaren yerime aday olma hesabında başarılı oldu ve seçilip Münir Ceylan ve Tekin Akın'la birlikte çalışmaya başladı. Aynı Burgucu, Rumeli Şube Başkanı ile birlikte gizli bir örgütlenme çalışması sırasında sendikaya üye olanların listesini işverene vererek işten atılmalarına sebep olmaktan sendikadaki genel sekreterlik görevinden uzaklaştırılmak üzereyken kendisi istifa ederek sendikadan ayrılmak zorunda kaldı.

1987 grevlerimizde ilginç bir olay da İstinye'deki Türkay Kibrit fabrikasında gelişti. Yürürlükteki grev uygulama tüzüğüne göre grev yapılan işyerinin önünde herhangi bir çadır ve kulübe türü kapalı bir şey bulundurmamak yasaktı. Grevdeki işyerinin önünde toplu halde durmak, yüksek sesle konuşmak da yasaktı. Biz MYK olarak bu yasakları delmek için grev nöbetçisi işçilerin, tuvalet ihtiyacını gidermek amacıyla portatif bir WC yaptırдық. Gerekçemiz, nöbetçilerin tuvalet ihtiyaçlarını görecektir yer bulunmamasıydı. Ama buna bile tahammül edemediler, aynı gün portatif WC'yi kaldırdılar. Bizim hakkımızda da Sarıyer Adliyesi'nde dava açıldı. Gerçi sonunda bir şey çıkmadı ama kamuoyuna grev koşullarını anlatabildik.

Yalçın Küçük ve ezan

12 Eylül 1980'den sonra ülkemizde uygulanan baskılar dayanılmaz boyutlarda idi. Bu koşulları yaşayanlar iyi bilir. Benim o dönemde duyduklarım ve basına yansıyan okuduklarım içinde en çok dikkatimi çeken, o dönem Marksist-Leninist düşünceleri, rehber edinen, işçi sınıfının iktidarını hedefleyen çeşitli siyasi parti ve örgüt liderlerinin büyük bir bölümünün yurtdışına çıkmalarıydı. Bu durumu yadırgıyordum. Çünkü bütün liderlerin yurtdışına çıkması, ülkemizde askeri yönetime karşı verilecek mücadeleyi zaafa uğratacaktı. Bundan da önemlisi zaman geçtikten sonra bu insanların hemen hepsi nedense bizim demokratik olduğunu, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, işçi sınıfının iktidarda olduğunu düşündüğümüz bir model olarak aldığımız Sovyetler Birliği, Romanya, Bulgaristan yerine yönetim tarzlarını beğenmediğimiz, işçilerin ve halkın sömürölüp ezildiğine inanıyoruz Almanya, Fransa, İsveç gibi Avrupa ülkelerine gitmişlerdi. Buna bir anlam veremiyordum. Bu konuda sohbet edip sorular soracağım kimse de olmadığı için uzun süre bu konu kafamı meşgul etti. 1986'da İstanbul genel merkezdeyken sendikamızı ziya-

rete gelen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden sendikacı misafirlerle yaptığımız konuşmalardan, sosyalist ülkelerin bizim kafamızda oluşan modele uygun olmadığını fark ettiğinde o insanların neden Batı ülkelerine gittiklerini anlayabildim.

1987 yılı, 1 Mayıs kutlamalarının nasıl olacağını düşünürken yasal izin alınarak miting yapılmayacağını biliyorduk. Hatta bu konuda başını Petrol-İş'in çektiği Kristal-İş, Otomobil- İş gibi sendikaların girişimleri sonuç vermeyince biz de sendika olarak işyerlerinde temsilciler aracılığıyla bildiri okunarak 1 Mayıs'ın önemini anlatan açıklamalar yapılmasına karar verdik. Bu konuda işyerlerinin genelinde olmasa da başarılı sayılabilecek düzeyde bildirileri okuttuk.

Ben o gün ayrıca bayram kutlamasının yapılacağı Kristal-İş'in Paşabahçe'de bulunan genel merkezine gittim. Orada Otomobil-İş'ten ve değişik sendikalardan yöneticiler ve cam işçileri vardı. Orada işçilerin attığı, "odalarından salonlara, salonlardan alanlara" sloganı hem çok hoşuma gitmiş hem de işçilerin yöneticilerine hedef göstermesi açısından bu sloganı beğenmiştim. Aynı akşam İstiklâl Caddesi'nde, Emek Sineması'nda 1 Mayıs'la ilgili bir salon toplantısı vardı. Bu toplantıda aydınlar, sanatçılar ve sendikacılar birer konuşma yapacaktı. Biz Petrol-İş olarak çok sayıda davetiye alarak bu organizasyona katkıda bulunmuş, temsilci ve üyelerimizin geceye katılımını teşvik etmiştik.

Salonda her şey çok güzel ve coşkulu giderken konuşma sırası Yalçın Küçük'e gelmişti. Yalçın Küçük'ün, konuşmasının bir bölümünde devrim sabahı ezan seslerinin kesileceğini söylemesi üzerine salonda sakın sakın o konuşmayı dinlerken, sonradan öğrendiğime göre ülkemizin en saygın şairlerinden olan Can Yücel sahneye fırlayarak Yalçın Küçük'e hakaret ederek konuşmasını engellemeye çalışınca, gecenin bütün güzelliğine gölge düştü. Ben ve arkadaşlarım salondan ayrıldık.

Münir Ceylan Petrol-İş Başkanı oluyor

Malatya Petrol-İş Şube Kongresi için kongrenin yapılacağı Halk Eğitim Merkezinin salonuna gittiğimizde Şube Başkanı Süleyman Sırrı Sarıbaş kongreyi başlatacak yeter sayıda üyenin bulunmadığını söyleyerek benden yardım istedi. Şubenin üye sayısı 500'ün altında olduğu için kongre, delegelerin değil doğrudan üyelerin katılımıyla

yapılıyordu. Ve ben de Malatyalı olduğum için tanıdıklarımı, akrabalarımı bularak on-on beş kişiyi kongre salonuna getirdim, böylece yeterli sayı sağlandı.

Divan Başkanlığını Cevdet Selvi'nin yaptığı kongre bu nedenle çey geç başladı. Divanın oturduğu platformda, Başbakan Turgut Özal ve çeşitli bakanların isimleri yazılı çelenkler bulunuyordu. Biz, Sırrı Ağabeyin ne kadar sevildiğini ve çok önemli ilişkileri olduğunu düşünüyorduk. Zaten o da bu çelenklerle ilgili kendisine prim yapacak ve işçileri de etkileyecek bir konuşma yapmıştı. Kongreyi açık oy farkıyla kazandı. Daha sonra öğrendik ki bu çelenklerin, Sırrı Ağabey ve bizimle hiçbir ilgisi yokmuş. Bir önceki gün Halk Eğitim Merkezinin yanındaki bir okul açılışı için gönderilen çelenkler konacak yer olmadığı için getirilmiş.

Malatya Şubesi, Petrol-İş'in örgütlenme ilkeleri açısından üye sayısı bir şubeyi oluşturacak kadar olmaması için daha sonra kapatıldı. Bu şube kapatılırken Malatya Şube Başkanı'nın bana, bir Malatyalı'nın kendi şubesini kapatmama uyarısında bulunduğunu, seçilme gibi bir amacının olmadığını, önemli olanın doğru yapmak olduğunu söylediğini düşündür ve üzülürüm. Üzüntümün bir nedeni de, Malatya Şubesi'nin, "eski başkanı Mehmet Yumurtepe"nin 1979'da sendikal mücadele nedeniyle öldürülen bir şube olmasıdır.

26 Aralık 1987 tarihinde yapılan genel seçimlerde Genel Başkanımız Cevdet Selvi SHP Eskişehir milletvekili seçilerek parlamentoya girince MYK'da eksilen bir üyeyi tamamlamak için birinci yedek, Bandırma Şube Başkanı Mustafa Çavdar'ı çağırarak görev bölümü yapmaya karar verdik. Ancak Mustafa Çavdar, yeni şube başkanı olduğunu, kendisini böyle bir göreve hazır hissetmediğini söyleyerek affını istedi. Bu beklediğimiz bir durumdu. Aynı davranışı ikinci yedek İbrahim Altıntaş'ın da göstereceği şeklinde duyum alınca üçüncü yedek Ahmet Teymurtaş'ın MYK'ya gelme durumu ortaya çıkıyordu ve bu durum bizi tedirgin ediyordu. Zira Petrol-İş sendikasının genel durumu, Batman Şubesinden gelenlerin, "Münir Ceylan, Memet Çelik ve Ahmet Teymurtaş" olması sendikadaki şoven duyguları körükleyebilir ve sendikal birliği tehlikeye düşürebilirdi. 1992'deki Petrol-İş Genel Kurulunda MYK'ya aday olan Ahmet Teymurtaş bu nedenle seçimi kaybetti ve bu kongreden sonra sendikal hareket için önemli bir kayıp olduğuna inandığım Ahmet Teymurtaş Batman Petrol-İş Şube başkanlığını da bıraktı.

Mustafa Çavdar'ın gelmesi için çok çaba harcadık. Hatta bizzat ben, Bandırma'da kurdukları Halk-Koop adındaki tüketim kooperati-

ti kanalıyla yörede başarılı bir çalışma yürüten ve bu çalışmaları nede- niyle Birlik-Dayanışma hareketinin Bandırma'da ve özellikle Petrol-İş üyelerinin içinde gelişip güçlenmesini sağlayan önderleri durumunda- ki Şeref, Muzaffer ve Şevki arkadaşlarımla görüşerek Mustafa Çav- dar'ın mutlaka genel merkeze gelmesini tavsiye etmelerini istemiştım. Mustafa Çavdar görevi kabul edince dördümüz de rahatlamıştık.

Peki, doğal olarak Genel Sekreter Münir Ceylan, Genel Başkanlık görevine gelince Genel Sekreter kim olacaktı? Ben kendimi hazır his- setmiyordum. "Kariyer" anlamında sendikamızın ikinci yetkilisi olmaya Tekin Akın istekli davranıyordu. Ve Münir Ceylan'ın tecrübesi dev- reye giriyordu, Tekin Akın'ı ikna ederek Hüseyin Doğdu'nun Genel Sekreterliğe getirilmesini kararlaştırarak görev paylaşımını tamamladı- dık. Genel Başkan Münir Ceylan, Genel Sekreter Hüseyin Doğdu, Genel Mali Sekreter Tekin Akın, Teşkilatlanma, [eğitim ve örgütlen- me] Memet Çelik, Genel Yönetim Sekreteri Mustafa Çavdar oldu.

Behice Boran'ın cenaze töreni

1987 yılı, Türkiye işçi sınıfı için önemli bir kayba şahit olmuştur. Yaşamını işçi sınıfına adayarak son nefesine kadar bu mücadelenin içinde yer alan Behice Boran yurtdışında 7.10.1987 tarihinde vefat etmişti. Çok önemli tartışmalardan sonra cenazesinin Türkiye'ye ge- tirileceği duyurulmuştu. Cenazenin, Şişli Camii'nden kaldırılacağını duyunca bütün şubelere haber verdim. Ama ben, haber verirken bile tedirgindim. Zira TİP ile TKP'nin birleşme çalışmalarının devam etti- ğini biliyordum. Bu nedenle katılım konusunda fazla umudum yok- tu. Ama Şişli'ye gittiğimizde her türlü engel ve baskıya rağmen on binlerin orada olduğunu gördük. Kendiliğinden gelişen bir organizas- yonla Petrol-İş üyelerinin katılımının yüksek olduğunu görmek beni şaşırtmıştı. Hele Batman'dan, Adana'dan, Aliğa'dan gelen işçilerin bu konuda kendiliğinden örgütlenmeleri, bazı şubelerimizden, yöne- ticilerin katılmamasına rağmen üye ve temsilcilerin katılmış olmaları önemliydi. Cenazedeki psikolojik işkenceye rağmen önemliydi. Şiş- li'den Zincirlikuyu Mezarlığı'na kadar sadece kaldırımından iki-üç kişi- lik sıralar halinde yürümeye zorlanmak bile büyük bir işkenceydi.

1987 yılından itibaren sendikamızın uluslararası ilişkileri başlayın- ca Avrupa ülkelerinden ve Sovyetler Birliği'nin Türki Cumhuriyetle-



C. Selvi'den sonraki yönetim; M. Çelik, H. Doğdu, M. Çavdar, T. Akın, M. Ceylan.

ri'nden misalirlerimiz gelmeye, bizim sendikamızı da davet etmeye başlamışlardı. Benim tercihim, Avrupa ülkeleri değil Sovyetler Birliği taraflarıydı. Çünkü gelen sendikacılar, düşündüğüm ve çeşitli yayın organlarında okuduğum olumlu şeyleri ortadan kaldıracak görüşler belirtiyorlardı.

Ben de diğer arkadaşlarım gibi pasaport çıkartırsam ilk fırsatta Sovyetler Birliği'ne gitmek istiyordum. Başvurumu eksiksiz yaptım, bütün evraklarım tamamdı. Aradan geçen haftalar ve aylara rağmen bir türlü pasaport vermiyorlardı. Her müracaatımda, araştırmanın devam ettiğini söylüyorlardı. Oysa o yıllarda hakkında devam eden herhangi bir dava yoktu. Daha önce herhangi bir sabıkam olmadığı halde yine pasaport alamıyordum. Resmi bir yazı da verilmiyordu. O dönemde Ahmet Teymurtaş'ın pasaport müracaatı da aynen benim durumumdaydı. İkimiz de o dönem pasaportun keyfi verilmediği düşüncesine vardık. Ben sendikadan ayrılıncaya kadar çok istememe rağmen yurtdışına çıkamadım.

1960'lı yıllarda, memurların sendikalaşma mücadeleleri sonunda öğretmenlerin kurduğu TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası), 12 Mart darbesiyle kapatılmıştı. 1970'li yıllarda yine öğretmenlerin başını çektiği sendikalaşma hareketi TÖE-DER (Türkiye Öğretmenler Birleşme Derneği) ile devam etmiş, 12 Eylül'de bu dernek de kapatılmıştı. 1980'li yıllarda bu kez tüm memurlar sendikalaşma mücadelesini hızlandırmışlardı.

Her türlü zorluk ve baskıya rağmen ciddi gelişmeler vardı. Petrol-İş yönetiminde olduğum yıllarda bu çalışmalar giderek hızlanıyordu. Eşim Müzeyyen'in de içinde bulunduğu Türk-Habersen adında Türk Telekom çalışanlarının sendikalaşma mücadelesinin başladığı 1988 yılında Petrol-İş ile Türk Telekom yan yana olduğundan, sendika olarak bu konuda onlara yardımcı oluyorduk. O yıllarda memurların sendika yasası bile yoktu. Bu işin mücadelesini verenlerin azmi ve kararlılığı tarif edilemeyecek kadar üst düzeyde idi. Hiç gelirleri yoktu ve bütün sıkıntıları kendileri karşılıyorlardı. Öyle ki fotokopi çek-tirecek paraları olmadığına ben şahidim. Sendikamız kurulacak me-mur sendikalarına her türlü desteği veriyordu.

Görünüşte memurların sendikaya üyelikleri daha kolaydı. İşçilere oranla iş güvenceleri vardı. İşçiler bir sendikaya üye olduklarında he-men işten çıkartılabiliyordu, memurların böyle bir sıkıntısı yoktu. Buna rağmen geçmişte kurulan memur derneklerine bile tahammül edemeyen devlet, sendikaya müsaade etmez düşüncesini taşıyorlar-dı. Böylece kurulacak sendikanın resmi olarak tanınacağına ihtimal vermiyorlardı. Ama tanıdığım, eşimin de içinde bulunduğu memur-lar yılmadan bu mücadeleyi veriyorlardı ve sonunda başardılar.

1988 yılında, kendi sendikamızdaki ve diğer bazı çalışmaları de-ğerlendirdiğimde şuna karar verdim: İşçilerin bir örgüte, bir çalışma-ya, bir eyleme sahip çıkabilmeleri için, bir biçimde kendilerinin gönüllü katılmaları gerekiyordu. Kendisinin dışında, kendi rızası olma-dan yapılan bir çalışmaya katılmıyor, çok az bir grup bu çalışmalara katılıyordu. Bu da giderek sendikaların üyeleri ile bağını koparıyordu.

O zaman düşündüğüm şeyleri söylemek birçok insanın tepkisini çekerti ama geçen yıllarda değişen bir şey olmayınca artık bu konu-da düşüncelerim daha da somutlaştı. Bir kuruluşun üyeleri kendileri-ne sunulan hizmetten memnun olurlarsa o kuruluşun yaşamasına maddi olarak katkıda bulunmayı kendilerinin birinci görevi olarak görürler. Seçeneksiz bırakılarak kendilerinden maddi destek sağlanır-sa o kuruluşa fazla bağlı olmazlar. Sendikalarda toplu iş sözleşmesi-nin ilgili maddesi gereğince kesilen aidat kaldırılrsa, gönüllülük esası-na dayandırılrsa, belki kısa süreli bir sıkıntı yaşanır ama uzun sürede kanaatimce daha sağlıklı bir üye-sendika ilişkisi kurulur.

Günümüzde sendikalar, hizmet üreten birer kurum olarak görül-meli ve üreteceği hizmet kalitesini artırabilmek için içinde bulundu-ğumuz dünya iyi değerlendirilmelidir. Ülkemizde 5 milyon sigortalı-ya karşın 1 milyon sendika üyesinin bulunması irdelenmeli ve işçile-ri müşteri olarak görerek "müşteri memnuniyeti"ni ön plana çıkart-

malıdır. Bunun için de çağdaş ve profesyonel bir araştırma-geliştir-meye önem vermelidir. Gerçi şimdi birileri "sendika şirket midir?" diye düşünebilir. Ama Türkiye'deki çalışanlar ve sendikalı sayısının durumunu, tümüyle yasalara ve ülkemizdeki ekonomik koşullara bağlamak kanaatimce kolaycılık olur. Zira kimse bu koşulların 60'lı ve 70'li yıllardan daha zor ve antidemokratik olduğunu iddia edemez. En basitinden, eğitim düzeyi yükseldikçe, hak arama ve örgüt-lenme talebinin de arttığını kimse inkâr edemez, 60'lı, 70'li yıllarda-ki işçilerin eğitim ortalamaları ile günümüzdeki eğitim ortalaması mukayese bile edilemez. Oysa o yıllardaki sendikalaşma yüzdesi ile ters orantılı bir durum söz konusudur.

Yaşadığımız ortamda bu konuda kamuoyunda sürekli gündemde bulunan sivil toplum örgütleri, faaliyetlerini bu çerçevede yürüttükleri için varlıklarını güçlendirerek devam ettirmektedirler. Otuz yıldır sendika aidatı ödeyen birisi olarak bugün, çalıştığım işyerindeki işçilerin de böyle düşündüğüne inanıyorum. Sendikalar tarafından grev yasağı olan işyerleri ile grev yasağı olmayan yerlerle aynı oranda aidat kesilmesi çok da anlamlı değil. Her ne kadar örgütsel dayanışma dense de, bu dayanışma gönüllülük esasında olmalıdır.

Tiyatro organize ediyoruz

1988 yılında eğitim, sosyal etkinlikler ve örgütlenme konularını programlarken sendikamızın, 1987 grevleri nedeniyle ekonomik dengeleri bozulduğundan, çalışmalara istediğimiz düzeyde maddi kaynak ayıramadığımız için hem bu çalışmaları yürütecek hem de işçilerin bu işe katılımını doğrudan sağlayacak yöntemler arıyorduk. Aklımıza sosyal ve kültürel faaliyetler için bir tiyatro organize etme fikri geldi. Yaptığımız araştırmaya göre profesyonel bir tiyatroya sponsor olmak sendikamıza çok büyük bir maliyet getirecekti. İlyas Köstekli ve Uğur Eymen'le ne yapacağımızı düşünürken bende, "neden kendimiz amatörce yapmayalım" fikri gelişmeye başladı. Yani işi bilen bir yönetmen bulup İstanbul'daki işyerlerimizden yeteneği olan işçi arkadaşlarla bu işi yapmaya ve bu organizasyonun masraflarını da oyunu sahnelerken üyelerimizden alacağınız bilet ücretleriyle karşılamaya karar verdik. Ama bu riskli bir işti. Zira o güne kadar hiçbir sendika, organize ettiği hiçbir faaliyetten üyelerini ücretle faydalandırmamış, aksine üyelerinin bu faaliyetlere katılımını sağlamak için



maddi destek vermişti. Ama benim düşünceme göre ücretsiz hiçbir faaliyete işçiler ciddi bakmıyor ve sahip çıkmıyordu. Yani işçiler bir bedel ödeyince daha çok sahipleniyorlardı.

Bu düşüncemi açtığımda çeşitli şubelerden çok olumsuz tepkiler alıyordum. İstanbul Boğaziçi Şube Başkanı Adnan Özcan'ın bu düşüncemi olumlu bulmakla kalmayıp her konuda sonuna kadar destek olacağını söylemesi cesaretimi arttırdı. Konuyla ilgilenecek işçileri tespit etmek için yaptığımız duyurudan sonra çok sayıda müracaat oldu. Çalışmalar genel merkez arşivinde yapılacağı için ulaşım sorunlarını da göz önüne alarak on-on iki işçiye Halim adında, yurtdışında tiyatro eğitimi almış ve Türkiye'ye dönmüş, komünist olduğunu rahatlıkla söyleyen biri vasıtasıyla seçtik. Arna daha sonra Halim arkadaşın, bu işi bizim istediğimiz düzeyde yapamayacağını anlayarak onun yerine 12 Eylül öncesinde, bu konuda deneyimi olan Levent Yılmaz ile çalışmaya başladık.

Bu çalışmalar için işçi arkadaşlar her türlü ulaşım ve diğer masraflarını kendileri karşılıyor, sendikadan herhangi bir talepte bulunmuyorlardı. Oyun herhangi bir senaryoya dayalı olarak değil, işçilerin yaşam ve çalışma koşulları anlatılarak ortaya çıkan kolektif bir oyundu. Hiçbiri rol yapmayacak, kendi doğal yaşamlarını sahneleyecekti.

İki-üç aylık çalışmanın ardından MYK'da oyunu seyretti ve olgunlaşınca sahnelenmesine karar verdi. Oyunu sahnelemek için önce İstanbul Boğaziçi Şubesi düşünüldü çünkü oyuncuların hemen hepsi bu şubedendi. Şube Başkanı Adnan Özcan da bu konuda her türlü desteği vermişti. İlk sınavımızda korktuğumuz olmadı. Bin kişilik sa-

gözlemledim, eğitim hizmeti aldığımız çok değerli üniversite hocaları ile işçi arkadaşlar arasında iletişim problemleri yaşanmıştı. Çünkü hocalar zaman zaman akademik konuşmaları ile çok önemli konulara değinmiyorlar ama kalıcı olmuyordu. Örneğin bizim eski Genel Sekreter Özkal Yici ve İlyas Köstekli'nin katıldığı eğitim çalışmaları daha verimli oluyordu. Eğitim, davranış değişikliği sağlamadığı sürece verimli sayılmazdı. Sayılabilecek çeşitli nedenler ve mali meseleden dolayı böyle bir çalışmayı hedefledik. İlyas Köstekli'nin önerisiyle yeteneğine güvendiğimiz İsmail Hakkı Kurt adında bir genci görevlendirdik. Daha sonra yaptığımız anketin de gösterdiği gibi o yıl, yapılan çalışmaların daha verimli olduğunu tesbit ettik. Bu çalışmalar bir dönem aksamış olsa da şu an devam etmektedir.

1 Mayıs 1988'in artık alanlarda kutlanması koşullarının oluştuğuna inanan, başını Petrol-İş'in çektiği bir grup sendika tarafından gerekli yasal çalışmalara başlandı. Petrol-İş'i temsilen Mustafa Çavdar'ın yer aldığı 1 Mayıs Komitesi'nin Valiliğe yaptığı müracaat önce savsaklandı. Birkaç kez bu başvuruyu ilgili İstanbul Valiliği önünde basın açıklaması yapılarak kamuoyu oluşturulmaya çalışıldı, ama netice olarak izin verilmedi.

Eski DİSK yöneticileri, SHP milletvekilleri ve çeşitli siyasi partilerin 1 Mayıs günü Sıraselviler'deki SHP İl Başkanlığı'nın önünde toplanarak Taksim Anıtı'na çelenk koyma çalışması yaptıklarını ve bütün sendikaları davet ettiklerini öğrendim. 1 Mayıs sabahı SHP İl binasının önünde bulunurken beklenenin üstündeki katılım dolayısı ile bunun bir mitinge dönüşeceğini de kestirebiliyordum. Milletvekilleri önde yürümeye başladılar, kalabalık arkalarından Taksim Anıtı'na doğru harekete geçince güvenlik güçleri hiçbir ikaza, uyarıya gerek görmeden kalabalığı dağıtmaya başladı. Ben de Taksim İlkyardım Hastanesi'ne doğru giderken düşüp kalabalığın ayakları altında kalmamak için biraz hızlı yürümüştüm. Daha sonra Tekin Akın, espiyile karışık koşarak kaçtığını söyleyince epey gülmüştük.

1988 yılında İstanbul Büyükdere Caddesi üzerinde kurulu bulunan Deva İlaç fabrikasından üç işçi kıdem tazminatı, suçlu olarak işten çıkarılmıştı. Bu olay sendikamız tarafından beklenmedik bir durumdu. Yapılan girişimler sonuç vermeyince Genel Başkan Münir Ceylan aynı gün Deva'nın, Gayrettepe'deki merkezine giderek konuyu görüştükten sonra sonuç alamayınca genel müdürün odasını terk etmiyor, o gece olayı protesto için orada sabahlıyor. Deva'daki arkadaşlar bundan cesaret alıp işi bırakınca ben de oraya gittim, temsilcilerle yaptığımız görüşmede bu direnişin pek olumlu olmadığını söyle-

mek zorunda kalınca hoş karşılanmadığını anladım. Sanki direniş kırıyor durumundaydım, bu nedenle fazla ısrar edemedim. Tabii direniş devam ederken altı kişinin daha iş akti feshedilince temsilciler de, biz de yaptığımız işin doğru olmadığını anlayıp direnişe son vermek zorunda kaldık. Bu olaydan dolayı o dönem uzun süre kendimi suçlu hissettim. Acaba temsilcileri dinlemeyip altı kişi işten atılmadan direnişe son verdirmek için işçileri ikna mı etseydim?

1989 yılında 1 Mayıs'ı alanlarda kutlamaya karar veren sendikalar; Petrol-İş, Kristal-İş, Laspetkim-İş, 'Tüm-İş'in içinde bulunduğu Tertip Komitesinin temsilcisi Genel Başkan Münir Ceylan basına yaptığı açıklamada bu konuda kararlı olduklarını, 1 Mayıs'ın mutlaka alanlarda kutlanacağını açıklıyor ve bütün sendikalar bu konuda hazırlığa başlıyordu. 1977 yılındaki Taksim olaylarından sonra ilk kez İstanbul'da yasal ve yığınsal bir mitingün yapılacak olması herkesi heyecanlandırıyordu. Valiliğe yapılan miting izni başvurusundan çok ümitliydik. Bu konuda teşkilât sekreteri olarak benim, bütün örgütü hareketlendirerek miting alanına taşımam için MYK her türlü desteği verecekti.

Petrol-İş olarak yoğun bir tempoyla 1 Mayıs'a hazırlandığımız sırada, izin verilmeyince ne olacağını konuşurken Genel Başkan Münir Ceylan ve Tertip Komitesi, izin verilse de verilmese de Mecidiyeköy'de toplanıp Çağlayan'a yürü-

meyi kararlaştırdılar. Çünkü sendikaların dışında da 1 Mayıs kutlamaları yapılacaktı ve Taksim alanına girmeyi zorlayacak bir organizasyon daha vardı. Bizim Tertip Komitesi provokasyonları önlemek için sadece Mecidiyeköy'de toplanıp Çağlayan'a yürümeyi kararlaştırmıştı. Herkes o zamanki koşullarda "yasallık yığınsallıktır" diye düşünüyor "hepimizi en kötü ihtimalle Ali Sami Yen Stadına doldururlar" diyerek 1 Mayıs gününü bekli-

yordu.

Ben üzerime düşen görevleri yerine getirdiğim inancıyla 1 Mayıs sabahı, Yalova Petrol-İş Şube Başkanı Yüksel'in getirdiği binlerce karanfili, Gay-



Cevdet Selvi ile birlikte, 1992.

rettepe'deki sendika binasından bir grup işçi ve temsilci arkadaşla birlikte hem yürüyüp hem de kalabalıklara dağıtarak Mecidiyeköy otobüs duraklarına kadar geldim. Oraya ulaştığımda beklemediğimiz bir kalabalık gördüm. Binlerce işçi toplanmıştı otobüs duraklarında. 50 metre ileride bulunan Laspetkim-İş Genel Merkezi'nde toplantı halinde bulunan Tertip Komitesinden yürüyüş haberi beklemeye başladık.

O arada bizim işyerlerinde çalışan ik-üç kişilik bir grup gördüm, ellerinde bir poşetle sohbet ediyorlardı. Beni görünce yanıma geldiler ve sohbete başladık. Onlara, "sakın Tertip Komitesinin belirlediği pankartların dışında bir şey açılmasın" dedim. Çünkü poşetleri dikkatimi çekmişti. Onlar güldüler, "ağabey, biz yaptığımız işin yasadışı olduğunu biliyoruz ola ki karakola falan götürülürsek her ihtimale karşı iftarlığımız ve gece kalırsak sahurda yiyeceğiniz yiyecekler var" dediklerinde çok duygulandım. Daha sonra o arkadaşların gözaltına alınıp alınmadıkları hakkında bir bilgi sabıbi olamadım.

Toplananlar, belirlenen sloganları atmaya başlamışlardı ki Tertip Komitesinin 1 Mayıs kutlamalarından vazgeçtiği haberi geldi. Toplanan kalabalık, Tertip Komitesinin bu kararını protesto etmeye başladığında iki kişi yanıma gelerek ismimi sordu, kimliğimi göstermemi istedi. İtirazlarımı dinlemeden polis olduklarını söyleyerek koluma girip Mecidiyeköy Polis Karakolu'na doğru sürüklemeye başladılar. Polisin kalabalığı dağıtmak için yaptığı müdahale Mecidiyeköy'ü savaş alanına çevirmişti. Polisler beni götürürken arkadan birinin beni çağırdığını duyduğumda, bakmaya fırsat kalmadan beni çağıran Metin Danış adlı Siirtli ve İGD'li olduğunu bildiğim arkadaş da karakola doğru getirmeye başlamışlardı. Karakolun kapısına geldiğimizde kapının önünde SHP milletvekillerinden Cevdet Selvi ve Ethem Can-kurtaran'ın polislerle şiddetli bir şekilde tartıştıklarını gördüm.

Bu arada beni hemen sürüyerek karakola soktular, orada fazla bekletmeden yerini tespit edemediğim bir salona götürdüler. O salonda yüzlerce kişi olduğunu tahmin ediyordum ama etrafıma bakmadığım için olanları kavrayamıyordum. Bir-iki gün salonda kendilerine göre bir eleme yaptıktan sonra Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü'ne götürdüler, burada bir hücreye koyarken gözlerimi açtılar. Hücresinin kalabalık olduğunu hissediyordum ama ilk anda kaç kişi olduğumuzu sayamadım. Saatler sonra küçücük hücrede on iki kişi olduğumuzu anladım.

İfadelerimizin alınmasını beklemeye başladık. Tarlabası'ndaki 1 Mayıs kutlamalarına katıldıklarından dolayı "Çözüm" adlı bir dergi

sempatizarı. üç-dört genç öğrenci hâlâ anlayamadığım bir yöntemle diğer hücrelerle haberleşerek açlık grevi yapılması gerektiğini anlatıyorlardı bizlere. "Biz" dediğim hücredeki işçiler ise, bu yöntemin bizim bırakılmamızı sağlamayacağını biliyorduk ancak fazla itiraz etmedik. Dördüncü gün, on dakikalık bir sorgulama ile yasal olmayan bir gösteriyi düzenlemek üzerine sorular sorup tekrar hücreme götürdüler.

Bu arada Ramazan Bayramı gelmişti, ben 1 Mayıs İşçi Bayramını kutlamak isterken Ramazan Bayramını da hücrede geçiriyordum. Bayram tatili nedeniyle sorgulamalar yavaş sürüyordu. Bir gün tekrar ifademın alınacağını söyleyerek beni bir odaya götürdüler, odada bulunan iki kişiden biri benden, "Kemal"i nereden tanıdığımı sordular. Benim "hangi Kemal" dememe fırsat vermeden "Bitlisli Boksör Kemal" dediler. Kemal'i sormaları tuhafına gitmişti çünkü boksör Kemal 70'li yıllarda Beyazıt ve Aksaray bölgelerindeki kabadayılığı ve delikanlılığı ile saygı duyulan biri, hem eşimin akrabası hem de kayınbiraderim Cezmi'nin iyi arkadaşıydı. Bunları söyledikten sonra beni hemen, hücreye dahi götürmeden bıraktılar.

Bırakıldıktan sonra MYK'da mayıs olaylarının değerlendirilmesi gerektiğini çeşitli kereler gündeme getirmeme rağmen Mustafa Çavdar'ın dışındaki yöneticiler pek yanaşmıyordu. Münir Ceylan'ın tavrı, örgütte hem o dönem hem daha sonra, benim dışında çok tartışıldı. İzin verilmesi söz konusu olmayan toplantı, bir gün önce iptal edilseydi. Anadolu'nun dört bir yanından her türlü engellemeye rağmen Mecidiyeköy'e gelen arkadaşlar zor duruma düşüp gayri insani davranışlara muhatap olmayabilir, yüzlerce insan sorgulamalardan geçmez, en önemlisi sendikaların güvenilirliği zedelenmezdi. O yıldan sonra sendikaların düzenlediği 1 Mayıs'lara katılan işçi sayısı da azalmazdı.

1989 Yarımcı ve Samsun şube kongreleri

Yarımcı Şubesi genel kurul tarihini, genel merkezle mutabakat sağlayarak belirledikten sonra delege seçimleri için merkez delege yönetmeliği çerçevesinde gerekli hazırlıkları yapıyorduk. Yarımcı Petkim işyerindeki bir grup demokrat işçi yapılacak delege seçimleri ile ilgili antidemokratik uygulamalar olduğundan bahsediyor ve genel merkezin bu konuda girişimde bulunmasını istiyorlardı. Merkez Yö-

netim Kurulu Genel Sekreteri Hüseyin Doğdu ve ben Yarımca Şubesi delege seçimlerindeki antidemokratik uygulamaları bizzat görüp delege seçimlerinin demokratik bir yöntemle yapılması için sabah erkenden Yarımca'ya gittik. Delege seçimlerinin yapılmasına iki saat kala Şube Başkanı Muzaffer Gürkan ve Şube Sekreteri Yaşar'la birlikte oy kullanılacak yere ulaştık. Muzaffer Gürkan'ın daha önceki bazı davranışları ve bizden farklı bir siyasi çizgide olması nedeniyle Yarpet'teki (Yarımca Petkim) sosyal demokrat işçilerin de önerisiyle yapılacak delege seçimlerini genel merkez olarak kabul etmeyeceğimizi söyleyince, bize tepki olarak kendisinin bu delege seçimlerini yapacağını, "ne yapacaksanız yapın" diyerek sinirlenince ortam gerginleşti ve biz oradan ayrıldık. Konu mahkemeye intikal etti. Dolayısıyla 1989 Merkez Genel Kurulu'nda Yarpet işçilerinin temsil edilememesi ne neden olduk.

Samsun Şube kongresinin delege seçimleri öncesinde Genel Başkan Münir Ceylan bana, delege seçimleri ile ilgili bir problem olduğunu eski MYK üyesi İzzet Altıntaş'ın kendisini aradığını, problem için Samsun'a gitmem gerektiğini söyledi. Ben de hemen gece otobüse binerek ertesi sabah Samsun'da oldum. Şube Başkanı Erol Albayrak'la yaptığım görüşmede önemli bir problem olmadığını söyledi. Gübre fabrikası işyeri temsilciliğine beraber gittiğimizde yüzlerce işçi, temsilciliğin önünde bekliyordu. Ben Erol Albayrak'tan rica ederek grubun sözcüleri ile görüşmek istediğimi söyledim. Yıllarca Samsun'da Şube Başkanlığı yapmış, Doğru Yol Partisi, Samsun Belediye Başkan adayı olmuş, MYK üyeliğinde bulunmuş İzzet Altıntaş ve bir grup işçiyle yaptığımız toplantıda Erol Albayrak tarafından yasalara ve tüzüğe göre en doğal hakkı olan delege adaylık müracaatlarının kabul edilmediğini, bu konuda MYK'dan başka müracaat yerleri olmadığını söylüyorlardı. Bana göre haklıydılar ama Erol Albayrak yaptığım görüşmede kendisinin bu konuda diyeceklerinin olduğunu söyleyince hep beraber toplandık.

Erol, gerekçe olarak İzzet Altıntaş'ın şube başkanlığı döneminde aynı şeyi kendisinin yaptığını buna rağmen bana İzzet Altıntaş ve yedi-sekiz kişinin dışındakilerin, delege adaylığını genel merkezin hatırı için kabul edeceğini söyleyince ortam gerginleşti. Ben, "bu olayı genel merkez çözecek" diyerek ortalığı sakinleştirip İstanbul'a döndüm. Durumu MYK'ya aktardım. Ancak MYK olarak inisiyatifimizi kullanmayarak antidemokratik bir şube genel kurulunun yapılmasına sessiz kaldık.



Süleyman Ayrımak, M. Çelik, H. Doğdu, M. Ceylan, Fatma Girik, Erhan Alptekin, T. Akın.

Baskı ve antidemokratik uygulamalar azalırken

12 Eylül 1980 ihtilali ile birlikte uygulanan ekonomik politikalar nedeniyle işsizlik artmış, çalışanların satın alma güçleri azalmış, bütün demokratik haklar askıya alınmıştı.

İhtilal anayasası ve buna bağlı olarak çıkarılan grev ve Toplu İş Sözleşmesi yasasıyla özgür pazarlık ortadan kaldırılmış işçilerin Toplu İş Sözleşmesi görüşmelerinde ki demokratik hakkı olan grev yapma özgürlüğü çoğunlukla yasaklanmış yasaklanmayan işyerlerinde ise uygulanması imkansız hale gelmişti.

İşçilerin sendikalarındaki örgütlenme hakları ülke genelinde % 10 işkolu, işyerinde % 50+1 işyeri barajları ile zorlaştırılmıştı.

Bu koşullarda 12 Eylül yönetimi tarafından kapatılmayan (DİSK, HAK-İŞ, MİSK ve bağımsız sendikalar kapatılmıştı) faaliyetlerine izin verilen tek sendika olan Türk-İş konfederasyonu ve Türk-İş'e bağlı sendikalar işçilerin tek umudu haline gelmişti. Bütün çalışanlar faaliyetlerine devam eden sendikalardan 12 Eylül rejimi ile kaybettikleri

ekonomik ve demokratik haklarının geri alınması için mücadele etmelerini bekliyorlardı. Bu konuda iş yerlerinden başlayarak sendika genel merkezlerine kadar iletebildikleri taleplerinin ülke gündemine getirilmesi için baskılarını artırıyorlardı.

Kapatılan diğer sendikaların üyeleri, Milli Güvenlik Konseyi'nin, işçi çıkarma yasağı kararının devam ettiği dönemde de Türk-İş'e bağlı sendikalara üye olmak zorunda kalmışlardı. Bu nedenle faaliyetlerine izin verilen sendikalardaki profesyonel yöneticilerin hiçbir çabası ve uğraşı olmadan sendikaların üye sayıları önemli sayıda artmıştı.

Yeni çıkan sendikalar yasası ile işçilerden kesilen aidatları da % 100 artırılınca sendikaların parasal geliri de 12 Eylül öncesine göre önemli oranda artmıştı.

İşyerlerindeki grev yasağı nedeniyle sendikaların en önemli gider kalemi olan grev harcamaları da ortadan kalkınca sendikaların maddi varlıkları çok artmış dolayısıyla profesyonel sendikalarında maddi olanakları yükselmişti.

12 Eylül öncesi sendikaların maddi olanakları çok kısıtlı olduğu için profesyonel yöneticilerle işçiler arasında önemli sayılacak maddi farklılık yokken hatta yer yer işçiler, yöneticilerden daha iyi koşullara sahipken yeni çıkan yasalarla işçilerin aldığı ikramiye sayısı dörtle sınırlandırılıyor, kıdem tazminatlarına tavan getiriliyor. Toplu İş Sözleşmeleri YHK (Yüksek Hakem Kurulu)unca bağışlanıyorken, profesyonel sendikacılar ücret, ikramiye ve sosyal haklarını hiçbir tavan olmaksızın kendileri belirliyorlardı. Seçim kazansalar da kaybetseler de, iş yasasındaki kıdem tazminat tavanı sınırlı olduğu için, hizmet tazminatı adı altında sınırsız tazminat alıyorlardı.

(O yıllarda 3 yılda bir) sendikaların profesyonel yöneticilere kazandırdığı maddi olanaklar ve kariyer nedeniyle, işçilere hizmet edebilmek düşüncesiyle girdikleri sendikal mücadelede, değişen yaşam koşullarının da etkisiyle işçilerden ve ideallerinden uzaklaşarak kendilerine yabancılaşmaya başlıyorlardı.

İşçileri ekonomik ve demokratik haklarının iyileştirilmesini sağlamak amacıyla mücadele etmek yerine, profesyonel sendika yöneticilerinin özlük haklarını geliştirme mücadelesi veriyorlardı. (Yöneticilik süresi dört dönemde sınırlı idi emekli kişiler yönetici olamıyordu.)

Sendikaların ve profesyonel sendikacıların işçilere hizmet için var olduğunu unutup, sendikaların ve işçilerin kendilerine hizmet için var olduğuna inanmaya başlıyorlardı.

İçinde bulundukları ekonomik koşullar dolayısıyla kendilerini işçilerden daha akıllı görüyorlar kendileri olmasa işçilerin her zaman

yanlış yapacağı fikrine saplanıp her konuda kendilerini yeterli görüyorlar bu nedenle ülkemizdeki ve dünyadaki hiçbir gelişmeyi takip etme ihtiyacı hissetmezlerdi.

Bir işçi arkadaşın sendikacıların o yıllarda içinde bulunduğu psikolojiyi anlatan bir olayı da anlatmak istiyorum.

Bir uçak yolculuğunda, hostes anonsla uçağa bir problem olduğunu yolcular arasında elektronik mühendisi olup olmadığını sorar. İki kişi ayağa kalkar birisi ben elektronik mühendisiyim der. Diğer ayağa kalkan kişi herhangi bir diploması olmadığını ama elektronik işlerinden anladığını söyler. Hostes ikinci şahsa teşekkür eder. Bir süre sonra hostes bu kez doktor olup olmadığını sonra yine iki kişi ayağa kalkar birinci şahıs doktor olduğunu söyler. İkinci şahıs ilk anonsta diplomasız ayağa kalkan kişidir. Hostese doktor değilim ama bu işten anlarım der. Hostes yine ikinci şahsa teşekkür ederek ikinci şahsı oturtur. Daha sonra bir iki kez daha değişik meslekler anons edilir her seferinde ayağa kalkan bu şahıs diploması olmadığını ama anladığını söyleyince hostes daha fazla dayanamayarak ve merakla bu şahsa asıl mesleğini sorduğunda şahıstan sendikacıyım cevabını alır.

Ülkemizdeki, doğu ve güneydoğu hariç, baskı ve antidemokratik uygulamaların, halkımızın verdiği mücadeleler sonucunda azalmaya başladığı dönemde, "1989 yılı" işçiler, sendikalar açısından önemli sayılabilecek atılımların yapıldığı bir yıl olarak hatırlanacaktır. Ülke genelinde işçilerin antidemokratik uygulamalara, grev, toplu iş sözleşmesi ve 2821 ve 2822 sayılı Sendikalar Yasasına karşı eylemlerinin giderek yükselmesi doğal olarak sendikaları da hareketlendirmişti.

Özellikle 1989 yılı kamu işyerlerinde çalışan işçilerin toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin yoğun olarak başladığı bir yıl olması nedeniyle değişik iş kollarından sendikaları ve Türk-İş'i birlikte hareket etmeye zorlamış ve bunun sonucu işçi sınıfının tarihine "Bahar Eylemleri" olarak geçen yığinsal katılımlarla eylemler ve direnişler yapılmıştı. Bu olaylar çeşitli sendikaları mücadele yöntemlerini gözden geçirmeye zorlamıştı.

Ülkemizde bu yaygın direniş ve eylemlerin yapıldığı dönemde Petrol-İş'in örgütlü olduğu işyerlerinde de önemli ölçüde katılımlar oluyordu. Aliaga, Petkim ve Tüpraş işçilerinin eylem ve direnişleri başta Ege bölgesi olmak üzere bütün Türkiye'yi etkiliyordu. Güneydoğu Anadolu bölgesindeki olağanüstü hal nedeniyle uygulanan her türlü baskı ve tutuklamalara rağmen Batman petrol işçilerinin direniş ve eylemleri doğu ve güneydoğudaki bütün işçi ve sendikalara cesa-

ret veriyordu.

Ülkedeki bu eylem ve direnişleri yapan işçiler bir şeyi daha haykırıyorlardı: Artık sendikaların, sendikal mücadele yöntemlerini gözden geçirmelerini talep ediyorlardı. Bu konuda yaşadığım olaylardan ve o günlerde yirmi yıla yakın sendikal mücadelenin içinde bulunmam nedeniyle değerlendirmelerim giderek beni de işçiler gibi düşünmeye zorluyordu. Yeni bir sendikal anlayışın yolu: demokratik yapılara kavuşmuş, sendika içi demokrasiyi kendisine temel ilke olarak kabul etmiş sendika yapısından geçiyordu. Çünkü bir örgütün kendi içinde demokratik yapılanması yoksa, o örgütün demokrasi mücadelesi vermesi olanaksız hale geliyordu. Kendi bünyesinde çiftte standart uygulamalarından vazgeçmeyen bir sendika, üyelerinin sendikaya olan güvenini geliştirip artıramazdı. En basitinden, bir sendika kendisini hiçbir zaman, sağ ya da sol herhangi bir siyasal görüşün temsilcisi olarak görmemeliydi. Siyasal parti değişik gelir gruplarına mensup kişilerin iktidar olabilmek için oluşturduğu bir örgüt [işçi, esnaf, köylü, fabrika sahibi gibi]. Sendikalar, ücretli çalışan aynı ekonomik gelire sahip değişik siyasal görüşe sahip insanların örgütü.

Bu düşüncelerimi hiçbir hesap kitap yapmadan Petrol-İş'in genel merkez yönetiminden üyelerle de paylaşıyordum. Bu ve buna benzer değerlendirmeler, doğal olarak kabul gördüğü gibi, mevcut sendikal anlayışın değişmesinden kişisel kayba uğrayacağını düşünenler ve bulunduğu yerde kalmaktan başka düşünceleri olmayanlardan da tepki görüyordu. Yeni bir sendikal anlayış tartışmaları yerine 1989 yılında yapılacak merkez genel kurulunda yeniden seçilebilmeyi hedef edinen merkez ve şube yöneticilerinin bir kısmı, Petrol-İş'te gelişecek yeni sendikal anlayışın ben ve benim gibi düşünenlerin güçlenmesinin önünü kesebilmek için hareket etmeye başladılar. Benim, başlayan şube kongrelerinde sağcı-solcu, Alevi-Sünni, Türk-Kürt olmalarına bakmadan kongrelerini Petrol-İş Tüzüğü ve MYK'nın hazırlayıp Başkanlar Kurulunun onayı ile yürürlüğe giren delege seçim yönetmenliğine uygun hareket etmelerini sağlamayı önermeme karşı çıkıyorlardı,

Onlara göre kendilerince "solcu şubeler" kongrelerini nasıl yaparlarsa yapsınlar sakıncası yoktu. Yeter ki merkez genel kurulunda kendilerinin seçilmesini sağlayacak delege seçilsindi. Örneğin benim örgütlenme sekreteri olarak şube genel kurulu ile ilgili delege seçim yönetmenliğini talep eden şubelere vermem, kendisine muhalefet edenleri işten attıran şube başkanlarına [Rumeli Şube Başkanı Selahattin

munda, o yıllarda sürekli arayış içinde, bir araya geldiğim Mersin Şube Başkanı Haluk Kıрма, Şube Sekreteri Enver Cuydur, Bandırma Şube Başkanı Recep Aydoğan, Bağfaş işyeri temsilcisi Nâzım Sol, İstanbul Şube Sekreteri Nesim Aksakal, Aliğa Şube Sekreteri Mustafa Öztaşkın ve adlarını sayamadığım çeşitli işyeri temsilcisi ve işçiler kongre süresince bana olan desteklerini devam ettirdikleri için merkez genel kurulundan sonra önemli sıkıntılarla karşılaştıklarına şahit oldum.

Petrol-İş'te seçimi kaybediyorum

Petrol-İş Merkez Genel Kurulunda benim seçim kaybetmem, başta MYK'ya seçilenler olmak üzere şube başkanları, temsilciler ve Petrol-İş üyeleri tarafından hem sürpriz olarak değerlendiriliyor hem de üzüntüyle karşıladıklarını çeşitli vesilelerle bana iletiyorlardı. Tabii bu arada ben de işyerim olan TPAO Genel Müdürlüğü'ne müraacat ederek işe alınmamı beklerken seçimi kaybetmemdeki nedenleri düşünüyordum. Bana göre yeni sendikal anlayışı savunmanın dışında, işçilerin kafasında oluşturdukları sendika yöneticisi, işçi liderliği özelliklerinin bir kısmı bende yoktu. Hatta bu nedenle beni Petrol-İş'te zaman zaman yönetici olarak değil de "İşçi Memet" veya "Komünist Memet" olarak görüyorlardı.

Bunları düşünerek işe alınmamı bekliyordum. Yasalara ve toplu iş sözleşmesine göre en geç iki ay içinde işe alınmam gerekirken güvenlik soruşturmanın tamamlanmadığı gerekçesiyle bir türlü işe alınmıyordum. 1990 Nisan'ında, yani altı ay sonra Batman'daki Üretim Müdürlüğü'nde tekrar işbaşı yaptığım gün, kıdem tazminatım ödenerek işten atıldım.

İstanbul'a döndüğümde, yıllarca görev yaptığım Petrol-İş Sendikası'ndan gelen bir yazıyla oturdum ve kira ödediğim lojmanı boşaltmam isteniyordu. Bu yazı benim için bir sürpriz ve üzüntü kaynağı oldu. İsteseydim kiracı olarak konuyu mahkemelik yapıp diğer oturan kiracılar gibi yıllarca oturabilirdim. Ama Petrol-İş örgütüne olan saygımdan dolayı böyle bir yönteme başvurmadım ve bir-iki ay sonra lojmandan ayrıldım.

1990 yılının mart veya nisan aylarında bir hafta sonu çocukluğumdan itibaren sempati duyduğum Galatasaray'ın Beşiktaş'la olan ma-

çını seyretmek için İnönü Stadı'na gittim. Yanısı Beşiktaşlı yarısı da Galatasaraylı taraftarlarla dolu tribünlerin coşkusunu ve maçı izledikten sonra maç bitmeden stattan ayrılarak Beşiktaş'a doğru yürümeye başladım. Yolda hem Galatasaray'ın 2-0 mağlup olmasına üzülmüyor hem de erken çıkıp kalabalığa kalmadığım için seviniyordum. Beşiktaş'ta Kazan Birahanesi'ne girip boş olan masalardan birine oturdum, bir bira içeyim de eve öyle döneyim diye düşünüyordum. 5-10 dakika geçmeden bütün masaların tıklım tıklım Beşiktaş taraftarlarıyla dolduğunu görünce huzursuz olmaya başladım. Gelenlerden 6-7 kişilik genç bir grup, benim masaya oturdu. Kendi aralarında maçın kritiğini yapan bu grup, sanki bir düşman ülkenin karşısında savaş kazanmış gibi bir davranış sergiliyordu. Ve birden bahçede oturanlar "siyah", içerdekiler "beyaz" diyerek hep birlikte "şampiyon Beşiktaş" tezahüratına başladılar. Benim de kendilerine katılmamı istiyorlardı. İsteksizliğimi görünce Galatasaraylı olup olmadığımı sordular. Takım tutmadığımı söyleyince, memleketimi merak ettiler. "Malatya" deyince, Malatya'nın da forma renklerinin sarı-kırmızı olması nedeniyle benim Galatasaray taraftarı olduğuma karar verdiler.

Ortamı terk etsem, tartışma çıkacaktı ve zarar görecektim. Benim gençliğimde, gençliğin büyük bir bölümü, enerjisini, doğru veya yanlış ülkenin daha iyi yönetilmesi için harcarken şimdiki gençliğin içinde bulunduğu vahim durumu düşünüyordum. Daha fazla gerginlik olmasın diye onlarla birlikte Beşiktaş lehine bağurmaya başladım.

İş arıyorum

Bu arada işsiz olduğum için yaşama ve eğitimime uygun iş aramaya başladım. Müracaat ettiğim yerlerden sendikacılık yaptığım için olumsuz cevaplar alıyordum. Tanıdığım çeşitli işverenlere gidip iş istemek de onurumu zedeler diye düşünüyordum. Bir ilaç fabrikasında işe eleman alacak kadar yetkili bir konumda olan Batman'da çalışmış ve devrimci mücadeleye önemli katkılarını olan, Diyarbakır Cezaevinde bizim TKP'li arkadaşlarla yargılanan Numan Oğuz, bir görüşmemizde, beni ilaç fabrikasında işe alabileceğini söylemişti. Ben ise, petrol işkolu dışında bir işe girmeyi hedeflemiştim. Çünkü petrol işkolundaki bir işyerinde çalışmaya başlamam, benden önce sendikadan ayrılanların da işyerlerine dönmeleri gibi algılanabilirdi.

Benden önce Petrol-İş yöneticiliğinden ayrılmış işbaşı yaparak tekrar aktif sendikal çalışmaya yönetici olarak dönme mücadelesi verip

başarılı olamayanların durumuna düşmek istemiyordum, Adem Yılmaz, İzzet Altıntaş, Kadir Okur, İsmail Topkar gibi. Bana göre ben artık misyonumu tamamlamıştım. Tek düşüncem herhangi bir işyerine girip geçimimi sağlamak ve ihtiyaç hissedilirse tecrübelerimi işçilerle paylaşmaktı. Bu düşüncemde ne kadar haklı olduğumu daha sonraki yıllarda Münir Ceylan ve Tekin Akın'ın da bu mücadelede başarılı olamadıklarını bir kez daha görerek anladım. Özellikle Münir Ceylan Petrol-İş Genel Başkanlığından kendisi değil, şimdi kaldırılmış olan bir yasa gereği cezaevine girdiği için ayrılmıştı. Buna rağmen aday oldu ve seçilemedi.

Yaşım, eğitimim ve o yıllarda sendikacılara olumsuz bakışın üst düzeyde olması nedeniyle iş bulmanın çok zor olduğu kanaatine varınca, "kendim bir şeyler yapabilir miyim" diye düşünmeye başlamıştım ki arkadaşım Fuat Doğançay, Sultanhamam'daki tekstil şirketlerinin merkezine veya Osmanbey'deki şubelerine gelmemi teklif edince zaman zaman oralara uğrayıp onların da desteğiyle iş yaparak para kazanmaya başladım. Ama ticaret işi, beni ruhsal olarak tatmin etmiyor, aksine huzursuz ediyordu. Hatta o dönemde sendikada örgütlenme uzmanı olarak çalışırken benim sendikadan ayrılmamdan sonra işten çıkartılan personellerden biri olan Uğur Eymen ve Petrol-İş İstanbul Boğaziçi Şubesi'nde benim gibi seçim kaybederek ayrılan Cemal Tezcan'la birlikte iş yapmaya çalışıyorduk. Bendeki ruhsal durumu onlarda da gözlüyordum. Ve bu iki arkadaştan Uğur Eymen, İSKİ'nin bir yan kuruluşu olan Suser'e, Cemal Tezcan da Beşiktaş Belediyesi'ne bağlı Beltaş'a girdiler. Ben de kendimi çok zorlamama rağmen ticaret işinin bana uymadığını hissediyordum.

Arayış içerisindeyken 1992 Nisan'ında İstanbul Petrol-İş Şube Kongresi'nde karşılaştığım Petrol-İş Genel Başkanı Münir Ceylan, Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki İstanbul Gaz Dağıtım Anonim Şirketi (İGDAŞ)'ın üst yönetiminin Batman'da görev yapanlardan oluştuğunu, onlarla görüşerek İGDAŞ'a girebileceğimi söyledi. O yıllarda Petrol-İş'teki genel mali sekreterlik görevini yürüten, bir dönem birlikte görev yaptığımız Tekin Akın'ın arkadaşı, benim de Batman'dan kardeşim Zeki Batur'u birlikte ziyaret ettik. Zeki Batur işe alınmam konusunda bir problem çıkmayacağını söyleyerek doldurduğum iş talep formunu alarak birkaç gün içinde işbaşı yapabileceğimi söyledi. Benim müracaatım Nisan ayındayken, aylar haftalar günler geçiyor bir haber çıkmıyordu.

Sonunda 20 Eylül 1992 akşamı Zeki Batur arayarak ertesi sabah yanına gitmemi istedi. Yanına gittiğimde, İstanbul Büyükşehir Bele-

diyesi'ne gönderilen "iş başvuru formu"mun kayıp olduğunu. bu nedenden dolayı yeni form doldurmam gerektiğini söyledi. Form üzerine fazla konuşmadı ama benim kanaatimce formumda referans olarak o yıllarda İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığını elinde bulunduran SHP'li kimse yoktu ama ikinci formum değerlendirilirken 1975 yılında Nusaybin'de doğalgazla tanışmış olmamı bilen, o yıllardaki İGDAŞ üst yönetiminin olumlu referansları olması nedeniyle işe alındığımı söyledi.

1992'de İGDAŞ'ta işbaşı...

21 Eylül 1992'de işbaşı yaptığım İGDAŞ'ta "Acil Müdahale" ekiplerinin çalıştığı birimde, 1970'te, 18 yaşında ilk çalışma hayatına başladığım gibi gene vardiyalı çalışıyordum. Kısa bir süre sonra şartların çok farklı olduğunu gördüm. İlk çalışmaya başladığım yıllarda, işyerinin en gençlerinden biriyken, şimdi en yaşlısı bendim. Tabii bu yaş farkı, gençlerle uyum problemi yaşamama neden oluyordu. Zira 1986'da kurulan İGDAŞ, 1989'da yatırımlara başlamak için eleman ihtiyacını karşılarken belediyenin bir kuruluşu olması nedeniyle o yıllarda belediye başkanlığı SHP'nin elinde olduğundan, işe almalar SHP ilçe örgütleri kanalı ile yapılmış. Bu nedenle çalışan gençlerin büyük bir bölümü sol görüşü savunuyorlardı. Ben genellikle bu tür tartışmalara girmesem de benim gençlik yıllarımdaki heyecanı onlarda görüp daha hoşgörölü olmalarını ve sendikal örgütlülüğün önemini anlatıyordum.

Diğer önemli tespitim de, Türkiye'de 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980'de sendikalar ve işçi hakları önemli sayılacak darbeler ve yaralar almış olsa bile iyi veya kötü yorumlanabilecek bir mücadele sonucu çalışma koşullarının ve işyeri ilişkilerinin 20 yıl gibi bir sürede mesafe katetmiş olmasıydı. Zaman zaman bu farklılıklardan örnekler vererek sendika örgütlerinin önemini anlatmaya çalışıyordum.

İşyerimizin enerji işkolunda olması nedeniyle Türk-İş'e bağlı ve enerji işkolunun tek sendikası olan Tes-İş İstanbul 3 no'lu şube yöneticileri zaman zaman işyerimizde düzenledikleri toplantılarda, bana göre sendikal örgütlülüğe uymayacak konuşmalar yaptıklarında müdahale etme gereği duyuyordum. Sendikaların demokratik yapıya kavuşmasının mücadelesi verilmeliydi. Tabii bu düşüncelerim, şube yöneticilerinin bir kısmı tarafından hoşgörü ile karşılanmasa da za-



1992, Memet Çelik.

manla sendikal konularda işçi arkadaşların bir bileni olmuştum. Ayrıca bu arada bağlı bulunduğum şubede yönetici olan, Petrol-İş'te birlikte görev yaptığımız Uğur Eymen'in de katkısıyla İGDAŞ genelinde daha önce sendikalı olarak çalışan ve önceki işyerlerinde temsilcilik yapan arkadaşlar benimle irtibat kuruyorlardı. Murat Evkuran ve Yusuf Işık gibi.

Bu arada 1994 yerel seçimleri yapıldı. Bu kez Belediye Başkanlığını Refah Partisi kazanmıştı. İGDAŞ'ın da İstanbul'daki yatırımları ve abone sayısı artmaya başlamıştı. Bu nedenle oluşan eleman ihtiyacı da, bu kez Millî Gençlik Vakfı ve Refah Partisi ilçe örgütleri kanalıyla karşılanır olmuştu. Tabii bu durum işyerinde önemli problemlere neden oluyordu. İşyerlerinde sağ-sol tartışmalarının yoğunluğu artıyor, sendikal mücadele göz ardı ediliyordu.

Öyle ki toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde, işçiler şube yönetimini tanımaz ve dinlemez hale gelmişti. Bu durum, benim gibi birçok çalışanı rahatsız etmeye başlamıştı ve bu konuda kendimizi sorumlu hissediyorduk. Uğur Eymen'in koordinesiyle işyerimizdeki mücadeleyi sendikal eksene çekebilmek için ne yapacağımızı tartışarak 1996 yılı toplu iş sözleşmesi ile ilgili bir bildiri yayınlamayı kararlaştırdık. Şube yönetimini ve işçileri birliğe davet eden bir bildiriye Memet Çelik, Hüseyin Uyanık ve Ahmet Dülger imzasıyla dağıttık ve bu bil-

dirıyla ilgili önemli sayılacak olumlu tepkiler aldık.

Daha sonraki dönemde çalışanlar, sınıfsal içgüdüleriyle birlikte hareket etme gereğini yerine getirmeye başladılar. Ve bu bildiri olayı aktif sendikal mücadeleye girmeme kararımı gözden geçirme önerilerine sebep olmasına rağmen, ben bu önerileri saygıyla karşılayıp kararımı değiştirmeyeceğimi söylüyordum. Bu durum, 1998'de benim de ilkelerime uyan işyeri temsilcilerinin seçimle belirlenmesine kadar devam etti.

Şöyle ki: 1998'in Ekim ayında, Tes-İş 5 no'lu şube başkanlığı, işyerindeki temsilcileri seçimle belirleme kararı almıştı. Bu seçimler, belki de İGDAŞ çalışanlarının yeni bir sendikal döneme geçişleri için dönüm noktası olacaktı. Zira sağ-sol çatışması devam ediyordu. Eger bu seçim sendikal eksene çekilebilirse önemli bir problem aşılmış olacaktı. Çünkü o yıllarda gözlediğim kadarıyla muhafazakâr işçilerle bu konuda ortak hareket edilmesi gerektiğine inanıyor ama adını atamıyorlardı. Bu aşamada şube yönetim kurulu üyesi, benim de Petrol-İş Genel Merkezinde görev yaptığım dönemde Plastifay adlı bir işyerinde temsilcilik yapan Murat Evkuran adlı arkadaş temsilci adayı olmamı önerdi. Bu önerinin, kendisinin kişisel düşüncesi olmadığını, genel bir talep olduğunu söyledi. Bu arada Şube Başkanı Hüseyin Özil de, temsilciliği düşünmemin iyi olacağını söyleyince ve iş arkadaşlarımdan da teklif gelince, işçilerin bana ihtiyaç duyduğunu düşünerek aday oldum. Seçimlerde aldığım oy, hiç tahmin edemeyeceğim kadar yüksekti.

Şube yönetimi doğal olarak en fazla oyu alanın baştemsilci olarak atanacağını kararlaştırmıştı. Diğer üç bölgede seçilen arkadaşlar için bir problem yoktu ama benim gibi bir dönem devrimci mücadele içinde aktif olarak yer almış birisinin, dindar işçilerin ağırlıklı olduğu yerde en fazla oyu alması beklenmeyen bir durumdu. Birlikte seçildiğimiz Hamdullah Kan adlı genç, "ağabey, sen en fazla oyu aldın ama baştemsilci olarak görevlendirilmen işçiler arasında problem yaratabilir mi" diye sorarak tedirginliğini belirtti. Ben de bir problem çıkmayacağı gibi daha iyi olacağını söyleyerek konuyu kapattım. Böylece birlikte seçtiğimiz Recep Demirci, Hamdullah Kan ve Salman Şafaklar adlı arkadaşlarla benim baştemsilçiliğimde göreve başladık. Kısa bir süre sonra Salman Şafaklar temsilcilik görevinden ayrılınca yerine Salih Balta geldi. Ve hep birlikte sendikal görevlerimizi yerine getirdik. Bu arada diğer bölge temsilcilerine ve şube yönetimine gerektiğinde tecrübe ve birikimlerimi aktarmaktan da haz duyuyordum. 2000 yılında yapılan temsilci seçimlerinde bir temsilcide bulunması

gereken enerjiyi kendimde görmediğim için şube yöneticilerinin ve işçilerin çok ısrar etmelerine rağmen aday olmadım. Halen İGDAŞ Ümraniye Harita Şeiliği'nde teknisyen olarak görev yapmaktayım.

1996 1 Mayıs'ı

1996'nın 1 Mayıs günü, daha önceki yıllarda sendikaların tertiple-diği 1 Mayıs kutlamalarına katıldığım gibi gene sabahleyin heyecan-lanarak en güzel elbisemi giyip İstanbul, Kadıköy İskele Meyda-nı'ndaki kutlamalara katılmak için evden çıktım. Söğütlüçeşme'deki toplanma yeri evime yakın olduğu için yürüyerek giderken bu 1 Ma-yıs kutlamalarının, öncekilerden çok fazla işçi katılımı ile yapılacağı izlenimini ediniyordum. Zira caddelerden, sokaklardan ve banliyö treninden inen insanlar akın akın Söğütlüçeşme istikametine akıyor-lardı. Yürüyüş, Söğütlüçeşme'den başlayıp Kadıköy İskelesi'nde yapı-lacak mitingle son bulacaktı. Ben o güne kadar bütün 1 Mayıslar'da Petrol-İş pankartı arkasında yürümüştüm. Bu kez de üye olduğum Tes-İş pankartı altında yürümeyi, alanda da Petrol-İş'in üyelerinin bulunduğu yere gitmeyi düşünmüştüm.

Yürüyüş başladıktan kısa bir süre sonra Kadıköy Belediye binası-nın karşısındaki bir banka şubesinde patlama olduğu söylentileri du-yulmaya başlandı. Gerçi bir ses duymuştuk ama ne olduğunu ögre-necek durumda değildik. Ben katılının durumunu gözlemek için Al-tıyol'a geldiğimde bulunduğum yerden hem İskele Meydanı'nın bir kısmını hem de yürüyüşün başladığı Söğütlüçeşme Caddesi'nin ta-mamını görebiliyordum. İskele Meydanı'nın dolu olmasına rağmen yürüyüşün başladığı yer ile iskele arasındaki 1 km.lik cadde, çeşitli sendikaların coşkulu üyeleri ile doluydu. Ayrıca Tertip Komitesinin kararı gereğince siyasi partiler ve demokratik kitle örgütleri kortejin sonunda olacaktı. Ben aşağı yukarı 30-40 dakika Altıyol'da bu yürü-yüşü izledim ve daha önce katıldığım 1 Mayıslar'dan çok farklı bir coşku, kararlılık ve yenilikler gördüm. İşçilerin sahip çıktığı 1 Mayıs-lar'ın yığınsallığı beni duygulandırdı. Ve işçilerin böyle 1 Mayıslar'a gelmek için ne kadar acı çektiklerini düşündüğümde, daha önceleri "komünist bayrağı" olarak adlandırılan bu "gün"e Türk-İş, Hak-İş, DİSK'in siyasi görüş farklılıklarını ortadan kaldırarak sahip çıkmala-rı, bana göre önemli bir gelişmeydi.

Yürüyerek İskele Meydanı'na ulaştığımda, katılmadığım ama oku-

yup ve katılanlardan dinlediğini, 38 kişinin hayatını kaybettiği "1 Mayıs 1977" kadar görkemli olduğunu düşünüyordum. Çünkü alan fazlasıyla dolmuştu. Alandakiler kadar da, yürüyüş halinde olan insan vardı. Petrol-İş üyelerinin bulunduğu yeri bulmam, bulsam bile ulaşabilmem mümkün değildi. Hayrettin Özgen'le buluşma yeri olarak kararlaştırdığımız Beşiktaş iskelesinin önüne gittim, zor da olsa Hayrettin Özgen ile buluştuk. Konuşmaları dinlemek için kürsüye yakın bir yere gittiğimizde Türk-İş Genel Sekreteri Şemsi Denizler konuşma yapıyordu. Alandan az da olsa bu konuşmaları protesto eden sloganlar duyuluyordu. Cılız da olsa protesto sesleri ile birlikte işçiler yavaş yavaş alandan ayrılmaya başlamıştı. Çok kısa bir süre sonra alandaki işçilerin büyük bir bölümünün ayrıldığını görünce Hayrettin'le ben, bu işin sonunun hayra alamet olmadığını düşünüp alandan ayrılmaya karar verdik. Ayrılacağımız sırada Türk-İş Genel Sekreteri Şemsi Denizler, -ki işçilerin mücadele tarihine Bahar Eylemleri diye geçen ve 1989 yılında bütün Türkiye'de işçilerin eylem ve direnişlere geçmesine büyük katkılarda bulunmuş olmasına rağmen- protestolar nedeniyle konuşmasını kısa kesip kürsüden inmek zorunda kalmıştı.

Hayrettin'le ben bu olayı görünce hemen oradan uzaklaşıp Misak-ı Milli Sokak'taki bir yerde oturmak üzere ayrıldık. Yürürken, Söğüt-lüçeşme Caddesi'nden iskeleye doğru sloganlar atarak öfkeli bir biçimde koşutan grupları görünce iyice tedirgin olduk. Bu görkemli ve coşkulu başlayan 1 Mayıs kutlamasının sonunun da, can kaybı olan diğer 1 Mayıslar gibi olmamasını temenni ediyorduk. Oturacağımız yere geldiğimizde ana cadde ve sokaklarda büyük kargaşalar yaşanmaya başlanmıştı. Zaten bizim oturacağımız yerin kapısını da biz girdikten sonra kapattılar, içeri kimseyi almıyorlardı. Biz dışarıda önemli çatışmaların olduğunu hissediyorduk. Bu nedenle üç-dört saat orada oturduk, oturmak zorunda kaldık. Çıktığımızda İskele Caddesi'nin halini görünce dehşete kapıldık ve evlerimize gitmek üzere birbirimizden ayrıldık. Eve geldiğimde televizyondan olayları izleyince üç kişinin öldüğünü, onlarca kişinin yaralandığını duydum. Bizim gördüklerimiz, çıkan olayların çok az bir bölümüydü.

Yaşananlar nedeniyle daha sonraki yıllarda işçilerin, 1 Mayıs kutlamalarına katılmadıklarını gördüm. Sendika yöneticileri ile sendikada çalışan, sendika üyesi bile olmayan personelin katıldığı 1 Mayıslar'a şahit oldum. Ne zaman siyasi iktidarlar, KİT'leri özelleştirmeye başladı, sendika üyelerinin büyük bir bölümü KİT'lerde olduğu için 1 Mayıslar da özelleştirme karşıtı eylemlere dönüştü. 1 Mayıs 2004 mesela.

Memet Çelik 1952'de Malatya'nın küçük bir köyünde 3 yaşında yetim kalıyor. 1957'de diğer kardeşlerinden ayrılarak Gaziantep Çocuk Esirgeme Kurumu'nda yaşamaya başlıyor. İlkokul 2. sınıfa geçerken yeni açılan Malatya Çocuk Esirgeme Kurumu'nda abisiyle yeniden bir araya geliyor. Malatya'daki ortaokul öğreniminden sonra Ankara'da sanat okulunu bitiriyor.

1970 yılında başladığı işçiliği hâlâ sürdüren Memet, Batman'da Petrol-İş Sendikası'na ve Türkiye Komünist Partisi'ne üye oluyor. 12 Eylül 1980 arifesinde Batman Şubesinde yönetici seçiliyor. 1980'li yıllarda da Petrol-İş Genel Merkez yöneticiliği yapıyor.

Türkiye sosyal tarihinin 1950-1990 arası içinden geçtiği büyük alt-listlükte 3 yaşındaki yetim Memet, Türkiye'nin en büyük sendikalarından birine yönetici seçiliyor ve 12 Eylül sonrasının en yaygın grevinin, KİPLAS'a karşı grup sözleşmesindeki uyuşmazlık nedeniyle çıkan grevin yürütücileri arasında yer alıyor.

